

DE DORDTSE LEEREGELS DICHTERBIJ GEBRACHT

DS. E. KOOP

Opgedragen aan mijn vrouw.

INHOUD

WOORD VOORAF	4
Bij de tweede druk	5
IETS UIT DE GESCHIEDENIS VAN DE DORDTSE LEERREGELS	6
HOOFDSTUK I De Goddelijke uitverkiezing en verwerping	10
HOOFDSTUK II De dood van Christus en onze verlossing	46
HOOFDSTUK III/IV De verdorvenheid van de mens en zijn bekering tot God	66
HOOFDSTUK V De volharding van de heiligen	102
Enkele boeken over de Dordtse Leerregels, door mij geraadpleegd:	132

WOORD VOORAF

Over het algemeen is de kennis van de Dordtse Leerregels genng. Men weet te zeggen dat het daarin gaat over de uitverkiezing. En op z'n best weet men dan ook nog dat ze opgesteld zijn in de strijd tegen de Remonstranten. Maar verder? Helaas kent men veelal de *inhoud* van deze belijdenis niet. Men denkt aan de uitverkiezing als een moeilijk Vraagstuk'. Men weet niet hoe kostelijk en Schriftuurlijk in deze Leerregels gehandeld wordt over de schepping, over geloof en bekering, over de betekenis van het Evangelie en de prediking daarvan, over de volharding van de heiligen, enz. Men schrikt soms ook terug van de min of meer ingewikkelde formulering van de artikelen. Zo blijven deze Leerregels voor velen onbekend; zowel voor de jeugd als voor ouderen. Dat is heel erg jammer! Want een kostelijke rijkdom van wat God in zijn Woord heeft geopenbaard is hierin beleden. Zie slechts de inhoudsopgave! Het betekent daarom schade voor geloof en leven als de belijdenis van Dordt op de achtergrond komt en op een afstand blijft....

Daarom heb ik getracht deze belijdenis dichterbij te brengen. En wel op de volgende manier.

1. De formulering is gegeven zoals die (voorlopig) is vastgesteld door de Generale Synode van de Gereformeerde Kerken te Arnhem 1981. Dat maakt het lezen van de artikelen al heel wat gemakkelijker.
2. Van de hoofdstukken waarin de Schnftuurlijke leer is beleden heb ik een eenvoudige verklaring gegeven, artikel voor artikel. Daarbij heb ik veel aandacht gegeven aan het Schriftbewijs. De betreffende teksten heb ik voluit genoteerd. Het lezen wordt dan niet telkens onderbroken door het opzoeken van de teksten in de bijbel.
3. Van de Verwerping van de Dwalingen komen ook alle artikelen aan de orde. Maar dan ingevlochten in de verklaring van de leer. Bij lezing en bespreking van de Leerregels blijven ze dan niet achterwege, wat anders zo gemakkelijk wil gebeuren. De artikelen van de Verwerping heb ik met romeinse cijfers aangegeven. Bij de inhoudsopgave is aangewezen waar de betreffende artikelen ter sprake komen.

Enkele aantekeningen heb ik hier en daar toegevoegd. Iets uit de geschiedenis van de Dordtse Leerregels doe ik voorafgaan. Voor de historie van de strijd tegen de Remonstranten attendeer ik op het eerste hoofdstuk van het boek: *De schat van Christus'bruid*. Dit boek is geschreven door de predikanten J.Faber, H.J.Meijerink, C.Trimp en G.Zomer. Voor uitvoeriger beschrijving zie men o.m. het boek *Van strijd en overwinning* van dr. L.H.Wagenaar.

Tenslotte: Naast anderen, die mij van advies hebben gediend, dank ik met name ds. Joh.Francke te Emmen, die het geheel heeft willen overzien en mij waardevolle wenken heeft gegeven.

Westlaren, september 1983.

Bij de tweede druk

Dankbaar voor het feit dat de eerste druk zo spoedig is uitverkocht, hoop en verwacht ik dat ook deze druk zijn wel zal vinden. En dat tot een beter verstaan en waarderen van de belijdenis van Dordt. De tekst van de Dordtse Leerregels is door de Synode van Heemse in januari 1985 definitief vastgesteld. Diverse wijzigingen, die bepaalde woorden en uitdrukkingen verduidelijken, zijn in deze druk aangebracht.

Westlaren, mei 1985.

IETS UIT DE GESCHIEDENIS VAN DE DORDTSE LEERREGELS

In de strijd van de kerk om handhaving van de Schriftuurlijke leer hebben de tegenstanders telkens weer hun kracht gezocht in het maken van een karikatuur van de Gereformeerde leer. Tevens is het verdoezen van eigen opvatting en overtuiging. Dat was ook heel duidelijk het geval in de strijd tegen de Remonstranten in het begin van de 17e eeuw. De Gereformeerde leer zou God tot de Auteur van de zonde maken - ja, tot 'een geveinsde God'. Listig trachtten ze eigen opvattingen zoveel mogelijk te bedekken. Terwijl ze intussen wél ingang voor hun dwalingen wisten te krijgen. Door namelijk gebruik te maken van veel vrome woorden en van op-die-klank-af genoteerde bijbelteksten.

Nog op de Synode van Dordt weigerden ze zich duidelijk uit te spreken over verschillende punten. Voor de opstelling van de Dordtse Leerregels - oftewel de Canones van Dordt - werd dan ook gebruik gemaakt van wat zij in diverse geschriften hadden geleerd. Vooral van wat zij op de Haagse Conferentie van 1611 op schrift hadden gesteld. Daardoor hebben wij tóch in de 'Verwerping der Dwalingen' een getrouwe weergave en formulering van de leer van de Remonstranten. Wij zien daarin hoezeer zij in strijd zijn met de leer van de Schriften. De Dordtse Synode heeft heus niet tegen windmolens gestreden! Integendeel. Noodzakelijk en zegenrijk is die strijd geweest. Hoe duidelijk heeft de historie bewezen dat hun afwijking van de Schriften een hellend vlak was. Zoals altijd met dwalingen het geval is! De nazaten van de Remonstranten hebben principieel het Woord van God vaarwel gezegd. Zo verklaarde de Remonstrantse prof. Heering in het *Gedenkboek bij het 300-jarig bestaan der Remonstrantsche Broederschap* in 1919 het volgende: "De oude Remonstranten waren wat men tegenwoordig zou noemen: goed orthodox; hunne nakomelingen in de 20ste eeuw zijn het niet meer". Hij zegt dan ook dat zij "onder invloed van de Moderne Richting" hebben losgelaten het gezag van de Schrift, het geloof in de heilsfeiten en in de wonderen Daarop zijn de dwalingen, die toen werden veroordeeld, dus uitgelopen! En van enige terugkeer tot Gods Woord is ook vandaag geen sprake. De leerregelen van Dordt.

Wat zijn ze in de loop van de eeuwen gehaat, bespot, verdraaid, verguisd! Toch is deze belijdenis in de Schrift-getrouwe kerk bewaard en is haar grote betekenis bij herhaling naar voren gebracht, beleden en geroemd. Deze belijdenis kan niet worden genegeerd!

Het verwondert ons niet dat de Remonstranten fel tekeer gingen tegen de leeruitspraken van Dordt. In allerlei pamfletten stelden zij de Gereformeerde leer hatelijk voor als "schadelijke calvinisterij". Volgens die leer zou God de Auteur zijn van het kwaad, ja "de oorzaak van alle zonden die van de duivel en van de mensen gedaan worden". Zij gaven in 1621 een 'Verklaring van gevoelens' uit. Daarin noemen zij de Dordtse Leerregels "een boos en onzalig onkruid, ja, lelijke smetten en etterbuilen van de christelijke religie - opgesteld in de Dordrechtsche samenrotting". Terwijl die Synode zelf werd gebrandmerkt als een vergadering van goddelozen en als 'Babel'. Hun afkeer van Dordt werd meer dan eens vertolkt door Vondel in sarcastische hekeldichten. Terwijl de Remonstrantse voormannen deelden in zijn lofprijzingen. Zo schrijft hij onder het portret van Arminius, de Vader' van de Remonstranten:

Dit 's 't aanzicht van Armijn, die 't zij hij schreef of sprak, Het heilloos noodlot van Calvijn gaf zulk een knak, Dat Lucifer nog beeft voor 't dondren van zijn lessen

(Vondel noemt de aanvoerder van de opstandige engelen Lucifer.) Ds. H. Slatius schreef een brief aan zijn vrouw vóór hij werd terechtgesteld wegens medeplichtigheid aan de aanslag op het leven van prins Maurits. Dat was in 1623. En in die brief schreef hij haar, dat zij hun kinderen moest opvoeden in de christelijke religie, "maar" -zo voegt hij eraan toe - : "plant hen wel in den sinne de boosheit der calvinisten" want "mijn ziel heeft een gruwel van de calvinisten".

Deze zelfde felle, hartstochtelijke haat tégen en afkeer van 'Dordt' vinden we later in de geschiedenis steeds terug. Met name in tijden van afval en dreigende ondergang van de kerk. In vele smaadschriften tegen de Afscheidenen in het begin van de vorige eeuw vinden we diezelfde bittere haat. Men noemde die belijdenis "het Dordtsche Juk" en ook "de laatste poets die de slang het doemlijk Adamskroost kon bakken".

Zo heeft de Dordtse Synode telkens maar weer een slechte 'pers' en een kwalijke behandeling gehad.

Maar zijn de kerken, die in haar grondslag de drie formulieren van eenheid hebben staan, daaraan trouw gebleven? Hebben zij de leer van Dordt bewaard en verdedigd? Helaas niet. Het is een triest verhaal. De Generale Synode van de Hervormde Kerk heeft in 1961 in haar *Richtlijnen tot behandeling van de leer der uitverkiezing* de Schriftuurlijke leer van de Dordtse Leerregels verdraaid en veranderd. En dat wel in die mate, dat de Remonstrantse Broederschap daarover haar voldoening en blijdschap kon uitspreken! - En de Gereformeerde kerken? Merkwaardig is dat prof. Heering, boven genoemd, ook bij de Gereformeerden in zijn dagen reeds een loslaten van de belijdenis van Dordt meende te moeten constateren. En wel bij dr. A.Kuyper en de zijnen. Want dan wijst hij op de gemene-gratie-leer van Kuyper: "De vloek Gods wordt overal door de 'gemeene-gratie', de algemene genade (een begrip, dat Calvijn naar den zedelijken inhoud niet kende) gestuit. Daardoor mag de blik op de wereld veel hoopvoller, op den mensch veel optimistischer zijn". Heering ziet hier dus iets van de Remonstrantse miskennen van de diepte van de zondeval. Na de strijd rondom de Vrijmaking in de veertiger jaren zijn de Gereformeerde kerken (syn.) langzamerhand - hoewel de laatste jaren zeer snel - van de waarheid van de Schriften afgeweken. Ook de aanvallen op de Dordtse Leerregels bleven niet uit. De Generale Synode van die kerken in Lunteren 1970 heeft besloten de belijdenis over de verwerping - met name 1,15 - los te laten. Daarmee is heel de belijdenis van Dordt op losse schroeven komen te staan. En sindsdien? Praktisch heerst in die kerken nu de leervrijheid. Principieel is dit bevestigd in het verwerpen van de onfeilbaarheid van Gods Woord. Zoals blijkt uit een rapport dat verscheen onder auspiciën van de Generale Synode van die kerken in 1981. Dat rapport draagt de titel *God met ons - over de aard van het Schriftgezag*. Helaas heeft een nieuwe vrijzinnigheid in die kerken heel de belijdenis krachteloos gemaakt

Tegenover dit alles lezen we echter niet minder van dankbaarheid aan de HERE voor de uitnemende uiteenzetting van de Schriftuurlijke leer over de souvereiniteit van onze God in de vijf artikelen. Met name bij herdenkingen van die Synode werd die dankbaarheid openbaar. Om daarvan enkele punten te noemen:

In 1719 - na honderd jaar dus - werden in verschillende steden "van de Leerstoelen der Kerk en Hooge-School redevoeringen gehouden tot lof der hooge Kerkvergadering" Van Dordt 1618-'19. In 1819 gaf ds. H.Schotsman van Leiden een geschrift uit, getiteld: *Erezuil ter gedachtenis van de voor tweehonderd jaren te Dordrecht gehouden Nationale Synode*. Vijandig werd toen de vraag gesteld: "Wanneer zal men ophouden de dwaasheden onzer Voorvaderen op te delven?" Maar ds. Schotsman schreef, dat de handhaving en bevestiging van onze geloofsleer door de Nationale Synode altijd "een zegening" behoort te blijven. Terwijl hij heel goed dat woord over 'dwaasheden' begreep. Want immers "is niet het Evangelie dwaasheid voor wie wijs naar de wereld zijn?" De vijanden noemden zijn Erezuil hatelijk een 'Schandzuil'!

In 1833 verscheen het geschrift *Besluiten van de Nationale Dordsche Synode; gehouden in den jare 1618 en 1619, te Dordrecht. Uitgegeven door en met eene voorrede van Hendrik de Cock, Gereformeerd Leeraar te Ulrum*. Het was namelijk zo, dat de Hervormde Kerk beweerde dat de Leerregels niet behoorden tot de "aangenomene formulieren" waarvan de proponentenformule (ondertekemingsformulier) van 1816 sprak. De Dordtse Leerregels werden dan ook

niet meer opgenomen in het Psalmboek. Daarom ging ds. De Cock ze opnieuw uitgeven en dat "om vele onkundigen de oogen te openen, vele zorgeloozen opmerkzaam te maken, vele Godvreezenden te sterken en te vertroosten in deze, voor den waarachtigen dienst van God zo donkere dagen in ons Vaderland". En deze dagen zijn wel zó donker, schrijft hij, "dat de Remonstranten openlijk durven zeggen, gelijk zij zulks alleszins gegrond kunnen zeggen, dat schier de geheele Gereformeerde Kerk Remonstrantsch geworden is". (In die tijd werd nog de Hervormde Kerk ook Gereformeerde Kerk genoemd.) Ds. De Cock had ook heel goed begrepen dat het bij de Leerregels niet maar gaat om Vijf punten' als een apart stukje van de Gereformeerde leer, maar dat héél de geloofsleer daarbij in geding is, ook de Nederlandse Geloofsbelijdenis en de Heidelbergse Catechismus!

In 1868 gaf zijn zoon, prof. H. de Cock, een brochure uit met de titel *Nieuwe Erezuil voor de Dordtse Synode*. Daarin noemt hij de prediking van Dordt een zegen voor vaderland en kerk. "Al weet ik ook" - zegt hij - "dat in 1868 de groote meerderheid der zich noemende Hervormden niets dan verachting over heeft voor de Dordt-sche Synode en dat zij die leer tot de verouderde en reeds lang versletene rekent".

In 1919 verscheen een brochure, samengesteld door vier schrijvers, met als titel *De Dordtsche Synode van 1618-1619. Ter gedachtenis na driehonderd jaren*. Prof. dr. H. Bouwman verklaart in dit boek: "Op de synode van Dordt werd een hoogtepunt bereikt, hetwelk later niet is overschreden; door haar kloeke besluiten is de éénheid van de Ned. kerk en natie gered; en de weg geëffend voor een langdurig gezond en bloeiend kerkelijk leven".

Op 16 november 1968. Herdenking Nationale Synode 1618/1619 in de Augustijnenkerk te Dordrecht. Prof. dr. L. Doekes sprak over "De confessie van Dordrecht" en Prof. J. Kamphuis over "De continuïteit van Dordrecht".

Bij de woorden van Prof. De Cock en Bouwman teken ik nog het volgende aan. Naar aanleiding van het optreden in Nederland van de opwekkingsprediker Billy Graham maakte 'Miles Victor' in *De Reformatie* deze opmerking: "Ik dacht zo: laat hij nu eens zeggen, voor de duizenden, DAT NEDERLAND VERGAAT omdat het de LEERREGELS VAN DORDT heeft losgelaten ..."

Uit dit korte overzicht mag blijken, dat wij in de Dordtse Leerregels met een uiterst-belangrijk belijdenisgeschrift te maken hebben. En dat het dus zeer nuttig is dit 'dichterbij' te brengen. Met het doel deze belijdenis beter te kennen en te verstaan. Bovenal opdat door ons gehandhaafd mag blijven de leus van de 'Dordtse vaders' zoals buitenlandse gedeputeerden die hebben vertolkt in deze enkele woorden: "DE LOF AAN GOD ALLEEN!"

HOOFDSTUK I De Goddelijke uitverkiezing en verwerping

Heel de mensheid is strafwaardig voor God.

Art. 1. Alle mensen hebben in Adam gezondigd en verdienen Gods vloek en de eeuwige dood. Daarom zou God niemand onrecht gedaan hebben, als Hij besloten had het hele menselijke geslacht aan zonde en vervloeking over te laten en vanwege de zonde te veroordelen. De apostel zegt immers: *de gehele wereld is voor God strafwaardig. Want allen hebben gezondigd en derven de heerlijkheid Gods* (Rom. 3,19.23). En: *het loon, dat de zonde geeft, is de dood* (Rom. 6,23).

Uitverkiezing en verwerping.

Deze ingrijpende openbaring van onze God wordt beleden in dit eerste hoofdstuk. Maar dit hoofdstuk begint niet daarmee. Hier wordt niet uitgegaan van de uitverkiezing. Want dat leidt soms zomaar op een dwaalspoor! We moeten ons gewaarschuwd weten door wat de HERE zegt in Deut. 29,29. De verborgen dingen zijn voor de HERE onze God Dat dringt ons tot voorzichtigheid. Die helaas niet altijd in acht genomen wordt. Om een bekend voorbeeld daarvan te geven het volgende:

In de leer van de synodes van de Gereformeerde Kerken in de veertiger jaren, over verbond en doop, werd de uitverkiezing tot uitgangspunt genomen. Toen werd zó geredeneerd: 1. Alleen de uitverkorenen ontvangen het eeuwig heil. 2. In het genadeverbond heeft de HERE de belofte van eeuwig heil gegeven, verzegeld in de Heilige Doop. 3. God vervult altijd zijn beloften. 4. DUS hebben niet alle kinderen van gelovige ouders die belofte. 5. DUS zijn niet alle kinderen van de gelovigen echt in het verbond en DUS ook niet echt gedoopt! Dat was een schijnbaar logische redenering. Geen vinger tussen te krijgen! Maar ... het was wél mis. Die conclusies zijn in strijd met Gods Woord. Daarin toch leert de HERE ons duidelijk dat alle kinderen van gelovige ouders in het verbond zijn opgenomen en deelgenoten zijn van de belofte. Gen. 17,7; Hand. 2,39; 1 Kor. 7,14. Maar óók dat alleen door het geloof in het Evangelie de vervulling van de belofte wordt geschonken. De belofte kan ook door ongeloof worden verworpen!

Deze korte uitweiding leert ons hoe voorzichtig we hier moeten zijn. Nu, dit hoofdstuk getuigt ook van wijze voorzichtigheid. Hier wordt uitgegaan van wat in het begin is gebeurd: de zondeval in het paradijs. Beleden wordt dat alle mensen in Adam hebben gezondigd. Dat daarom ook alle mensen de vloek van God verdienen en de eeuwige dood.

De zondeval. Alle mensen zijn zondaren, de vervloeking waard. Dat wordt voorop gesteld.

Dan wordt beleden de weg van *verlossing* door Jezus Christus. Velen geloven in Hem, maar anderen verwerpen Hem in ongeloof. Zó leren ons de Schriften over de zondeval, over het Evangelie, over geloof en ongeloof. Dat wordt in de eerste 5 artikelen beleden om zo te komen tot Gods openbaring over verkiezing en verwerping. Artikel 6 en volgende. Terwijl dit belijden eindigt met de lof aan God in artikel 18: O

diepte van rijkdom, van wijsheid en van kennis Gods ... Hem zij de heerlijkheid in alle eeuwigheid! Over de zondeval leert de bijbel ons als volgt:

Het heeft de HERE behaagd in Adam een mens te scheppen, die niet een particulier persoon zou zijn, zoals wij. Maar een mens, van wie kan worden gezegd dat heel de mensheid in hem begrepen is. *God heeft uit één enkele het gehele menselijke geslacht gemaakt.* Hand. 17,26. Zo is Adam de VADER van ons allen. Tevens heeft de HERE met Adam, in wie alle mensen begrepen zijn, genadig zijn verbond opgericht. Zo is Adam ook het (verbonds)HOOFD van ons allen. Daarom: toen Adam zondigde, heeft heel de mensheid mét hem gezondigd. In Adam zondigden allen mee. De apostel Paulus zegt in Rom. 5,12 dat *door één mens de zonde is gekomen* in heel de mensenwereld. En door de zonde ook de straf op de zonde, de DOOD. Och neen, wij doorgronden dit alles niet. Wij zijn maar mensen en ons verstand is verduisterd door de zonde. Maar het wordt ons duidelijk geopenbaard door de HERE, de alleen-wijze God! Laten we Rom 5 nog maar eens verder lezen. *Het oordeel* zegt de apostel in vers 16 *leidde van één overtreding tot veroordeling*. En in vers 17: *door de overtreding van de ene is de dood als koning gaan heersen*. Terwijl vers 18 zegt: *door één daad van overtreding is de veroordeling gekomen voor alle mensen*.

Het is dus volstrekt niet te ontkennen wat art. 1 belijdt, namelijk dat God niemand ongelijk en onrecht zou hebben gedaan als Hij allen in de zonde en vervloeking had gelaten en hen voor eeuwig zou veroordelen. De mens is heus geen slachtoffer, die tegen wil en dank in de ellende gekomen is. Nee, hij is SCHULDIG! Hij heeft zichzelf WILLENS en WETENS aan de zonde onderworpen door gehoor te geven aan het woord van de duivel (NGB art. 14). Hij heeft zichzelf in de lichamelijke en geestelijke dood gestort en zich volkomen rampzalig gemaakt (NGB art. 17). Let wel: ook in de lichamelijke dood. Aanstonds na het eten van de verboden boom was hij volgens de dreiging van God aan de dood onderworpen. Hij droeg dadelijk de kiemen van de dood in zich. Daardoor is het leven nu niet anders dan een voortdurend sterven, zoals het doopsformulier zegt. En met Zondag 3 en 4 van de Catechismus belijden wij dat de mens zichzelf en al zijn nakomelingen op het ingeven van de duivel en door MOEDWILLIGE ongehoorzaamheid van al zijn gaven heeft beroofd. De mens verdient de vloek van God en de eeuwige dood. En als iemand vraagt: Waarom toch zo'n zware straf?, dan moet nu alvast gezegd worden wat we belijden met antwoord 11 Heid. Cat, Dat namelijk Gods gerechtigheid eist, dat de zonde die tegen de AL-LERHOOGSTE MAJESTEIT van God gedaan is ook met de zwaarste, dat is met de eeuwige straf aan lichaam en ziel gestraft wordt. (Hoofdstuk III/IV spreekt uitvoeriger hierover.) Op deze Schriftuurlijke belijdenis van art. 1 moet wel stukbreken elke gedachte dat het onrecht zou zijn van onze God dat veel mensen verloren gaan. De héle wereld is strafwaardig voor God. Hij is daarom volkomen rechtvaardig als Hij velen laat in hun val en verderf, waarin zij zichzelf geworpen hebben (NGB art. 16).

Infra- en supralapsarisme.

Twee vreemde woorden, die op de Dordtse Synode nogal eens werden gebruikt. Twee onderscheidingswoorden. Om een verschil van mening aan te geven. En wel over de vraag naar de volgorde in de besluiten van God. De naam 'infra-lapsaristen' is wel weergegeven met 'benedenval-drijvers'. *Infra* betekent namelijk beneden, en lapsus: val. Zij zeiden: Schepping en zondeval gaan in de besluiten van God vooraf aan praedestinatie, voorbeschikking, verkiezing en verwerping.

Supra betekent 'boven'; wat boven de val uitgaat en eerst komt, namelijk verkiezing, praedestinatie. De supra-lapsarist of 'bovenval-drijver' zegt: God wil zich verheerlijken

in Zijn deugden van barmhartigheid en gerechtigheid. Daartoe gaat Hij verkiezen en verwerpen. Dat is punt één in Gods besluiten. En dan: om zich in die deugden te kunnen verheerlijken heeft Hij besloten de mens te scheppen, de zonde actief toe te laten, enz. De Dordtse Leerregels zijn geschreven naar de infra-lapsarische zienswijze. Ze gaan uit van de in zonde gevallen mensheid, waaruit God mensen gaat verkiezen tot zaligheid. Terwijl Hij anderen laat in het verderf, waarin zij zichzelf gestort hebben.

Nu hebben alle afgevaardigden de Dordtse Leerregels ondertekend. Ook de supra-lapsaristen. Het verschil van mening was echt niet van overwegende betekenis. Wij moeten zelfs de vraag stellen: Kunnen wij wel spreken van een volgorde in de besluiten van God? Hierover schrijft prof. dr. K.Schilder in zijn Catechismusverklaring (I, pag. 310) het volgende: "In Gods besluiten, die immers eeuwig zijn, kan van geen 'voor' en 'na' sprake zijn. Wij mensen van de tijd, wij denken over de dingen in verloop van tijd, en komen zoo 'van' het ééne 'op' en 'tot' het andere. Bij God evenwel is het alzo niet. Infra- en supralapsarisme zijn dan ook hoogstens twee gezichtspunten, waaronder *de mensen van zijn kant* nadenkt over de 'orde' in Gods besluiten, een 'orde', die niet God in zijn besluiten, maar die de mensch in zijn nadenken daarover noodig heeft, om 'op gang te komen' ".

Openbaring van de liefde van God.

Art. 2. Maar hierin is de liefde Gods geopenbaard, dat Hij zijn eniggeboren Zoon gezonden heeft in de wereld, opdat een ieder die in Hem gelooft, niet verloren ga, maar eeuwig leven hebbe. 1 Joh. 4,9. Joh. 3,16.

In art. 1 is beleden dat God alle mensen in de ellende en vervloeking had kunnen laten. Hij zou daarin niemand onrecht hebben aangedaan. Maar de HERE gaf de mensheid niet over aan het eeuwig verderf. Hij wilde zijn liefde openbaren. Niet dat Hij daartoe bewogen werd door de mens. Integendeel! *De mens en zijn vrouw verborgen zich voor de HERE God tussen het geboomte in de hof.* Gen. 3,8. Dan volgt dat de HERE de mens zocht: *En de HERE God riep de mens tot zich en zeide tot hem: Waar zijt gij?*, vers 9. Dat is het eerste woord in de bijbel dat van onze verlossing spreekt! "Wij geloven", zegt art. 17 NGB dan ook, "dat onze goede God, toen Hij zag dat de mens zich zo in de lichamelijke en geestelijke dood gestort had en zich volkomen rampzalig gemaakt had, hem in zijn wonderbare wijsheid en goedheid zelf is gaan zoeken, toen hij bevend voor Hem vluchtte".

Bewogen door zijn *innerlijke barmhartigheid* (Luc. 1,78) "heeft Hij", zo vervolgt art. 17, "de mens getroost met de belofte hem zijn Zoon te geven". In deze duistere, door de zonde totaal verdorven wereld, ging daarom het licht schijnen van Gods liefde. Zo wijst dit artikel op 1 Joh. 4,9. *Hierin is de liefde Gods jegens ons geopenbaard, dat God zijn eniggeboren Zoon gezonden heeft in de wereld, opdat wij zouden leven door Hem.* Leven door Hem. Dat is dat Hij het leven voor ons verwierf. Hij heeft daartoe de dood overwonnen door onze straf te dragen. Zo heeft Hij onze schuld verzoend en weggenomen. Zoals Johannes vervolgt in vers 10: *Hierin is de liefde, niet dat wij God liefgehad hebben, maar dat Hij ons heeft liefgehad en zijn Zoon gezonden heeft als een verzoening voor onze zonden.* Ook wordt gewezen op een van de meest bekende woorden uit de Heilige Schrift. Joh. 3,16. *Want alzo liefheeft God de wereld gehad, dat Hij zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een ieder, die in Hem gelooft, niet*

verloren ga, maar eeuwig leven hebbe. Over deze tekst schreef ds. E.T. van den Bom onder meer het volgende: "De Vader heeft er alles van geweten wat Zijn Zoon zou moeten ervaren. Hij heeft geweten van de verschrikking van de vloek, van Zijn lijden, Zijn verdrukkingen, Zijn verlatenheid aan het kruis. Toch heeft de Vader op het laatste moment niet gezegd: 'Ik doe het niet. Ik kan Mijn Zoon niet prijsgeven aan al die verschrikkingen'. Neen, de Vader heeft Zijn belofte heerlijk vervuld. En als Hij het nu gedaan had, omdat wij arme stakkers waren, buiten eigen schuld door de satan verleid ... misschien zouden wij er dan nog iets van begrijpen, van deze liefde Gods. Maar de Schrift zegt, dat wij vijanden waren, dood in zonden en misdaden. De HERE had niets meer aan ons. Welk een liefde is het dan om Zijn Zoon te zenden om ons van de komende toorn te verlossen en ons tot Zich te trekken (Joh. 12,32) om met Hem de heerlijkheid te bezitten!" (dagboek *Gedenkt en Geloofd*, 23 december).

Verkondiging van het Evangelie.

Art. 3. Om de mensen tot het geloof te brengen, zendt God genadig verkondigers van deze zeer blijde boodschap tot wie Hij wil en wanneer Hij wil. Door hun dienst worden de mensen geroepen tot bekering en tot het geloof in Christus, de gekruisigde. *Want hoe zullen zij in Hem geloven, van wie zij niet gehoord hebben? Hoe horen zonder prediker? En hoe zal men prediken zonder gezonden te zijn?* (Rom. 10,14-15).

God heeft zijn eniggeboren Zoon gezonden in deze wereld tot verlossing en zaligheid. Zal nu de mens werkelijk verlost worden, dan moet hij gebracht worden tot geloof in de Zoon van God, onze Here Jezus Christus. Daarvoor zorgt de Here zelf! Hij zendt daartoe verkondigers, predikers van het Evangelie. Dat Evangelie wordt hier een zeer blijde boodschap genoemd. Een boodschap bij uitnemendheid! Het gaat dan ook om niets minder dan om de eeuwige redding van de mens. De Here God zendt die predikers. Zij komen in zijn naam en opdracht. En dus met Goddelijk gezag. Zoals Paulus zegt in 2 Kor. 6,20. *Wij zijn gezanten van Christus, alsof God door onze mond u vermaande: laat u met God verzoenen!* Bij de bevestiging van een predikant wordt hem dan ook de vraag gesteld: Bent u in uw hart ervan overtuigd, dat God zelf u door zijn gemeente tot deze dienst heeft geroepen? Bij de bevestiging van missionaire dienaren des Woords is dat ook de eerste vraag, die hun wordt gesteld.

God zendt deze predikers in zijn genade. Niemand heeft récht op het ontvangen van zo'n zeer blijde boodschap! En Hij zendt hen tot wie Hij wil én wanneer Hij wil. Hij is hierin souverain. Hij bepaalt zelf tot welke mensen zijn predikers die zeer blijde boodschap zullen brengen. Hij beslist al evenzeer wannéér een bepaald volk en bepaalde mensen het Evangelie ontvangen. Wij lezen ZIJN souveraine wil en leiding hierin duidelijk in Hand. 16. Paulus en Silas, zo lezen wij, werden verhinderd door de Heilige Geest het Woord in Asia te spreken. Evenmin kunnen ze hiertoe naar Bithynië gaan: *de Geest van Jezus liet het hun niet toe!* Dan trekken ze verder en komen in Troas. En ziet, dan openbaart de Here Paulus in een gezicht dat ze naar Macedonië moeten gaan. Niet eerst in Asia of in Bithynië, maar in Macedonië wilde de Here toen het Evangelie doen verkondigen!

Zo heeft het de Here behaagd, reeds eeuwen geleden, predikers te zenden naar deze

lage landen aan de zee. Hij leidt de plannen, de overwegingen en beraadslagingen van personen en kerkelijke vergaderingen. Hij stuurt het dan zó, dat zijn herauten gezonden worden tot wie Hij wil en wanneer Hij wil. Ook vandaag.

Deze gezonden door de Here hebben één taak. Te roepen tot geloof en bekering! Die twee gaan altijd samen. De rechte prediking roept altijd op tot bekering van de zonde, de afgoden, enz. tot geloof in Jezus Christus. *Bekeert u* - zegt Petrus op de Pinksterdag tot de joden - *en een ieder late zich dopen op de naam van Jezus Christus, tot vergeving van uw zonden.* Hand. 2,38. Zo riep de apostel Paulus de afgodendienaars in Lystra toe: *Wij verkondigen u, dat gij u van dit ijdel bedrijf moet bekeren tot den levenden God.* Hand. 14,15. En te Athene betuigt hij: *God verkondigt heden dat allen overal tot bekering moeten komen.* Hand. 17,30. Zo werkt de HERE. En niet anders.

Zeker, Hij brengt zelf de mensen tot het geloof. Door de kracht van zijn Woord en Geest. Maar: door de dienst van de predikers, die Hij uitzendt de wijde wereld in. Zo wordt de kerk vergaderd tot het eeuwige leven. Zoals Gods Woord ons leert in Rom. 10,14-15 waarop dit artikel wijst.

De genoteerde Schriftbewijzen tonen aan dat de belijdenis van dit artikel rust op de vaste grondslag van Gods onfeilbaar Woord. Toch wordt ook deze belijdenis bestreden door de Remonstranten. Die durven namelijk beweren dat daar echt nog wel een andere oorzaak is dat het ene volk meer en eerder dan het ander het Evangelie ontvangt. Dat is niet alleen het welbehagen van God. Nee, maar het ene volk is beter en waardiger dan een ander volk. Daarom komt daar het Evangelie eerder (*V.d.D. art. IX*). Volgens hen ligt het tenslotte aan de mensen en volken zelf of zij het Evangelie wel of niet ontvangen! De HERE zou dus afhankelijk zijn van de meer-of-minder waardigheid en van het 'goeddoen' van de mensen.

Dat is een ernstige dwaling. Toch wel lijnrecht in strijd met de openbaring van de HERE. Zowel in het oude als in het nieuwe Testament. Zo lezen wij in Deut. 10,13-14: *Zie, van de HERE uw God is de hemel, ja de hemel der hemelen, de aarde en alles wat daarop is; alléén aan uw vaderen heeft de HERE zich verbonden en alleen **Mn** heeft Hij liefgehad, en u, hun nakroost, heeft Hij uit alle volken uitverkoren, zoals dit heden het geval is.* En was Israël dan 'beter' dan andere volken? Geen sprake van! Dat leert de Schrift wel anders. Zo zegt de HERE door Amos: *Zijt gij voor Mij niet gelijk aan de kinderen der Ethiopiërs?*, Amos 9,7.

Die bewering van de Remonstranten is al evenzeer in strijd met wat Christus zegt in Mat. 11,21. Aan het adres van Chorazin en Bethsaïda, waar Hij vele wonderen had verricht, verklaart Hij: *Indien in Tyrus en Sidon die krachten waren geschied, welke in u geschied zijn, reeds lang zouden zij zich in zak en as bekeerd hebben.* Nu, de Remonstranten zouden op hún standpunt moeten zeggen: God had aan Tyrus en Sidon meer en eerder het Evangelie moeten zenden. Want die waren kennelijk 'waardiger en beter'!

Het zendingswerk.

Over het zendingswerk is vaak de vraag gesteld: moet een zendeling uit onze kerken aan de heidenen, die tot God bekeerd zijn, ook de Gereformeerde belijdenis leren kennen? Is het niet voldoende dat zij Jezus als hun Heiland aannemen? Dan moeten we antwoorden: nee, toch niet. Want hier is beslissend de opdracht van Christus in Mat. 28,19. *Gaat dan heen, maakt al de volken tot mijn discipelen en doopt hen in de naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest EN leert hen onderhouden dl wat*

Ik u bevolen heb.

Dus moet de volle raad van God verkondigd worden. De apostel Paulus heeft zich in zijn zendingsarbeid strikt gehouden aan die opdracht van Christus. Hij sprak dan ook vrijmoedig tot de ouderlingen van Efeze in Hand. 20,27. *Daarom verklaar ik u op de dag van heden, dat ik rein ben van aller bloed; want ik heb niet nagelaten u al de raad Gods te verkondigen.* Nu, de INHOUD van de Gereformeerde belijdenisgeschriften is geheel en in alle delen in overeenstemming met Gods Woord. De rijkdom van onze belijdenis mag een zending de mensen niet onthouden. De zendingsarbeid moet altijd bedoelen de planting van de ware kerk van onze Here Jezus Christus. Zou dan ooit aan haar ook maar iets van de raad van God worden onthouden?

Helaas is over het algemeen de zendingsarbeid totaal vervreemd van de opdracht van Christus. Via een 'sociaal evangelie' is men zelfs gekomen tot het propageren van een dialoog, een vrijblijvend gesprek, met andere z.g. godsdiensten. Ze moeten elkaar respecteren en ... van elkaar leren! Wat de oorzaak is van dit droeve verval?

De miskennis van de diepte van de zondeval. En het niet meer kennen en aanvaarden van de ware rijkdom van het Evangelie van Jezus Christus, de enige Redder der wereld. Kortom: de verwerping van de Dordtse Leerregels!

Geloof en ongeloof aan het Evangelie.

Art. 4. Op hen die dit Evangelie niet geloven blijft de toorn van God. Maar zij die het aannemen en de Verlosser Jezus met een echt en levend geloof omhelzen, worden van de toorn van God en van de ondergang verlost, en zij ontvangen door Hem het eeuwige leven (Joh. 3,36; Mare. 16,16).

De zeer blijde boodschap van verlossing door het geloof in Christus, de gekruisigde, komt tot allen die dit horen. Met bevel tot geloof en bekering. Toch zijn er die niet geloven. Die dit Evangelie in ongeloof verwerpen. Dat is aangrijpend erg! Want dan blijven ze onder de toorn van God. Zoals we lezen in Joh. 3,36. *Wie in de Zoon gelooft heeft eeuwig leven, doch wie de Zoon ongehoorzaam is, zal het leven niet zien, maar de toorn Gods blijft op hem.*

De toorn van God. Tegen onze zonden. De hevigheid van die toorn is met geen woorden te beschrijven. De profeet Nahum zegt daarvan: *Wie kan standhouden voor zijn gramschap?, wie staande blijven bij zijn brandende toorn? Zijn grimmigheid stort zich uit als vuur en de rotsen springen voor Hem aan stukken.* Nah. 1,6. Bij iedere doopsbediening worden wij eraan herinnerd dat wij met onze kinderen in zonden ontvangen en geboren zijn én dat daarom Gods toorn op ons rust! En die vreselijke toorn van God blijft op hen, die het Evangelie van Jezus Christus niet geloven. Zij komen er nooit meer onder vandaan. Zij gaan onder Gods toorn verzinken, voor eeuwig te gronde. Zoals de duivelen en alle ongelovigen straks in de hel zullen onder vinden. Het zal voor hen de tweede dood zijn. De eeuwige ondergang.

Op aarde zullen de ongelovigen zelfs al nooit écht leven. Ze bestaan wel, ze eten en drinken, ze werken en ze genieten misschien veel. Maar ze zullen het echte, ware leven zelfs niet zien! Ze hebben in geen enkel opzicht deel daaraan. Want, zegt onze Heiland: *Dit is het eeuwige leven - het ware leven - dat zij U kennen, de enige waarachtige God, en Jezus Christus, die Gij gezonden hebt.* Joh. 17,3. In Mare. 16,16 zegt

de Here: *Wie gelooft en zich laat dopen, zal behouden worden, maar wie niet gelooft zal veroordeeld worden.*

N.B. De Baptisten beroepen zich steeds op deze tekst. Om hun verwerping van de kinderdoop te rechtvaardigen. Staat hier immers niet voorop: Wie geloofd zal hebben? En daarna: en zich laat dopen? Dus eerst geloof en dan de doop! Dit woord staat echter in het zendingsbevel: *Gaat heen in de gehele wereld, verkondigt het Evangelie aan de ganse schepping.* En dan volgt: wie gelooft en zich laat dopen. Wie door de prediking tot geloof gekomen is moet ook worden gedoopt. Geen Zendeling toch begint met te dopen!

De ongelovigen blijven onder de toorn van God. Maar even zeker is dat de ware gelovigen van de toorn van God en van de ondergang worden verlost. Door Jezus Christus. "Hij heeft", zo belijden wij aan de Avondmaalstafel, "de toorn van God, waaronder wij voor altijd hadden moeten verzinken, van het begin tot het einde van zijn leven op aarde voor ons gedragen. Zo heeft Hij in gehoorzaamheid alle gerechtigheid van Gods wet voor ons vervuld". Zie formulier Heilig Avondmaal.

Hij voor ons. Hij in onze plaats. Zijn plaatsvervangend lijden en sterven. Alles voor ons volbracht. En zo de toorn van God tegen ons gestild. Door Hem zijn wij waarlijk van de toorn van God en van de ondergang verlost. En wij ontvangen door Hem het eeuwige leven. Nu al in beginsel. En na dit leven volkomen. Zie Zondag 22 Heid. Cat.

Oorzaak van geloof en ongelooft.

Art. 5. Van dat ongelooft, evenals van alle andere zonden, is God volstrekt niet de oorzaak, maar draagt de mens de schuld. Daarentegen is het geloof in Jezus Christus en ook het behoud door Hem een genadegave van God, zoals geschreven is: *door genade zijt gij behouden, door het geloof en dat niet uit uzelf: het is een gave van God* (Ef. 2,8). Evenzo: *aan u is de genade verleend in Christus te geloven* (Fil. 1,29).

Het wordt al duidelijk, dat het in dit hoofdstuk zal gaan over de Goddelijke verkiezing en verwerping. Art. 4 zegt reeds dat het Evangelie door de één wordt geloofd, door de ander wordt verworpen. En hier wordt beleden wat de oorzaak daarvan is.

Vooropgesteld wordt, dat de oorzaak of schuld van het ongelooft niet ligt in God. Evenmin als van welke andere zonden ook. Ongelooft is een grote zonde! God niet geloven op zijn Woord en beloften is minachting van de HERE. Hij doet in zijn goedertierenheid de zeer blijde boodschap van verlossing en zaligheid verkondigen. Hij openbaart daarin zijn liefde en genade. Vreselijk daarom wie dit door ongelooft veracht!

Nu gebeurt het wel dat iemand zegt: "Ik wil wel geloven, maar ik kan niet geloven. Het geloof is mij niet gegeven". God krijgt dus de schuld. Hij zou de oorzaak zijn van zijn ongelooft. Kan dat? Volstrekt niet. Is het waar, dat iemand wel wil, maar niet kan geloven? Hoewel hij het Evangelie hoort? Neen! Niemand kan zich verschuilen achter zijn onmacht. Want als God roept tot geloof, dan gaat altijd die roepstem samen met

de belofte, dat Hij wil geven wat nodig is om het Evangelie gelovig te aanvaarden. Ongeloof is onwil Wie het Woord niet aanneemt, die WIL niet geloven. Daarin is de bijbel duidelijk genoeg.

Zo lezen wij in Jes. 30,9 dat de HERE zegt van de ongelovige Israëlieten: *Het is een weerspanning volk, leugenachtige kinderen, kinderen die de wet des HEREN niet WILLEN horen.* En in vers 15: *Door bekering en rust zoudt gij verlost worden, in stilheid en vertrouwen zou uw sterkte zijn, maar gij hebt niet GEWILD.* Later verweet Jezus de joden: *Gij onderzoekt de Schriften, want gij meent daarin eeuwig leven te hebben, en deze zijn het, welke van Mij getuigen, en toch WILT gij niet tot Mij komen om leven te hebben.* Joh. 5,39.40. En over Jeruzalem klaagde de Heiland: *Hoe dikwijls heb Ik uw kinderen willen vergaderen, gelijk een hen haar kuikens onder haar vleugels, en gij hebt niet GEWILD.* Luc. 13,34.

Belangrijk in dit verband is ook nog wat wij lezen van de arbeid van Jezus in Nazareth, namelijk: *En Hij deed daar niet vele krachten wegens hun ongeloof.* Mat. 13,58. Welnu: indien God de oorzaak was van hun ongeloof ... dan zou Hij zijn eigen Zoon hebben belemmerd in Nazareth vele krachten te doen. En dat ook maar te denken zou al goddeloos zijn! Nee, het is duidelijk: *de oorzaak en schuld van het ongeloof* en van alle andere zonden is niet in God, maar in de mens zelf.

Eigen schuld! Dat wordt in art. 5 vooropgesteld. Daar was alle reden voor. Want de Remonstranten verweten de Gereformeerden, dat zij op hún standpunt God maakten tot de Auteur of Bewerker van de zonde en dus ook van het ongeloof. Met verontwaardiging wordt die valse beschuldiging hier verworpen. En straks nog nader in art. 15.

Het ongeloof is te wijten aan de mens.

Maar het geloof is niet te danken aan de mens!

Wie het Evangelie gelovig aanvaardt, heeft dit geloof van God ontvangen. Als onverdiende gave, want niemand heeft daar recht op: verdienen immers niet alle mensen Gods vloek en de eeuwige dood? *Uit genade zijt gij zalig geworden door het geloof, en dat,* namelijk dat geloof, *niet uit uzelf; het is Gods gave.* Ef. 2,8. De HERE zelf heeft het geloof in hun harten gewerkt door zijn Woord en Geest. In Zondag 25 Heid.Cat. wordt de vraag gesteld: Nu alleen het geloof ons aan Christus en aan al zijn weldaden deel geeft, waar komt dit geloof vandaan? Het antwoord zegt: Van de Heilige Geest, die het geloof in ons hart werkt door de verkondiging van het Heilig Evangelie. En ook dan wordt gewezen op Ef. 2,8. Eveneens op Fil. 1,29. *Aan u is de genade verleend in Christus te geloven.*

Zo is dan de conclusie uit de Schriften:

Wie niet gelooft, is niet te verontschuldigen. De mens draagt zelfde schuld van zijn ongeloof. - En wie wél gelooft in Jezus Christus heeft niet te roemen: het is genade van God.

Wie niet gelooft blijft in de dood onder de toorn van God, door eigen schuld. - Wie wél gelooft is levend gemaakt en hij zal God voor zijn genade eeuwig danken en verheerlijken!

Deze eerste 5 artikelen vormen de inleiding tot de belijdenis van "de diepe en rechtvaardige onderscheiding" tussen de mensen: de uitverkiezing en de verwerping. Wie niet gelovig-nederig buigt voor de openbaring van onze God, zoals in deze artikelen is beleden, die kan niet Schriftuurlijk spreken over de uitverkiezing. Maar hij

gaat die leer óf loochenen óf zijn tijd verdoen met lichtzinnige praat daarover, zoals het slot van artikel 13 zegt.

Gods besluit van verkiezing en verwerping.

Art. 6. Gods eeuwig besluit is er de oorzaak van, dat Hij in dit leven aan sommige mensen het geloof schenkt, terwijl Hij dat aan anderen onthoudt. Want de Schrift zegt: *dat al zijn werken Hem van eeuwigheid bekend zijn* (Hand. 15,18) *en dat Hij alles werkt naar de raad van zijn wil* (Ef. 1,11). Overeenkomstig dat besluit vermurwt Hij in zijn genade de harten van de uitverkorenen, hoe hard die ook zijn, en Hij buigt ze om te geloven. Maar volgens datzelfde besluit laat Hij hen die niet zijn uitverkoren, krachtens zijn rechtvaardig oordeel over aan eigen slechtheid en hardheid. Juist hier wordt voor ons zichtbaar dat onpeilbare, even barmhartige als rechtvaardige onderscheid tussen de mensen, die alle evenzeer verloren zondaren zijn. Dit is het besluit van de *uitverkiezing* en de *verwerping*, dat in het Woord van God geopenbaard is. Terwijl slechte, verdorven en onstandvastige mensen dit besluit verdraaien tot hun eigen verderf, ontvangen heiligen en godvrezenden daardoor een onuitsprekelijke troost.

Na de inleidende artikelen volgt nu de belijdenis over de uitverkiezing en de verwerping. Kort en duidelijk. Voor geen tweeërlei uitleg vatbaar. Naar Gods eeuwig besluit geeft Hij sommigen het ware geloof. Aan sommigen. Dat is een onbepaald, maar meestal klein getal. Toch lezen wij in het boek Openbaring, hoofdstuk 7,9 dat Johannes in de heerlijkheid een grote schare zag die niemand tellen kan. In vergelijking echter met alle mensen zijn het sommigen aan wie het geloof geschonken wordt.

En DE oorzaak daarvan is Gods eeuwig besluit. Het besluit van de uitverkiezing.

Anderen laat Hij over aan hun eigen slechtheid en hardheid. Dat is het besluit van de verwerping. Wat eendiep-ingrijpende belijdenis!

Belijdenis van Gods eeuwig besluit. Eeuwig. De woorden eeuwig en eeuwigheid kunnen soms eenvoudig een lange tijd aangeven, zonder meer. Zoals b.v. in Dan. 2,4: *O koning leef in eeuwigheid*. Maar als in de Schrift Gods raad of Gods besluit eeuwig wordt genoemd, dan wijst dat op zijn raad of besluit van vóór alle tijden, vóór "de tijden der eeuwen" (2 Tim. 1,9), vóór "de grondlegging der wereld" (Ef. 1,4)

Het is in deze belijdenis van meetaf aan duidelijk, dat ieder die zich daaraan ergert, zich daarin stoot aan het Woord van God, "de alleen-wijze God!" (Rom. 16,27). Zo wordt hier eerst gewezen op Hand. 15,18 waar we lezen: *dat al zijn werken Hem van eeuwigheid bekend zijn*. Dat is, zoals de Kantt. Statenvert. zeggen: Al wat God in de tijd doet, dat heeft Hij van eeuwigheid besloten alzo te doen. Al zijn werken, alles wat Hij doet in de tijd. Vanaf het allereerste begin en tot het einde toe. Dus ook, dat Hij aan de één het ware geloof schenkt en aan de ander niet.

N.B. In Hand. 15,18 lezen we "dat al zijn werken Hem van eeuwigheid bekend zijn". Echter is het stellig beter te vertalen: "Welke Hij van eeuwigheid (in de betekenis van: vanouds) bekend gemaakt heeft". Dan zal deze bewijstekst hier niet geldig zijn. Maar de zaak zelf, dat de Here al zijn werken van eeuwigheid bekend zijn, is zeker een Schriftuurlijke waarheid. Telkens wordt gesproken van de eeuwige voorkennis van God. Naast Ef. 1,11, in dit artikel genoemd, nog een paar voorbeelden: In Hand. 2,23 lezen we dat Christus naar de bepaalde raad en voorkennis van God is uitgeleverd. In 1 Petr. 2,8 gaat het over hen, die zich aan de rots der ergernis stoten, "waartoe zij ook bestemd zijn".

Dan wordt gewezen op Ef. 1,11: *dat Hij alles werkt naar de raad van zijn wil*. Alles. Niets uitgezonderd. Ook niet het wel of niet schenken van geloof tot zaligheid. Alles wat God in de tijd doet is ge-predestineerd, is tevoren bepaald, besloten. Hij werkt alles in de tijd naar de raad van zijn wil. Dat wil zeggen: "Hij heeft Zijn raad over alle dingen vastgesteld, zoals Zijn wil dat wilde! Hij had naar niets te vragen dan naar eigen believen. En overeenkomstig die onveranderlijke en wijze raad doet Hij nu geschieden wat Hij van eeuwigheid bepaalde, dat geschieden zou" (K.V.).

Deze twee Schriftwoorden zijn genoegzaam voor de conclusie, dat de HERE overeenkomstig zijn eeuwig besluit de harten van de uitverkorenen buigt tot geloof. En dat Hij de niet-uitverkorenen overlaat aan eigen slechtheid en hardheid.

Eerst wordt dus gesproken over de uitverkorenen. De HERE gaat hun harten vermurwen, vertederen. Want dat hart is van nature hard, evenals van alle mensen. Doch de HERE gaat dat hart van steen, zoals Ezech. 11,19 zegt, uit hun lichaam verwijderen en hun een hart van vlees geven, een buigzaam hart. Hij gaat dat buigen tot geloof. Dat doet Hij in zijn genade, want niemand verdient deze gave! *Er is niemand die doet wat goed is, zelfs niet één.* Rom. 3,12. Alle roem is uitgesloten. Krachtens Gods eeuwig besluit worden zij ertoe verwaardigd. Hand. 13,48 zegt: *allen die bestemd waren ten eeuwigen leven kwamen tot geloof*. Bestemd, of geordineerd, dat is door God uitgekozen en door Hem voor het eeuwige leven bestemd. En Ef. 1,14 zegt: *Hij heeft ons immers in Hem (in Christus) uitverkoren voor de grondlegging der wereld*. Van dat woord uitverkoren zeggen de Kantt. St.V, of uitgelezen, geselecteerd namelijk uit de algemene massa van de bedorven mensen. Zij zijn dus het volk van Gods souvereine KEUZE. En ze leren zingen en belijden.

Eer Gods hand, die alles schiep,
lets uit niet tot aanzien riep,
Heeft zijn liefde mij verkoren!

Dan wordt in dit artikel gesproken over de niet-uitverkorenen. Kunnen die God daarover aanklagen? Nee toch! God is toch aan niemand verschuldigd het geloof te schenken tot behoud? God laat hen in het verderf waarin zij zichzelf gestort hebben. Elk verwijt dat ze zouden willen uiten, keert op hun eigen hoofd terug. Ze zijn niet ongelovig gemaakt! En hun hart is niet hard gemaakt. Maar ze zijn ongelovig en hun hart is hard. En ze WILLEN ook niet geloven. Dat IS en BLIJFT eeuwig waar.

Hieraan doet niets af, dat de HERE hen krachtens zijn eeuwig besluit overlaat aan hun eigen slechtheid en hardheid. Ze gaan niet verloren omdat ze niet uitverkoren zijn. Maar ze gaan verloren om hun ongelooft en boosheid. Petrus zegt dat het Evangelie van Christus voor de ongelovigen een rots van ergernis is. *Voor hen die zich daaraan, in hun ongehoorzaamheid aan het Woord, stoten, waartoe zij ook BESTEMD zijn.* 1 Petr. 2,8. Daartoe bestemd of gezet krachtens Gods eeuwig besluit.

De Remonstranten keren zich met alle kracht tegen de leer van de verwerping krachtens Gods eeuwig besluit. Ze gaan daar lijnrecht tegenin met hun beweringen. Het is niet waar, zeggen ze, dat God alleen uit kracht van zijn rechtvaardige wil besloten heeft hen te laten in het eeuwig verderf. Of ook: hen voorbij te gaan in de mededeling van de genade die tot geloof en bekering nodig is (*V.d.D. artikel VIII*). Volgens hen was daar dus nog iets anders dat de HERE deed besluiten hen te veroordelen. Wat dat dan was? Wel, die mensen zijn van zichzelf slechter en bozer dan anderen. Zij hebben zich de verkiezing tot zaligheid niet waardig gemaakt! DUS, daar komt het op neer: God is afhankelijk van de mens. De mens beslist zelf over zijn verkiezing tot zaligheid.

Wat een brute aantasting van de souvereiniteit van onze God; waarin Hij naar niets had te vragen dan naar eigen believen. Want dit staat vast: *Hij ontfermt Zich over wie Hij wil en Hij verhardt **me** Hij wil*. Rom. 9,18. Eveneens wat onze Heiland zegt in Mat. 13,11, namelijk: *Het is u gegeven de geheimenissen van het Koninkrijk der hemelen te kennen, maar hun is dat niet gegeven*. Bovendien wordt nog gewezen op het dankgebed van de Here in Mat. 11,25-26: *Ik dank U Vader, Heer van hemel en aarde, dat Gij deze dingen voor wijzen en verstandigen verborgen hebt, doch aan kinderkens geopenbaard. Ja Vader, want zo is het een welbehagen geweest voor U*.

De dwaling van de Remonstranten is hiermee overtuigend weerlegd. De HERE heeft zijn eeuwig besluit en de raad van zijn wil duidelijk geopenbaard. Maar ach ja, nu willen wij zo graag die eeuwige raad rijmen met de verantwoordelijkheid van de mens. Wij willen dat voor ons verstand graag aannemelijk maken. Doch hier moeten we ons gewaarschuwd weten! Ons verstand is verduisterd door de zonde. Wij moeten voor onszelf een grens stellen. En in geloof aan het Woord van onze God willen we dat ook wel. Wij belijden dat ook. En wel met art. 13 NGB: Al wat in zijn doen het menselijk verstand te boven gaat WILLEN wij niet nieuwsgierig onderzoeken, verder dan ons begrip reikt!

In art. 6 wordt verder verklaard, dat juist hier voor ons zichtbaar wordt het onpeilbare, even barmhartige als rechtvaardige onderscheid tussen de mensen, die allen evenzeer verloren zondaren zijn. Nietwaar? Daar is een onpeilbaar-diepe en onoverbrugbare kloof tussen de gelovigen en de ongelovigen. Tot in alle eeuwigheid. Terwijl beleden wordt dat de HERE hierin zijn barmhartigheid én zijn rechtvaardigheid bewijst.

De NGB is hierin uitvoeriger. We lezen daarin, in art. 16: God bewijst dat Hij BARMHARTIG is doordat Hij diegenen uit het verderf trekt en verlost, die Hij in zijn eeuwige en onveranderlijke raad uit louter genade verkoren heeft in Jezus Christus, onze Here. En dat zónder ook maar enigszins hun werken in rekening te brengen. En Hij bewijst dat Hij RECHTVAARDIG is doordat Hij de anderen laat in hun val en verderf, waarin zij zichzelf gestort hebben. Hierbij wordt gewezen op de volgende Schriftplaatsen:

2 Tim. 2,20: *Doch in een groot huis zijn niet alleen voorwerpen van goud en van zilver, maar ook van hout en van aardewerk, en wel deels met eervolle, deels met minder eervolle bestemming*. Rom. 9,21: *Of heeft de pottenbakker niet de vrije beschikking over het leem om uit dezelfde klomp het ene voorwerp te vervaardigen tot eervol, het andere tot alledaags gebruik?*

Mat. 15,24: Jezus tot de Kananese vrouw: *Ik ben slechts gezonden tot de verloren schapen van het huis Israëls*.

Dit artikel eindigt met te zeggen dat slechte, verdorven en onstandvastige mensen Gods eeuwig besluit verdraaien tot hun eigen verderf. Maar dat dit juist voor de heilige en godvrezende mensen een onuitsprekelijke troost biedt.

Daar wordt dus gesproken van slechte en verdorven mensen. Maar zijn wij niet allemaal slecht en verdorven van onszelf? Zeker, maar hier worden die mensen aangewezen, die in hun slechtheid, zonde en verdorvenheid leven en zich daarvan niet bekeren. En de onstandvastige mensen zijn zij, die weigeren te bouwen op Gods Woord en zijn beloften. Zulke slechte, verdorven en onstandvastige mensen ergeren zich aan deze leer en ze verdraaien het besluit van God. Er zijn er, die zeggen: "Ben ik uitverkoren, dan word ik zalig, hoe ik ook leef; en ben ik niet uitverkoren, dan is al mijn bidden en worstelen toch vruchteloos". En onstandvastigen klagen misschien over hun onmacht, maar intussen volharden zij in hun onwil! Zo verdraaien deze mensen Gods eeuwig besluit tot hun eigen verderf. Maar deze leer geeft aan de gelovigen rijke vertroosting. Want nietwaar? Als ik echt geloof in Jezus Christus naar de beloften van onze God in het verbond van zijn genade, dan mag ik mij meteen verkoren weten tot het eeuwige leven. Denkt aan wat we belijden met Zondag 21 Heid. Cat, dat ik door het geloof een levend lid ben EN eeuwig blijven zal. Door het geloof BEN ik een levend lid van de kerk EN ik zal dat blijven ook! Dat is onlosmakelijk aan elkaar verbonden. Krachtens Gods verkiezing! En naar zijn eeuwig besluit! Daarom twijfel ik niet: *De HERE zal het voor mij voleindigen*. Ps. 138,8. En zoals de apostel Paulus zegt in Fil. 1,6: *Dat Hij die in u een goed werk is begonnen, dit ten einde toe zal voortzetten*. Zo mogen wij in geloof vrijmoedig en blijmoedig zingen met Psalm 89 van Gods vrije gunst en het eeuwig welbehagen. Wat een rijke vertroosting!

Art. 7. Deze uitverkiezing is een onveranderlijk voornemen van God, waardoor Hij voor de grondlegging van de wereld uit het hele menselijke geslacht - dat door eigen schuld de oorspronkelijke gerechtigheid verloren en zich in zonde en ondergang gestort heeft - een vast en groot aantal mensen in Christus tot het heil heeft uitgekozen.

Deze uitverkorenen zijn uit zichzelf niet beter dan anderen en zij hebben evenmin enig recht op Gods liefde, omdat zij met alle mensen aan de ellende prijsgegeven zijn. Alleen uit genade zijn zij in Christus uitverkoren overeenkomstig het vrije welbehagen van Gods wil. God heeft Christus ook van eeuwigheid tot Middelaar en Hoofd van alle uitverkorenen en tot fundament van het heil gesteld. En om hen door Christus te behouden, besloot God tegelijk deze uitverkorenen aan Hem te geven en krachtdadig tot de gemeenschap met Christus te roepen en te trekken door zijn Woord en Geest. Of met andere woorden: God besloot hun het geloof in Christus te schenken, hen te rechtvaardigen en te heiligen en hen, nadat zij in de gemeenschap van zijn Zoon met kracht bewaard zijn, uiteindelijk te verheerlijken. In dit alles toont God zijn barmhartigheid tot lofprijzing van de schatten van zijn roemrijke genade. Want er staat geschreven: *God heeft ons immers in Christus uitverkoren voor de grondlegging der wereld, opdat wij heilig en onberispelijk zouden zijn voor zijn aangezicht. In liefde heeft Hij ons tevoren ertoe bestemd als zonen van Hem te worden aangenomen door Jezus Christus, naar het welbehagen van zijn wil, tot lof van de heerlijkheid zijner genade, waarmee Hij ons begenadigd heeft in de Geliefde* (Ef. 1,4-6). En verder: *die Hij tevoren bestemd heeft, deze heeft Hij ook gerechtvaardigd; en die Hij gerechtvaardigd heeft, deze heeft Hij ook verheerlijkt* (Rom. 8,30).

Het begin van dit artikel moesten we eigenlijk allen uit het hoofd kennen! Want hierin belijdt de kerk heel in het kort wat de Schrift ons leert over de uitverkiezing. In zorgvuldig gekozen woorden wordt een definitie of omschrijving daarvan gegeven. Beleden wordt:

- a. De uitverkiezing is een onveranderlijk voornemen van God. Die verkiezing ligt dus vast, en wel van voor de grondlegging der wereld.
- b. In dat onveranderlijk voornemen heeft God een vast en groot getal mensen uit heel het menselijk geslacht uitgekozen om aan die mensen het heil, de eeuwige

zaligheid te schenken. Hij heeft hen uitgekozen IN Christus.

- c. Deze uitverkorenen hebben evenals alle anderen door eigen schuld de oorspronkelijke gerechtigheid verloren. Zij hebben zich aan zonde en ongerechtigheid uitgeleverd.

In het vervolg van dit artikel wordt dit nader uitgewerkt en gefundeerd:

Een bepaald, vaststaand aantal mensen is van eeuwigheid uitverkoren, uitgekozen door God tot het eeuwige leven. En dat heus niet omdat zij uit zichzelf beter zouden zijn dan de anderen. Dat zij b.v. enige waardigheid en voortreffelijkheid zouden bezitten. Geen sprake van! Ook zij zijn door eigen schuld aan verderf en verdoemenis onderworpen, kinderen des toorns. Ook zij hebben evenmin als de anderen recht op de liefde van God. De HERE God heeft werkelijk geen goede, deugdzame mensen uitverkoren. Geen mensen die geneigd zouden zijn God lief te hebben en Hem te dienen. Maar totaal verdorven mensen, dood in zonden en haters van God, goddelozen En waarom dan toch juist die mensen uitverkoren tot het eeuwige heil en anderen niet? Dat is enkel en alleen naar het welbehagen van zijn wil. Hij heeft daartoe redenen genomen uit zichzelf. Hij werd daartoe niet bewogen door de mens, maar door zijn innerlijke barmhartigheid (Luc. 1,78). Het heeft God de Here behaagd juist hén te verkiezen. Hij heeft dat zo gewild. Het was zijn vrije gunst, zijn souverein welbehagen.

Alleen uit genade zijn zij in Christus uitverkoren. IN Christus. Die twee woorden mogen we niet overslaan! Daar IS eenvoudig geen sprake van verkiezing buiten Christus om. God had niemand ooit kunnen redden tot behoud als niet Jezus Christus van eeuwigheid was verordineerd, aangesteld tot Middelaar en Hoofd. En als Hij zich niet daartoe volkomen had bereid verklaard. Het Evangelie is nooit en kan ook nooit zijn een boodschap van verkiezende liefde als iets dat op zichzelf staat. Het is altijd de boodschap van heil in Jezus Christus, IN wie God ons heeft verkoren. In en met Jezus Christus als Middelaar en Hoofd zijn begrepen allen, die God de Vader aan zijn Zoon gegeven heeft. Zoals Christus in zijn gebed in Joh. 17 tot de Vader sprak: *Vader, Ik bid U voor hen, die Gij Mij gegeven hebt* (vs. 9). *Christus is dan ook het FUNDAMENT VAN ONS HEIL*. Op Hem rust ons vertrouwen. *Een ander fundament dan dat er ligt, namelijk Jezus Christus, kan niemand leggen* (1 Kor. 3,11). Wij vinden dan ook onze zaligheid buiten onszelf in Jezus Christus, die voor onze zonden heeft genoeg gedaan.

En dat juist dat bepaalde en vaststaand aantal mensen is uitverkoren, en anderen niet, dat rust in het welbehagen van onze God. *Dat vrije welbehagen is dan ook het FUNDAMENT VAN ONZE VERKIEZING*. In Gods eeuwig besluit een vast aantal mensen te verkiezen tot zaligheid is tevens begrepen dat Hij die mensen ook zal schenken wat voor hun zaligheid nodig is. Zo wordt aan hen op Gods tijd de zeer blijde boodschap van eeuwig heil in Jezus Christus verkondigd. En door Gods genade nemen zij dat Evangelie met een waar geloof ook aan. Verder worden zij in dat geloof bewaard tot het einde en ontvangen zij de eeuwige heerlijkheid. Zo bereikt God met hen het schone einddoel, waartoe Hij de mens naar zijn beeld heeft geschapen! Namelijk: "opdat hij God zijn Schepper recht zou kennen, Hem van harte liefhebben en met Hem in de eeuwige zaligheid leven zou, om Hem te loven en te prijzen". Heid. Cat. vraag 6. Van dit getal van de uitverkorenen zal niet één verloren gaan. In de loop van de eeuwen worden ze geboren en tot het ware geloof gebracht. Straks is het getal vol en er wordt dan niet één gemist. Zij zijn de gemeente van de uitverkorenen "die volkomen rein in het eeuwige leven een plaats ontvangen" (Doopsformulier).

Hoezeer schittert dan in deze verkiezende liefde de barmhartigheid van onze hemelse Vader en zijn heerlijke genade. Zoals wij in artikel 7 belijden met de Schriftwoorden die daarin aan het slot zijn opgenomen.

De Remonstranten leerden wel heel iets anders over de uitverkiezing. Zij beweerden namelijk dat het besluit van de verkiezing tot de zaligheid niet meer is dan DIT, dat God wil zalig maken degenen, die zouden geloven én in het geloof en de gehoorzaamheid van het geloof zouden volharden (*V.d.D. art. I*). God heeft tevoren gezien, zeggen ze, dat er in de loop van de eeuwen mensen zijn die het Evangelie gelovig aannemen. Dat is wel mooi, maar niet genoeg! Want, zo beweerden ze, niet alle gelovigen volharden in het geloof tot het einde. Er zijn er echter ook, die wél volharden zowel in het geloof als in het dienen van God. Nu, het heeft God behaagd om die mensen de zaligheid te schenken. Dat is dan ook alles, zo zeiden ze, wat in de bijbel staat over de uitverkiezing! Volgens hen kunnen dus ware gelovigen nog voor eeuwig verloren gaan. (In hoofdstuk V over 'De volharding der heiligen' wordt dit breed weerlegd.)

Met deze dwaalleer, die de eenvoudigen zo licht misleiden kan, wordt kort afgerekend, 't Is al te duidelijk in strijd met de Heilige Schrift. Daarin leert de HERE ons dat een bepaald aantal mensen van eeuwigheid is uitverkoren en dat Hij aan hen het geloof in Christus schenkt EN ook de volharding daarin. Deze rijkdom schenkt Hij aan hen boven anderen, die Hij niet heeft uitverkoren. Niet verkoren en dat naar het welbehagen van zijn wil!

Op het standpunt van de Remonstranten is God afhankelijk van de mens. Hij moet immers eerst zien óf de mens het Evangelie wel aanneemt in geloof EN of hij in dat geloof zal volharden. Om dan op grond daarvan hem te verkiezen tot zaligheid. Dus de mens beslist! Maar Gods Woord zegt in Hand. 13,48: *En allen die bestemd waren ten eeuwigen leven kwamen tot geloof*. En in Ef. 1,4: *Hij heeft ons immers in Hem uitverkoren vóór de grondlegging der wereld, opdat wij heilig en onberispelijk zouden zijn voor zijn aangezicht*. Nu leggen de Remonstranten de laatste tekst zo uit: Niemand kan in Christus verkoren zijn, of hij moet tevoren in Christus *zijn*, en dat kan alleen maar van de gelovigen gezegd worden. DUS heeft God gelovigen uitverkoren! Terecht werd hiertegen ingebracht dat er niet staat: Hij heeft ons verkoren als zijnde in Christus, maar: Hij heeft ons *verkoren* in Christus. Wij waren dus heus niet reeds in Hem! Overeenkomstig Gods eeuwig besluit buigt Hij de harten van de uitverkorenen OM te geloven. Het geloof is VRUCHT van de verkiezing!

Evangelisatie en uitverkiezing.

In het jaar 1916 werd het tweede Evangelisatiecongres gehouden te Rotterdam. Prof. L. Lindeboom wees toen op de betekenis van het verbond voor de evangelisatie. Over de uitverkiezing in verband met deze arbeid werd veelal gezwegen.

Voor al de Methodisten hebben de evangelisatie-arbeid aangepakt. Het methodisme echter is remonstrants. Het verkondigt dat Christus voor alle mensen zijn bloed heeft vergoten. De mogelijkheid, die er daardoor is tot verlossing, moet de mens door zijn geloof tot werkelijkheid maken. Zo zegt ook het Leger des Heils dat Christus voor heel de wereld verzoening heeft verworven, zodat wie maar wil, gered kan worden. Jezus heeft alle mensen lief. Maar de mens moet zijn deel doen om deel te hebben aan de zegeningen van Christus' zoenoffer.

Zullen wij echter aarzelen het Evangelie uit te dragen, omdat wij geloven in de God van uitverkiezing? Omdat wij dus niet weten of de hoorders wel door God bestemd zijn voor het eeuwige leven? Geen sprake van! Integendeel: het geloof aan Gods verkiezend welbehagen wil ons juist dringen tot het uitdragen van het Evangelie. Denken we slechts aan wat Paulus zegt in Rom. 8,30, namelijk: *Die God tevoren bestemd heeft, deze heeft Hij ook geroepen*. Die roeping door het Evangelie wordt ons hierin op het hart gebonden. Wij weten niet wie tevoren bestemd zijn: *De verborgen dingen zijn voor de HERE onze God, maar de geopenbaarde zijn voor ons en onze kinderen*. En de wil van God is geopenbaard, dat wij het Evangelie hebben door te geven, waardoor de HERE roept tot geloof en bekering. Hij doet zijn Woord serieus uitgaan tot de mensen. De prediking van het Evangelie wordt wel vijf maal ernstig genoemd in de Dordtse Leerregels. God belooft allen die tot Hem komen en geloven, de rust der zielen en het eeuwige leven. De beloften van de HERE zijn betrouwbaar en vast. Dat er zijn die 'nee' zeggen, stelt hen schuldig. Dat anderen komen en behouden worden is Gods werk. Wat een voorrecht en gunst van de HERE, dat Hij ook ons wil gebruiken om mensen, verloren in schuld, te roepen tot behoud! Wij kunnen niemand bekeren of overtuigen. Dat is onze roeping ook niet. Wij mogen en moeten het Evangelie doorgeven, roepen tot Christus en zijn kerk. Het Evangelie met zijn rijke beloften. En óók met zijn dreigingen. En met het komend eindgericht. Zo predikte Paulus de mannen van Athene: *God dan verkondigt, met voorbijzien van de tijden der onwetendheid, heden aan de mensen, dat zij allen overal tot bekering moeten komen; omdat Hij een dag heeft bepaald, waarop Hij de aarde rechtvaardig zal oordelen door een man, die Hij aangewezen heeft, waarvan Hij voor allen het bewijs geleverd heeft door Hem uit de doden op te wekken* (Hand.17, 30-31).

De uitverkiezing is een en dezelfde.

Art. 8. Deze uitverkiezing is niet veelsoortig, maar zij is een en dezelfde verkiezing van allen die in oud en nieuw verbond behouden worden. De Schrift verkondigt ons immers één welbehagen, voornemen en raad van Gods wil, waardoor Hij ons van eeuwigheid heeft uitverkoren tot de genade en de heerlijkheid, tot het behoud en de weg van het behoud die Hij tevoren bereid heeft, opdat wij daarop zouden gaan (Ef. 1,4-5 en 2,10).

Is het niet merkwaardig dat hier beleden wordt dat er niet een veelsoortige uitverkiezing is? Inderdaad. Toch was er alle reden voor deze belijdenis. Want de Remonstranten léerden zoiets vreemds. Het was een zeer verwarrende leer (*V.d.D. art. ff*). Volgens hen is er een algemene en onbepaalde verkiezing, die nog niets zegt over de persoonlijke verkiezing tot zaligheid. Ook een bijzondere en bepaalde verkiezing, waarin het zou gaan om het persoonlijk verkoren zijn. Maar als het dan daarom gaat, is er nog geen sprake van dat de Remonstranten de gelovigen kunnen troosten en hen in rust brengen over de soms bange vraag: ben ook ik uitverkoren? Nee, want volgens hen is de verkiezing verder volkomen óf onvolkomen. Die verkiezing kan onherroepelijk zijn maar ook herroepelijk, niet of wel beslissend, voor-

waardelijk of volstrekt! En dan zijn we er nóg niet. Want iemand kan misschien wel zijn verkoren tot het geloof, maar nog niet tot de zaligheid.

Nu, kan ooit iemand troost putten uit zo'n verwarrende rij van onderscheidingen? Onmogelijk! De leer van de verkiezing wordt door hen verminkt, verdraaid, verdorven. En de 'gulden keten van onze zaligheid', die ons vaste vertroosting geeft, wordt verbroken. Namelijk wat Rom. 8,30 zegt: *Die Hij tevoren bestemd heeft, deze heeft Hij ook geroepen; en die Hij geroepen heeft, deze heeft Hij ook gerechtvaardigd; en die Hij gerechtvaardigd heeft, deze heeft Hij ook verheerlijkt.*

De bijbel leert duidelijk dat het éne welbehagen, voornemen en raad van God tot de eeuwige verkiezing geldt voor alle verkorenen én voor allen gelijk. Daarin is geen enkel verschil tussen hen die zalig worden, zowel uit het oude als uit het nieuwe verbond. Geen Israëliet kon, evenmin als wij die uit de heidenen zijn, zalig worden dan alleen door het geloof in Jezus Christus. Want Hij is gesteld tot Middelaar en Hoofd van alle uitverkorenen. Zoals Petrus zegt in Hand. 15,11: *Door de genade van de Here Jezus geloven wij (de joden) behouden te worden op dezelfde wijze als zij (de heidenen).* Terwijl deze éne verkiezing ook alles omvat wat de mens tot de eeuwige heerlijkheid leidt. Schriftbewijs hiervoor? Wel wij lezen in Ef. 1,4-5: *Hij heeft ons immers in Hem uitverkoren vóór de grondlegging der wereld, opdat wij heilig en onberispelijk zouden zijn voor zijn aangezicht. In liefde heeft Hij ons tevoren ertoe bestemd als zonen van Hem te worden aangenomen door Jezus Christus, naar het welbehagen van zijn wil.*

En in het tweede hoofdstuk vers 10: *Want zijn maaksel zijn wij, in Christus Jezus geschapen om goede werken te doen, die God tevoren bereid heeft, opdat wij daarin zouden wandelen.*

N.B. In dit laatste vers wordt dus gezegd dat God ons heeft geschapen in Christus óm goede werken te doen. Dat is dus het doel waartoe Hij ons heeft geschapen. Terwijl de apostel daaraan toevoegt dat God die goede werken tevoren bereid heeft. In zijn eeuwige raad heeft Hij die goede werken reeds bepaald. En Hij geeft liefde en kracht om in ons leven die goede werken te verrichten. Om daarin te wandelen, staat er. Te wandelen. Zoals je voor je plezier een wandeling maakt, zo gaan we met blijdschap die werken doen. Daarvoor zorgt de Here, naar zijn eeuwige raad. Aan Hem dus alle eer als we Hem dienen met lust en liefde!

Art. 9. God heeft uitverkoren niet *omdat* Hij tevoren in de mens geloof, gehoorzaamheid van het geloof, heiligheid of een andere goede eigenschap of aanleg zag, die als oorzaak of voorwaarde in de mens, die uitverkoren zou worden, aanwezig moest zijn. Integendeel. Hij heeft uitverkoren *opdat* Hij geloof, gehoorzaamheid van het geloof, heiligheid enz. zou bewerken. Deze uitverkiezing is dus de bron van al het goede, dat tot behoud leidt. Daaruit komen als vruchten het geloof, de heiligheid en de andere heilsgaven en tenslotte het eeuwige leven. De apostel getuigt immers: *Hij heeft ons uitverkoren* (niet: omdat wij waren, maar) *opdat wij heilig en onberispelijk zouden zijn voor zijn aangezicht* (Ef. 1,4).

Wij kunnen als gelovigen niet zeggen: God heeft mij uitverkoren OMDAT ik geloof! Dat zeggen de Remonstranten. Die beweren dat God tevoren, vóór Hij ging verkiezen, heeft gezien welke mensen zouden gaan geloven. En op grond daarvan heeft Hij die mensen uitverkoren. Maar de Schrift zegt het juist andersom. Namelijk: omdat God die en die bepaalde mensen heeft uitverkoren, daarom, op grond daarvan schenkt Hij aan hen ook het geloof en de volharding daarin. De uitverkiezing is niet het gevolg van het geloof, maar het geloof is het gevolg of de vrucht van de verkiezing. De uitverkiezing is dus de FONTEIN, de BRON van al het goede. Van alles dat tot het behoud leidt: het geloof, de heiligheid, de goede werken en de volharding in het geloof. De HERE is de EERSTE, in alles en in elk opzicht wat onze redding betreft. Alle roem is uitgesloten. Hier past alleen de taal van verwondering-in-vreugd-en-dank: "HERE, wie ben ik, dat U ook mij hebt willen aanzien in liefde naar Uw souverein en eeuwig welbehagen?! U komt toe alle lof en dank, eer en aanbidding!" Dat is het gelovig antwoord geven op het Woord Gods uit Ef. 1,4: *Hij heeft ons uitverkoren OPDAT wij zouden zijn heilig en onberispelijk voor Hem in de liefde*. En eveneens op wat Rom. 8,30 zegt: *Die Hij tevoren bestemd heeft, deze heeft Hij ook geroepen; en die Hij geroepen heeft, deze heeft Hij ook gerechtvaardigd; en die Hij gerechtvaardigd heeft, deze heeft Hij ook verheerlijkt*. De Remonstranten beweren dat de uitverkiezing is bepaald en beslist door VOORUIT-GEZIEN geloof (V.d.D. art. V). Maar dan spreken ze daarbij weer van verschillende uitverkiezing: God heeft namelijk tevoren gezien welke mensen wel zouden geloven, maar niet in geloof volharden. Die mensen zijn dan ook niet meer dan VOORLOPIG uitverkoren. Er zijn echter ook gelovigen die in het geloof, in de liefde enz. volharden tot het einde. En dat ziende (!) heeft God besloten die mensen te doen delen in de volkomen en BESLISSENDE verkiezing.

Deze laatsten zijn ook volgens hen echt 'beter' en 'waardiger' uit en van zichzelf. Al noemen zij dat genade Het geloof, de heiligheid enz. zijn dus geen vruchten van de verkiezing, maar voorwaarden tót de verkiezing! Op hun standpunt gaat dus de mens voorop, is hij de eerste, en is God afhankelijk van de mens. Zo wordt God van zijn eer beroofd en heel de verkiezing gemaakt tot een ménselijke zaak. En het woord genade in deze leer gebruikt is geen genade meer. De mens presteert een en ander immers zelf!

Heel de Schrift getuigt tegen deze leringen. We moeten hierbij letten op de volgende uitspraken in de bijbel:

Rom. 9,11: *De verkiezing is niet op grond van werken, maar op grond daarvan, dat Hij riep.*

Hand. 13,48: *En allen, die bestemd waren ten eeuwigten leven, kwamen tot geloof.*

Ef. 1,4: *Hij heeft ons in Hem uitverkoren, opdat wij heilig zouden zijn.*

Joh. 15,16: *Niet gij hebt Mij, maar Ik heb u uitgekozen.* Rom. 11,6: *Indien het door genade is, dan is het niet meer uit werken.*

1 Joh. 4,10: *Hierin is de liefde, niet dat wij God liefgehad hebben, maar dat Hij ons heeft liefgehad en zijn Zoon gezonden heeft.*

De oorzaak van de verkiezing: Gods welbehagen.

Art. 10. De oorzaak van deze genadige uitverkiezing is alleen het welbehagen van God. Dat bestaat niet hierin, dat Hij uit alle mogelijke voorwaarden enige eigenschappen of prestaties van mensen heeft uitgekozen tot een voorwaarde voor het ontvangen van het heil. Integendeel, dit welbehagen bestaat hierin, dat Hij bepaalde personen uit heel de zondige mensheid tot zijn eigendom aangenomen heeft. Er staat immers geschreven: *Want toen de kinderen nog niet geboren waren en goed noch kwaad hadden gedaan ... werd tot haar (namelijk Rebekka) gezegd: de oudste zal de jongste dienstbaar zijn*, gelijk geschreven staat: *Jakob heb Ik liefgehad, maar Ezau heb ik gehaat* (Rom. 9,11-13); en: *allen, die bestemd waren ten eeuwigten leven, kwamen tot geloof* (Hand. 13,48).

Nogmaals wordt beleden dat het welbehagen van God de oorzaak is van de uitverkiezing. Daarin is volstrekt uitgesloten de gedachte dat God aan de mens een of andere voorwaarde zou hebben gesteld. Het woord 'welbehagen' verdraagt zich eenvoudig niet daarmee. Want dat woord spreekt van de souvereiniteit van God, waarin Hij handelt en beslist naar zijn eigen Goddelijke wil. En wij moeten God GOD laten! De souvereine, almachtige en alleen-wijze God. Wie daarom toch spreekt van het welbehagen van God, maar meteen beweert dat Hij enige voorwaarde aan de mens heeft gesteld, waaraan hij moet voldoen - die berooft het woord 'welbehagen' van zijn inhoud. Ja, hij tast daarin heel de leer der Schriften aan, namelijk dat God afhankelijk zou zijn van de mens, én dat de mens zelf aan welke voorwaarde ook zou kunnen en willen voldoen! De Here onze God hééft geen mensen uitverkoren die aan een goede eigenschap of prestatie hebben voldaan. Integendeel. Hij heeft zondige mensen, even verdorven als alle anderen, uitverkoren OPDAT Hij aan hen het geloof en de zaligheid zou schenken, uit genade alleen. Zo heeft God in souvereine liefde Jakob wél en Ezau niet aangenomen. Die liefde van God tot Jakob had zijn grond niet in goede werken of goede kwaliteiten van Jakob. Dat is uitgesloten, WANT toen zij nog niet geboren waren heeft God tot Rebekka gezegd: de meerdere zal de mindere

dienen! De genade waarin Jakob werd uitverkoren vindt zijn grond alleen in het welbehagen van God; in de tot geloof roepende God, en met in Jakob, die geroepen wérd! Zo zegt ook Mal. 1,2-3: *Jakob heb Ik liefgehad en Ezau heb Ik gehaat*. Dan wordt in dit artikel nog een tweede Schriftbewijs genoemd. Wanneer namelijk door de apostel Paulus in Antiochië het Evangelie is gebracht, dan gaan velen met blijdschap het Woord verheerlijken. Daarvan wordt dan gezegd: *en allen, die BESTEMD waren ten eeuwigen leven, kwamen tot geloof*. Hand. 13,48.

Zo is het weer duidelijk, dat het geloof VRUCHT is van de verkiezing, en geen voorwaarde daarvoor.

Toch bleven de Remonstranten spreken van voorwaarden die God hier zou hebben gesteld. En uit allerlei voorwaarden heeft Hij uitgekozen en bepaald de voorwaarde van het geloof en de gehoorzaamheid van het geloof (V.d.D. art. III). Zeker erkenden ze wel dat het geloof niet volmaakt is en de gehoorzaamheid evenmin. Maar, zo beweerden ze, God HOUDT dat onvolmaakte voor volmaakt én zelfs waardig om dit met de eeuwige zaligheid te belonen!! Geen wonder dat deze dwaling niet minder dan schandelijk werd genoemd. Want naar die leer kan de mens blijkbaar de zaligheid zelf wel verdienen. Zo wordt een streep gehaald door de verdienste van Christus. Hij hoefde dan immers geen verzoening te bewerken voor de onvolkomenheden van de gelovigen!

Terwijl deze dwaling ook allerlei zinloze vragen opwerpt. Bijvoorbeeld: in welke mate mag het geloof nog onvolkomen zijn? En: welke overtreding kan bij God nog genade vinden? Enzovoorts. Dit alles trekt de mens af van de waarheid van Gods Woord, dat wij gerechtvaardigd worden om niet, uit louter genade. Zo wordt zelfs de apostel Paulus van onwaarheid beschuldigd, als hij zegt in 2 Tim. 1,9: *God heeft ons geroepen met een heilige roeping, NIET naar onze werken, maar naar zijn eigen voornemen en de genade, die ons in Christus Jezus gegeven is vóór eeuwige tijden*.

Dan zijn we er echter nog niet! Want volgens de Remonstranten gaat aan de voorwaarde van het geloof nog een andere voorwaarde vooraf. En wel deze voorwaarde, dat de mens het 'licht der natuur' goed gaat gebruiken; dat hij ook vroom zal zijn, klein en nederig én ... geschikt voor het eeuwige leven. De verkiezing is min of meer hiervan afhankelijk (V.d.D. art. IV).

Hier wordt dus weer heel wat eer aan de mens gegeven; hij is kennelijk tot veel goeds in staat! Hij kan en moet het licht der natuur goed gebruiken. Bij dat licht der natuur denken zij aan de gaven die aan de mens na de zondeval nog zijn gelaten. (Hierover breder in hoofdstuk III/IV.) Verder moet de mens vroom zijn, klein in zichzelf en ... geschikt voor het eeuwige leven. Een mens van deugd en waardigheid ... Van deze dwaling wordt gezegd: dit smaakt naar het gevoel van Pelagius. Die Pelagius was een Britse monnik. Hij beweerde dat de mens goed geboren wordt en ook in elk opzicht goed kan doen, zonder zonde. Als hij zich tenminste maar niet laat verleiden door verkeerde voorbeelden. Pelagius werd veroordeeld o.m. dooreen synode van Carthago en door een concilie te Efeze (431). Afdoende in de weerlegging van deze dwaling zijn de woorden van Paulus in Ef. 2,3-9: *Wij hebben vroeger verkeerd in de begeerten van ons vlees, handelende naar de wil van het vlees en van de gedachten, en wij waren van nature kinderen des toorns - God echter, die rijk is aan erbarming, heeft ons ... hoewel wij dood waren door de overtredingen mede levend gemaakt met Christus - door genade zijt gij behouden*. En aan het slot: *Door genade zijt gij behouden, door bet geloof, en dat niet uit uzelf: het is een gave van God; niet uit werken, opdat niemand roeme*.

Onveranderlijk besluit.

Art. 11. Omdat God volkomen wijs, onveranderlijk, alwetend en almachtig is, kan zijn keus niet afgebroken en opnieuw gedaan worden, en daarom kan ze ook niet veranderd, herroepen of tenietgedaan worden. Evenmin kunnen de uitverkorenen verworpen of kan hun aantal kleiner worden.

God is geen God van ja en neen. Hij is die Hij is. *Ik, de HERE, die de eerste ben, en bij de laatsten ben Ik Dezelfde.* Jes. 41,4. Hij is dan ook geen God die zijn eens genomen besluit en voornemen zou wijzigen, of een streep daardoor zou halen om dan opnieuw een besluit te nemen. Of ook, dat Hij zijn eens genomen besluit over de verkiezing niet zou uitvoeren, maar afbreken. Niets van dat alles. Hij is de alleen-wijze God (Rom. 16,27) die de beste middelen weet te gebruiken om zijn eens gesteld doel te bereiken. Hij is alwetend en hoe zou zich daarom ooit iets kunnen voordoen, dat zijn plan en voornemen zou doen mislukken! Tevens is Hij almachtig, die ook de hardste harten van de uitverkorenen kan bewegen tot geloof. Geen satan zo listig, geen wereld zo boos en geen omstandigheden zo slecht - of Hij kan met zijn uitverkorenen het uiteindelijke doel bereiken: de eeuwige heerlijkheid.

Daarom kan er verder ook geen sprake van zijn, dat God het aantal verkorenen, dat Hij van eeuwigheid had bepaald, zou verminderen. Zo getuigt onze Heiland in Joh. 6,37: *Alles wat Mij de Vader geeft zal tot Mij komen, en me tot Mij komt, zal Ik geenszins uitwerpen.* En in Joh. 10,27-28: *Mijn schapen horen naar Mijn stem en Ik ken ze en zij volgen Mij, en Ik geef hun eeuwig leven en zij zullen voorzeker niet verloren gaan in eeuwigheid en niemand zal ze uit Mijn hand roven.*

Wat een rijke troost voor allen die door geloof in Jezus Christus weten, dat ze als verkorenen uit genade het eeuwige leven zullen ontvangen!

Helaas neemt de remonstrantse leer ook deze rijke troost volkomen weg. Want in die leer wordt bruto beweerde dat met alle verkiezing tot zaligheid onveranderlijk is. Sommige uitverkorenen kunnen nog wel voor eeuwig verloren gaan en dat gebeurt inderdaad ook, niettegenstaande enig besluit van God! (*V.d.D. art. VI*). Dat is wel de brutaliteit ten top.

Terecht wordt in de verwerping van deze leer gesproken van een grove dwaling, die God maakt tot een veranderlijke God; waardoor alle vastheid van betrouwen op Hem wankelt en de troost van de gelovigen wordt weggenomen. Geheel in strijd met wat de Heilige Schrift zegt in:

Mat. 24,24:... *dat de uitverkorenen niet kunnen worden verleid.* Joh. 6,39: ... *dat Christus degenen die Hem van de Vader gegeven zijn, niet verliest.*

Rom. 8,30:... *dat God, die Hij tevoren bestemd, geroepen en gerechtvaardigd heeft, deze ook heeft verheerlijkt.*

Over de onveranderlijkheid van God.

In artikel 11 wordt beleden dat God onveranderlijk is. In artikel 7 wordt gesproken van een onveranderlijk voornemen van God. En in artikel 12 van een eeuwige en onveranderlijke uitverkiezing tot behoud. God is onveranderlijk. Nu wordt hier echter wel de vraag gesteld: Hoe zit het dan

met het berouw van God, waarvan de Schrift toch meermalen spreekt. We lezen zelfs in één hoofdstuk dat God wél berouw heeft én dat Hij geen berouw heeft. In 1 Sam. 15 lezen we namelijk eerst dat de HERE tot Samuël zegt: *Het berouwt Mij, dat Ik Saul tot koning heb aangesteld.* Vers 11. Maar dan in vers 29: *Ook liegt de Onveranderlijke Israëls niet* (Hij is onveranderlijk) *en Hij kent geen berouw; want Hij is geen mens, dat Hij berouw zou hebben.*

Hoe is het dan: wél berouw - en géén berouw.

In de laatste tekst wordt gezegd, dat Hij geen méns is: Hij heeft geen berouw, zoals wij mensen. Wij hebben soms droefheid, spijt, berouw over wat wij verkeerd hebben gezegd of gedaan. Dat is bij onze God uitgesloten! Toch lezen we meer dan eens van berouw bij God. Wij kunnen dus spreken van Gòddelijk berouw. En wat moeten we daaronder verstaan? Hier moet voorop gesteld worden dat God eeuwig getrouw is aan zijn ver-bond. Zowel aan de beloften als aan de eisen en dreigingen van het verbond. Daarom kan de HERE soms weigeren een bepaalde belofte van zijn gunst en liefde te vervullen. Wanneer namelijk die belofte wordt veracht. Dan gaat Hij zijn dreiging vervullen; zijn houding van gunst en liefde verandert in toorn, in trouw aan hetzelfde verbond. Dat wordt berouw van God genoemd: zijn berouw ten kwade! Zo was het bij Saul. Hij was gezalfd tot koning. Hij werd dus geroepen tot het koningschap. Met de belofte van kracht en zegen: ook daarvan sprak die zalving. Maar toen hij die belofte negeerde in ongeloof, toen trok de HERE zijn gunst terug en zijn dreigwoord ging in vervulling. De genadige gezindheid van de HERE veranderde in toorn en God verwierp hem als koning. Dat was Gods berouw ten kwade.

Vaker echter lezen we in de bijbel van Gods berouw ten goede. Ook één voorbeeld. Als Gods volk in de dagen van Jeremia deelt in de toorn van God over hun zonden, dan zegt de HERE: *Als ze horen en zich bekeren, een ieder van zijn boze weg, dan zal Ik berouw hebben.* Jer. 26,3. Dan verandert Gods houding, Gods gedrag; dan staat Hij op tot zegen. En dat naar hetzelfde verbond van genade. Dat is Gods berouw ten goede! God is de Onveranderlijke Israëls, die zijn onveranderlijk voornemen, raad, besluit uitvoert. Oók met inschakeling van zijn berouw - of ten goede, of ten kwade. Zie verder hierover: Ds. J.F.Heij, *Berouw van God en mensen.*

Art. 12. Van hun eeuwige en onveranderlijke uitverkiezing tot behoud worden de uitverkorenen te zijner tijd verzekerd, al gebeurt dat zij het niet bij iedereen even sterk en in gelijke mate. Die zekerheid ontvangen de uitverkorenen niet, wanneer zij de verborgenheden en diepten van God nieuwsgierig doorzoeken. Maar zij worden verzekerd wanneer zij met een geestelijke vreugde en heilig genot de onbedrieglijke vruchten van de uitverkiezing, die Gods Woord aanwijst, bij zichzelf opmerken, zoals het ware geloof in Christus, kinderlijk ontzag voor God, droefheid naar Gods wil over de zonde, honger en dorst naar de gerechtigheid.

Het is geen hoogmoedig zelfbedrog wanneer wij als gelovigen-in-de-HERE zeggen: Ik weet zeker dat ik ben uitverkoren tot het eeuwige leven. De uitverkorenen WORDEN verzekerd van hun verkiezing. Niet bij allen op dezelfde manier en met dezelfde kracht - maar het gebeurt! De één heeft meer te strijden tegen twijfel dan de ander - maar het gebeurt! Dat wordt hier voorop gesteld. De Schrift zegt immers in Rom. 8,15: *Gij hebt ontvangen de Geest van het zoonschap, door welke wij roepen: Abba, Vader.* En: *Die Geest getuigt met onze geest, dat wij kinderen Gods zijn* - vers 16. Terwijl Paulus getuigt in vers 38: *Ik ben verzekerd, dat noch dood, noch leven, ... ons zal kunnen scheiden van de liefde Gods, welke is in Christus Jezus onze Here.*

Hoe worden wij verzekerd van onze verkiezing? We krijgen heus niet een stem van binnen die zegt dat wij uitverkoren zijn.

We krijgen ook niet een of andere 'tekst' als een verborgen 'inspraak in onze ziel' of iets dergelijks.

We komen evenmin tot zekerheid van onze uitverkiezing door de verborgenheden van God na te speuren en te pogen Gods raad in te zien. Dat is een verboden en onbegaanbare weg! Zo zegt de apostel Paulus in Rom. 10,6-8, waarin hij Deut. 30 aanhaalt: *De gerechtigheid uit het geloof spreekt aldus: Zeg niet in uw hart: Wie zal ten hemel opklimmen? namelijk om Christus te doen afdalen; of: Wie zal in de afgrond nederdalen? namelijk om Christus uit de doden te doen opkomen. Maar wat zegt zij? Nabij u is het Woord, in uw mond en in uw hart, namelijk het Woord des geloofs, dat wij prediken.* Calvijn schrijft op grond hiervan: "Wij moeten uit het Evangelie de zekerheid van onze verkiezing halen, want wanneer wij tot Gods eeuwige verordening trachten door te dringen, zal die diepe afgrond ons verzwelgen". *Inst.XXIV,3.*

Maar hoe worden wij dan wél verzekerd van onze verkiezing? Let wel: wij WORDEN daarvan verzekerd. Dat kunnen wij niet zelf!

De HERE werkt die zekerheid in ons; Hij schenkt ons die blijde zekerheid.

Maar hóe dan? En waardoor? In welke weg?

Wel, zegt artikel 12, dat gebeurt wanneer wij de vruchten van de uitverkiezing bij onszelf opmerken. Onbedrieglijke vruchten. Vruchten die Gods Woord als zodanige aanwijst. En die daarom onbedrieglijk zijn. Wij zullen dan als gelovigen die vruchten bij

onszelf opmerken. Hoe moeten we dat echter verstaan? Betekent dit dat wij ons ziele-leven moeten onderzoeken, proberen te 'zien' in onze ziel óf wij een en ander wel in ons bevinden en opmerken? Nee, zo niet! Laten we eens denken aan het tweede deel van de zelfbeproeving uit het Avondmaalsformulier. Daarin staat dat ieder zichzelf dient te onderzoeken of hij Gods vaste belofte gelooft dat hem al zijn zonden vergeven zijn enz. Heeft dat iets te maken met mystieke, verborgen, geheimzinnige werkingen in ons binnenste? Die wij dan moeten na-speuren? Welneen! Het wil zeggen dat wij ons ernstig moeten afvragen of wij de HERE vertrouwen op zijn beloftewoord van vergeving om Christus' wil. En wij weten toch echt wel óf wij die belofte geloven? Denkt ook aan de slotverklaring van de vijfde bede in de Heid. Cat. Dat wij het namelijk als bewijs van Gods genade in ons opmerken dat wij het vaste voornemen hebben onze naaste van harte te vergeven. Als wij toch onszelf voor die vraag stellen, dan zeggen wij in geloof: "Ja, ik ben geheel bereid te vergeven. Niet van mijzelf, maar krachtens Gods genade".

Zo is het nu ook met de vruchten van de verkiezing. De vruchten, die God in zijn Woord aanwijst en die hier worden genoemd. Als kinderen Gods, die steunen op zijn Woord en beloften, geloven wij in Jezus Christus als onze Zaligmaker, die zich voor ons geofferd heeft tot vergeving van onze zonden. Wij gaan dit bij onszelf opmerken. Wij wéten dat wij in Christus geloven en dat geeft ons innerlijke vreugde en heilig genot. Met de andere vruchten hier opgesomd is het precies eender: wij hebben kinderlijk ontzag, diepe eerbied voor onze God; wij zijn bedroefd over onze zonden en dat naar Gods wil: "Wij hebben tegen U gezondigd en gedaan wat kwaad was in uw oog!" En we hongeren en dorsten naar de gerechtigheid; we kunnen intens daarnaar verlangen, ons hart is er vol van. Als gelovige kinderen Gods merken wij dat alles op bij onszelf, met blijdschap en geestelijke vreugde!

En de oorsprong, de bron daarvan, is de verkiezende liefde van onze God.

Daarom zeg ik vrijmoedig, als ik die vruchten bij mijzelf opmerk: "HERE, het is door Uw genadekracht, dat ik hierin mijn lust vind! Dat ik op U vertrouw, dat ik vrees voor de zonde en geen rust heb bij ongehoorzaamheid aan U, dat is VRUCHT van Uw verkiezende liefde".

En wanneer dan toch soms de twijfel komt? Hoe komt dan de zekerheid en de rust terug? In artikel 16 wordt straks daarvan beleden: Niet mismoedig worden, maar in het waarnemen van de middelen (Woord en sacrament) vlijtig voortgaan, naar de tijd van overvloediger genade verlangen en die eerbiedig en ootmoedig verwachten Hoe triest is hier weer de leer van de Remonstranten. Volgens hen ontvangt niemand in dit leven het gevoel of de vrucht van de verkiezing tot zaligheid (*V.d.D. art. VIT*). Dat betekent dus, dat de gelovige altijd in twijfel en in onzekerheid zou moeten leven. Wat geeft zo'n dwaalleer armoedige en tobbede zielen!

Hoezeer wordt de gelovige beroofd van de troost van Gods rijke beloften. En geloochend wordt het getuigenis van de gelovigen in de bijbel over hun zekerheid. Zoals b.v. Paulus met zijn medegelovigen daarover roemt in Ef. 1,5: *In liefde heeft Hij ons tevoren er toe bestemd als zonen van Hem te worden aangenomen*. En hij verklaart in Rom. 8,33: *Wie zal uitverkorenen Gods beschuldigen?* Terwijl Christus zelf zijn discipelen, die gelovig het Evangelie verkondigden, betuigt dat zij zich mogen en moeten verblijden, dat hun namen staan opgetekend in de hemelen. Luc. 10,20.

Wij blijven er dan ook bij, op grond van Gods Woord, dat de HERE God ons in dit leven zeker maakt van onze verlossing tot zaligheid, van onze eeuwige uitverkiezing! *Ik ben*

verzékert dat noch dood, noch leven ons zal kunnen scheiden van de liefde van God, welke is in Christus Jezus, onze Here. Rom. 8,39.

De vruchten van zeker te zijn van de verkiezing.

Art. 13. Wanneer Gods kinderen de uitverkiezing ervaren en er zeker van zijn, ontlenen zij daaraan dagelijks meer reden om zich voor God te verootmoedigen, de diepte van zijn barmhartigheid te aanbidden, zichzelf te reinigen en Hem, die hen eerst zo liefgehad heeft, van hun kant vurig lief te hebben. Er is dan ook geen sprake van, dat zij door deze leer van de uitverkiezing en de overdenking daarvan in het onderhouden van Gods geboden zouden verslappen of in zondige zorgeloosheid zouden gaan leven. Dit gebeurt doorgaans naar Gods rechtvaardig oordeel met degenen die of zichzelf lichtvaardig laten voorstaan op de genade van hun uitverkiezing of hun tijd verdoen met lichtzinnige praat daarover, terwijl zij op de wegen van de uitverkorenen niet willen gaan.

De kerk belijdt in dit artikel dat een leven dat God behaagt het kenmerk is van juist die gelovigen, die van hun verkiezing tot zaligheid zeker zijn! Er is geen sprake van dat zij tot een zekere onverschilligheid zouden komen. In de gedachte: mij kan tóch niets meer gebeuren. Als dat het geval was zouden zij helemaal niet ijverig zijn in de dienst van de HERE. Maar dat zijn zij juist wél! Want de liefde van Hem die hen eerst heeft liefgehad beweegt hen daartoe (1 Joh. 4,19). En hun gelovig uitzien naar en hopen op de beloofde heerlijkheid dringt hen ertoe zichzelf te reinigen, gelijk Christus rein is (1 Joh. 3,3).

De aandacht van *tobbers en twijfelaars* is telkens weer op zichzelf gericht. Zij hebben het maar druk met hun zieleleven, met de vraag óf de HERE hen toch wel genadig wil zijn. Ze gaan naspeuren de werkingen van de Heilige Geest in hen. Enzovoorts. Hoe meer echter de twijfel verdwijnt en daar een rustig en vast betrouwen is op de HERE en zijn beloften - hoe meer ook vestigt zich de aandacht op Hem, op zijn Woord en wil. Het gevoel van de zekerheid van de verkiezing doet roemen in de HERE en stempelt het leven tot blijde dankbaarheid (zie ook hoofdstuk V art. 12 en 13). Jezus Christus, IN wie zij zijn uitverkoren, beweegt hen tot een godvrezend leven door de kracht van de Heilige Geest. Daarom is het eenvoudig onmogelijk, dat zij, die door het ware geloof Christus zijn ingelijfd, niet zouden voortbrengen vruchten der dankbaarheid (Zondag 24 Heid. Cat.). Dat zou even ongerijmd zijn als dat de zon geen licht en het vuur geen warmte zou geven! Wij moeten dan ook nooit meedoen met het verheerlijken van twijfel. Alsof dat nu een teken van echt-geestelijk leven zou zijn. Intussen mogen we niet vergeten dat er ook zorgeloosheid en valse gerustheid kan zijn! Daarvoor waarschuwt de Schrift op meerdere plaatsen. *Wee de zorgelozen* (de gerusten) *op Sion*. Amos 6,1. En Jes. 32,11 zegt: *Beeft, zorgelozen; siddert gerusten*. Deze zorgeloosheid kan als een oordeel van God komen over hen, die lichtvaardig, zonder enige ernst over de uitverkiezing praten en zichzelf rekenen tot de uitverkorenen. En dat, terwijl heel hun leven ervan getuigt, dat zij persé niet in

gehoorzaamheid aan de HERE willen leven. Het wandelen op de wegen van de uitverkorenen, dat wil zeggen: leven naar het Woord én de wil van God, is hun vreemd én vijandig! Kijk, dat is valse gerustheid, waaraan God hen in zijn toorn over hun ongehoorzaamheid overgeeft. Echt om van te huiveren!

De leer van de uitverkiezing in de PREDIKING.

Art. 14. Deze leer van de goddelijke uitverkiezing is naar Gods wijze raad door de profeten, Christus zelf en de apostelen zowel in het oude als in het nieuwe verbond verkondigd en daarna in de Heilige Schriften beschreven en overgeleverd. Daarom moet deze leer ook nu op de juiste tijd en plaats onderwezen worden in Gods kerk - want juist aan haar is zij toevertrouwd - met onderscheidingsvermogen, eerbiedig en heilig, zonder nieuwsgierig naspeuren van de wegen van de Allerhoogste, tot eer van Gods heilige naam en tot een levende troost van zijn volk.

Velen willen wel graag dat over deze leer gezwezen wordt. Zij vinden het veiliger en verstandiger, dat er maar niet veel over gesproken wordt en dat dit in de prediking niet naar voren wordt gebracht. Het zou de mensen maar onrustig maken en vooral bij de opgroeiende jeugd de mening doen postvatten: Als ik uitverkoren ben dan komt het wel goed, en anders kan ik er toch niets aan doen. Deze mening is echter ongegrond en deze zorg is misplaatst. Wij mogen toch niet wijzer zijn dan God?! De Here zelf heeft immers zijn verkiezend welbehagen in zijn Woord geopenbaard. Hij heeft het doen verkondigen aan zijn volk, zowel in het oude als in het nieuwe verbond. Om een paar voorbeelden te geven: *In het oude testament:*

Deut. 7,7: *Niet omdat gij talrijker waart dan enig ander volk, heeft de HERE zich aan u verbonden en u uitverkoren.* Ps. 33,11: *De raad des HEREN houdt eeuwig stand.* Ps. 73,24: *Gij zult mij leiden door uw raad.*

Ps. 106,4: *Gedenk mijner o HERE, naar het welbehagen in uw volk.* Jes. 46,10: *Mijn raadsbesluit zal volbracht worden en Ik zal al mijn welbehagen doen. En in het nieuwe testament:*

In het gebed van Jezus in Mat. 11,7. *Vader, want zo is het een welbehagen geweest voor u.*

In Rom. 9 spreekt de apostel o.m. over de verkiezing van Izak en Jakob en over de verwerping van Ezau en Farao. Ef. 1,4: *Hij heeft ons immers in Hem uitverkoren vóór de grondlegging der wereld.*

De Here God heeft het nodig geacht zijn kerk dit bekend te maken. Hij heeft daarin zijn eigen eer verkondigd. En deze openbaring geeft rijke troost aan zijn volk. En daarom dan: Laten wij niet wijzer zijn dan God, laten we Hém niet van zijn eer en ons niet van de troost beroven! De troost die deze onderwijzing ons biedt. De kerk moet toch ook de volle raad Gods, tot onze verlossing geopenbaard, prediken. Dat mag toch niet anders? Zo betuigt de apostel Paulus aan de ouderlingen van Efeze: *Ik heb niet nagelaten u al de raad Gods te verkondigen.* Hand. 20,27.

Zeker moet deze openbaring van onze God wel RECHT gepredikt worden! Dat betekent allereerst, dat nooit de verkiezing wordt voorgesteld als een op zichzelf staand 'leerstuk', als een abstract begrip. Dan wordt God gezien als een God van willekeur. Of als een God die een andere macht boven zich heeft, waaraan dan wel de naam 'raadsbesluit' gegeven wordt. Praktisch wordt die raad dan echter gezien als een fatum, een noodlot.

Nee, strikt genomen moeten wij met de verkiezing leren kennen, maar de Gód van de verkiezing; of de verkiezende, vrijmachtige God. In het Evangelie beluisteren wij dan de stem van God, die in vrij welbehagen zijn volk verkoren heeft in Christus Jezus. Die God, die door zijn Woord en Geest het volk van zijn welbehagen wegtrekt uit het rijk van de duisternis en het aan zich verbindt als zijn geliefde kinderen. De God van het genadeverbond, die zo het volk van zijn keuze léért te kiezen voor Hem!

Heel de Schrift, in al zijn verbanden, is openbaring Gods in onze Here Jezus Christus. Hij komt in en door zijn Woord en de rechte prediking daarvan tot ons. En Hij komt daarin tot ons als *de God van Abraham*, dat is als de God van het verbond. En als *de God van Izak*, dat is als die God, die niet werkt in de weg van het vlees en van krachten van beneden - maar als de God die doden roept tot het leven door zijn herscheppingskracht (Rom. 4,17b). Zoals Izak immers werd geboren uit ouders, die verstorven waren naar het vlees. En deze zelfde God komt tot ons als *de God van Jakob*, de God van het souverain verkiezend welbehagen. Die wel Ezau heeft gehaat, maar die Jakob heeft liefgehad in zijn souvereine liefde. Nu, deze God komt door de rechte prediking tot ons en Hij roept allen ernstig op tot het afzien van eigen kracht en deugd; en tot het steunen op Hem, die naar zijn belofte, ons kan en wil bewaren tot het eeuwige leven. En door geloof in het Evangelie belijden wij: "Deze God is ook ONZE God". En ieder belijdt dan persoonlijk: "Nu weet ik zeker, dat niets mij scheiden kan van zijn liefde in Jezus Christus, want deze liefde is zijn eeuwige liefde tot de UITVERKORENEN!" (Zie ook hoofdstuk 2, art. 9.)

De God van de verkiezing is de God van het verbond - de God van Abraham, Izak en Jakob, van wie wij belijden met Psalm 105:

Hij, de HERE, is onze God,
Zijn oordelen gaan over de ganse aarde;
Hij gedenkt voor eeuwig aan zijn verbond,
- het woord, dat Hij gebod aan duizend geslachten -
dat Hij met Abraham sloot,
en aan zijn eed aan Isaäk;
ook stelde Hij het voor Jakob tot een inzetting,
voor Israël tot een eeuwig VERBOND.

Voor de rechte prediking over de leer van de verkiezing is wijsheid en een goed onderscheidingsvermogen onmisbaar. Anders worden schadelijke en dwaze dingen verkondigd. Calvijn schrijft daarvan: "Indien iemand het volk aldus zou toespreken: 'wanneer gij niet gelooft, dan is dat daarom, omdat gij reeds van Godswege tot het verderf verordineerd zijt', dan zou die niet alleen de traagheid begunstigen, maar ook aan de boosheid vrij spel laten. Indien iemand zijn woorden ook over den toekomstige tijd uitstreckte en zeide, dat zij, die hooren, niet zullen gelooven, omdat ze verworpen zijn, dan zal dat meer een vervloeking zijn dan een leer. Niet ten onrechte dus beveelt Augustinus, dat zulken als dwaze leeraars of linksche en onheilspellende profeten zich uit de kerk wegmaken" (*Inst.* 111,14).

De prediking van deze leer mag ook nooit ontaarden in een nieuwsgierig naspeuren van Gods verborgen wegen. In Rom. 11,33 roemt de apostel Paulus: *O diepte van rijkdom, van wijsheid en van kennis Gods, hoe ondoorgrondelijk zijn zijn beschikkingen en hoe onnaspeurlijk zijn wegen.* Ondoorgrondelijke beschikkingen, of oordelen. En onnaspeurlijke wegen. God laat zich niet narekenen! Hoe zouden wij dan trachten door te dringen in de diepten van zijn welbehagen?! Paulus vermaant dan ook de gemeente te Rome in hoofdst. 12,3: *Koestert geen gedachten, hoger dan u voegen, maar gedachten tot bedachtzaamheid, naar de mate van het geloof, dat God elkeen in het bijzonder heeft toebedeeld.*

Het besluit van de verwerping.

Art. 15. Het voorrecht van deze eeuwige en onverdiende genade van onze uitverkiezing wijst de Heilige Schrift ons bovenal aan, wanneer zij verder getuigt, dat niet alle mensen zijn uitverkoren. Sommigen is God namelijk in zijn eeuwige uitverkiezing voorbijgegaan.

Dit zijn de mensen over wie God naar zijn volkomen vrij, rechtvaardig, onaantastbaar en onveranderlijk welbehagen besloten heeft, hen in de gemeenschappelijke ellende te laten, waarin zij zichzelf door eigen schuld geworpen hebben. God besloot hun het heilbrengend geloof en de genade van de bekering niet te schenken, maar hen op hun eigen wegen en onder zijn rechtvaardig oordeel te laten en hen tenslotte niet alleen om hun ongeloof, maar ook om alle andere zonden te veroordelen en voor eeuwig te straffen, en daarin zijn rechtvaardigheid te tonen. Dit is het besluit van de *verwerping*, dat God beslist niet maakt tot de bewerker van de zonde - dat is een godslasterlijke gedachte! - maar het stelt Hem tot de ontzagwekkende, onaantastbare en rechtvaardige rechter en wreker ervan.

Hoezeer hebben de Remonstranten gefulmineerd tegen deze leer van de verwerping. En hoe krachtig wordt dit ook in onze tijd verworpen, in verontwaardiging dat de Gereformeerden dat durven leren. Stelt u voor: God zou van eeuwigheid besloten hebben bepaalde mensen te verwerpen en uit te sluiten van de eeuwige zaligheid! Wat kunnen dan die arme mensen eraan doen als ze niet geloven en de Here niet dienen? Dan ligt hun ongeloof en ongehoorzaamheid aan God! Dan is Hij de Auteur van de zonde! Daarvan worden dan ook de Gereformeerden hardnekkig beschuldigd.

Van deze redeneringen deugt echter niets, hoe schijnbaar logisch hun conclusies ook zijn. Hun ergernis aan deze leer is ergernis aan het duidelijk en onfeilbaar Woord van God.

Wat is namelijk het geval? Hier wordt genegeerd wat artikel 15 met nadruk voorop stelt, dat God besloten heeft mensen in zijn verkiezing voorbij te gaan, die Hij wil laten in de gemeenschappelijke ellende, waarin zij zichzelf door hun **EIGEN SCHULD** gestort hebben. Zo wordt ook beleden in artikel 16 NGB dat God zijn rechtvaardigheid bewijst door een deel van de mensen te laten in hun val en verderf, waarin zij zichzelf gestort hebben.

Heel de mensheid heeft zich in en met Adam in verderf en ondergang gestort, door moedwillige ongehoorzaamheid en de verleiding van de duivel. God is aan niemand schuldig het geloof en zijn genade te geven! Wat toch zou God schuldig zijn aan hem

die van zichzelf niets anders heeft dan zonde en leugen? God zou vrij zijn ALLEN te laten in hun val en verderf. De schuld van het eeuwig verderf is nooit in God: alle mensen zijn *door eigen schuld doemwaardig* voor Hem. Wie daarom ook uit dit verderf en van de toorn van God gered wordt, die dankt dat alleen aan zijn oneindige barmhartigheid, aan zijn soevereine liefde in Jezus Christus. Hoe zou God dan ooit van onrechtvaardigheid beschuldigd kunnen worden, als Hij sommigen niet verkoren heeft? Dat is toch zijn Goddelijk RECHT! Die mensen VERDIENEN deze ellende en straf ten volle. Evenzeer als allen dit zouden verdienen. God verwerpt hen niet OMDAT Hij hen in zijn verkiezing voorbij gaat, maar om hun ongerechtigheid, om hun erfzonde en al hun andere zonden. Laten we dat toch goed zien!

N.B. In dit artikel wordt gezegd dat God besloten heeft sommigen te verwerpen. Sommigen. Zoals in art. 6 wordt gezegd dat Hij aan sommigen het geloof schenkt. Hoe groot in beide gevallen het aantal is wordt hierin niet gezegd. In elk geval een ontelbare schare!

Heel mooi werd deze leer op de Dordtse Synode o.a. als volgt naar voren gebracht: "De hemelse heerlijkheid is God niemand schuldig, maar is een geschenk van God; een onverdiende gave Gods. God mag naar zijn gans vrije wil verkiezen die Hij wil, ter heerlijkheid; én die Hij wil, niet verkiezen, of voorbijgaan en dat ZONDER ongerechtigheid of onbarmhartigheid. Omdat in onverdiende dingen te geven geen onbarmhartigheid is. En het is veel minder wreedheid iemand te weigeren wat men hem geenszins schuldig is; voornamelijk wanneer in de voorgestelde persoon de grootste onwaardigheid gevonden wordt - gelijk de stand is van het ganse menselijk geslacht". God heeft, nogmaals, geen onschuldige mensen verworpen, maar boze zondaren, die door eigen schuld in hun ellende terecht gekomen zijn. Hij heeft hen in hun verderf gelaten. Er is dan ook geen sprake van dat zij lust zouden hebben in de geestelijke dingen en het zoeken van de eer van God. Het oordeel van de vervloeking: "Gaaf weg van Mij, gij hebt niet GEWILD!" zal eeuwig en volkomen RECHT en WAARHEID zijn. Zo lezen we b.v. in Mat. 23,37 dat Christus zegt van Jeruzalem: *Hoe dikwijls heb Ik uw kinderen willen vergaderen, gelijk een hen haar kuikens onder haar vleugels vergadert, en gij hebt NIET GEWILD*. Eveneens Joh. 5,40 waar Christus de joden verwijt dat zij wel de Schriften hebben, die van Hem getuigen, maar: *toch wilt gij niet tot Mij komen om leven te hebben*.

Nu leerden de Remonstranten ook wel dat vele mensen verloren gaan. Maar daarvan beweerden zij dit: God gaat die mensen eeuwig straffen van wie Hij tevoren gezien heeft dat ze niet willen geloven en Hem niet willen dienen. Dus evenals bij de uitverkiezing leerden zij ook een verwerping naar een vooruitgezien handelen en besluiten van de mens. In dit geval dan een tevoren-gezien ongeloof. Met andere woorden: ook hier is weer alles gelegd in handen van de mens. Het ligt weer geheel aan de vrije wil van de mens! (Zie ook *V.d.D. art. III, bij artikel 10.*)

Daartegenover belijdt de kerk, naar de Schriften, dat wel de OORZAAK van de verwerping is de zonde, schuld en onbekeerlijkheid van de mens; - maar dat het BESLUIT van de verwerping van vele mensen is gegrond in Gods eeuwig welbehagen. Zoals Petrus zegt in 1 Petr. 2,7-8: *Voor de ongelovigen geldt: De steen die de bouwlieden afgekeurd hadden, die is geworden tot een hoeksteen en een steen des aanstoots en een rots der ergernis voor hen, die zich daaraan in hun ongehoorzaamheid aan het Woord, stoten, WAARTOE ZIJ OOK BESTEMD ZIJN*. En Paulus in Rom. 9,18: *Hij ontfermt zich over wie Hij wil en Hij verhardt wie Hij wil*. Terwijl Christus aan zijn discipelen verklaart in Mat. 13,11: *Het is ú gegeven de*

geheimenissen van het Koninkrijk der hemelen te kennen maar hun is dat niet gegeven. Aan dit Woord van onze God moeten we ons maar eenvoudig houden!

Hierover nog een woord van de Gereformeerden van 'Dordt': "Die aanmerkt dat God niet voorgenomen heeft iemand te verdoemen dan om de zonde, dat Hij niemand tot zonde beweegt en dat ook zij, die - in zonden dood - niet anders kunnen dan zondigen, toch VRIJWILLIG zondigen, die zal zich aan deze leer niet stoten".

Tegen de donkere achtergrond van de verwerping komt het licht van de genade van onze verkiezing te scherper uit. Nietwaar? Aan velen wordt niet geschonken het geloof en de zaligheid - en aan óns wel! Terwijl wij van onszelf geen haar beter zijn. Hier past dan ook niet anders dan lof en dank aan onze God voor zijn verkiezende liefde in Jezus Christus.

Tevens is duidelijk aangetoond dat God volstrekt niet de Auteur, de Bewerker is van de zonde. Hij vertoont zich verschrikkelijk zowel over de zonde, die de mens is aangeboren als over de zonden die wij doen. En wat dan als die zonden niet worden beleden en daar niet mee gebroken wordt om de toevlucht te nemen tot Christus?! Dan blijft de toorn van God op de mens. En Hij zal die zonden door een RECHTVAARDIG oordeel in tijd en eeuwigheid straffen. *Een wreker is de HERE voor zijn tegenstanders, en toornen blijft Hij tegen zijn vijanden*, Nahum 1,2. Zó staat God tegenover de zonde. En Hij zou zelf de zonde bewerken? Dat wordt terecht een godslasterlijke gedachte genoemd. *God is verre van goddeloosheid, de Almachtige van onrecht*, Job 34,10.

Wanneer in dit artikel beleden wordt dat én de uitverkiezing én de verwerping hun grond vinden in Gods rechtvaardig en onveranderlijk welbehagen, dan betekent dat met dat verkiezing en verwerping gelijk naast elkaar staan, geheel parallel. Het is niet waar, dat de Here op dezelfde wijze de ondergang én de redding van zondaren wil. Hij heeft geen welgevallen aan de dood van de goddeloze. Ezech. 18. Wij moeten er op letten dat God ons de verwerping heeft bekend gemaakt opdat wij temeer zijn eeuwige liefde tot ons, die niet beter zijn dan anderen, zouden roemen en prijzen. *Jakob heb Ik liefgehad maar Ezau* - hoewel zijn tweelingbroer - *heb Ik gehaat*. Mal. 1; Rom. 9. Later moest Israël weten dat die haat van God doorwerkt in Edom en het zelfs tot een woestenij maakte. Mal. 1. Nu, die aangrijpende openbaring over de haat en de verwerping van Edom moest Israël temeer in nederige verwondering God doen prijzen in zijn verkiezend welbehagen: zijn eeuwige, soevereine liefde waarin Israël, dat toch zo vreselijk heeft gezondigd, mocht delen! En wij? Wij zijn niet beter dan Israël toen....

Het besluit tot verwerping van vele mensen.

Calvijn noemt het besluit tot verwerping van vele mensen een '*decreum-horribel*'. Dr. A.Sizoo vertaalde dit woord in Calvijns Institutie met "een huiveringwekkend besluit" (*Inst.* III 23,7). Dus zoiets als een verschrikkelijk, een afschuwelijk besluit. Echter schrijft prof. K.Schilder in zijn Catechismus-verklaring (IV, pag. 92): "We zullen wel niet scheef gaan, als we de uitdrukking 'horribel decreet' weergeven met: doorluchtig, met stomheid slaand, alle tegenspraak afsnijdend, om niet te zeggen: 'numineus' besluit". (Zie ook *De Ref.* 57,403.)

Calvijn zegt dan dus eigenlijk: "Het is wel een besluit dat ons met stomheid slaat ik erken het". Terwijl hij vervolgt: "maar toch zal niemand kunnen loochenen, dat God van tevoren, voordat Hij de mens schiep, geweten heeft, hoe het met hem zou aflopen, en dat Hij het daarom van tevoren

geweten heeft, omdat Hij het door zijn besluit aldus verordend had".

Eeuwige haat?

Mogen wij wel spreken van *eeuwige haat* in God jegens de verworpenen. Prof. L. Doekes maant ons hier tot voorzichtigheid (*De Ref.* 29, 341,349). Voorzichtig zijn met het trekken van conclusies! Eeuwige haat? Maar hij wijst dan op ... de satan, die toch eerst een trouwe engel is geweest; heeft hi toen niet gedeeld in Gods liefde? Later is hij voorwerp van Gods toorn. Maar 1,15-16

er was toch niet in die eerste periode tegelijkertijd in God én toorn én liefde?! Laten wij voorzichtig zijn! Wij moeten hier halt houden in ons denken hierover. En ook hier belijden: wij WILLEN niet nieuwsgierig onderzoeken, verder dan ons begrip reikt.

Bemoediging van de kleingelovigen.

Art. 16. Nu zijn er mensen die het levend geloof in Christus of het vertrouwen met hart en ziel, een goed geweten voor God, het leven in de kinderlijke gehoorzaamheid en het roemen in God door Christus nog niet zo sterk bij zichzelf opmerken. Toch gebruiken zij de middelen, waardoor God naar zijn belofte dit alles in ons bewerkt. Zij moeten zich niet laten ontmoedigen, wanneer zij over de verwerping horen spreken en evenmin zichzelf tot de verworpenen rekenen. Integendeel, zij moeten de middelen trouw blijven gebruiken, vurig verlangen naar de tijd van overvloediger genade en die eerbiedig en ootmoedig verwachten.

Zij die ernstig verlangen zich tot God te bekeren, Hem alleen te behagen en van het lichaam des doods verlost te worden, maar toch nog niet zo ver in het gelovig leven voor de Here kunnen komen, als zij wel wilden, behoren voor deze leer van de verwerping al helemaal niet bevreesd te worden. De barmhartige God heeft immers beloofd, dat Hij de walmende vlaspit niet zal uitdoven en het geknakte riet niet zal verbreken. Maar deze leer is wel degelijk schrikbaan voor hen die met God en Christus de Verlosser geen rekening houden, opgaan in de zorgen van de wereld en zich laten beheersen door de zondige begeerten - tenminste zolang zij zich niet ernstig tot God bekeren.

Als wij de leer van de rechtvaardige verwerping overdenken, dan moet ons dat dringen tot een nederig gevoelen. We moeten er klein onder worden omdat wij van onszelf niet beter zijn dan zovelen die verloren gaan. Dit roept ons ook tot blijvende, ootmoedige dank aan de Here, dat Hij zich over ons heeft ontfermd. Dat Hij ons geeft het ware geloof, waardoor wij Christus en al zijn weldaden aannemen. Ons leven moest veel

meer één lofzang zijn op zijn ontfermende barmhartigheid over ons.

Echter zijn er kinderen Gods, die aarzelen om zich tot de uitverkorenen te rekenen, en bij wie de lof en dank aan de Here over de verkiezing dan ook maar al te zeer ontbreekt. Want ach, zij lezen in de Schrift dat de gemeente maar een 'klein kuddeke' is (Luc. 12,32). En ... mogen zij zich dan 'zomaar' bij die kleine kudde tellen?! Het zijn de kleingelovigen. Mensen die geestelijk in een klein kringetje leven. Die nog niet zien de uitbundige rijkdom van Gods beloften in het verbond!

Voor deze mensen spreken de 'Dordtse vaders' een echt pastoraal woord. Zij spreken niet hard over hen. Zij zien niet uit de hoogte op hen neer. Nee, zij worden bemoedigd en hun wordt gezegd: Houdt goede moed! Volhardt maar in de gebeden om de genadekracht van de Heilige Geest. Weest ijverig in het gebruik van de genademiddelen. Strijdt tegen de zonde en blijft wandelen in gehoorzaamheid aan de HERE.

Gaat trouw naar de kerk! Hoort het Woord, overdenkt het Evangelie en gebruikt de sacramenten. Denkt aan Jak. 1,25: *Wie zich verdiept in de volmaakte wet, die der vrijheid, en daarbij blijft, niet als een vergeetachtig hoorder, doch als een werkelijk dader, die zal zalig zijn in zijn doen.* En aan Fil. 3,3: *Wij zijn de besnijdenis - d.i. geestelijk besneden: gebroken met de slavernij van de zonde - wij die door de Geest Gods Hem dienen, die in Christus Jezus roemen en niet op vlees vertrouwen.*

Welnu, die kleingelovigen, soms door twijfel gekweld, vertrouwen toch echt niet op zichzelf of op welke macht en kracht van beneden. Hoe zwak misschien nog, zij vertrouwen toch op Jezus Christus. Daarom is er echt geen reden voor dat de leer van de verwerping hen moedeloos zou moeten maken. En dat toch allerminst als zij begeren toe te nemen in het geloof en zij hun leven willen beteren! De HERE verbreekt het zwakke niet: een walmende vaspit of een geknakt riet! Zij mogen zich troosten met de belofte uit Fil. 1,6: *Hiervan toch ben ik tenvolle overtuigd, dat Hij, die in u een goed werk is begonnen, dit ten einde toe zal voortzetten tot op de dag van Christus Jezus.* En ook Jes. 14,32: *Dat de HERE Sion gegrondvest heeft en dat daarin de ellendigen van zijn volk zullen schuilen.*

Tot bemoediging van de kleingelovigen hebben Nederlandse gedeputeerden ook nog het volgende verklaard: "Nooit mogen zij, die schijnbaar tevergeefs de middelen der genade gebruiken, denken: 'we zijn zeker verworpen, want God laat zich aan ons onbetuigd'. Immers, in alle andere dingen, die op het tijdelijke leven betrekking hebben, hoopt ieder van zichzelf 't beste en wendt hij alle middelen aan, waardoor hij 't gehoopte goed meent te kunnen verkrijgen. Welnu, die regel heeft hij ook te volgen in de dingen betreffende het geestelijke en toekomstige leven".

In dit artikel wordt ook gesproken van hen die verlangen van het lichaam des doods verlost te worden. Dit woord is de uitroep van de apostel Paulus in Rom. 7,24: *Wie zal mij verlossen uit het lichaam dezès doods?* Wat moeten we nu verstaan onder het lichaam van deze dood? Wil hij graag van dit aardse lichaam worden verlost? Vraagt hij om de dood als het enig 'geneesmiddel' tegen deze kwaal? In dat geval zou het antwoord op zijn vraag zijn: de dood! Maar hij gééft als antwoord: Christus! En dat: Gode zij dank! Nee, niet van het lichaam van vlees en bloed begeert hij verlost te worden. Hij leert hier ook helemaal niet dat het lichaam als schepping zondig zou zijn! Nee, maar hij wordt gekweld door dodelijke machten van de zonde, die door middel van het lichaam, door hem als mens, hem teisteren; die hem telkens tégenstaan om naar de wil van God te doen. En van die boze zondemacht verlost hem Christus, nu al

in beginsel, straks volkomen. "Wie zal mij verlossen?" Het is geen uitroep van twijfel of van wanhoop, maar van de vaste hoop en het sterk verlangen: Christus verlost - Gode zij dank!

Tenslotte wordt in dit artikel beleden dat deze leer van de verwerping schrikbaar is voor hen, die zich niet druk maken om de beloften van de HERE en evenmin om zijn dreigingen. Ook al horen zij het Evangelie, zij laten het maar over zich heen gaan; zij geven zomaar de boze gelegenheid het zaad van het Woord te roven uit het hart. Of ook dat het goede Woord verstikt door de zorg van de wereld en het bedrog van de rijkdom. Zoals Christus daarvan spreekt in de gelijkenis van de zaaier: Matteüs 13.

Hoezeer hebben zij te vrezen, want *ónze God is een verterend vuur*, Heb. 12,29. Als er dan nog maar heilzame schrik over hen mocht komen! Daar IS voor hen nóg de weg tot bekering.

De zaligheid van de jong-gestorven kinderen.

Art. 17. Wij kunnen ons over de wil van God alleen een oordeel vormen op grond van zijn eigen Woord. Dit verzekert ons, dat de kinderen van de gelovigen heilig zijn, niet van nature, maar uit kracht van het genadeverbond waartoe zij met hun ouders behoren. Daarom moeten godvrezende ouders niet twijfelen aan de uitverkiezing en de zaligheid van hun kinderen, die God op jeugdige leeftijd uit dit leven wegneemt.

De kinderen van de gelovigen zijn evenals alle mensen in Adam verdoemd. Om deze belijdenis zijn de Gereformeerden in alle felheid aangevallen door de Remonstranten. Zij beschuldigden hen ervan dat zij door deze leer de pasgeboren verbondskinderen, die sterven, in het helse vuur werpen. Zo schreef Vondel in een sarcastisch gedicht, getiteld: 'Decretum horribile' deze woorden:

God rukt de onnozelheid van moeders borsten af,
En smakt ze in 't eeuwig vier; o poel! o open graf!

De leer van de Gereformeerden hierin - zo klaagden de Remonstranten - houdt meteen in dat Christus' bloed, de doop en het gebed bij de doop waardeloos zijn. Wat zware beschuldigingen! Hiertegen keert zich dan ook dit artikel. En het is een belijdenis van rijke vertroosting voor de godvrezende ouders, die een kindje moeten afstaan, als het nog niet tot onderscheid van jaren gekomen is. En dat gebeurde in die jaren aangrijpend vaak. Telkens waren er ouders die een grafje moesten delven voor een kindje van nog geen jaar oud! Dat droevig feit drong de 'vaderen van Dordt' de troost van het genadeverbond hierover te belijden.

Wat de Remonstranten dan leerden? Wel, omdat zij de uitverkiezing afhankelijk maken van aanwezig geloof, willen ze helemaal niet spreken van uitverkiezing van jonge kinderen. En evenmin van verwerping. Terwijl zij met kracht ontkennen, dat mensen alleen al om de ERFZONDE de eeuwige dood schuldig zijn. Zo kwamen zij ertoe te leren dat kleine kinderen, die God uit dit leven wegneemt, zonder onderscheid zalig worden.

Terecht werd deze leer verworpen. Alle mensen zijn met Adam aan de toorn van God

en de eeuwige dood onderworpen, ook de kinderen. Maar dan leert de Schrift duidelijk dat er onderscheid is tussen de kinderen. Een groot verschil tussen hen, die met hun ouders tot het verbond van de genade behoren - en de anderen. Die anderen worden in de Schrift onrein genoemd en vervreemd van Christus en van het verbond van Gods genade. Zoals Paulus ons leert in 1 Kor. 7,14: *Anders waren uw kinderen onrein, maar nu zijn zij heilig.* En ook Ef. 2,12: *In die tijd waart gij zonder Christus, uitgesloten van het burgerrecht Israëls en vreemd aan de verbonden der belofte.* Nu belijden wij hier dat godvrezende ouders niet moeten twifelen aan de zaligheid van hun jonggestorven kinderen. En dus ook aan hun uitverkiezing niet. Want ook van de kinderen geldt dat alleen diegenen zalig worden, die van eeuwigheid daartoe zijn verkoren. "Zovelen uit de kinderen in de hemel gaan, die is het eeuwige leven een geschenk door Jezus Christus (Rom. 6,23); zij zijn daartoe verkoren in Hem". Aldus het oordeel van de Synode van Dordt. Eveneens: "Van de kinderen der gelovigen, die, eer zij de leer kunnen vatten, komen te sterven, oordelen wij, dat God dezelve liefheeft, uit datzelfde welbehagen om Christus' wil, door Christus en in Christus, uit hetwelk Hij de volwassenen liefheeft". Wat een rijke belijdenis! Maar waarop is dit nu gegrond?

Artikel 17 zegt dat wij alleen een oordeel kunnen vormen op grond van Gods Woord. En alleen ook op grond daarvan wordt beleden dat godvrezende ouders zeker mogen zijn van het eeuwig heil van hun jong gestorven kind. WANT de HERE verzekert ons in zijn Woord dat de kinderen van de gelovigen evengoed als de volwassenen tot Gods verbond en tot zijn gemeente behoren. (Zie ook Zondag 27 Heid. Cat.) Daarom zijn zij *heilig*, dat wil zeggen: dat zij afgezonderd zijn van de wereld, afgezonderd dus ook van de kinderen van de ongelovigen. En dat zij de BELOFTE hebben ontvangen van vergeving van de zonden en van het eeuwige leven. Die rijkdom is hun toegezegd. Zoals God sprak tot Abraham: *Ik zal u en uw nageslacht tot een God zijn.* Gen. 17,7. En ook het woord van Petrus op de pinksterdag: *U komt de belofte toe én uw kinderen.* Hand. 2,39. Ook het woord van Paulus in 1 Kor. 7,14: *De ongelovige man is geheiligd in zijn vrouw en de ongelovige vrouw is geheiligd in de broeder. Anders zouden uw kinderen onrein zijn, doch nu zijn zij heilig.* Wanneer de kinderen opgroeien dan wordt de volle rijkdom van Gods beloften aan hen vervuld in de weg van het geloof. Doch als de HERE hen uit dit leven wegneemt vóór zij tot geloof hebben kunnen komen? Dan mogen de ouders zeggen: De HERE zelf heeft ons kind zijn rijke beloften van vergeving en eeuwig leven geschonken. HIJ heeft gezegd: "Ik ben de God van dit kind". En zou Hij zijn Woord verbreken? Dat is onmogelijk! Als de kinderen opgroeien, dan kunnen zij door ongeloof het verbond verbreken, de beloften verachten ... Maar als de HERE zelf het kind wegneemt, dan is hier alleen de vraag: Is de HERE trouw, ja of nee?

Zo besluiten wij op grond van Gods onwankelbare trouw aan zijn Woord en beloften tot de eeuwige verkiezing en zaligheid van deze kinderen. Het woord in een overlijdensbericht: De verbondsbelofte is ons tot troost - is de jubel op de TROUW van God! Hoe moeten we echter oordelen over de kinderen van ongelovige ouders, die in hun vroege jeugd sterven? De Synode van Dordt sprak daarvan dit uit: "Aangaande de kinderen der ongelovigen, zijnde buiten de gemeente Gods gesteld, dezelve achten wij, dat men behoort Gods oordeel bevolen te laten; want diegenen, die buiten zijn (d.i. buiten de kerk) zal God oordelen (1 Kor. 5,13)". Laten ook wij ons daaraan houden in ons spreken en denken over deze zaak!

De Gereformeerde dichter Jacobus Revius (1586-1658) schreef, kostelijk gedicht naar aanleiding van de belijdenis van artikel 17 over de zaligheid van de jong gestorven kinderen van godvrezende ouders. Onder

de titel:

Van een ongedoopt kind.

Mijn naam en vraecht my niet: ontijdelijck geboren
Eer ick het leven kend' had icket al verloren
Den segen des verbonts ontwetend' ick gemis,
Dies my oock geenen naam alhier gegeven is.
God, die van eeuwicheyt tot een veel beter leven
My in des levens boeck had nameloos geschreven
Heeft my om Christi naam ten hemel in geleydt,
Waerin alleen bestaat der menschen salicheyt

Kinderen in de opstanding.

Hoe is het *in de dag van de opstanding* met de jong gestorven kinderen?
Zeker zullen ook zij opstaan. En godvrezende ouders mogen weten dat zij
in heerlijkheid opstaan Zo belijden wij met art. 37 NGB, dat voor de grote
Rechter persoonlijk zullen verschijnen alle mensen, die ooit geleefd
hebben: mannen, vrouwen EN KINDEREN....

Alleen maar: zullen zij ALS kinderen verschijnen, en ALS b.v.
pas-geborenen? Zoals zij hier op aarde hebben geleefd of nog vóór de
geboorte zijn gestorven? Toch niet! We moeten niet vergeten, dat dan alles
af is, volgroeid, volkomen. Allen zijn dan bewust in de heerlijkheid, aan het
Avondmaal van het Lam

De kinderen zijn op aarde, zonder het te weten, in Christus tot genade
aangenomen (Doopsformulier). Maar dan wéten zij en kennen zij, ten volle.
Wij mogen ditzelfde belijden over die kinderen van het verbond aan wie de
HERE de gave van het verstand heeft onthouden. Ook zij zijn dan met alle
verkorenen volkomen bewust, volgroeid in kennis, in volle heerlijkheid bij de
Here, eeuwig!

Geen kritiek-maar lofprijzing!

Art. 18. Aan hen die over deze genade van de onverdiende uitverkiezing en
over de strengheid van de rechtvaardige verwerping, opstandig spreken,
houden wij deze uitspraak van de apostel voor: *Maar gij, o mens!, wie zijt gij,
dat gij God zoudt tegenspreken?* (Rom. 9,20). En deze van onze Verlosser:
Staat het mij niet vrij met het mijne te doen, wat Ik wil? (Mat. 20,15).

Maar wij aanbidden deze heilsgeheimen met godvrezende eerbied en roepen met de
apostel uit: *O diepte van rijkdom, van wijsheid en van kennis Gods, hoe
ondoorgroendelijk zijn zijn beschikkingen en hoe onnaspeurlijk zijn wegen! Want: wie
heeft de zin des Heren gekend? Of wie is Hem tot raadsman geweest? Of wie heeft
Hem eerst iets gegeven, waarvoor hij vergoeding ontvangen moet? Want uit Hem en
door Hem en tot Hem zijn alle dingen: Hem zij de heerlijkheid tot in eeuwigheid! Amen*
(Rom. 11,33-36).

De belijdenis van de uitverkiezing en de verwerping eindigt met alle tegensprekers van
de Schriftuurlijke leer hierover de mond te stoppen. Niet met eigen redeneringen,

maar met het levende Woord van God, duidelijk en onweerlegbaar. Alle tegenspraak is hoogmoed, waarin men zich zet op de rechterstoel van God: de nietige mens met een door de zonde verduisterd verstand! Aan de genoteerde Schriftbewijzen kan o.m. nog worden toegevoegd de terechtwijzing van Job door God: *Wil de bediller twisten met de Almachtige? De aanklager van God antwoorde daarop! Toen antwoordde Job de HERE: Zie, ik ben te gering, hoe zal ik U bescheid geven? Ik leg de hand op mijn mond.* Job 39,34-37. En ook het woord van Paulus in Rom. 9,20: *Zal het geboetseerde soms tot zijn boetseerder zeggen: Waarom hebt gij mij zo gemaakt?* Calvijn schrijft in zijn *Institutie* (11,2): "Gods wil is zozeer de hoogste regel der rechtvaardigheid, dat alwat Hij wil voor rechtvaardig gehouden moet worden, juist omdat Hij het wil. Wanneer dus gevraagd wordt, waarom de Heere zo gedaan heeft, moet er geantwoord worden: omdat Hij het gewild heeft. En indien gij verder gaat en vraagt, waarom Hij het gewild heeft, dan vraagt ge naar iets, dat groter en hoger is dan Gods wil, en dat niet gevonden kan worden". Zo rusten wij in Gods wil. En aangaande Hij doet boven het begrip van het menselijk verstand, dat "willen wij niet nieuwsgierig onderzoeken, verder dan ons begrip reikt". NGB art. 13. Dat WILLEN wij niet: ook dat is gelóófsbelijdenis! Zo is het slot van dit artikel en van hoofdstuk I de lof op onze God: Hem zij de heerlijkheid tot in eeuwigheid!

HOOFDSTUK II De dood van Christus en onze verlossing

In dit hoofdstuk wordt beleden wat de Schrift ons leert over het offer van de Zoon van God tot onze verlossing. Deze belijdenis was noodzakelijk in de strijd tegen de Remonstranten, die het Middelaarschap van de Here Jezus Christus uitholden en van zijn ware kracht hebben beroofd. Zoals duidelijk blijkt uit de Verwerping der Dwalingen, in dit hoofdstuk genoteerd en weerlegd. Vandaag is deze belijdenis niet minder noodzakelijk. Allerlei dwalingen van de Remonstranten die tóen werden bestreden, zijn vandaag nog springlevend! Dat geldt niet alleen de valse leringen over verkiezing en verwerping - hoofdstuk I - maar ook alles wat daarmee in verband staat en beleden wordt in dit en in de volgende hoofdstukken. Namelijk de betekenis van Christus' offer, de diepte van de zondeval, de ware bekering en de volharding der heiligen. De Dordtse Leerregels blijven aktueel!

In verband met de herdenking van de Dordtse Synode in 1968 werd in het blad 'Contact' wel honend geschreven over 'het verdorde Dordt', maar terecht gaf dr. C.v.d.Waal toen aan zijn boekje over de Leerregels de titel: 'Die Dordtse Leerreëls verdor nie'. De vijf artikelen zijn een levende, aktuele belijdenis. Zij stemmen in alles overeen met de waarheid van Gods Woord. Zij dringen ons tot waakzaamheid, opdat wij niet onverhoeds worden meegesleept door de altijd listige, valse profetie!

Zo zullen we ook volle ernst maken met de belijdenis over de dood van Christus en onze verlossing daardoor. En de valse leringen hierover onderkennen en bestrijden.

Gods gerechtigheid eist voldoening.

Art. 1. God is niet alleen volkomen barmhartig, maar ook volkomen rechtvaardig. Nu eist zijn gerechtigheid - zo heeft Hij Zich in zijn Woord openbaard - dat onze zonden, tegen zijn oneindige majesteit bedreven, in tijd en eeuwigheid naar ziel en lichaam worden gestraft. Aan deze straffen kunnen wij alleen ontkomen, als er aan Gods gerechtigheid voldaan wordt.

De HERE onze God is barmhartig en rechtvaardig. Hij is volkomen barmhartig. En in artikel 2 wordt gesproken van zijn onmetelijke barmhartigheid. In het boeiende verhaal van Exodus 34 lezen wij dat de HERE aan Mozes voorbijging. Toen riep Hij zijn Naam uit in de woorden: *HERE, HERE, God, barmhartig en genadig, lankmoedig, groot van goedertierenheden trouw, die goedertierenheid bestendigt aan duizenden, die ongerechtigheid, overtreding en zonde vergeeft.* Groot en heerlijk is de barmhartigheid van onze God. Maar evenzeer rechtvaardig, zoals Hij vervolgt: *Maar de schuldige houdt Hij zeker niet onschuldig, de ongerechtigheid der vadersen bezoekende aan kinderen en kindskinderen, aan het derde en vierde geslacht.* Zo is de HERE én barmhartig én rechtvaardig. Zijn barmhartigheid doet nooit zijn rechtvaardigheid teniet, noch ook omgekeerd. Het is dan ook volstrekt onjuist dat wel eens in een gebed tot God wordt gezegd: "Here, doe ons niet naar Uw gerechtigheid, maar naar Uw barmhartigheid". Alsof die twee een tegenstelling zouden vormen! Nee, God is één. En éénvoudig. Dat is: niet samengesteld. Hij is niet voor een deel dit, voor een ander deel dat. Wat Hij is, dat is Hij tegelijk - in al zijn deugden één, en in alles volkomen. Zo ook volkomen rechtvaardig.

De rechtvaardigheid van God bestaat hierin, dat Hij zijn wet en geboden stélt en ook handhaaft. Krachtens zijn rechtvaardigheid kan Hij dan ook de overtreding van zijn wet en geboden niet ongestraft laten. Integendeel: *Vervloekt is een ieder, die zich niet houdt aan alles, wat geschreven is in het boek der wet om dat te doen* (Gal. 3,10; Deut. 27,26).

Zijn toorn over de zonde is zó groot dat Hij (liever dan ze ongestraft te laten) zijn geliefde Zoon Jezus Christus erom gestraft heeft. Aldus het Avondmaalsformulier. God vertoornt Zich verschrikkelijk, zowel over de zonde die ons aangeboren is als over de zonden die wij doen (Heid. Cat. Zondag 4). In Nahum 1,2-3 lezen we: *Een wreker is de HERE en vol van grimmigheid; een wreker is de HERE voor zijn tegenstanders, en toornen blijft Hij tegen zijn vijanden. De HERE is lankmoedig, doch groot van kracht, en de HERE laat geenszins ongestraft.* En iedere zondag worden wij herinnerd aan wat de HERE zegt in Ex. 20,5: *Ik, de HERE, uw God, ben een naijverig God, die de ongerechtigheid der vaders bezoek aan de kinderen.* Nee, de HERE laat de zonde niet ongestraft!

En de zwaarte van die straf? Die wordt bepaald door de ernst van de zonde. De zonde is bedreven tegen de oneindige majesteit Gods. De zonde is bedreven door de mens, naar lichaam en ziel. Daarom moet ook de straf bediend worden aan lichaam en ziel, in tijd en eeuwigheid. Van dit recht kan God geen afstand doen: *Zichzelf verloochenen kan Hij niet* (2 Tim. 2,13).

Toch wordt wel eens gevraagd: "Waarom zó zware straf? Erger kan het toch niet! Stelt u voor: eeuwige straf aan lichaam en ziel. Had God niet een wat lichtere straf kunnen bepalen?" Een lichtere straf? Maar onze Heiland moest déze straf dragen en wegdragen aan het kruis op Golgotha! Met minder kon Hij niet toe - tot ónze verlossing niet! En laten we niet vergeten, dat we eenvoudig geen begrip hebben van de grootheid van onze God! De oneindige en allerhoogste majesteit! Nu is het in ons rechtsbestel zo, dat laster tegen iemand strafbaar is. Maar laster tegen hare majesteit de Koningin verdient veel zwaarder straf. En wat dan als gezondigd wordt tegen de oneindige majesteit Gods?! Jes. 40,17-18 zegt: *Alle volken zijn als niets voor Hem, zij worden door Hem beschouwd als nietig en ijdel. Met wie dan wilt gij God vergelijken en welke vergelijking op Hem toepassen?*

Als het ooit gezien is dat God rechtvaardig is, dan wel in het lijden en sterven van zijn Zoon, onze Here Jezus Christus. De Schrift leert dan ook in Rom. 3,25 dat dit lijden een betoning (dat wil zeggen: een tentoonstelling) van Gods rechtvaardigheid is geweest. We kunnen dan ook werkelijk alleen ontkomen aan de straffen van God als aan zijn gerechtigheid voldaan wordt.

Daar is geen VERZOENING met God mogelijk zonder VOLDOENING aan zijn gerechtigheid. Sion zal door recht verlost worden (Jes. 1,27)!

Christus als onze Borg.

Art. 2. Maar omdat wij zelf niet in staat zijn die genoegdoening te geven en ons van de toorn Gods te bevrijden, heeft God uit onmetelijke barmhartigheid ons zijn eniggeboren Zoon als Borg gegeven. Deze is voor ons en in onze plaats aan het kruis tot zonde gemaakt en een vloek geworden om voor ons te voldoen.

Het is ons onmogelijk te voldoen aan Gods gerechtigheid om zo zijn toorn tegen ons te stillen en het heil te verwerven. Wij moeten volmaakt gehoorzaam zijn en wij moeten de straf dragen. Maar dat kan niet! Wij maken door onze zonden de schuld bij God elke dag groter. En geen mens kan ooit de straf dragen, de toorn van God stillen en komen tot het woord: Het is volbracht. Onmogelijk. Alle pogingen tot zelfverlossing zijn ijdel. Vergeefs alle offers en andere 'ceremoniën' en welke prestaties ook van de heidenen om te worden verlost uit de diepte van hun nood en angsten. Van remonstrantse zijde werd beweerd dat de goede (!) heiden zalig kan worden, want wie heeft, die zal gegeven worden! Van Schriftgebruik gesproken Hun leer over de verdienstelijkheid van goede werken - ook bij Rome en vele anderen - vindt geen steun in Gods Woord. Volstrekt ijdel is verder de mening van de modernen door een braaf leven de hemel te kunnen verdienen....

Hij kan die prijs der ziele, dat rantsoen
Aan God in tijd noch eeuwigheid voldoen

Maar ook vergeefs zijn alle pogingen steun te zoeken in eigen ervaringen en bevindingen, in eigen vroomheid, enz. *Velen zullen trachten in te gaan, doch het niet kunnen* - zo waarschuwt onze Heiland in Luc. 13,24. Dat is diep-tragisch. Wel eerlijk trachten in te gaan in het Koninkrijk der hemelen, maar niet te kunnen! Omdat misschien het heil gezocht wordt in eigen bevindingen, gewacht wordt op een inwendige stem van de Geest of wat ook maar - behalve in Jezus Christus alléén! Daarom gaat de ernstige vermaning hieraan vooraf: *Strijdt om in te gaan door de enge poort!* - vers 24a. De poort tot het leven is eng, omdat wij niets kunnen meebrengen van onszelf. Alle zelfbetrouwen, in welk opzicht ook, móet contrabande zijn! Wij moeten onze zaligheid zoeken *buiten* onszelf - in Jezus Christus als onze BORG.

Wat wij niet kunnen bemachtigen noch ooit ook vinden tot ons heil, dat heeft God ons gegeven. Uit onmetelijke barmhartigheid en vol ontferming heeft Hij ons zijn eniggeboren Zoon als Borg gegeven. Christus als onze Borg.

Het is van grote waarde voor een schuldenaar een goede en betrouwbare borg te hebben. Als hij zelf zijn schulden, om welke oorzaak ook, niet kan betalen, springt de borg voor hem in. En wanneer die borg al zijn schulden heeft betaald, dan heeft de schuldéiser niets meer van hem te vorderen: hij is zijn schulden kwijt! Welnu, wij zijn arme zondaren, straatarm. Dat wil zeggen, dat wij NIETS hebben om te betalen aan God, die naar zijn eeuwig recht volkomen schuldbetaling blijft eisen! Wij zijn dan ook voor honderd procent aangewezen op een borg, die vóór ons betaalt; aangewezen dus op Jezus Christus, ons van God als Borg gegeven. Van het roepen om een Borg lezen we reeds in het oude testament. Job smeekt de Here in hoofdstuk 17,3: *Stel Uzelf als mijn borg bij U*. Daar doet Job dus een beroep op God bij God. Een andere

uitweg ziet hij niet. God Zelf moet uitredding geven uit zijn diepe nood! En de dichter van Psalm 119 bidt de HERE: *Wees borg voor Uw knecht ten goede Mijn ogen smachten naar Uw heil!*, vers 122, 123. En het plaatsvervangend lijden werd al de eeuwen door afgebeeld door de offers: het offerdier werd gedood in de plaats van de zondaar. Deze schaduw in het oude verbond riep om vervulling. En dan zegt Heb. 7,22: *Jezus is van een beter verbond - het nieuwe verbond - Borg geworden.* Hij is ons van God gegeven als een Borg, die in onze plaats aan het kruis heeft betaald wat wij moesten betalen. Hij voor ons. In onze plaats: zijn plaats-vervangend, borgtochtelijk lijden en sterven. *Christus is eenmaal om de zonden gestorven als rechtvaardige voor onrechtvaardigen, opdat Hij u tot God zou brengen* (1 Petr. 3,8). *Hij is gekomen om te dienen en zijn leven te geven als een losprijs voor velen* (Mat. 20,28).

Hij is voor ons tot zonde gemaakt: *Hem, die geen zonde gekend heeft, heeft Hij voor ons tot zonde gemaakt* (als het ware tot één brok zonde: beladen met ónze zondesschuld) *opdat wij zouden worden gerechtigheid Gods in Hem* (2 Kor. 5,21). En Hij heeft onze vervloeking op Zich genomen: *Christus heeft ons vrijgekocht van de vloek der wet door voor ons een vloek te worden.*

Zo bewijst God zijn liefde jegens ons, doordat Christus, toen wij nog zondaars waren, voor ons gestorven is (Rom. 5,8). Jesaja profeteerde van Hem in hoofdstuk 53. *De straf die ons de vrede aanbrengt, was op Hem, en door zijn striemen is ons genezing geworden.*

Zo, zo liefhad God de wereld,
dat Hij zijnen eigen Zoon
voor die afgefallen wereld
overgaf aan smaad en hoon;
ja, toen wij nog zondaars waren,
schonk d'Ontfermer ons genâ,
stierf zijn Zoon op Golgotha,
stierf voor ons die zondaars waren:
God is liefd'. o eng'lenstem,
mensentong, verheerlijkt Hem!

Hoe duidelijk leren de Schriften dat het heil ons alleen geschonken wordt op grond van het lijden en sterven van Christus als onze Borg. Toch durfden de Remonstranten beweren dat Christus niet behoefde te sterven en ook niet gestorven is voor één bepaalde groep mensen! Namelijk voor hen die God ten hoogste liefheeft, die tot het eeuwige leven zijn uitverkoren (V.d.D. art. VII). De Schrift spreekt wel anders: *Christus heeft mij liefgehad EN heeft Zichzelf voor mij overgegeven* (Gal. 2,20). De liefde van Christus, waarin de apostel mocht delen, heeft zich juist daarin geopenbaard, dat Hij Zich voor hem heeft overgegeven in de dood. Christus zelf spreekt van zijn grote liefde voor de zijnen als Hij verklaart: *Ik stel mijn leven voor de schapen* (Joh. 10,15). En ook: *Niemand heeft grotere liefde, dan dat hij zijn leven inzet voor zijn vrienden* (Joh. 15,13). De Schrift is duidelijk: Zelfovergave tot in de dood is het hoogste bewijs van liefde. Jezus Christus, Gods eniggeboren Zoon, de Goede Herder ...onze Borg en Middelaar!

De verzoeningsleer verworpen.

Van vrijzinnige zijde werd en wordt de leer over het lijden en sterven van Christus als onze Borg met kracht verworpen. In de dagen van de Afscheiding werd door de Groninger School honend gesproken over

'Bloed-theolo-gie' Het werd een Gode-onwaardige gedachte genoemd, dat de mens met God verzoend wordt door het bloed van zijn Zoon. Volgens hen is Christus alleen op aarde gekomen om Gods Vaderliefde te openbaren en dat Hij zijn leer bezegeld heeft met de dood.

Voorjaar 1959 schreef prof. dr. P.Smits te 's-Gravenhage in het weekblad voor vrijzinnig-protestanten 'Kerk en Wereld' over Rom 3,25: *Hem heeft God voorgesteld als zoenmiddel door het geloof, in zijn bloed.* Hij verwierp dit in alle felheid en zelfs in godslasterlijke taal. Als hij schuldig was, zou hij dat zelf wel dragen; dat behoefde een ander voor hem niet te doen In 1970 verscheen een dissertatie van de studenten-predikant ds. H.Wier-singa over 'De verzoening in de theologische discussie'. Hij kwam daarin met een alternatieve verzoeningsleer (d.i. met een andere dan de gereformeerde leer hierover). God heeft de kruisiging van Christus niet gewild, maar de ménsen hebben dat gedaan. Het kruisgebeuren brengt een 'shock-effect' teweeg. De mens schrik van deze afschuwelijke daad. Het bloed van het kruis roept zo tot inkeer, tot berouw en tot een nieuw leven. Het gaat dan, volgens hem, om het effect van de verzoening voor het dagelijkse, maatschappelijke en politieke leven! Van het plaatsvervangend lijden van Jezus Christus als onze Borg wil hij niets weten In latere geschriften komt hij van deze dwaalleer niet terug, maar hij wijkt daarin zo mogelijk nog verder af van Gods Woord. En ... hij maakt school! Het aantal volgelingen van hem, en ook van de vrijzinnige prof. dr. H.M. Kuitert, neemt gestadig toe ... En dat, hoewel - of beter: omdat - beiden in naam nog Gereformeerd zijn, en zij nog ambtelijk werkzaam mogen zijn.

De kracht en de waarde van het offer van Christus.

Art. 3. De kruisdood van Gods Zoon is het enige offer en de volledige betaling voor de zonde. De kracht en de waarde ervan zijn oneindig en daarom is deze kruisdood meer dan genoeg om de zonden van de hele wereld te verzoenen.

Wij belijden in dit artikel dat het offer van Christus het éne zoenoffer is dat het volledig is én van oneindige kracht en waarde. Wij belijden dit. En belijden betekent, dat wij hierin Gods Woord naspreken. Daarom vragen wij: Wat zegt de Schrift?

1. Dat de kruisdood van Christus het éne zoenoffer is:

Joh. 14,6: *Ik ben de weg en de waarheid en het leven; niemand komt tot de Vader dan door Mij.*

Hand. 4,12: *En de behoudenis is in niemand anders, want er is onder de hemel geen andere naam de mensen gegeven, waardoor wij moeten behouden worden.*

1 Tim. 2,5: *Want er is één God en ook één middelaar tussen God en mensen, de mens Christus Jezus, die Zich gegeven heeft tot een losprijs voor allen.*

1 Joh. 5,12: *Wie de Zoon heeft, heeft het leven; wie de Zoon van God niet heeft, heeft het leven niet.*

Daarom belijden wij met Zondag 11 Heid. Cat., dat bij niemand anders enige zaligheid te zoeken of te vinden is. En met Zondag 15, dat Christus de toorn van

God tegen de zonde gedragen heeft; én dat Hij dit deed om door zijn lijden, als het énige zoenoffer, ons lichaam en onze ziel van de eeuwige verdoemenis te verlossen. Eveneens met artikel 21 NGB: Wij behoeven geen enkel ander middel te zoeken of uit te denken om ons met God te verzoenen dan dit ene, eens voor altijd gebrachte offer, dat de gelovigen voor eeuwig tot volmaaktheid brengt.

2. Dat het kruisoffer van Gods Zoon de volledige betaling is voor de zonde:

Ps. 40,7-8: *In slachtoffer en spijsoffer hebt Gij geen behagen Toen zeide ik: Zie, ik kom: in de boekrol is van mij geschreven.* Heb. 10,4 zegt: *Het is onmogelijk, dat het bloed van stieren en bokken zonden zou wegnemen.* En dan wordt ook gewezen op Ps. 40: *Zie, ik kom.* Profetie van Christus, die de wil van God zal doen. En, vers 10: *Krachtens die mi zijn wij eens voor altijd geheiligd door het offer van het lichaam van Christus.* Heb. 9,12: *Christus is met zijn eigen bloed eens voor altijd binnengegaan in het heiligdom, waardoor Hij een eeuwige verlossing verwierf.* En vers 26: *Hij is éénmaal, bij de voleinding der eeuwen, verschenen om door zijn offer de zonde weg te doen.* Heb. 10,14: *Door één offerande heeft Hij voor altijd hen volmaakt, die geheiligd worden.*

In de opstanding van Christus heeft de Vader getoond, dat door zijn Zoon de schuld betaald, de rekening voldaan is. *Wij vestigen ons geloof op Hem, die Jezus, onze Here, uit de doden opgewekt heeft, die is overgeleverd om onze overtredingen en opgewekt om onze rechtvaardiging* (Rom. 4,25). Zondag 17 Heid. Cat, Christus heeft door zijn opstanding de dood overwonnen om ons te doen delen in de gerechtigheid die Hij door zijn dood voor ons verworven had. Zie ook artikel 21 NGB.

Verder wordt in dit artikel gezegd, dat de kracht en de waarde van de kruisdood van Christus oneindig zijn en meer dan genoeg om de zonden van de hele wereld te verzoenen. 1 Joh. 2,2 zegt immers: *Hij is een verzoening voor onze zonden en niet alleen voor de onze, maar ook voor die van de gehele wereld.* De wereld. *Alzo liefheeft God de wereld gehad* (Joh. 3,16). *Zie, het Lam Gods, dat de zonde der wereld wegneemt* (Joh. 1,29). *God was in Christus de wereld met Zichzelf verzoenende* (2 Kor. 5,19). Telkens: de wereld! Over dat woord 'wereld' schrijft prof. Greijdanus in de K.V. onder meer: "Voor de gehele wereld, of: voor de wereld in haar geheel, sluit niet noodzakelijk alle schepselen individueel in. Maar de wereld is één samenhangend organisch verbonden geheel, met de mens als hoofd of koning. Toen daarom de mens viel, viel ook de ganse wereld met hem. Daarom heeft niet alleen de mens, maar ook de ganse wereld verzoening nodig, zal zij weer in heerlijke staat hersteld kunnen worden, zoals God dit wil doen. Dat sluit niet uit, dat vele schepselen, mensen en duivelen, voor eeuwig te gronde gaan". En van 1 Joh. 2,2 werd op de Synode van Dordt opgemerkt, "dat de dood en het lijden van Christus van zo grote waarde, kracht en prijs is, dat het overvloedig genoegzaam is, om te boeten de zonden van allen en een ieder mens, die ooit geleefd hebben, leven en hierna zullen leven, ook al waren er meer dan duizend werelden. Maar dat dit niet betekent, dat voor alle mensen metterdaad de verlossing, verzoening, vergeving van de zonden en het eeuwige leven verkregen of verworven is".

De Remonstranten beroepen zich vergeefs op dit tekstwoord om hun leer van de algemene verzoening te bevestigen. Dat namelijk Christus zou zijn gestorven voor alle mensen. In volgende artikelen wordt die leer bestreden en verworpen.

Maar dat de kruisdood van Christus van oneindige kracht en waarde is - dat wordt hier

aangewezen! En daarom ook: wanneer wij soms uit zwakheid in zonden vallen, moeten wij aan Gods genade niet wanhopen. Geen zonde zo groot en geen zondaar zó diep gezonken, die door dit offer van Christus niet zou worden verzoend! *Al waren uw zonden als scharlaken, zij zullen wit worden als sneeuw; al waren zij rood als karmozijn, zij zullen worden als witte wol* (Jes. 1,18). Verzoening met God door het geloof in het enige zoenoffer van Christus ... ook al klaagt mijn geweten mij aan, dat ik tegen alle geboden van God zwaar gezondigd en geen daarvan gehouden heb en dat ik nog steeds tot alle kwaad geneigd ben....

Waardoor het offer van Christus oneindig van kracht is.

Art. 4. Ten eerste is deze dood zo krachtig en waardevol, omdat de persoon die hem ondergaan heeft, niet alleen een echt en volkomen heilig mens is, maar ook de eniggeboren Zoon van God, die met de Vader en de Heilige Geest eeuwig en oneindig God is - zo immers moest onze Verlosser ook zijn. Ten tweede is Christus' dood zo waardevol, omdat Hij bij zijn sterven heeft ervaren de toorn van God en de vervloeking die wij door onze zonden verdiend hadden.

In artikel 3 is beleden dat het offer van Jezus Christus oneindig van kracht en waarde is. Daarvoor worden nu twee oorzaken genoemd. In de eerste plaats moeten we letten op de PERSOON die het offer heeft gebracht. Wij hebben in Jezus Christus te maken met Hem, die waarachtig en heilig mens is én die tegelijk ook waarachtig God is. Hij is een waarachtig, echt mens. Hij is immers geboren uit de maagd Maria. Hij heeft vlees en bloed uit Maria aangenomen. Hij had geen schijnlichaam, zoals de Doceten beweerden. Tegen dergelijke mensen had de apostel Johannes al te strijden. Hij waarschuwt de gemeente: *Er zijn vele misleiders uitgegaan in de wereld, die de komst van Jezus Christus in het vlees niet belijden* (2 Joh.,7). En in zijn eerste brief had hij al verklaard: *Iedere geest, die belijdt, dat Jezus Christus in het vlees gekomen is, is uit God; en iedere geest die Jezus niet belijdt, is niet uit God* (1 Joh. 4,2). Later beweerden de Anabaptisten dat Christus zijn mensheid uit de hemel had meegebracht en dat deze mensheid door Maria als door een kanaal was doorgegaan. Wij verwerpen echter deze ketterijen en wij blijven belijden, dat Hij ontvangen is in de schoot van Maria door de kracht van de Heilige Geest. Echt mens, naar lichaam en ziel. Ook een echt menselijke ziel. Want omdat de ziel evenzeer verloren was als het lichaam, moest Hij ze beide aannemen om beide te redden (NGB art. 18). Zo zegt Heb. 2,14: *Daar nu de kinderen aan bloed en vlees deel hebben, heeft ook Hij op gelijke wijze daaraan deel gekregen*. En in vers 17: *Daarom moest Hij in alle opzichten aan zijn broeders gelijk worden, opdat Hij een barmhartig en getrouw hogepriester zou worden bij God, om de zonden van het volk te verzoenen*.

Jezus Christus, echt mens - maar zonder zonde, volkomen heilig. Zoals Petrus verklaart van Christus: *die geen zonde gedaan heeft en in wiens mond geen bedrog is gevonden* (1 Petr. 2,21). En in Heb. 4,15 lezen we van Jezus, dat Hij *in alle dingen op gelijke wijze als wij is verzocht geweest, doch zonder te zondigen*.

Jezus Christus, echt en volkomen heilig mens, is de eniggeboren Zoon van God, die

met de Vader en de Heilige Geest eeuwig en oneindig God is. In de geloofsbelijdenis van Nicea belijdt de kerk dat Jezus Christus geboren is uit de Vader vóór alle eeuwen, God uit God, licht uit licht, waarachtig God uit waarachtig God, van hetzelfde wezen met de Vader. En in de Heid. Cat., Zondag 13, dat Christus de eeuwige en natuurlijke Zoon van God is. De natuurlijke Zoon, dat is dat Hij de goddelijke natuur heeft en dus ook Zelf God is. Terwijl de NGB zegt in artikel 10, dat Jezus Christus eenswezens is met de Vader, mede-ewig, Hem in alles gelijk. Deze belijdenis is duidelijk gegrond op Gods Woord. Om iets te noemen:

In Jes. 9,5 wordt het beloofde Kind genoemd: *Wonderbare Raadsman, Sterke God, Eeuwige Vader, Vredenvorst.*

In Mi. 5,1 wordt van Hem gezegd, dat *zijn oorsprong is van ouds, van de dagen der eeuwigheid.*

Joh. 1,1: *In den beginne was het Woord en het Woord was bij God en het Woord was God.* Joh. 10,30: *Ik en de Vader zijn één.*

Als Paulus in Rom. 9 spreekt van de voorrechten van Israël, dan zegt hij in vers 5: *Uit hen is, wat het vlees betreft, de Christus, die is boven alles, God, te prijzen tot in eeuwigheid.*

Zie ook de bewijsvoering van de godheid van Christus in art. 10 NGB. Samengevat belijden wij met art. 19 NGB dat Jezus Christus werkelijk méns is om voor ons te kunnen sterven vanwege de zwakheid van zijn vlees; en ook werkelijk Gód om door zijn kracht de dood te overwinnen. Nu, *zulk een hogepriester* - zegt Heb. 7,26 - *hadden wij ook nodig: heilig, zonder schuld of smet, gescheiden van de zondaren en boven de hemelen verheven!* Omdat nu deze PERSOON - waarachtig en heilig mens, tevens waarachtig God - Zich geofferd heeft, daarom is zijn kruisdood oneindig van kracht en waarde. Wij zijn *vrijgekocht, niet met vergankelijke dingen, zilver of goud - maar met het kostbare bloed van Christus.* Het bloed van mensen moet al kostbaar worden genoemd. Denkt aan het gebod van God in Gen. 9,6: *Wie des mensen bloed vergiet, diens bloed zal door de mens vergoten worden, want naar het beeld Gods heeft Hij de mens gemaakt.* In Psalm 72 wordt gezegd van de koning over de armen en ellendigen: *Hun bloed zal kostbaar zijn in zijn oog.* En in Ps. 116,15 lezen wij: *Kostbaar is in de ogen des HEREN de dood van zijn gunstgenoten.* De HERE neemt zijn kinderen niet zomaar weg uit dit leven

Maar wat betekent tenslotte de dood, het bloed van mensen, vergeleken bij de bloedstorting van Jezus Christus, Gods eigen Zoon?! Zijn bloed overtreft ver alle kostbaarheden. Zijn bloed is door geen aardse prijs te schatten! Zijn bloed, zijn kruisdood is dan ook oneindig van kracht en waarde.

In de tweede plaats is Christus' dood zo waardevol, omdat Hij bij zijn sterven de toorn van God en de vervloeking heeft ervaren, die wij door onze zonden hadden verdiend. Opzettelijk wordt dit eraan toegevoegd. Want de Remonstranten ontkenden dit. De losprijs door Christus betaald, was volgens hen, de tijdelijke dood, maar zonder gevoel van de vloek en van de helse straf; en God oordeelde dit voldoende Dat was duidelijk aantasting van de gerechtigheid van God. Alsof Hij niet naar recht volledige betaling zou eisen. En Christus hééft aan de gerechtigheid van God betaald. Tot het bittere einde toe heeft Hij de toorn en de vervloeking van God ervaren, door-leefd, door-streden! *Hij hééft ons vrijgekocht van de vloek der wet door voor ons een vloek te worden; want er staat geschreven: Vervloekt is een ieder, die aan het hout hangt* (Gal. 3,13). Uit de onpeilbare diepten van zijn angsten riep Hij het immers uit: *Mijn God, mijn*

God, waarom hebt Gij Mij verlaten? (Mat. 17,46). En Hij is gekomen tot het woord van triomf: *Het is volbracht!* (Joh. 19,30). Zo is waarlijk, door beide oorzaken hier beleden, zijn kruisdood oneindig van kracht en waarde! Gode zij lof!

De belofte van het Evangelie.

Art. 5. De belofte van het Evangelie is nu, dat ieder die in de gekruisigde Christus gelooft, niet verloren gaat, maar het eeuwige leven heeft. Aan alle volken en mensen tot wie God naar zijn welbehagen zijn evangelie zendt, moet zonder onderscheid deze belofte openlijk verkondigd worden met het bevel zich te bekeren en te geloven.

Hier worden van de belofte van het Evangelie drie dingen gezegd:

1. De INHOUD van de belofte is, dat ieder, die in de gekruisigde Christus gelooft, niet verloren gaat, maar het eeuwige leven heeft. Het is de belofte van het Evangelie! Dat is: van de zeer blijde boodschap van God, zoals genoemd in hoofdstuk I art. 3. Het is het Evangelie van de GEKRUISIGDE Christus. Wat een rijk Evangelie. Zojuist toch is beleden, dat de kracht en de waarde van Christus' kruisdood oneindig zijn (art. 3 en 4). Paulus predikte dan ook een blij Evangelie als hij zegt in 1 Kor. 1,22: Wij prediken een gekruisigde Christus! Terwijl dan verder wordt beleden, dat ieder die in de gekruisigde Christus gelooft, niet verloren gaat, maar het eeuwige leven heeft. Niet maar, dat hij na dit leven het eeuwige leven ontvangen zal, maar - zoals Johannes de Doper van Christus heeft getuigd: *Wie in de Zoon gelooft, HEEFT eeuwig leven* (Joh. 3,36). En zoals onze Heiland zelf ons leert: *Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u, wie mijn woord hoort en Hem gelooft, die Mij gezonden heeft, HEEFT eeuwig leven en komt niet in het oordeel, want hij IS overgegaan uit de dood in het leven* (Joh. 5,24). De bewering indertijd van ds. B.Telder en anderen, dat het eeuwige leven alleen 'toekomstmuziek' is, is dan ook in strijd met Gods Woord. Tevens in strijd met de Heid. Cat. Zondag 22, vr. 58, dat ik nú al het begin van de eeuwige vreugde in mijn hart gevoel. Het eeuwige leven, nú in beginsel, straks volkomen!

De belofte van het Evangelie spreekt van de gekruisigde Christus. Dit wijst ook duidelijk op het gesprek van Jezus met Nicodemus: *Gelijk Mozes de slang in de woestijn verhoogd heeft, zó moet ook de Zoon des mensen verhoogd worden* (zijn kruisiging!), *opdat een ieder, die gelooft, in HEM eeuwig leven hebbe*. En daarop volgt dan: *WANT alzo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een ieder, die in Hem gelooft, niet verloren ga, maareeuwiglevenhebbe* (Joh.3,14-16).

2. In de tweede plaats wordt in dit artikel gezegd, dat de belofte van het Evangelie openlijk verkondigd moet worden. En dat aan alle volken en mensen, tot wie God naar zijn welbehagen zijn Evangelie zendt. Zoals Christus bevolen heeft: *Gaat dan henen, maakt al de volken tot mijn discipelen en doopt hen in de naam des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes* (Mat. 28,19). Het Evangelie geldt dus allen en een ieder, tot wie God in zijn genade de predikers zendt en wanneer Hij die zendt. Zie hoofdstuk I, art. 3. Hierbij mag geen onderscheid gemaakt worden, want *er is bij God geen aanneming des persoons, maar onder élk volk is me Hem vereert en gerechtigheid werkt, Hem welgevallig* (Hand. 10,34-35). En op de pinksterdag zegt

Petrus tot allen, die aanwezig zijn, waarbij hij Joel 2,39 aanhaalt: *En het zal zijn, dat al wie de naam des HEREN aanroept, behouden zal worden* (Hand. 2,21).

3. Tenslotte wordt van de belofte van het Evangelie gezegd, dat de prediking daarvan altijd komt met bevel zich te bekeren en te geloven. Niemand ontvangt de verkondiging van het Evangelie 'vrijblijvend'; dat hij daarmee mag doen wat hij wil: aannemen of verwerpen. Nee, Christus is KONING, die met koninklijk gezag spreekt en gebiedt te geloven! Wie zijn boodschap van heil verwerpt, tast daarin zijn koninklijke majesteit aan. Hij zal de straf voor de belediging van Hem door ongeloof aan zijn heil- en troostrijk Woord niet ontgaan! Principieel maakt hij Hem tot een leugenaar door zijn boodschap in ongeloof te verwerpen.

De prediking met bevel tot geloof en bekering gedurende het oude verbond door Mozes en de profeten wordt voortgezet in het nieuwe verbond. Maar met sterker klem en diepere ernst, nu immers in Christus het beloofde Koninkrijk der hemelen gekomen is. De prediking tot de aanwezigen uit welk land of van welke taal ook kwam meteen op de pinksterdag met het bevel: *Bekeert u!* Hand. 2,38. Later verklaart Paulus, staande voor de Areopagus te Athene: *God verkondigt, met voorbijzien van de tijden der onwetendheid, heden aan de mensen, dat zij allen overal tot bekering moeten komen* (Hand. 17,30). Wij bedenken ook, dat Christus zijn apostelen gebod: *Gij zult mijn getuigen zijn te Jeruzalem en in geheel Judea en Samaria en tot het uiterste der aarde* (Hand. 1,8).

De roeping tot verbreiding van het Evangelie is de eerste roeping van de kerk. Het moet komen, naar Christus' opdracht tot vervulling van de profetie van Ps. 22,28: *Alle einden der aarde zullen het gedenken en zich tot de HERE bekeren; alle geslachten der volken zullen zich nederbuigen voor uw aangezicht*. God en zijn Christus, de Gekruisigde - het Lam, dat staat als geslacht - zullen en moeten ontvangen aanbidding, eer en dankb're lofgezangen!

De oorzaak van het ongeloof.

Art. 6. Velen die door het Evangelie geroepen zijn, bekeren zich niet en geloven niet in Christus, zij gaan in ongeloof ten onder. Maar dit komt niet doordat Christus' offer aan het kruis gebrekkig of ontoereikend zou zijn; het is hun eigen schuld.

Velen die geroepen zijn door het Evangelie nemen die zeer blijde boodschap niet gelovig aan. Telkens lezen wij daarvan in de Heilige Schrift. De prediking stuit meer dan eens af op ongeloof. Het zendingswerk schijnt soms een ploegen op rotsen te zijn. Johannes zegt *dat het licht in de wereld gekomen is en de mensen de duisternis* -namelijk van het ongeloof - *liever gehad hebben dan het licht* (Joh. 3,19). Wij lezen van Jezus' optreden in Nazareth. *En Hij verwonderde Zich over hun ongeloof* (Mare. 6,6). Heb. 4,6 zegt, *dat zij die het Evangelie* - namelijk van de beloofde rust - *eerst ontvangen hebben, niet ingegaan zijn wegens hun ongehoorzaamheid*. Op grond van Gods Woord mogen wij niet anders oordelen dan dat zij in ongeloof ten onder gaan - voor eeuwig. Wanneer Jezus heeft verklaard, dat Hij de Beloofde is, die van boven gekomen is, dan zegt Hij tot de joden: *Indien gij niet gelooft, dat Ik het ben, zult gij in uw zonden sterven* (Joh. 8,24). Zijn gelijkenis van de talenten in Mat. 25 besluit Hij met de woorden: *Werpt de onnutte slaaf uit in de buitenste duisternis. Daar zal het geweest zijn en het tandengeknars*. Johannes de Doper verklaarde: *Wie de Zoon ongehoorzaam is zal het leven niet zien maar de toorn Gods blijft op hem* (Joh. 3,36). In zijn 'Bergrede' leert de Here: *Gaat in door de enge poort, want wijd is de poort en breed de weg, die tot het verderf leidt, en velen zijn er, die daardoor ingaan* (Mat. 7,13).

Deze en vele andere Schriftwoorden leren ons dat de ongelovigen voor eeuwig ten onder gaan onder de toorn van God. Maar dan komt nu de schuldvraag. Aan wie de schuld van onbekeerlijkheid en ongeloof, waardoor velen omkomen? Dat komt niet, zo wordt hier beleden, doordat Christus' offer aan het kruis gebrekkig of ontoereikend zou zijn. Niets daarvan. Het is hun eigen schuld. Opzettelijk wordt hier weer gewezen op de rijkdom van Christus' offer. Want wat was het geval?

De Remonstranten leren dat Christus voor alle mensen gestorven is. Omdat de gereformeerde leer zegt, dat Christus alleen voor de uitverkorenen zijn bloed gegeven heeft (artikel 8), kwam het remonstrantse verwijt: "Is Christus alleen voor de uitverkorenen gestorven, dan kan God ook alleen aan hén gebieden om in Christus te geloven. Voor de niet-uitverkorenen geldt dat bevel dan niet, waaruit volgt, dat dezen door hun ongeloof niet zondigen, noch om hun ongelovigheid verdoemd worden". Zij zouden dan omkomen buiten hun schuld! Zo'n redenering werd echter door de Gereformeerden met kracht verworpen. In de 'Oordelen' van verschillende afgevaardigden op de Dordtse Synode komt dit punt telkens ter sprake. Zo werd cm. geoordeeld: "Een ieder, wie hij ook zij, is gehouden te geloven dat de verdienste van Christus van zoo oneindige waardij is, dat het hém ook profijtelijk kan zijn en zoo hij 't Evangelie gelooft en tot boetvaardigheid komt, tot in der eeuwigheid profijtelijk zal zijn". En ook: "Zoovelen als er verloren gaan, die gaan niet verloren door eenige schuld Gods of door eenig gebrek van de verdiensten van Christus, maar zij gaan verloren door hun eigen schuld en worden rechtvaardig verdoemd om hunne zonden".

Ieder heeft dan ook, om zijns levens wil, diepe ernst te maken met de roeping door het Evangelie: Heden zo gij zijn stem hoort, verhardt u niet ... De roeping stelt verantwoordelijk! In de weg van geloof aan het Evangelie mag ieder zich de beloften van God vrijmoedig toe-eigenen. Indien iemand dit weigert, dan gaat hij in zijn ongeloof verloren. Het Evangelie beneemt hem alle onschuld. Hij heeft geen excuus; het is eigen schuld. Hem wacht de buitenste duisternis. Daar zal het geweest zijn en het tandengeknars (Luc. 13,28): Eeuwige wroeging, zelfverwijt!

De gave van het geloof.

Art. 7. Maar allen die echt geloven en door Christus' dood van zonde en ondergang bevrijd en behouden worden, ontvangen deze weldaad alleen op grond van Gods genade. Deze genade is God aan niemand verschuldigd, maar is hun van eeuwigheid in Christus gegeven.

Velen verwerpen het Evangelie en geloven niet in Christus. Zij gaan voor eeuwig ten onder. Door eigen schuld. Zij hebben dit aan zichzelf te wijten!

Maar zij die door een waar geloof verlost worden van de ondergang, hebben dat te danken aan God. Zij ontvangen deze weldaad alleen op grond van Gods genade. Dat wordt nu beleden. En de bijbel is hierin duidelijk genoeg:

Ef. 2,8: Want door genade zijt gij behouden, door het geloof, en dat niet uit uzelf: het is een gave van God.

Fil. 1,29: Want aan u is de genade verleend, voor Christus, niet alleen in Hem te geloven, maar ook voor Hem te lijden. 1 Kor. 4,7: Wat hebt gij dat gij niet hebt ontvangen?! In 2 Kor. 5 zegt Paulus in vers 17: Zo is dan wie in Christus is een nieuwe schepping: het oude is voorbijgegaan, zie het nieuwe is gekomen. En dat alles - zo verklaart hij dan - is uit God, die door Christus ons met Zich verzoend heeft.

Daarom ook: Wie roemt, roeme in de Here (2 Kor. 10,17). Op grond van Gods genade ontvangen wij als gelovigen al de weldaden, die Christus heeft verdiend door zijn kruisdood. Te veel om op te sommen. Wij zijn rechtvaardig voor God, vrijgesproken van schuld en straf. Wij mogen roemen in de vergeving van al onze zonden. Wij zijn verlost uit de heerschappij van de satan. Wij worden verzekerd, dat niets ons scheiden zal van de liefde Gods, welke is in Christus Jezus, onze Here. We zijn erfgenamen van het eeuwige leven. Heel deze rijkdom wordt ons geschonken door het geloof alleen. Om de verdiensten van Christus. Op grond van Gods genade. Nu erkennen de Remonstranten ook wel, dat het Evangelie door velen wordt verworpen, door anderen wordt aangenomen. Maar schrijven zij het gelovig aanvaarden van het Evangelie ook toe aan Gods genade alleen? Geen sprake van! Zij beweren het volgende (V.d.D. 11,7 art. VI):

1. God heeft de weldaden, door Christus' dood verkregen, aan alle mensen gelijk willen meedelen.
2. Sommigen ontvangen vergeving van de zonden en het eeuwige leven. Dat onderscheid hangt aan hun *vrije* wil.
3. Die vrije wil voegt zich bij de genade, die zonder onderscheid aan allen wordt

aangeboden.

Het hangt volgens hen dus af van de vrije wil van de mens of hij het Evangelie wel of niet zal aannemen. De mens kan vrij kiezen. Hij kan ook goed kiezen en gehoor geven aan de roeping door het Evangelie. Alleen maar: hij heeft wel een 'steuntje' nodig - al kan het daar ook zonder. Namelijk genade van God. Maar dat is geen moeite, want aan alle mensen wordt die genade aangeboden; ieder kan er vrij over 'beschikken'! Doch spreekt hún woord 'genade' ook van b.v. schuldver-gevende liefde Gods, om niet bewezen? Van rechtvaardiging zonder enige verdienste van onze kant? Volstrekt niet! Zij gebruiken dat woord 'listiglijk', misleidend en dubbelzinnig. Soms bedoelen zij er een boven-natuurlijke gave mee, een zekere 'kracht'; soms ook niet. Het is nooit duidelijk, maar in elk geval heeft het bij hen nooit een Schriftuurlijke inhoud. In artikel VI wordt hun verweten, dat zij het volk het verderfelijk venijn (vergif) van de Pelagiaanse dwalingen willen ingeven. En die Pelagius was één- en andermaal kerkelijk veroordeeld.

Heel de remonstrantse leer bovengenoemd, is lijnrecht in strijd met Gods Woord. Niet het minst ook hun bewering, dat God de weldaden van Christus aan alle mensen gelijk wil meedelen. Christus heeft dus volgens hen, door zijn dood voor alle mensen vergeving en eeuwig leven verworven, verdiend. En God heeft die weldaden aan allen willen meedelen. Maar ... dat allen die rijkdom zullen ontvangen, dat hangt er nu maar van af, of zij dat willen of niet! Het hangt van de mens zelf af, of hij het heil in Christus zal ontvangen. Hij kan zelfde zaligheid wel verdienen!

Daar komt nog iets anders bij. Zij hebben namelijk ook van het verbond der genade een voorstelling, die totaal vreemd is aan de Schriften. Zij beweren (*V.d.D. art. IV*) dat Gods genadeverbond helemaal niet inhoudt, dat wij door het geloof alleen, zonder enige verdienste gerechtvaardigd worden - zoals wij belijden met Zondag 23 Heid. Cat. Welnee, dat verbond der genade betekent, dat God de eis van volmaakte gehoorzaamheid heeft laten varen. En dat Hij heeft gezegd: Het geloof zelf en de gehoorzaamheid aan de wet - hoewel beide onvolmaakt zijn - réken Ik voor volmaakt, en van zo grote waarde, dat Ik die zal belonen met het eeuwige leven! Hieruit blijkt temeer, dat volgens hen, de mens zelf het eeuwige leven wel kan verdienen. Als hij maar zijn best doet....

Deze valse opvatting wordt afdoende weerlegd met wat de Schrift zegt: *Zij worden om niet gerechtvaardigd uit zijn genade, door de verlossing in Christus Jezus. Hem heeft God voorgesteld als zoenmid-del door het geloof, in zijn bloed* (Rom. 3,24-25). Terwijl de Remonstranten beschuldigd worden dat zij met hun leer hierin volgelingen zijn van de goddeloze Socinus.

Zo blijven wij erbij te belijden, dat het enkel genade is van onze God, waarin Hij ons verlost van zonde en ondergang. Die rijkdom is ons van eeuwigheid in Christus gegeven. Terwijl God deze genade aan niemand verschuldigd is. Uitvoerig is dit reeds beleden in hoofdstuk I. De slotconclusie is: Pure genade! Onverdiende gunst, die eeuwig Hem bewoog. Niet ons, o HERE, niet ons, maar uwe naam geef eer.

Iets over Pelagius en over Socinus.

Pelagius: Pelagius was een Britse monnik. Hij leefde in het laatst van de 4e eeuw en in het begin van de 5e eeuw. Hij leerde o.a. het volgende: De kin-deren zijn bij de geboorte even volkomen als Adam bij zijn schepping. Ze zijn dus van nature geen kinderen des toorns; er is geen erfzonde. Christus heeft voor ons alleen waarde als Openbaarmaker van de wil van

God, door leer en voorbeeld. Genade dient slechts tot hulp en bijstand, om wat wij zonder Gods hulp ook wel kunnen, gemakkelijker te kunnen doen. De mens doet alleen zonde door navolging. De mens heeft een vrije wil ten goede. De heiligen - gelovigen - zijn geen zondaren meer. De 'Bijbelheiligen' en andere gelovigen noemen zich nog wel zondaren, maar dat doen zij uit ootmoed en nederigheid, niet omdat zij het werkelijk zijn. Precies twaalf eeuwen vóór de Dordtse Synode vergaderde, in 418, werd de leer van Pelagius door de Synode van Carthago als ketters veroordeeld; in 431 werd deze veroordeling bevestigd door een concilie te Efeze. In zijn verklaring van de Heidelbergse Catechismus citeert prof. Schilder uit een brief van Augustinus, de grote bestrijder van Pelagius, het volgende over de genade: "We lezen daar, dat Pelagius zelf allerminst geacht wilde worden, door zijn prediking van den vrijen wil de genade uit te sluiten; immers: hij erkende, dat de mogelijkheid van willen en van werken, zonder welke de mensch niets goeds zou vermogen te willen of uit te richten, door den Schepper in ons was gelegd; welnu, dat was een gratia, een genade, die commuun (algemeen, K.) was aan heidenen en christenen, goddeloozen en vro-men, geloovigen en ongeloovigen". Een in de schepping, een met de natuur gegeven 'mogelijkheid', heet dus als zodanig bij Pelagius al 'genade' - zo concludeert K.S

Pelagius heeft de eeuwen door vele volgelingen, die hem in alles of gedeeltelijk volgen. Wij vinden pelagiaanse dwalingen bij Rome, in het Methodisme, bij het Leger des Heils, enz. En de laatste tijd b.v. ook bij dr. H.Wiersinga, zoals duidelijk blijkt uit zijn boek 'Doem of daad'.

Socinus: Faustus Socinus leefde van 1539-1604. Hij heeft in vele landen gezworven, tenslotte in Polen, waar hij grote invloed heeft gekregen en waar hij ook is gestorven. In 1605 verscheen de *Catechismus van Rakow* als samenvatting van de sociniaanse leer. Verworpen wordt de leer van de Drie-eenheid, eveneens de leer van de twee naturen van Christus. Christus is mens. De almacht van God is beperkt, want de mens is vrij in zijn keus van goed of kwaad. Uit de gelijkenis van een koning, die afrekening houdt met zijn slaven (Mat. 18) concludeert Socinus, dat wie 'kwijscheldt', echt vergeeft, geen genoegdoening eist. Dus vergeving en rechtvaardiging zónder voldoeningjuist genoemde catechismusverklaring schrijft prof. Schilder over de sociniaanse leer om. nog het volgende: "Hun beschouwing over de mensen: géén dood-zijn in zonden en misdaden geen algeheel bederf. En het werk van Christus? Geen plaatsvervangend, borgtochtelijk, aan Gods gerechtigheid voldoening gevend lijden en sterven. Christus' drie ambten gaan op in verduidelijking der boodschap van Gods Vaderliefde (profeet); in de be zegeling dier prediking met zijn voorbeeldig-geduldige kruisdood (priester); en in de beïnvloeding van de wereldgeschiedenis door zijn bevel (koning).... En hun beschouwing inzake de genade? Wel, de openbaring, die de 'reine' Jezus wilde brengen, had dezen inhoud, dat aan den deugdzame de belofte van het eeuwige leven toekomt; het geloof is daarom voorwaarde voor het heil, gaat eigenlijk op in gehoorzaamheid, en de goddelijke genade overkomt ons nimmer zonder medewerking van den mensch; ja: zij onderstelt deze; zonder mij kunt Gij niets doen ... zoo kan hier de mensch zijn God aanspreken; beter gezegd: zijn 'god'." En verder nog: "Zou Christus' lijden niet van de allergrootste betekenis zijn?

Natuurlijk, antwoordt de Sociniaan: niet alleen voor ons, maar ook voor zichzelf heeft hij geleden. Zou het geen vrije genade zijn? Wat anders? zoo luidt het prompt bescheid. Zóó vrij en zóó volkomen is de genade, dat het écht en algeheel genade is; God had heusch geen betalend offer als een soort van rechtsgrond noodig, om ons te kunnen rechtvaardig achten" (deel I, pag. 25,26)

Geen wonder, dat de Dordtse Leerregels spreken van de goddeloze Socinus met zijn vreemde leer over de rechtvaardiging!

Door Christus ' offer de uitverkorenen verlost.

Art. 8. Want dit is de souvereine raad, de genadige wil en het voornemen van God de Vader geweest, dat de levendmakende en reddende kracht van de kostbare dood van zijn Zoon ten goede zou komen aan alle uitverkorenen, om alleen hun het rechtvaardigend geloof te schenken en hen daardoor met vaste hand tot het volle heil te brengen. Anders gezegd: God heeft gewild dat Christus door zijn bloedstorting aan het kruis (waarmee Hij aan het nieuwe verbond rechtskracht verleend heeft) uit alle volken, stammen, geslachten en talen met kracht al diegenen - en hen alleen - zou verlossen, die de Vader van eeuwigheid tot het heil uitverkoren en aan zijn Zoon gegeven heeft. God heeft ook gewild dat Christus aan dezen het geloof zou schenken, dat Hij - evenals de overige reddende gaven van de Heilige Geest - door zijn dood voor hen verworven heeft. God heeft eveneens gewild dat Hij hen door zijn bloed zou reinigen van al hun zonden - zowel van hun erfzonde als van de zonden die zij voor of na het ontvangen van het geloof zouden bedrijven.

En ook was het Gods wil dat Hij hen tot het einde toe trouw zou bewaren en hen tenslotte stralend zonder vlek of rimpel voor zich zou plaatsen.

Boven het tweede hoofdstuk staan de woorden: De dood van Christus en onze verlossing. Nu wordt in artikel 8 heel de rijkdom die Christus, naar de wil van de Vader, voor zijn volk verworven heeft, samengevat. De kracht van Christus' dood zal zich uitstrekken tot alle uitverkorenen, om aan hen het geloof te schenken én hen onfeilbaar zeker tot de zaligheid te brengen. Dit is de roem van de apostel Paulus in Rom. 8: *die Hij tevoren gekend heeft, heeft Hij ook tevoren bestemd tot gelijkvormigheid aan het beeld zijns Zoons ... en die Hij tevoren bestemd heeft, deze heeft Hij ook geroepen; en die Hij geroepen heeft, deze heeft Hij ook gerechtvaardigd; en die Hij gerechtvaardigd heeft, deze heeft Hij ook verheerlijkt* (Rom. 8,29-30). Naar de souvereine wil van God heeft Christus door zijn dood dat volle heil verworven voor alle uitverkorenen én voor hen alléén! Zó heeft God het gewild. Dat was zijn genadige wil en voornemen. Zo heeft Hij Zich geopenbaard en wij mogen niet anders denken en leren dan ons geopenbaard is. Daarvoor hebben wij te buigen, terwijl ook hier het

woord geldt: *Wie heeft de zin des HEREN gekend? Of wie is Hem tot raadsman geweest?* (Rom. 11,34). Het was zijn Goddelijk welbehagen en oneindige liefde, waarin Hij zijn Zoon gegeven heeft. En Christus heeft Zich geofferd aan het kruis, waardoor Hij metterdaad voor alle uitverkorenen de volle zaligheid heeft verdiend. Voor allen, die Hem van de Vader gegeven zijn. De zaligheid, voor hen verworven, wordt hun ook geschonken, hun toegeëigend. Daar is geen scheiding tussen de verwerving en de toepassing van het heil! Dat wordt in dit artikel bij herhaling beleden. Zo zegt immers Gods Woord:

Mat. 1,21: *Gij zult Hem de naam Jezus geven. Want Hij is het, die zijn vólk zal redden van hun zonden.*

Joh. 10, 11 en 28. *De goede herder zet zijn leven in voor zijn schapen. Zij, mijn schapen, volgen Mij en Ik geef hun eeuwig leven en niemand zal ze uit mijn hand roven.*

Elke zin en bijzin van dit artikel heeft een bepaalde bedoeling in de richting van de Remonstranten. Van dit kostelijk, schriftuurlijk en vertroostend belijden wilden zij namelijk niet weten! Zoals wel blijkt uit de Verwerping der Dwalingen. We stuiten hier telkens weer op hun 'afgod', de vrije wil. We kunnen trouwens wel zeggen dat heel de strijd tegen hen door de Dordtse Synode zich daarop telkens toegespitst heeft. Tot acht keer toe wordt de Remonstranten verweten dat zij de pelagiaanse dwalingen aanhangen; en dan met name in het 'zweren' bij de vrije wil. Terecht werd gezegd:

De vrije wil,
Dat is de spil
Waar't ganse rad om draait....

Het was steeds weer de vraag of de in zonde gevallen mens nog zodanige krachten in zijn wil heeft overgehouden, dat hij zelf kan werken - zij het gesteund door een onbepaalde 'genade' - aan zijn bekering tot God. Dit werd op grond van Gods Woord met kracht en in diepe ernst ontkend.

Die leer van de vrije wil moet zich wreken over heel de linie van wat God ons geopenbaard heeft in zijn Woord. Het is waar wat in een lied uit 1615 gezongen werd:

Al die Pelagianen hen verbinden
Teghen Gods woort en zijne leere goet

Zo kunnen we hier de vraag stellen: Waarom maakten de Remonstranten scheiding tussen de verwerving én de toepassing van het heil door Christus verworven? Wel, juist omdat zij wilden vasthouden aan de vrije wil ten goede. Want die wil is tenslotte de beslissende instantie! Juist daarom wilden zij van een particuliere, persoonlijke verzoening niet weten. De Uitwerking van het heil, door Christus verdiend, moet gebeuren door de vrije wil van de méns. Christus is volgens hen voor alle mensen gestorven. En Hij heeft voor allen door de dood des kruises verzoening en vergeving der zonden verdiend. Maar of iemand die rijkdom zal ontvangen, dat hangt van de souverain verklaarde mens zelf af.

Christus voor állen gestorven? Maar wat betekent dat woord 'gestorven' dan voor hen? Strijdt dat niet met hun bewering, dat niet allen de vrucht van zijn kruisdood ontvangen? Van de geleerde David Pareus (1548-1622), professor te Heidelberg, werd op de Synode van Dordt een brief gelezen, ook over deze zaak. Op 1 febr. 1619. En daaruit ook dit:

"Wat betekent dan voor u, Remonstranten, 'sterven voor iemand'? Dat wil toch zeker

zeggen, dat men een ander door zijn eigen dood van de dood bevrijdt, zodat die ander leve?" Hij wijst dan op Davids klacht over Absalom: "Och dat ik, ik voor u gestorven ware!" Dat kan toch niet anders betekenen dan: "Och dat ik door mijn dood úw leven kon vrijkopen of u van de dood verlossen". Daarom betekent die bewering: "Christus is voor allen gestorven" hetzelfde als: Door Christus' offer zijn alle mensen bevrijd van de dood en is hun het leven bereid".

Maar die logische conclusie wilden zij natuurlijk niet aanvaarden! En toch maar hun bewering handhaven. Zij liepen vast in hun eigen redenering, maar wilden het niet weten

De Remonstranten maken dus scheiding tussen de verwerving én de toepassing van het heil. En niet alleen over de toepassing, de toe-eigening van het heil, leerden zij onschriftuurlijke dingen; maar evengoed over de verwerving, de verdiende verzoening. En over wat God eigenlijk heeft bedoeld met het geven van zijn Zoon tot in de dood.

Zo beweerden zij (*V.d.D. art. III*) dat Christus door zijn genoegdoening voor niemand zéker de zaligheid en het geloof heeft verdiend. Welnee, zeiden ze, maar Christus heeft door zijn dood voor de Vader verdiend dat Hij opnieuw met de mensen kan beginnen. Hij kan de mensen nu heel nieuwe voorwaarden stellen, waaraan de mens dan door zijn vrije wil moet voldoen. En ja, dan zou het mogelijk zijn, dat niemand die voorwaarden zou accepteren. Of zelfs dat àlle mensen aan die voorwaarden zouden voldoen! Deze boze en dwaze bewering wordt kort afgedaan met: Hoe durven ze zó te denken van Christus' kruisdood! En de Synode deinst er dan niet voor terug met hier te zeggen, dat zij uit de hel de pelagiaanse dwaling tevoorschijn halen. Uit de hel: duivels!

En alsof dit al niet genoeg is, hebben zij van Christus' offer ook dit durven beweren (*V.d.D. art. II*), dat het doel van zijn offer niet geweest is, dat Hij metterdaad het nieuwe verbond der genade zou bevestigen. Nee, zo zeggen ze, het doel van Christus' kruisdood was dat Hij de Vader het recht zou verschaffen met de mens een nieuw verbond op te richten. En dat zou dan in plaats van een verbond der genade evengoed een verbond der werken kunnen zijn! Nu moeten we goed zien dat beide dwalingen lijnrecht in strijd zijn met de Schriften. Christus zou door zijn offer voor de Vader ruim baan hebben gemaakt om de mens nieuwe voorwaarden te stellen. Zo wordt eerst geponeerd. En als wij vragen: welke voorwaarden dan? Wel, zachtere (!) voorwaarden. Want volgens hen heeft God afgeschaft het eisen van volmaakte gehoorzaamheid aan de wet (*V.d.D. art. IV*). En Hij kan nú zeggen: "Mensen, geloof en zijt Mij gehoorzaam. Zeker, dat doet u niet helemaal volmaakt, maar ... Ik reken het wel voor volmaakt en u verdient hiermee het eeuwige leven!" En dan wat het verbond betreft: Het offer van Christus wordt gebracht op Golgotha - en dan, op grond daarvan, kan God een nieuw verbond aangaan met de mensen, welk verbond dan ook. Dûs gaat dan het offer van Christus aan het verbond vooràf. Hij is dan geen Borg en Middelaar IN het verbond, maar Hij zou hoogstens een Voorwerker TOT het verbond genoemd kunnen worden! Nu, tegen deze dwalingen heeft de kerk zich met alle kracht gekeerd. Wat de eerste dwaling betreft: zie artikel 7. En dan verder: Christus' dood was geen waagstuk, in de hoop daarvan, dat iemand of velen, of ook allen zijn kruisdood zouden aanvaarden. Niets daarvan! Zijn II,8

Middelaarsoffer is gebracht ter verzoening, en dat naar de volstrekt vrije raad, de genadige wil en het voornemen van God de Vader. *Christus is Borg van een beter verbond* (Heb. 7,22). *Hij is de Middelaar van het nieuw verbond* (Heb. 9,15). Hij heeft,

zoals ons Avond-maalsformulier zegt, met zijn dood en bloedstorting het nieuwe testament, het verbond van genade en verzoening voor eeuwig rechtskracht verleend toen Hij uitriep: "Het is volbracht!" Christus heeft als Middelaar alles gedaan wat nodig was om ons weer tot God te brengen als kinderen tot hun Vader. Allen die Hem gegeven zijn van de Vader, dus alle uitverkorenen uit alle eeuw en land ontvangen vergeving van hun zonden. Ook van de erfzonde, ook al loochenen de Remonstranten - als trouwe leerlingen van Pelagius -de erfzonde (V.d.D. art. V). De Schrift zegt duidelijk, dat wij van nature kinderen des toorns zijn (Ef. 2,3). Maar om Christus' zoen-offer ontvangen de uitverkorenen én vergeving van hun zonde waarin zij geboren zijn, en ook van alle zonden die zij voor en na het ontvangen van geloof bedrijven.

Tenslotte wordt in dit artikel beleden, dat het Gods wil is, dat Christus alle uitverkorenen tot het heil ook trouw zou bewaren om hen tenslotte stralend, zonder vlek of rimpel voor Zich te plaatsen. Waarvan Christus Zelf heeft verklaard: *Mijn schapen volgen Mij, en Ik geef hun eeuwig leven en zij zullen voorzeker niet verloren gaan in eeuwigheid en niemand zal ze uit mijn hand roven* (Joh. 10,28).

Christus heeft door de oneindige kracht van zijn dood voor de uitverkorenen het volle heil VERWORVEN en ook de TOE-EIGENING daarvan.

Op de Synode van Dordt werd déze samenvatting gegeven: "Onze Here Jezus Christus, gelijk Hij naar de eeuwige wil en raad van God de Vader door zijn gehoorzaamheid en dood, de vergeving der zonden, verzoening met God, herstelling in de genade, de aanneming tot kinderen, de gerechtigheid voor God, de zaligheid of eeuwige glorie ... voor alle uitverkorenen en voor die alleen, en voor de gelovigen van de gehele wereld, zo van het Oude als van het Nieuwe Testament, verkregen heeft: ALZO eigent Hij dezelve ten enenmaal als eigen toe aan dezelve allen, en aan die ook alleen".

Daarom: Geloofd zij God! Hij heeft ons in Christus niet een halve, maar een VOLKOMEN ZALIGMAKER gegeven!

Gods raad wordt zéker vervuld!

Art. 9. Dit raadsplan, die voortkomt uit Gods eeuwige liefdevoor de uitverkorenen, is van het begin der wereld tot vandaag toe met kracht vervuld en zal ook voortaan vervuld worden, ondanks de tegenstand van de poorten van het dodenrijk. Dus zullen de uitverkorenen - ieder op zijn tijd - vergaderd worden en zal er altijd een kerk van gelovigen zijn, die gefundeerd is in Christus' bloed. Zij heeft Christus, haar Verlosser, die voor haar als een bruidegom voor zijn bruid aan het kruis zijn leven gegeven heeft, standvastig lief, zij dient Hem met volharding en prijst Hem nu en in alle eeuwigheid. Amen.

Met de kerk van alle eeuwen belijden wij: Ik geloof een heilige, algemene, Christelijke Kerk. Ik gelóóf dat er een kerk is. Die kerk is niet van mensen, niet door menselijke wil of organisatievermogen tot stand gekomen - nee, die kerk is van Christus: de

Christelijke kerk. En ik geloof, dat die kerk heilig is, en dus niet met de wereld meedoet. Deze kerk is voorts algemeen: zij wordt vergaderd in alle eeuwen en uit alle volken. Dat is de heilige, algemene, Christelijke kerk. Daarvan zegt de verklaring in de Heid. Cat. Zondag 21, dat de Zoon van God deze kerk - ZIJN kerk! - vergadert, beschermt en onderhoudt. Hij vergadert zijn kerk. Vergadert: dat is tegenwoordige tijd. Het is de voortgaande, continue, ononderbroken vergaderingsarbeid van Jezus Christus, de Zoon van God. Van dag tot dag, alle eeuwen door tot aan de Dag van zijn wederkomst. Hij vergadert haar door zijn Woord en Geest. In éénheid van het ware geloof, waarin de bijbel als onfeilbare waarheid wordt erkend, beleden, gehandhaafd. Daarin onderscheidt zij zich van alle sekten, en van allerlei gemeenschappen, die zich met de naam kerk bedekken, doch niet waarlijk kerk zijn. Deze belijdenis nu wordt hier in artikel 9 gehandhaafd. Het tweede hoofdstuk loopt uit op die prachtige belijdenis: Deze raad, die voortkomt uit de eeuwige liefde van God voor de uitverkorenen zal vervuld worden; de uitverkorenen zullen vergaderd worden - *er zal daarom altijd zijn een kerk van gelovigen*, die gefundeerd is in Christus' bloed. Reeds vóór de grondlegging der wereld zijn Christus en zijn kerk, Bruid en Bruidegom, onlosmakelijk met elkaar verbonden in het eeuwig raadsbesluit van God. En:

Om haar aan het kruis te werven
Kwam Hij ten hemel af;
Hij is het Die door zijn sterven
Aan haar het leven gaf.

Ook hierin - hoe kan het anders! - moest de kerk zich keren tegen de Remonstranten. Dat namelijk de uitverkorenen zullen worden vergaderd krachtens Gods eeuwige raad loochenden zij. De toe-eigening van het heil wordt immers, volgens hen, aan de mensen overgelaten. Zij hebben de macht zich het offer van Christus toe te eigenen. Dat kunnen ze allemaal doen ... als ze maar willen! Een besluit daarover bestaat niet. Al was het ook, dat niemand het kruisoffer zou aanvaarden tot zijn heil, dat zou aan dat offer geen schade doen of daarmee in strijd komen. De Vader heeft niets anders gewild en besloten dan de zaligheid mógelijk te maken; het werkelijk zalig worden liet Hij aan de mensen zelf over! Aldus de leer van de Remonstranten (*V. d.D. art. I*). Het zóu dus mogelijk zijn, dat niemand geloofde, dat er geen gelovigen waren - en dat er dus geen Christelijke kerk bestond! Hoe anders leert de Heilige Schrift.

De Heiland zelf verklaart: *Ik ben de Goede Herder en Ik ken de mijne en de mijne kennen Mij ... en Ik zet mijn leven in voor de schapen. Ik ken ze en ze volgen Mij, en Ik geef hun eeuwig leven* (Joh. 10,14 en 27). En ook: *De Zoon des mensen is niet gekomen om gediend te worden, maar om te dienen en zijn leven te geven als losprijs voor velen* (Mat. 20,28). En Hij hééft die prijs betaald; en wie toch zal een prijs voor iets betalen zonder er zeker van te zijn het gekochte ook te ontvangen? Christus ZAL de velen ontvangen. Zoals eeuwen tevoren reeds was geprofeteerd: *Wanneer hij zichzelf ten schuldoffer gesteld zal hebben, zal hij nakomelingen zien en een lang leven hebben en het voornemen des HEREN zal door zijn hand voortgang hebben* (Jes. 53,10). In Joh. 11 lezen wij, dat Kajafas niet uit zich zelf, maar als hogepriester van dat jaar profeteerde, dat Jezus zou sterven voor het volk, en niet alleen voor het volk, maar om ook de verstrooide kinderen Gods bijeen te vergaderen (Joh. 11,52). En in Ef. 5,25: *Mannen, hebt uw vrouw lief, evenals Christus zijn gemeente heeft liefgehad en Zich voor haar overgegeven heeft*. Naar de raad Gods, die voortkomt uit zijn eeuwige liefde voor de uitverkorenen, zullen zij ook vergaderd worden. Van het begin der wereld tot het einde. En dat ondanks de tegenstand van de poorten van het dodenrijk. En de tegenstand is er altijd geweest, zowel vóór als na de komst van Christus in deze

wereld. En die tegenstand is fèl! De poorten openen zich en daar komen de machten uit de hel, die hun satanische greep doen naar de gemeente van Christus om haar weg te rukken en mee te slepen, dóór de poorten, tot in het eeuwige verderf. Maar vergeefs! De kerk wórdt door God staande gehouden tegen het woeden van de gehele wereld. Hoewel zij soms een tijdlang zeer klein en ogenschijnlijk verdwenen is (art. 27 NGB). In de dagen van de goddeloze koning Achab verzekerde de HERE Elia: *Ik zal in Israël zeven duizend overlaten, alle knieën die zich niet gebogen hebben voor de Baäl* (1 Kon. 19,18). Christus leert in zijn rede over de laatste dingen, dat er grote verdrukking zal komen. *Er zullen valse Christussen en valse profeten opstaan en zij zullen grote tekenen en wonderen doen, zodat zij, ware het mogelijk, ook de uitverkorenen zouden verleiden* (Mat. 24,24). Maar zij wórdten niet verleid. Niemand - zo garandeert Christus - *zal ze uit mijn hand roven* (Joh. 10,28). De kerkvergaderende arbeid wordt ononderbroken voortgezet. Christus is een eeuwig Koning, die niet zonder onderdanen zijn kan (art. 27 NGB). Hij laat Zich niet ophouden of tegenhouden door de krachten van de revolutie of door het geweld van de goddeloze machten. Hij vergadert allen, die Hem van de Vader gegeven zijn, tot de laatst-verkorene toe. *Zij zullen naar mijn stem horen en het zal worden één kudde, één Herder* (Joh. 10,16). Wij lezen daarvan in Op. 7,9: *Daarna zag ik, en zie, een grote schare, die niemand tellen kon, uit alle volk en stammen en natiën en talen stonden voor de troon en voor het Lam, bekleed met witte gewaden en met palmtakken in hun handen*. Dat is de gemeente der uitverkorenen, waarvan het doopsformulier spreekt. Als gelovigen-in-de-Here, als levende leden van Christus' kerk, mogen wij ons veilig weten, secuur bewaard, verzekerd van onze uitverkiezing! En neen, wij mogen ons nooit verheffen op onze verkiezing, maar wij zullen Hem, die ons verkoren heeft - God de Vader - eeuwig danken voor zijn verkiezend welbehagen. En wij zullen Hem die ons zeer uitnemend heeft liefgehad, onze Goede Herder, die zijn leven voor ons heeft ingezet - standvastig liefhebben, Hem met volharding dienen en Hem prijzen nu en in alle eeuwigheid: de lof van de Bruid op haar hemelse Bruidegom!

HOOFDSTUK III/IV De verdorvenheid van de mens en zijn bekering tot God

Het lijkt wel wat vreemd dat dit hoofdstuk niet is genoteerd als hoofdstuk III, maar als III/IV. Waarom eigenlijk? Het is toch één hoofdstuk! Toch is dit opzettelijk zo gebeurd. Het staat namelijk in verband met de 5 artikelen van de leer der Remonstranten, die zij hadden ingediend bij de Staten van Holland in 1610. Die 5 artikelen zijn in de Dordtse Leerregels bestreden en weerlegd. Nu was het zo, dat artikel 3 wel aanvaardbaar was, naar de letter althans. Maar ... uit artikel 4, dat hiermee nauw samenhangt, bleek dat in artikel 3 de ware bedoeling was gecamoufleerd! De artikelen 3 en 4 samen, als één geheel, spreken onschriftuurlijk over de verdorvenheid van de mens en de verlossing tot zaligheid. Daarom nam de Dordtse Synode in haar bestrijding van de Remonstrantse leer beide artikelen samen, in één hoofdstuk. Vandaar nu hoofdstuk III/IV.

De vraag naar de ernst van de verdorvenheid van de mens BESLIST over de vraag, of zijn bekering, zijn redding uit het verderf een Goddelijk werk is - OF dat de mens zélf de weg tot verlossing kan gaan, al of niet geholpen door genade van God. Zelfverlossing óf verlossing door Gods souvereine genade! De leer van de Remonstranten over de vrije wil betekende principieel de weigering volstrekt afhankelijk te zijn van Gods souvereine genade. Daarom móesten ze wel in strijd komen met wat de Heilige Schrift zegt over de verdorvenheid van de mens en zijn bekering tot God. Daarover handelt dan ook dit derde en vierde hoofdstuk van de leer.

Schepping en val van de mens.

Art. 1. Oorspronkelijk is de mens geschapen naar het beeld van God. Hij was in zijn verstand gesierd met ware en heilzame kennis van zijn Schepper en van de geestelijke dingen; in zijn wil en hart met gerechtigheid; in al zijn verlangens met zuiverheid.

Hij was dus volkomen heilig.

Maar op het ingeven van de duivel is hij uit eigen vrije wil van God afgeweken en daardoor heeft hij zich van deze uitnemende gaven beroofd. In plaats daarvan heeft hij over zich gehaald, wat zijn verstand betreft, blindheid, verschrikkelijke duisternis en een onbetrouwbaar en verdorven oordeel; wat zijn wil en hart aangaat, slechtheid, opstandigheid en hardnekkigheid; en bovendien in al zijn verlangens onzuiverheid.

De schepping van de mens.

Wij belijden met de Heid. Cat. Zondag 3, dat God de mens goed en naar zijn beeld geschapen heeft. De mens is góed geschapen. Wij lezen in Gen. 1,31: En God zag alles wat Hij gemaakt had, en zie, het was zeer goed. Dat woord 'goed' wil zeggen dat God alles, ook de mens, zó geschapen heeft, zoals Hij dat heeft bedoeld en gewild. En zie, het was zeer goed. Zo is de mens dan goed geschapen én naar Gods beeld, als

zijn gelijkenis: *En God schiep de mens naar zijn beeld; naar Gods beeld schiep Hij hen; man en vrouw schiep Hij hen* (Gen. 1,26-27). Als beeld en gelijkenis. Beeld in de zin van afbeelding. Het woord 'gelijkenis' zegt, dat het beeld echt een welgelijkend beeld is. De overeenkomst tussen het beeld (de mens) en het afgebeelde (God) is er geheel!

We moeten onderscheiden tussen schepping en beeld: het geschapen zijn van de mens is voorwaarde en grondslag van de ambtstaak, die de HERE aan de mens opdraagt. Het beeld Gods moeten we niet zien als een eigenschap van de natuur van de mens, maar als ambtsuitoefening. In een beeld gaat het altijd om het zichtbaar maken. Zo moet de mens zijn God afbeelden in zijn koninklijke opperheerschappij over het geschapene. Hij moet God in de hemel vertegenwoordigen op de aarde. Wij lezen in Gen. 1,26 eerst: *Laat Ons mensen maken naar ons beeld, als onze gelijkenis* - terwijl daarop volgt de ambtstaak van de mens in de woorden: *OPDAT zij heersen over de vissen der zee en over het gevogelte des hemels en over het vee en over de gehele aarde en over al het kruipend gedierte, dat op de aarde kruipt*. En Gen. 2,15 zegt, *dat God de mens plaatste in de hof van Eden om die te bewerken en te bewaren*. Kortom: de ambtelijke opdracht aan de mens is om de aarde te beheersen en te exploiteren: het cultuur-mandaat (opdracht)! Daar zien we de mens als onderkoning, geschapen naar Gods beeld, vertegenwoordiger van zijn oppergezag. Uiteraard heeft die ambtsdienst met de kwaliteiten van de mens te maken. Hij moet zodanige gaven en krachten hebben dat hij als onderkoning kan heersen met vrucht. Welnu, God heeft de mens zeer goed geschapen, en dat betekent ook, dat hij de nodige gaven voor zijn ambtsdienst heeft ontvangen: kennis, gerechtigheid, heiligheid. Zoals de Heid. Cat. zegt in Zondag 3, dat de mens goed en naar Gods beeld geschapen is; dat wil zeggen: in ware gerechtigheid en heiligheid, OPDAT hij God, zijn Schepper, naar waarheid zou kennen en Hem van harte zou liefhebben. Terwijl art. 14 NGB spreekt van: goed, rechtvaardig en heilig, zodat hij met zijn wil in alles overeen kon stemmen met de wil van God. Met die gaven toegerust kon de mens zijn ambtstaak vervullen en daarin zijn God vertegenwoordigen op aarde: beeld van God! (Zie: Ds. Joh.Francke in *In dienst van de scholen*, pag.41vv.)

Nu geeft artikel 1 van de aan de mens geschonken gaven om zijn ambtsdienst te kunnen vervullen en daarin beeld van God te zijn, een kostelijke opsomming:

De mens was *in zijn verstand* gesierd met ware en heilzame kennis van zijn Schepper en van de geestelijke dingen. Hij kende zijn God, zijn Vader-Schepper. Daar was een vertrouwelijke omgang met Hem. Zoals blijkt uit Gen. 3,8: Adam en Eva *hoorden het geluid van de HERE God, die in de hof wandelde in de avondkoelte* Dat Adam rechte kennis had bleek uit de naamgeving van de dieren. God had de dieren geschapen naar hun aard (Gen. 1,24-25). En Adam doorzag het eigenaardige van elk dier. *En zoals de mens elk levend wezen noemen zou, zo zou het heten* (Gen. 2,19)! Zo kende hij ook het raadsel van de schepping van zijn vrouw. En hij zong: *Dit is nu eindelijk been van mijn gebeente en vlees van mijn vlees; deze zal 'mannin'heten, omdat zij uit de man genomen is* (Gen. 2,23). Voorts wordt beleden dat de mens *in zijn ml en hart* gesierd was met gerechtigheid en in al zijn gevoelens met zuiverheid. Hij was dus - zo luidt de conclusie - geheel heilig! Zo zegt art. 14 NGB: God heeft de mens gemaakt en gevormd naar zijn beeld en gelijkenis: goed, rechtvaardig en heilig, zodat hij met zijn wil in alles overeen kon stemmen met de wil van God. Met hoe rijke gaven heeft God de mens dus gesierd. De apostel Paulus wijst op die rijkdom als hij de gemeente te Kolosse vermaant: *Liegt niet meer tegen elkander, daar gij de oude mens met zijn praktijken afgelegd, en de nieuwe aangedaan hebt, die vernieuwd wordt tot*

vólle kennis naar het beeld van zijn Schepper (Kol. 3,10). En ook aan de gemeente te Efeze: Dat gij verjongd wordt door de geest van uw denken, en de nieuwe mens aandoet, die naar de wil van God geschapen is in waarachtige gerechtigheid en heiligheid (Ef. 4,24).

Nogmaals: hoe rijke gaven heeft de HERE de mens geschonken. Door de zonde helaas ging de mens zijn gaven niet meer stellen in dienst aan de HERE. Hij ging er de duivel mee dienen. Daardoor werd het beeld Gods totaal verdorven. Nu belijden wij met antwoord 86 Heid. Cat., dat de Heilige Geest ons tot het evenbeeld van Christus vernieuwt. Hij doet dat door het schenken van de gaven die in bovengenoemde Schriftwoorden worden genoemd. In de weg van geloof en bekering gaan wij die gaven in dienst van de HERE gebruiken. Dat betekent herstel van het verloren beeld Gods.

N.B. Meer dan eens wordt gesproken van de mens als beelddrager Gods. Dat woord is echter vreemd aan Schrift en belijdenis. Adam was geen 'drager' van een beeld, zodat het 'beeld' min of meer gescheiden van hem kan worden gedacht. Nee, Adam was zelf, als mens, beeld en gelijkenis van God in het vervullen van zijn ambt!

Het tweede deel van dit artikel belijdt dat de mens zich van zijn uitnemende gaven heeft beroofd en dus het beeld Gods heeft verloren -door eigen schuld!

Helaas immers heeft de mens op de eervolle positie, waarin hij was gesteld, geen acht geslagen en zijn bevoorrechte plaats niet erkend (NGB art. 14). Want dan komt:

De zondeval.

Op het ingeven van de duivel is hij uit eigen vrije wil van God afgeweken en daardoor heeft hij zich van deze uitnemende gaven beroofd. Uit eigen vrije wil: hij werd er heus niet toe gedwongen. Hij heeft zich, door gehoor te geven aan het woord van de duivel, willens en wetens aan de zonde onderworpen (NGB art. 14). Terwijl de Heid. Cat. zegt in Zondag 4: De mens heeft zichzelf en al zijn nakomelingen, op het ingeven van de duivel én door moedwillige ongehoorzaamheid, van deze gaven beroofd. De mens was in elk opzicht positief goed - maar hij wérd in elk opzicht slecht. Hij viel van de top van eer in de diepte van slechtheid en ellende neer. Door eigen schuld!

Al de uitnemende gaven, waarmee hij was gesierd, zijn in hun tegendeel gekeerd: *zijn verstand* verduisterd, verblind; *zijn wil en hart* vol slechtheid, opstandigheid en hardnekkigheid; in al zijn gevoelens volstrekt onzuiver. Huiveringwekkend dus! En dat blijft zo, indien de mens niet door Gods genade vernieuwd wordt naar zijn beeld. Zoals Paulus schrijft over de heidenen, dat zij *wandelen in de ijdelheid van hun denken, verduisterd in hun verstand, vervreemd van het leven Gods om de onwetendheid die in hen heerst, om de verharding van hun hart (Ef.4,18).*

De Remonstranten verwierpen deze Schriftuurlijke belijdenis, want ... wat bleef er zo nog over van hun leer over de vrije wil? Niets toch. Wat gingen zij dan hierover leren en beweren? Wel, zij deinsden er niet voor terug de eer van de HERE aan te tasten door te loochenen, dat die geestelijke gaven van goedheid, heiligheid en rechtvaardigheid in de WIL van de mens waren, toen hij geschapen werd (*V.d.D. art. II*). Alsof de mens zijn hoge taak wel had kunnen vervullen zonder die gaven! Maar de HERE werd daarin door hen vernéderd - om zichzelf te verhogen. Want, zo beweerden zij, omdat de mens die gaven niet had kon hij ze ook niet verliezen. Nietwaar? De mens kan niet verliezen wat hij niet heeft!

Hoe was, volgens hen, de mens dan wél geschapen? Nu, de mens was in zijn kennis eigenlijk een kind. Adam en Eva wisten niet eens dat ze naakt waren. (Maar de Schrift zegt niet, dat ze dit niet wisten, maar dat ze zich niet schaamden: ze waren immers heilig, zonder zonde en zondelust,) Zij verkeerden in kinderlijke onschuld. Ook in hun willen en bedoelen. Ze hadden geen positieve deugden. Ze waren eigenlijk niet 'goed' en ook niet 'kwaad'. Neutraal dus ... Deze dwaling wordt kort en afdoende weerlegd met te wijzen op Ef. 4,18 bovengenoemd.

Hoe is het dan, volgens hen, met de WIL van de mens na de zondeval? Heeft de mens nu niet de vrijheid van zijn wil verloren? Welnee, de wil zelf is door de val niet aangetast. De wil is ook nooit verdorven geweest {V.d.D. art. III}. Wel is het zo, dat die wil nu gehinderd wordt door allerlei hartstochten en zondige begeerten. Maar ... als die hindernissen worden overwonnen (en dat kan wel, met hulp van Gods genade, een 'algemene genade') - dan zal de wil zijn VRIJE, AANGEBOREN kracht wel gebruiken om allerlei goed, uit zichzelf, te verkiezen of niet te verkiezen.

Ja, zo worden de krachten van de vrije wil verheven. Lijnrecht in strijd met Gods Woord: *Arglistig is het hart boven alles, ja, verderfelijk is het* (Jer. 17,9). En: *Ook wij allen hebben vroeger daarin verkeerd* (namelijk in ongehoorzaamheid), *in de begeerten van ons vlees, handelende naar de wil van het vlees en van de gedachten* (Ef. 2,3).

Hoezeer het onszelf vernedert, wij blijven belijden dat de wil van de mens door de val totaal is verdorven, geneigd tot het kwade, opstandig en hardnekkig. Hij kan zelfs geen ding aannemen *als het hem van de hemel niet gegeven wordt* (Joh. 3,27). Hij is dood in zonden en misdaden, onbetrouwbaar in zijn oordelen, onzuiver in al zijn gevoelens. *Uit het hart komen boze overleggingen, moord, echtbreuk, hoererij, diefstal, leugenachtige getuigenissen, godslasteringen* (Mat. 15,19). Dat is het vlijmscherpe oordeel van Jezus Christus over de in zonde gevallen mens. Er is dan ook geen sprake van, dat de mens na de val nóg beeld van God zou zijn!

Dit oordeel van Christus maakt ons klein en vernedert ons. En wij handhaven en belijden de eer van onze Schepper-Vader. Hij heeft de mens goed geschapen, zéér goed; naar zijn beeld, als zijn gelijkenis.

De erfzonde.

Art. 2. Zoals de mens was na de val, zo werden ook zijn kinderen: de verdorven mens bracht verdorven kinderen voort. Op deze wijze is naar Gods rechtvaardig oordeel de verdorvenheid van Adam gekomen over al zijn nakomelingen — uitgezonderd alleen Christus - en dit niet door navolging, zoals de Pelagianen vroeger beweerden, maar door voortplanting van de verdorven natuur.

In de strijd tegen de Remonstranten moest de Dordtse Synode de Schriftuurlijke leer over de verdorvenheid van de mens, de erfzonde, nauwkeurig formuleren en handhaven. Zo wordt in dit tweede artikel allereerst beleden dat de radicale verdorvenheid van Adam door de zondeval ook zijn kinderen geldt: allen die uit hem geboren zijn, en dus heel de mensheid.

Gen. 5 begint met de woorden: *Ten dage, dat God Adam schiep, maakte Hij hem naar de gelijkenis Gods; man en vrouw schiep Hij hen.* Maar dan zegt vers 3, dat Adam een zoon verwekte naar zijn gelijkenis, als zijn beeld! Zo vader, zo zoon! En dat geldt al hun nakomelingen. Onze natuur is met de val van onze eerste voorouders zo verdorven, dat wij allen in zonden ontvangen en geboren worden (Heid. Cat. Zondag 3). Wij geloven dat door de ongehoorzaamheid van Adam de erfzonde zich over heel het menselijk geslacht heeft verbreid (NGB art. 15).

Catechismus en belijdenis spreken hierin duidelijk de Heilige Schrift na: Als David zijn zonde met Bathséba belijdt, dan zegt hij: *Zie, in ongerechtigheid ben ik geboren, in zonde heeft mij mijn moeder ontvangen* (Ps. 51,7). Terwijl we lezen in Job 14,4: *Komt ooit een reine uit een onreine - niet één.* Vooral ook moet hier worden genoemd wat de apostel Paulus leert in Rom. 5 over de verhouding Adam -Christus. Dat zet in met de woorden: *Gelijk door één mens de zonde de wereld is binnengekomen en door de zonde de dood, zo is ook de dood tot alle mensen doorgedaan, OMDAT allen gezondigd hebben.*

Nu wordt in dit tweede artikel gezegd, dat de verdorvenheid van Adam gekomen is over al zijn nakomelingen NAAR GODS RECHTVAARDIG OORDEEL. We moeten letten op het volgende: Het heeft de HERE God behaagd aan Adam in het verbond de positie te geven van hoofd en vertegenwoordiger van heel het menselijk geslacht. Dat Adam in verbondsbetrekking met de HERE was gesteld lezen we woordelijk in Hos. 6,7: *Zij hebben als Adam het verbond overtreden.*

Adam verbondshoofd: alle mensen waren in Adam begrepen, toen God aan hem zijn verbond gaf met beloften en eisen en dreigingen. In Adam handelde God met heel de mensheid. Toen daarom Adam God de rug toekeerde, het verbond verbrak - toen had dat verschrikkelijke gevolgen voor al zijn nakomelingen. In Adam heeft heel de mensheid God de rug toegekeerd! Ja, wij moeten zeggen dat wij de eerste zonde mee hebben bedreven. ALLEN, zegt Rom. 5,12 immers, hebben gezondigd, namelijk in en met Adam. Wij, en alle mensen waren in Adams lendenen. Heb. 7,10 zegt: *Zelfs Levi, die tienden heft, is door Abraham aan het tiendrecht (van een ander) onderworpen, want hij was nog in de lendenen van zijn vader, toen Melchizedek deze tegemoet kwam.* Abraham gaf aan Melchizedek van de buit de tienden (Gen. 14,20). En IN hem gaf Levi (die jaren later leefde) aan Melchizedek de tienden, WANT hij was in de lendenen van Abraham! Zó waren alle mensen in Adams lendenen. En God rekent daarom alle mensen tóe de schuld van de zonde van Adam! Zonde en schuld. De verdorvenheid van Adam is over al zijn nakomelingen gekomen naar Gods RECHTVAARDIG oordeel. Christus alleen had geen erfzonde. Want zijn Persoon was niet uit Adam, maar uit God. Zoals tot Maria gezegd werd: *De Heilige Geest zal over u komen en de kracht des Allerhoogsten zal u overschaduwen; daarom zal ook het heilige, dat verwekt wordt, Zoon Gods genoemd worden* (Luc. 1,35). Zoon van God. Hij nam geen menselijke persoon, maar de menselijke natuur aan! Ons in alles gelijk, behalve de zonde. Zo is Hij onze Middelaar, die met zijn onschuld en volkomen heiligheid mijn zonde, waarin ik ontvangen en geboren ben, voor Gods aangezicht bedekt (Heid. Cat. Zondag 14). Pelagius beweerde, dat de verdorvenheid van de mens alleen komt door navolging van allerlei verkeerdheid. Hij loochende de erfzonde. Zovergingen de Remonstranten niet. Maar, als semi-Pelagianen ('half-Pelagianen') ontkenden zij wel de diepte en de ernst van de erfzonde (V.d.D. art. 1). Die zonde was, volgens hen, heus zó erg niet, dat heel de mensheid daarom doemwaardig zou zijn of ook tijdelijke en eeuwige straf zou verdienen. Voor hen betekende de erfzonde een verzwakking van de vrije menselijke wil ten goede; geen zonde die schuldig stelt voor

God.

In de verwerping van deze dwaling wordt gewezen op Rom. 5,12 bovengenoemd. Tevens op Rom. 5,16: *Het oordeel leidde van één overtredding tot veroordeling*. En op Rom. 6,23: *Het loon, dat de zonde geeft, is de dood*.

De verdorvenheid van Adam komt op al zijn nakomelingen door voortplanting van de verdorven natuur. Hóe die voortplanting gebeurt? Allerlei - maar nooit bevredigende - verklaringen zijn hiervoor gegeven. Laten we alleen dit zeggen: Op hetzelfde ogenblik, toen Adam zich losscheurde van God, werd hij verdorven. En zo treedt de verdorvenheid in bij zijn nakomelingen van het eerste ogenblik van hun bestaan af. Zo wordt ieder mens onder schuld en in smet geboren: kinderen des toorns

De diepte van onze verdorvenheid.

Art. 3. Daarom worden alle mensen in zonde ontvangen: Gods toorn rust al op hen, wanneer zij geboren worden. Zij zijn niet in staat ook maar iets voor hun behoud te doen, geneigd tot het kwade, dood in zonden en slaven van de zonde. Zij willen noch kunnen terugkeren tot God en evenmin kunnen zij in hun verdorven natuur verbetering brengen of zich daarop richten, zonder de genade van de Heilige Geest, die opnieuw geboren doet worden.

Naar Gods rechtvaardig oordeel is de verdorvenheid van Adam gekomen over al zijn nakomelingen. Aan deze belijdenis in artikel 2 wordt nu toegevoegd - in weerlegging van de remonstrantse dwalingen - wat de Schrift ons leert over de diepte van onze verdorvenheid. In de Heid. Cat. wordt de vraag gesteld in Zondag 3: Maar zijn wij zó verdorven, dat wij geheel onbekwaam zijn tot iets goeds en geneigd tot alle kwaad? Het antwoord luidt kort en goed: Ja! Behalve wanneer wij door de Geest van God wedergeboren worden. De erfzonde is een verdorvenheid van de gehele natuur en een erfelijk kwaad, waarmee zelfs de kleine kinderen in de moederschoot besmet zijn (NGB art. 15). Zoals David belijdt: *Zie, in ongerechtigheid ben ik geboren, in zonde heeft mijn moeder mij ontvangen* (Ps. 51,7). Aan de gemeente te Rome schrijft Paulus: *Gij waart slaven der zonde* (Rom. 6,17). En aan de gemeente te Efeze: *Ook u, hoewel gij dóód waart door uw overtredingen en zonden, waarin gij vroeger gewandeld hebt ...* (Ef. 2,1); en in vers 5: *Hij heeft ons liefgehad, ons, hoewel wij dood waren door de overtredingen*. Wij lezen voorts in Gen. 6, dat het de HERE berouwde, dat Hij de mens op de aarde gemaakt had, en Hij besloot tot het oordeel van de zondvloed. Want *Hij zag dat de boosheid des mensen groot was op de aarde en al wat de overleggingen van zijn hart voortbrachten te allen tijde boos was* (Gen. 6,5). Terwijl Hij na de zondvloed bij Zichzelf zeide: *Ik zal de aardbodem niet weer vervloeken om de mens, omdat (beter: hoewel) het voortbrengsel van des mensen hart boos is van zijn jeugd aan* (Gen. 8,21).

Genoeg om aan te tonen dat de mens door de erfzonde geestelijk volkomen bankroet is! Er is dan ook geen sprake van dat hij van nature nog iets goeds zou kunnen of willen doen. Hij kan niet, want hij is dood in zonden en overtredingen. En hij wil niet, want hij is van nature een hater van God en van de naaste. *De gezindheid van het vlees is vijandschap tegen God* (Rom. 8,7). Daarom kan hij, noch ook wil hij tot God terugkeren en evenmin kan hij zijn verdorven natuur verbeteren of zich daarop richten.

En ... het is schuldige onmacht en schuldige onwil! Hij heeft zichzelf en al zijn nakomelingen, op het ingeven van de duivel en door moedwillige ongehoorzaamheid van al zijn goede gaven beroofd (Heid. Cat. Zondag 4). En daarom ook: Als de HERE door Jeremia het volk Israël oproept om de weg des levens te gaan, dan is het een fel verwijt van de HERE als Hij verklaart, dat het volk zegt: *Wij willen die niet gaan* (Jer. 6,16). En het is een droef verwijt van Christus aan het adres van Jeruzalem: *Gij hebt niet gewild!* (Mat. 23,37). Die schuldige onmacht om tot redding te komen door Jezus Christus is zó volkomen, dat de Heiland verklaart: *Niemand kan tot Mij komen, tenzij de Vader, die Mij gezonden heeft, hem trekke* (Joh. 6,44). Dat woord 'trekken' betekent eigenlijk: slepen. De Vader moet de mens heen-slépen naar Christus; zo

groot is de tegenstand van nature! Nu moeten we nog één stap verder gaan om de vreselijke ernst van de erfzonde te kennen. De erfzonde is namelijk de wortel waaruit allerlei zonden in de mens voortkomen. De wortel. Zoals afgunst, haat, toorn en wraakzucht de wortel is van de doodslag, en dit alles voor God zelf doodslag is; zó is de erfzonde als zondenwortel gruwelijk en afzichtelijk voor God en reden genoeg om het menselijk geslacht te verdoemen (NGB art. 15).

Zo peilen wij iets van de diepte van onze verdorvenheid. En hoe dieper inzicht in deze onze ellende - hoe groter roem in Gods genade. Wij kunnen noch willen van onszelf ook maar iets goed doen en we zijn geneigd tot allerlei kwaad BEHALVE wanneer wij door de Geest Gods wedergeboren worden. Alle roem, alle lof en eer aan de HERE onze God en zijn Christus; en aan de Heilige Geest, die ons door het Woord wederbaart en ons maakt tot nieuwe mensen!

Van deze geheel-enige roem kan bij de Remonstranten niet gesproken worden. Want: erkennen zij misschien ook, dat de mens geestelijk geheel dood is door de zonde? Integendeel! Hij heeft echt nog wel krachten tot het goede (*V.d.D. art. IV*). Hij kan nog wel hongeren en dorsten naar de gerechtigheid en het leven. Hij kan zelfs wel een verslagen en gebroken geest opofferen aan God. God vertoort zich ook niet over de aangeboren zonde. En de mens is van nature niet geneigd tot alle kwaad....

Zo keren zij zich tegen alle bovengenoemde Schriftwoorden. Bovendien: hongeren en dorsten naar de gerechtigheid? En aan God opofferen een verslagen en gebroken geest? Maar ... dat wordt van de gelovigen gezegd! *Zalig die hongeren en dorsten naar de gerechtigheid* (Mat. 5,6). Terwijl het David is, die na zijn schuldbelijdenis smeekt: *Schep mij een rein hart, o God* (Ps. 51,12).

N.B. Ook Rome is semi-pelagiaans. Rome loochent ook de radicale verdorvenheid van de menselijke natuur. De mens moet - en kan - ook zelf een bijdrage leveren aan zijn verlossing, door het doen van goede werken. De mens kan, buiten Gods Woord om, een natuurlijke kennis krijgen van God en zijn wil. Als hij een goed gebruik maakt van die kennis, dan wordt hij wel niet zalig, maar hij gaat ook niet verloren. Hij komt in een staat van natuurlijk geluk. Evenals kleine kinderen, die ongedoopt sterven (Deze opvattingen zijn echter totaal vreemd aan Gods Woord.)

Het licht der natuur brengt niet tot zaligheid.

Art. 4. Wel is er na de zondeval nog iets van het licht der natuur in de mens overgebleven. Hierdoor behoudt hij enige kennis van God, van de natuurlijke dingen, van het onderscheid tussen wat past en niet past en ook geeft hij er wel enigszins blijk van zich fatsoenlijk en ordelijk te willen gedragen.

Maar de mens kan door dit licht der natuur beslist niet tot heilbrengende kennis van God komen en zich tot Hem bekeren; hij kan immers niet eens in het dagelijks leven dit licht der natuur op de juiste manier gebruiken. Sterker nog, hij vertroebelt het - wat dit licht ook wezen mag - op allerlei manieren. Daarom wordt hem elke verontschuldiging tegenover God ontnomen.

In dit hoofdstuk wordt gehandeld over de verdorvenheid van de mens. En het blijkt dan telkens weer, dat leringen van de Remonstranten moeten worden weerlegd met het Woord van God. Zo ook wat betreft de vraag wat er na de zondeval is overgebleven van de mens als beeld en gelijkenis van God. Er is nog iets in de mens overgebleven van het licht der natuur, zo wordt in dit artikel beleden. De mens is niet in een ander schepsel veranderd; hij is méns gebleven, met verstand en wil en verantwoordelijkheid! Zo wordt straks beleden in artikel 16: "De mens is ondanks de zondeval mens gebleven, toegerust met verstand en wil, en de zonde, die het hele menselijke geslacht heeft doordrongen, heeft de natuur van de mens niet weggenomen, maar verdorven en geestelijk gedood". De menselijke natuur is dus geheel verwoest. Het licht dat dan nog in hem gebleven is, dat 'natuurlijk licht', kan onmogelijk van grote betekenis zijn. Maar de Remonstranten gaven er hoog van op! Volgens hen is dat echt wat goeds in de natuurlijke, onwedergeboren mens. Dat natuurlijk licht noemen zij 'algemene genade'. En als de mens dat natuurlijk licht, een 'vonkje', maar goed gaat gebruiken, dan zal die algemene genade ('gemene gratie') hem wel ertoe brengen dat hij de evangelische genade gaat omhelzen, ja, hij kan dan zelfs langs onderscheiden 'trappen' de zaligheid verkrijgen! (*V.d.D. art. V*).

Vele geestverwanten van de Remonstranten, vroeger en vandaag, roemen mét hen dat licht der natuur. Maar ook een man als prof. dr. LA. Diepenhorst, hoogleraar aan de Vrije Universiteit. Hij schreef, dat de mens door dat licht der natuur nog allerlei 'beseffen' heeft die o.a. dit effect hebben, dat bij hem "over zedelijkheid, recht, kunst, wetenschap, in sommige opzichten" een gelijk oordeel bestaat "als bij de mensen die leven door de kracht en de verlichting des Geestes" (*Algemene Genade en Antithese*, pag. 34). Schrift en belijdenis spreken echter wel anders!

Artikel 4 zegt dat er nog iets van het licht der natuur in de mens is overgebleven. IETS. De NGB zegt in artikel 14 dat de mens van de voortreffelijke gaven die hij van God ontvangen had niets heeft overgehouden dan geringe sporen ... een herinnering aan zijn hoge afkomst. Meer niet. Het is als met een spiegel, die in duizenden gruzelementen valt: elk stukje is dan nog 'iets' van die spiegel, van bitter weinig betekenis! En van dat 'iets' - van dat 'natuurlijk licht' - zegt artikel 4: Hierdoor behoudt de mens nog enige kennis van God, een indruk van een hogere macht, die helaas tot afgoderij leidt.

Voorts ook enige kennis van de natuurlijke dingen, waardoor hij in wetenschap, kunst en techniek soms veel kan bereiken. Hij heeft ook besef van wat hem wel of niet betaamt en past; en hij geeft blijk van wat fatsoenlijk en ordelijk is. Zo zijn er heidenen die eerlijk zijn in handel en zakendoen, die elkaar trouw zijn in het huwelijk, enz. Maar dit 'natuurlijk licht' brengt de mens geen stap in de richting van verzoend te worden met God door bekering tot Hem. En de kennis van de ene ware God en zijn Christus blijft hem vreemd! Het is zelfs zo dat hij dit licht - wat dat licht ook wezen mag - op allerlei manier aantast, bezoedelt, en in ongerechtigheid ten onder houdt. Natuurlijk licht? Ja, de mensen 'hebben' het, maar het wordt nooit recht gebruikt, zodat het de toets van Gods Woord kan doorstaan. Van nature haat de mens God en de naaste. En dat zó hartgrondig, dat hij niet alleen het licht van het Evangelie, maar zelfs het 'licht der natuur' verknoeit en ten onder houdt! Zoals Paulus zegt in Rom. 1,18-19: *Toorn van God openbaart zich van de hemel over alle goddeloosheid en ongerechtigheid van mensen, die de waarheid in ongerechtigheid ten onder houden.*

Door het licht der natuur behoudt de mens dus enige kennis van God enz. Omdat hij dit licht echter ten onder houdt, heeft hij tegenover God geen enkele verontschuldiging. Art. 2 NGB zegt dat God openbaar (kenbaar) is uit de schepselen. Alles spreekt van zijn onzienlijke deugden: zijn wijsheid, kracht, goddelijkheid. Zo b.v. in bloemen, bergen, onweersbuien ... en de mens! "Zo heeft God zijn openbaring wel gegeven, maar in schuldige onachtzaamheid en zondige boosheid hebben de mensen zich daardoor niet laten brengen tot rechte kennis en aanbidding en dienst van God". Aldus Greijdanus op Rom. 1,19-20: *Hetgeen van God gekend kan worden is in de mensen openbaar, want God heeft het hun geopenbaard. Want hetgeen van Hem niet gezien kan worden, zijn eeuwige kracht en goddelijkheid, wordt sedert de schepping der wereld uit zijn werken met het verstand doorziën, zodat zij geen verontschuldiging hebben.*

Tenslotte: de Remonstranten durven beweren (V.d.D. art. F), dat God aan alle mensen de middelen geeft die tot bekering nodig zijn. Maar de Schrift zegt: *Hij heeft Jakob zijn woorden bekendgemaakt ... Aldus heeft Hij aan geen enkel volk gedaan, en zijn verordeningen kennen zij niet (Ps. 147,19-20)!*

De wet brengt evenmin tot zaligheid.

Art. 5. Wat geldt van het licht der natuur, geldt in dit opzicht ook van de wet van de Tien Geboden, die God door Mozes in het bijzonder aan de Joden gegeven heeft. Want de wet legt wel de grootheid van de zonde bloot en ze overtuigt de mens steeds meer van zijn schuld, maar zij wijst het redmiddel niet aan en ook geeft zij geen kracht om uit deze ellende te komen. En doordat zij door het vlees krachteloos geworden is en de overtreder onder de vloek laat blijven, kan de mens door de wet de heilbrengende genade niet verkrijgen.

Het licht der natuur kan geen leidsman zijn tot God en zijn gemeenschap. Ditzelfde wordt nu beleden van de wet van de Tien Geboden. God heeft deze wet door Mozes in het bijzonder aan de joden gegeven: *Hij schreef op de tafelen de woorden van het*

verbond, de Tien Woorden (Ex. 34,28). Deze wet is van altijddurende betekenis en zij geldt voor alle mensen: *Vrees God en onderhoud zijn geboden, want dit geldt voor alle mensen* (Pred. 12,13). Dit betekent niet dat de wet als het ware een ladder is waarlangs men de hemel kan bereiken! Volgens de Remonstranten eigenlijk wel! Want zij leerden, dat de mens wel kan doen wat naar de wet is en daarin God kan behagen. En dan is dat het middel waardoor hij langzamerhand, gaandeweg, levend gemaakt wordt. Door gehoorzaamheid ontvangt hij dan meerdere genade, wordt hij wedergeboren ... en zo gaat hij de weg naar de hemel! En: "Opdat de mens die gehoorzaamheid gaarne, gewillig en vanzelf zou bewijzen, bekrachtigt Hij de Wet, die Hij hem stelt, met beloften en dreigingen" (Verklaring van gevoelen, 1621, pag. 60). Gaarne, gewillig en vanzelf gehoorzaam!! Maar de Schrift zegt dat de mens 'van zichzelf' *dood is in zonden en overtredingen* (Ef. 2,1). En: *Wet doet ZONDE kennen* (Rom. 3,20).

De wet was gegeven als regel om het eeuwige leven te reguleren. *Want Mozes schrijft: De mens, die de gerechtigheid naar de wet doet, zal daardoor leven* (Rom. 8,5). En de wet is dezelfde gebleven: *De wet is heilig, en ook het gebod is heilig en rechtvaardig en goed* (Rom. 7,12). *Maar de wet is door het vlees de zondige natuur - zwak, krachteloos* (Rom. 8,3). De wet zelf is niet veranderd, maar de mens is veranderd, is zondig geworden - *Vlees* - en daarom kan de wet niet meer tot het leven voeren; is zij zwak en krachteloos geworden. Zij wijst nóg altijd de weg naar het leven, maar niemand kan of wil die weg meer gaan. Diezelfde wet doet nu zónde kennen; zij legt de grootheid van de zonde bloot. Zo erkent Paulus: *Ook de begeerlijkheid zou ik niet geweten hebben zónde te zijn, indien de wet niet zeide: gij zult niet begeren* (Rom. 7,7). En hij belijdt: *Het gebod dat ten leven móest leiden, bleek voor mij juist ten dode te zijn* (Rom. 7,10). Hij werd dus gewaar, hij ondervond, dat Gods goede gebod, bedoeld als weg des levens, hem bracht onder de macht van de zonde en dus van de dood! De wet overtuigt de mens steeds meer van zijn schuld!

De wet kan niet de weg tot het leven zijn. Om tot het leven te brengen heeft God zijn Zoon gezonden. De kracht van het Evangelie van Jezus Christus is nodig om de mens tot bekering te brengen: dan wordt hij weer gehoorzaam aan de wet om daarnaar te doen ... uit dankbaarheid! Alleen het Evangelie *is een kracht Gods tot behoud* (Rom. 1,16). Evenmin als het licht der natuur brengt de wet tot zaligheid!

*N.B. De wet is een tuchtmeester voor ons geweest tot Christus (Gal. 3,20). De wet was tuchtmeester, of pedagoog, TOT Christus. Dat is: een meester, leider, die heenleidt naar een punt, dat nog niet bereikt was. Naar een tijdpunt, een tijdsbedeling, die op het ogenblik, toen die pedagoog begon op te treden, er nog niet was, maar eenmaal komen zou. 'Wet' is daarom hier iets, dat vooraf gaat aan 'Christus'. 'Wet' duidt de oudtestamentische bedeling aan, gekenmerkt door allerlei ceremoniële wetten. En 'Christus' - of 'Evangelie' - duidt de nieuwtestamentische bedeling aan, gekenmerkt door 'betere beloften': de geschonken en vervulde beloften in de nieuwe bedeling zijn immers 'beter' dan die uit de oude bondsperiode. De 'wet' - oude bedeling - was de pedagoog TOT 'Christus', de nieuwe bedeling, het 'Evangelie'. (Zie K.Schilder, *Heidelb. Catechismus* I, pag. 375.)*

God brengt de mens tot zaligheid!

Art. 6. Wat dan het licht der natuur en de wet niet tot stand kunnen brengen, dat doet God door de kracht van de Heilige Geest en door het Woord of de bediening van de verzoening, het Evangelie van de Messias. Het heeft God behaagd de gelovigen zowel onder het oude als onder het nieuwe verbond daardoor te behouden.

De mens kan zelf de zaligheid niet verkrijgen. Noch door zich te laten leiden door het licht der natuur, noch door de onderhouding van de wet. God moet hem zalig maken! De drieënige God, die zijn genade daarin verheerlijkt. In dit artikel worden de drie Personen, die één waarachtig God zijn, betrokken bij het werk der verlossing. Beleden wordt immers: God werkt de zaligheid door de kracht van de Heilige Geest EN door het Woord, het Evangelie van de Messias: Vader, Zoon en Heilige Geest werkzaam tot onze verlossing en zaligheid! God werkt door de kracht van de Heilige Geest EN door het Woord, het Evangelie. Geest én Woord samen verbonden. Het Woord wordt hier aangewezen (door het woordje: EN) als het middel, waarvan de Heilige Geest zich bedient om het geloof te werken en de mens tot de zaligheid te brengen. Nooit mag de werking van de Heilige Geest worden losgemaakt van het Woord. Er zijn altijd mensen geweest, die dat wél doen. Die beweren: Het komt er maar op aan, dat de Geest in je werkt! Dat is het kwaad van de valse mystiek. Het Woord komt dan op de tweede plaats en wordt tot 'bijzaak' gemaakt. De bijbel is dan maar een bij-bel, een belletje, dat ook wel luidt, maar ver achter staat bij de grote klok: de Heilige Geest! Die valse mystiek, het geestelijk subjectivisme, het bouwen op 'ingevingen van de Geest' wordt in onze belijdenisgeschriften, zo ook hier, met kracht afgewezen. Het doet wegdwalen van de waarheid van Gods Woord en neemt de roem in Gods genade alléén wég.

Bij de Remonstranten kwam de Heilige Geest op de tweede plaats. Zij leerden dat de mens het Evangelie best kan verstaan tot zaligheid zonder de werking, de verlichting van de Heilige Geest. Zo maakten zij het Woord los van de werking van de Geest! De Geest IS echter niet van het Woord te scheiden, en het Woord niet van de Geest! *Het Woord is levend en krachtig en scherper dan enig tweesnijdend zwaard* (Heb. 4,12). Wie met het Woord - hetzij uit het Oude Testament, hetzij uit het Nieuwe Testament - in aanraking komt, krijgt daarin te doen met de kracht van de Heilige Geest. Woorden

uit het Oude Testament worden soms aangehaald in het Nieuwe Testament als het Woord van de Heilige Geest. Om enkele voorbeelden te noemen:

Hand. 1,16: *Mannen broeders, het Schriftwoord moet in vervulling gaan, dat de Heilige Geest voorheen bij monde van David gesproken heeft.*

Heb. 3,7: *Daarom, gelijk de Heilige Geest zegt: Heden, indien gij zijn stem hoort, verhardt uw harten niet.*

Heb. 9,8: *Daarmede gaf de Heilige Geest te kennen, dat de weg naar het heiligdom nog niet open lag.*

Heb. 10,15: *En ook de Heilige Geest geeft ons daarvan getuigenis.* In Zondag 25 Heid. Cat. wordt de vraag gesteld: Waar komt het geloof vandaan? En het antwoord luidt: Van de Heilige Geest, die het geloof in ons hart werkt door de verkondiging van het heilig Evangelie. Paulus noemt dit in 2 Kor. 5,18 *de bediening der verzoening*. Immers: *Het heeft Gode behaagd door de dwaasheid der prediking te redden hen, die geloven* (1 Kor. 1,21).

Zó en niet anders wordt het geloof gewerkt en brengt God de mens tot zaligheid. Zowel de gelovigen uit het oude als uit het nieuwe verbond worden behouden door de kracht van de Heilige Geest en door het Woord. Zoals Petrus zegt in Hand. 15,11: *Door de genade van de Here Jezus geloven wij - uit het nieuwe verbond - behouden te worden op dezelfde wijze als zij - uit het oude verbond.* Er zijn wel twee bedelingen, maar het is het éne genadeverbond; en het is het éne Evangelie van de Messias, de eens beloofde en later gekomen Christus, de éne en enige Naam *die onder de hemel aan de mensen gegeven is, waardoor wij moeten behouden worden* (Hand. 4,12).

De roeping van God tot zaligheid.

Art. 7. Dit heilgeheim van zijn wil heeft God onder het nieuwe verbond aan meer mensen geopenbaard dan onder het oude verbond. Het onderscheid tussen de volken is nu immers opgeheven. De grond voor dit verschil moet men niet hierin zoeken dat het ene volk voortreffelijker is dan het andere of het licht der natuur beter gebruikt, maar in het souveraine welbehagen en de onverdiende liefde van God.

Daarom moeten degenen aan wie zo'n grote genade te beurt valt - zonder dat zij deze verdienen, ja zelfs tegen al wat zij verdienen in - , haar met een nederig en dankbaar hart erkennen. Maar ten aanzien van de anderen aan wie deze genade niet te beurt valt, moeten zij, met de apostel, de strengheid en rechtvaardigheid van Gods oordelen aanbidden en die in geen geval nieuwsgierig onderzoeken.

De roeping van God tot zaligheid is door de eeuwen heen gekomen tot die mensen en volken, tot wie Hij dat heeft gewild en wanneer Hij dat heeft gewild. Meteen na de zondeval heeft God zelf het Evangelie geopenbaard aan Adam en Eva. Zij gaven het

beloftewoord van redding en heil door aan het nageslacht, dat helaas naderhand in grote massa het Evangelie verwierp en de roeping van God in de wind sloeg. Na de zondvloed kwam al spoedig de massa weer in de greep van het ongeloof. Toen heeft het God de HERE behaagd de roeping tot heil te beperken tot Abraham en zijn zaad, het volk Israël. *Hij heeft Jakob zijn woorden bekend gemaakt, Israël zijn inzettingen en zijn verordeningen. Aldus heeft Hij aan geen enkel volk gedaan, en zijn verordeningen kennen zij niet* (Ps. 147,19-20). Alleen het volk Israël. *Alle andere volken heeft Hij op hun eigen wegen laten gaan* (Hand. 14,16). Onder het nieuwe verbond echter heeft God het heilgeheim van zijn wil aan meer mensen geopenbaard. Het onderscheid tussen de volken is nu immers door Christus' verzoenend lijden en sterven weggenomen: *Hij is onze vrede, die de twee één gemaakt heeft en de tussenmuur, die scheiding maakte, de vijandschap, weggebroken heeft* (Ef. 2,14). Zo is daar nu geen onderscheid meer tussen Griek en Jood, besneden of onbesneden, barbaar en Scyth, slaaf en vrije, maar alles en in allen is Christus (Kol. 3,11). *De heidenen zijn nu mede-erfgenamen, medeleden en medegenoten van de belofte in Christus Jezus, door het Evangelie* (Ef. 3,6). En de apostel Paulus verklaarde aan de mensen te Athene: *God dan verkondigt, met voorbijzien van de tijden der onwetendheid, heden aan de mensen, dat zij allen overal tot bekering moeten komen* (Hand. 17,30).

Het is enkel Gods souverein welbehagen, zijn vrije wil, waarin Hij gedurende het oude verbond alleen aan Israël zijn genadewil tot zaligheid heeft bekend gemaakt - en waarin Hij onder het nieuwe verbond het ene volk soms eeuwen eerder door het Evangelie geroepen heeft dan het ander.

Het is duidelijk dat de belijdenis van Dordt ook in dit artikel zich keert tegen de opvatting van de Remonstranten. Volgens hén dient God aan alle mensen de middelen die nodig zijn tot geloof en bekering, genoegzaam en krachtig toe (V.d.D. art. V). En: "dat het ene volk eerder dan een ander volk het Evangelie ontvangt, dat vindt zijn oorzaak in het feit, dat het ene volk waardiger is dan een ander en beter gebruik maakt van het licht der natuur, de algemene genade"! Ja, zij zijn wel consequent: zoals zij Gods vrijmachtig welbehagen loochenen in het verkiezen van bepaalde personen, zo ook in het verkiezen van volken.

Met beslistheid wordt deze leer verworpen. Op grond van Gods Woord. Wat het volk Israël betreft: *ú heeft de HERE, uw God -zegt Mozes - uit alle volken op de aarde uitverkoren om zijn eigen volk te zijn* (Deut. 7,6). En dat heus niet, omdat Israël beter zou zijn dan andere volken: *Zijt gij voor Mij niet gelijk aan de kinderen der Ethiopiërs, o kinderen Israëls? luidt het Woord des HEREN?* (Amos 9,7). En wat betreft de andere volken later: *Hij heeft óns het geheimenis van zijn wil doen kennen, in overeenstemming met het wèlbehagen, dat Hij Zich in Hem had voorgenomen* (Ef. 1,9). En ook: *U, eens niet zijn volk, nu echter Gods volk, eens zonder ontferming, nu in zijn ontferming aangenomen* (1 Petr. 2,10). Gód bepaalt aan wie het Evangelie zal worden verkondigd. Ook Paulus kon niet naar eigen inzicht handelen: *En zij gingen door het Phrygisch-Galatische land, maar werden door de Heilige Geest verhinderd het Woord in Asia te spreken; en bij Mysië gekomen, poogden zij naar Bithynië te reizen, maar de Geest van Jezus liet het hun niet toe....* (Hand. 16,6-7).

Geen mens en geen volk is waardig, dat God zich over hen ontfermt. Niemand verdient zo grote genade. Ook wij niet. Integendeel. Onze zonden getuigen tegen ons. Het past ons te roemen in de HERE alleen. *Niet ons, o HERE, niet ons, maar uwe naam geef eer, om uw goedertierenheid, om uw trouw* (Ps. 115,1).

En zijn er nog velen aan wie deze genade niet bewezen wordt? Laat God hen nóg in

onwetendheid leven en in duisternis dwalen? Waarom? Hierop kan alleen worden geantwoord: dat is Gods streng en rechtvaardig oordeel. God is aan niemand iets verplicht! Hij kan hen láten in de ellende, waarin zij zichzelf geworpen hebben, zolang Hij wil. De lijn van Gods verkiezing door alle volken en geslachten heen kunnen wij niet volgen en wij mógen die ook niet nieuwsgierig onderzoeken. Maar in aanbidding belijden: *O diepte van rijkdom, van wijsheid en van kennis Gods, hoe ondoorgrondelijk zijn zijn beschikkingen en hoe onnaspeurlijk zijn wegen* (Rom. 11,33). Tenslotte: In *Die Dordtse Leerreëls verdor nie* schrijft dr. C. van der Waal zo treffend bij dit artikel:

"Die Remonstrante het eintlik *diskriminasie* toegepas deur die een volk met meer gawes bo die ander te verhef. As 'n mens, 'n volk, tot redding kom, sou dit in die mens, die volksaard gesoek moet word. Die gereformeerdes erken egter dat daar nie diskriminasie ten aansien van mense toegepas mag word nie. As daar geloof kom, is dit aan *Gods welbehae* te danke. By God is geen voortrekkery *op grond van verdienste*, in die spel nie; almal is verwerplik (Rom. 2:11; 3:22)".

De roeping van God door het Evangelie is ernstig gemeend.

Art. 8. Allen die door het Evangelie worden geroepen, worden in volle ernst geroepen. Want God laat in zijn Woord in volle ernst en ondubbelzinnig zien wat Hem aangenaam is: dat zij die geroepen worden, tot Hem komen. Even echt gemeend belooft Hij allen die tot Hem komen en geloven, de rust voor hun ziel en het eeuwige leven.

In dit artikel wordt dus beleden dat God het echt meent als Hij door het Evangelie de mensen roept tot geloof en bekering. Zij worden in volle ernst geroepen. Dat geldt allen tot wie het Evangelie komt. Met deze belijdenis wordt een zeer ernstige beschuldiging van remonstrantse zijde verworpen. De Remonstranten durfden namelijk beweren dat, als gesteld wordt dat vele niet-uitverkorenen toch door God worden geroepen tot geloof, dat God dan huichelachtig spreekt. Hij kan die roeping dan niet echt menen. Het is volgens hen een tegenstrijdigheid dat God iemand zou roepen tot zaligheid en hem niet zou geven wat nodig is om zich te bekeren en te geloven. Maar is dat tegenstrijdig? En is dat ongerijmd? Nee toch! De Here heeft zijn dienaren toch niet bevolen de mensen toe te roepen: "U moet en u kánt u allen bekeren en in Christus geloven". En evenmin: "U ontvangt allen het geloof als u maar wilt" (zoals de Remonstranten leren!). Hij verklaart niet wat Hij zal doen; of Hij het geloof zal schenken of niet. Maar Hij laat in zijn Woord in volle ernst en ondubbelzinnig zien wat Hij wil dat de méns zal doen: dat hij die geroepen wordt ook zal komen tot Hem! De belofte van het Evangelie wordt allen op het hart gebonden. De belofte dat Hij zal schenken de rust voor de ziel en het eeuwige leven. Christus roept door het Evangelie: *Komt tot Mij, allen die vermoeid en belast zijt, en Ik zal u rust geven* (Mat. 11,28). Hoe dringend klinkt de oproep: *O, alle dorstigen, komt tot de wateren, en gij die geen geld hebt, komt, koopt en eet* (Jes. 55,1). Dit wordt herhaald in Op. 22,17: *Kom! En wie dorst heeft, kome, en wie wil, neme het water des levens om niet*. Hij laat aan alle volkeren verkondigen: *Wendt u tot Mij en laat u verlossen, alle einden der aarde, want Ik ben God en niemand meer* (Jes. 45,22). De apostel Paulus betuigt: *Wij zijn gezanten van Christus, alsof God door onze mond u vermaande: in de naam van Christus vragen wij u: laat u met God verzoenen* (2 Kor. 5,20).

En de Here heeft daarin behagen, dat allen die geroepen worden, ook komen. Zoals Hij zelf verklaart: *Ik heb geen behagen in de dood van de goddeloze, maar veeleer daarin, dat de goddeloze zich bekeert van zijn weg en leeft* (Ez. 33,11).

De beloften van het Evangelie, die vele zijn, worden openlijk verkondigd, en: *Hoevele beloften Gods er ook zijn, in Hem* (in Christus) *is het: Ja!* (2 Kor. 1,20). Christus staat er borg voor dat al die beloften echt gemeend zijn! Niemand die gelovig tot de HERE vlucht, wordt afgewezen. Calvijn heeft eens geschreven, dat wij in het gebed Gods hemels heiligdom binnentreden en Hem over zijn beloften in eigen Persoon mogen aanspreken!

Velen verwerpen de roeping van God door het Evangelie.

Art. 9. Velen die door de bediening van het Evangelie geroepen zijn, komen niet en worden niet bekeerd. Dit is niet te wijten aan het Evangelie of aan Christus, die door het Evangelie aangeboden wordt, en evenmin aan God die door het Evangelie roept en zelfs verschillende gaven schenkt aan de mensen die Hij roept. De schuld ligt bij henzelf: sommigen zijn achteloos en nemen het Woord des levens niet aan; anderen nemen het wel aan, maar laten het niet toe in hun hart en daardoor keren zij zich na een vluchtige blijdschap van een tijdelijk geloof weer af; nog anderen verstikken het zaad van het Woord onder de dorens van de zorgen en genoegens van de wereld en brengen geen vruchten voort. Dit leert onze Verlosser in de gelijkenis van het zaad.

De mens is ondanks de zondeval méns gebleven, met verstand en wil enverantwoordelijkheid.

Nu heeft God in zijn onmetelijke barmhartigheid *zijn eniggeboren Zoon gezonden in de wereld, opdat een ieder die in Hem gelooft niet verloren ga, maar eeuwig leven hebbe* (Joh. 3,16). Hij zendt genadig verkondigers van deze zeer blijde boodschap. En door hun dienst worden de mensen geroepen tot geloof in Christus, de Gekruisigde. Helaas zijn er velen die door de bediening van dat Evangelie niet komen en niet bekeerd worden. Aan wie de schuld van de weigering om te komen? De Remonstranten verwierpen de belijdenis dat de mens van nature dood is in zonden en misdaden. Want dan zo beweerden zij - is de mens onschuldig als hij het Evangelie verwerpt: een dode kan immers niets! Deze conclusie werd echter verworpen, want de mens blijft verantwoordelijk! En juist omdat hij van zichzelf niets kan, wordt hij genadig geroepen het Evangelie aan te nemen. Toch verwerpen velen die blijde boodschap. Aan wie dan de schuld? De mens kan zijn onwil met wijten aan het Evangelie, want dat is ruim genoeg. En het is heus geen geheimleer; ieder kan het verstaan: *Ik heb niet in het verborgene gesproken noch ergens in het land der duisternis* (Jes. 45,19). Hij kan het ook niet wijten aan Christus die door het Evangelie aangeboden wordt. Hij bevéélt allen tot Hem te komen, en wie weigert, pleegt verzet en bewijst zijn ongeloof: *Komt tot Mij, allen die vermoeid en belast zijn, en Ik zal u rust geven* (Mat. 11,28). Heeft Hij ook

niet de kinderen van Jeruzalem vaak willen vergaderen zoals een hen haar kuikens vergadert onder haar vleugels (Mat. 23,37)? En in de gelijkenis van het koninklijk bruiloftsmaal (Mat. 22,1-14) lezen wij dat de koning een- en andermaal de genodigden roept tot de bruiloft. Ja, dat hij zelfs - als zij weigeren - zijn slaven uitzendt naar de kruispunten van de wegen om allen te nodigen die zij aantreffen. Zó dringend en liefdevol is de roepstem van Christus te komen tot Hem om in te gaan tot het Koninkrijk der hemelen!

N.B. Christus wordt door het Evangelie 'aangeboden'. Dat is volstrekt geen vrijblijvende aanbieding, zodat ieder naar eigen vrije wil zijn keuze mag bepalen: aannemen of verwerpen. Zó dachten de Remonstranten! Het is wel heel anders:

Stel dat een vader zijn kind gaat aanbieden (presenteren) bij de een of andere club als lid. Dan kan men zeggen: goed, dat kan gebeuren, en ook zeggen: neen. - Maar als die vader zijn kind gaat aanbieden voor de doop, dan mag de kerkeraad niet eens praten over de vraag, of hij de baby zal laten dopen, ja of neen. Want het kind heeft er récht op, krachtens het verbond van Gods genade. Zó nu ook wordt Christus door het Evangelie aangeboden, voorgesteld, gepresenteerd! Met bevel van geloof! Wee wie Hem afwijst: *Ik heb immers mijn koning gesteld over Sion, mijn heilige berg. Kust de Zoon, opdat Hij niet toorne en gij onderweg niet te gronde gaat, want zeer licht ontbrandt zijn toorn* (Ps. 2,6 en 12). (Zie K.Schilder, *Heid. Catechismus II*, pag. 249.)

De oorzaak van de verwerping van het Evangelie is al evenmin te wijten aan God. Roept Hij immers niet met alle ernst en liefde: *O, alle dorstigen, komt tot de wateren, en gij die geen geld hebt, komt, koopt en eet* (Jes. 55,1). En eveneens: *Wendt u tot Mij en laat u verlossen alle einden der aarde* (Jes. 45,22). Zelfs geeft de Here God verschillende gaven aan hen, die Hem nochtans verwerpen. Welke voorrechten heeft Hij wel niet aan Judas gegeven! Hij ontving zelfs de gave om het Woord te prediken en wonderen te verrichten. Wij lezen van mensen die *de hemelse gave genoten hebben en deel gekregen hebben aan de Heilige Geest - en die toch daarna zijn afgevallen* (Heb. 6,4-6).

Maar aan wie dan de schuld van verwerping van de roeping van God? Aan niemand anders dan aan de mens zelf! Eigen schuld! Zoals de Heiland, onze Verlosser, ons leert in de gelijkenis van de zaaier. Er zijn namelijk mensen die door achteloosheid het Woord des levens niet aannemen; anderen nemen het wel aan doch zeer oppervlakkig, zonder hartelijke bekering, of ook, die na een korte blijdschap terugvallen in ongeloof; en nog weer anderen bij wie het zaad van het Woord wordt verstikt door allerlei zorgen en genoegens van de wereld (Mat. 13,18-22). In alle verschillende gevallen door de Heiland genoemd, wijst Hij de méns aan als de enige schuldige van het niet hartelijk en gelovig aannemen van de ernstige roeping van onze God door het Evangelie!

Anderen nemen de roeping door het Evangelie wél aan!

Art. 10. Anderen die door de bediening van het Evangelie geroepen zijn, komen wel en worden bekeerd. Dit moet men niet aan de mens toeschrijven, alsof hij zich door zijn vrije wil zou onderscheiden van anderen aan wie even grote of voldoende genade tot geloof en bekering geschonken is (zoals de hoogmoedige ketterij van Pelagius zegt). Men moet dit aan God toeschrijven: evenals Hij de zijnen van eeuwigheid in Christus heeft uitverkoren, roept Hij hen in dit leven met kracht, schenkt hun geloof en bekering, verlost hen uit de macht van de duisternis en brengt hen over in het rijk van zijn Zoon. God doet dit alles, opdat zij de grote daden zouden verkondigen van Hem die hen uit de duisternis geroepen heeft tot zijn wonderbaar licht en opdat zij niet in zichzelf, maar in de Here zouden roemen, zoals de geschriften van de apostelen op tal van plaatsen getuigen.

Niet allen nemen de roeping door het Evangelie aan. Allen worden geroepen, maar niet allen geloven en worden bekeerd. Hetzelfde Evangelie wordt aan allen verkondigd. En dat toch velen het verwerpen is hun eigen schuld - artikel 9. Maar dan is nu de vraag aan de orde naar de oorzaak van het feit, dat anderen het Evangelie wél aannemen en tot bekering komen.

Pelagius antwoordde hierop kort en goed: dat ligt aan de mens zelf, aan zijn vrije wil. Wie het Evangelie aanneemt, onderscheidt zich daardoor van de anderen, die even grote genade tot geloof en bekering hebben ontvangen. De Remonstranten stonden principieel op hetzelfde standpunt. Zij noemden de prediking van het Evangelie een eerste genade. En wie dan door zijn vrije wil daarvan goed gebruik maakt en zijn best doet - die ontvangt (eigenlijk: verdient!) het geloof en de vergeving van zijn zonden. Dat de mens kan geloven - dat is van God, dat is zijn genade Maar dat hij wil geloven, dat ligt aan de soevereine wil van de mens! Hiertegen keert zich de belijdenis van Dordt.

De eerste en diepste oorzaak van de zaligheid van de mens en zijn geloof in Christus ligt in GóD! In zijn verkiezende genade, die aan alles voorafgaat, ook aan de prediking van het Evangelie. Die verkiezing die van eeuwigheid is. Daarin heeft Hij een bepaald aantal uit heel het menselijk geslacht, verloren in schuld, tot het eeuwig heil bestemd. Deze verkorenen IN Christus worden in dit leven met kracht geroepen door het Evangelie. En aan hen wordt het geloof in het Evangelie en de bekering geschonken.

N.B. Zij worden met kracht geroepen. Daar is wel de onderscheiding gemaakt van een uitwendige en een inwendige roeping. Schrift en belijdenis kennen deze onderscheiding echter niet. Een uitwendige roeping? Zo in de zin van 'het ene oor in en het andere weer uit'?

Maar in de gelijkenis van de zaaier zegt de Heiland: Bij een ieder die het Woord van het Koninkrijk hoort en het niet verstaat, komt de boze en rooft

wat in zijn HART gezaaid is (Mat. 13,19; Luc. 8,12)! Zelfs zijn er die ook niet geloven, maar toch eerst het Woord met blijdschap hebben aangenomen (vs. 20). Dan kan toch moeilijk van een uitwendige roeping gesproken worden! Wel kan met artikel 10 worden gesproken van een roeping met kracht, dat wil zeggen: zó dat die roeping effect heeft van geloof en bekering, door de kracht van de Heilige Geest.

God roept hen en Hij schenkt hun het ware geloof. *Hij heeft ons verlost - zegt Paulus - uit de macht der duisternis en overgebracht in het Koninkrijk van de Zoon zijner liefde* (Kol. 1,13). En in Gal. 1,4: *Jezus Christus die Zichzelf gegeven heeft voor onze zonden, om ons te trekken uit de tegenwoordige boze wereld, naar de wil van onze God en Vader*. Het is Gods genadewerk door zijn Woord en Geest. In geen enkel opzicht mag de gehoorzaamheid aan de roepstem van God worden toegeschreven aan de vrije wil van de mens: *Het hangt niet daarvan af, of iemand wil, dan wel of iemand loopt, maar van God, die Zich ontfermt* (Rom. 9,16). In Ef. 2 brengt de apostel bij herhaling naar voren, dat het schenken van geloof in het Evangelie genade is, pure genade. Vers 6: *Door genade zijt gij behouden*. Vers 8: *Door genade zijt gij behouden, door het geloof en dat niet uit uzelf: het is een gave van God*.

De Here heeft ons genadig en krachtig geroepen uit de duisternis tot het Koninkrijk van zijn Zoon. Een onuitsprekelijk rijk voorrecht! Want die duisternis is de heerschappij van de zonde en daarin is het rijk van de satan. De satan die krachtig werkt in de harten van de ongelovigen. Terwijl allen van nature in die vreselijke macht liggen! En niemand kan zichzelf daaruit verlossen. Alleen door de krachtige roeping van God zijn wij uit die duisternis verlost en over-gezet in het wonderbaar licht van het koninkrijk van zijn Zoon! En dat OPDAT wij nu zijn grote daden zullen verkondigen: Zijn liefde en trouw, zijn wijsheid en macht, zijn onmetelijke genade! De verheerlijking van al zijn deugden: aan Hem alléén de eer van onze verlossing. Daarin ligt tenslotte HET verschil tussen de Remonstranten - die altijd nog de méns willen eren - én de Gereformeerden, die blijven belijden: *Wie roemt, roeme in de Here* (1 Kor. 1,31). De HERE wil geloofd en geprezen worden. *Want uit Hem en door Hem en tot Hem zijn alle dingen: Hem zij de heerlijkheid tot in eeuwigheid. Amen* (Rom. 11,36).

Hoe God zijn welbehagen in de uitverkorenen volvoert.

Art. 11. Wanneer God zijn welbehagen in de uitverkorenen uitvoert en in hen de ware bekering tot stand brengt, dan laat Hij hun niet alleen het Evangelie door middel van de prediking horen en hun verstand door de Heilige Geest zo sterk verlichten, dat zij goed begrijpen en onderscheiden wat Gods Geest hun wil leren. Maar Hij dringt ook door tot in het diepst van de mens met de krachtige werking van diezelfde Geest, die wedergeboorte werkt, Hij opent het gesloten hart, Hij maakt het harde zacht, Hij besnijdt het onbesnedene. Hij vernieuwt de wil, van dood maakt Hij haar levend, van slecht goed, van onwillig gewillig, van weerbarstig gehoor-

Hij brengt deze zo ver en geeft de wil zoveel kracht, dat hij als een goede boom vruchten van goede werken kan voortbrengen.

De Here God heeft in zijn souverein welbehagen besloten een bepaald aantal mensen te verkiezen tot zaligheid. Dit besluit van God wordt in de tijd uitgevoerd. In die uitvoering gebruikt Hij het Woord, het Evangelie, dat Hij doet prediken. Hij zorgt ervoor dat de verkorenen het Evangelie ontvangen. De Heilige Geest gaat door die prediking van het Woord hun verstand verlichten opdat zij het Woord begrijpen en de oproep verstaan: *Wie een oor heeft, die hore, wat de Geest tot de gemeenten zegt* (Op. 2,7 e.a.p.). Die verlichting van het verstand is noodzakelijk; anders verstaan zij niet en onderscheiden zij niet wat de Geest van God hun wil leren. Immers: *Een ongeestelijk (natuurlijk) mens aanvaardt niet hetgeen van de Geest van God is* (1 Kor. 2,14).

De roeping door het Evangelie, waardoor de Heilige Geest werkt, betekent niet dat DUS allen die het Evangelie horen, ook verlost worden van hun natuurlijke, geestelijke blindheid. Helaas wordt door velen het Woord tegengestaan en de Heilige Geest bedroefd! Het kan zelfs zo zijn - zegt Heb. 6,4-6 - dat iemand eens verlicht is geweest (beter: geworden) en deel gekregen heeft aan de Heilige Geest ... en toch afgefallen is!

De HERE brengt zijn uitverkorenen verder. De Heilige Geest gaat door het Evangelie ook doorstoten tot in het diepst van de mens, tot het centrum, tot het hart. Zo brengt Hij de mens tot bekering, tot wedergeboorte. Want *het Woord Gods* - waardoor de Heilige Geest werkt - *is levend en krachtig en scherper dan enig tweesnijdend zwaard en het dringt door, zó diep, dat het vaneenscheidt ziel en geest* (Heb. 4,12).

De woorden bekering en wedergeboorte worden in de artikelen 11 en 12 afwisselend gebruikt voor dezelfde zaak. Men sprak in die eeuw van "wedergeboorte ofte bekeringhe". In de 'Oordelen van de godgeleerden' op de synode van Dordt werd o.a. verklaard: "Gelijk de mens in den beginne zich niet heeft kunnen voorbereiden tot zijn eigen schepping, zo kan ook de zondaar tot zijn eigen *bekering* (die een nieuwe schepping is, een *wedergeboorte*, een opwekking uit de dood, een levendmaking) dat zelf niet doen". Ook hier beide woorden in dezelfde betekenis. En zoals de bekering niet is een zaak van één keer: we moeten ons dagelijks bekeren tot de HERE -zo

wordt in de Acta van de Synode van Dordt ook wel gesproken van een voortgaande wedergeboorte!

De Dordtse Synode werd door de dwalingen van de Remonstranten gedwongen deze uiterst belangrijke zaak duidelijk, Schriftuurlijk te belijden. De Remonstranten beweerden: Voor de ware bekering van de mens zijn geen nieuwe krachten of gaven in zijn wil nodig. Daarom is het geloof waardoor de mens bekeerd wordt, niet een kracht of genade van God, maar alleen een daad van de mens. Het kan wel een gave worden genoemd, maar dan wat betreft de macht of de genade om daartoe te komen (*V.d.D. art. VI*). Die macht of genade om tot geloof en bekering te komen is niets anders dan een 'zachte aanrading' door de prediking van het Evangelie; een 'goede raad' een vrijblijvende raad Met zijn vrije wil kan de mens die raad wel of niet opvolgen, en zo wel of niet tot bekering komen. Daartegenover werd met kracht volgehouden en beleden dat de bekering of wedergeboorte een wonderwerk van God is; een herscheppend werk van de Heilige Geest. De wedergeboorte is de principiële vernieuwing van de mens. De Heilige Geest, die dit bewerkt, dringt door tot in het hart van de mens. Het hart, dat van nature zo hard is als een steen, een bastion, een bolwerk van boosheid tegen de HERE en zijn Woord. Alleen de Heilige Geest is machtig dat bolwerk in te nemen. Hij ópent het hart, zodat het Evangelie metterdaad kan worden aanvaard: *En een zekere vrouw, met name Lydia ... hoorde toe, en de Here opende haar hart, zodat zij aandacht schonk aan hetgeen door Paulus gezegd werd* (Hand. 16,14). De HERE gebod het volk van Juda: *Besnijdt u voor de HERE en doet weg de voorhuid van uw hart* (Jer. 4,4). Besnijdt u, dat is: doet weg de kracht van onreinheid in uw leven. En in Ez. 18,31: *Vernieuwt uw hart en uw geest*. De HERE wil een volk, dat alle kwaad uit zijn leven wegdoet en dat Hem van harte dient; een volk dat zich tot Hem bekeert, dat wedergeboren wordt tot een nieuw leven!

En Hij gaf de belofte: *Ik zal hun één hart géven en een nieuwe geest in hun binnenste, en Ik zal het hart van steen uit hun lichaam verwijderen en hun een hart van vlees geven, opdat zij naar Mijn inzettingen zullen wandelen* (Ez. 11,19). Die bekering, die wedergeboorte is het almachtig werk van God, door zijn Geest en Woord! En de Remonstranten toch maar blijven roemen in de vrije WIL ten goede! Zij blijven loochenen de diepte van de zondeval, waardoor de wil van de mens totaal verdorven is, boos en verkeerd, dóód voor de Here en zijn dienst. Daarom is nodig de kracht van de Geest van God, *die de doden levend maakt* (Rom. 4,17), om de dode wil lévend te maken, gewillig en bereid om het kwade te haten, daarmee te breken en de Here te dienen!

In het slot van dit artikel wordt beleden dat de wil van de mens door die krachten van de Heilige Geest dan ook zózeer vernieuwd en levend gemaakt wordt, dat vruchten van goede werken worden voortgebracht. De mens staat dan op tot een nieuw leven, en dat is een hartelijke vreugde in God door Christus en lust en liefde om naar de wil van God in alle goede werken te leven (Heid. Cat. Zondag 33). En het kan niet anders, of ieder die door waar geloof in Christus ingeplant is, brengt vruchten van dankbaarheid voort (Heid. Cat. Zondag 24) - zoals Christus zelf verklaart: *Wie in Mij blijft gelijk Ik in hem, die draagt veel vrucht* (Joh. 5,5).

Bekering en wedergeboorte.

In de Dordtse Leerregels lezen we niet van onderscheidingen i.v.m. de wedergeboorte. Bekering en wedergeboorte zijn twee woorden voor dezelfde zaak. Het woord 'bekering' wijst op een ommekeer; met de oude, zondige levenswijze breken en gaan leven voor de Here en zijn dienst.

Zoals Paulus en Barnabas de mensen in Lystra toeriepen: *wij verkondigen u, dat gij u van dit ijdel bedrijf moet bekeren tot de levende God* (Hand. 14,15). Telkens lezen wij de oproep van de profeten: *Bekeert u!* En zij moeten hiertoe hun afhankelijkheid van de Here erkennen: *Bekeer mij, dan zal ik mij bekeren* (Jer. 31,18). Zowel Johannes de Doper als Jezus zelf predikten: *Bekeert u, want het Koninkrijk der hemelen is nabij gekomen* (Mat. 3,1 en 17). Zonder *bekering* geen ingang in het Koninkrijk van God.

Van wedergeboorte lezen wij in het Oude en in het Nieuwe Testament. Johannes spreekt van: *uit God geboren zijn* (1 Joh. 3,9); en Jakobus van: *voortgebracht (gebaard) door het Woord der waarheid* (Jak 1,18). Jezus sprak tot Nicodemus: *Tenzij iemand wederom geboren wordt, kan hij het Koninkrijk Gods niet zien* (Joh. 3,3)- DUS: zonder *bekering* of ook zonder *wedergeboorte* geen ingang in het Koninkrijk Gods!

Christus verweet Nicodemus: *Gij zijt de leraar van Israël en deze dingen verstaat gij niet* (Joh. 3,10)? Nicodemus moest dit kunnen verstaan, want in het Oude Testament wordt duidelijk van deze zaak gesproken. Zoals wij lezen *dat de Here een nieuw hart en een nieuwe geest zal geven; het hart van steen zal de Here verwijderen en Hij zal een hart van vlees geven* (Ez. 36,26). En ook: *Besnijdt u voor de HERE en doet weg de voorhuid van uw hart* (Jer. 4,4).

Wij belijden met artikel 24 NGB: "Wij geloven dat dit ware geloof, in de mens verwekt door het horen van het Woord van God en door de werking van de Heilige Geest, hem wedergeboren doet worden en hem tot een nieuwe mens maakt". Geloof, bekering, wedergeboorte: het éne heilswerk van de Heilige Geest door het Woord: *Wij zijn wedergeboren niet uit ver-gankelijk, maar uit onvergankelijk zaad, door het levende en blijvende Woord van God* (1Petr.1,23).

Doop en wedergeboorte.

Later, na Dordt, gingen theologen scherp onderscheiden, zelfs wel scheiding maken, tussen wedergeboorte en bekering. Men ging onder wedergeboorte verstaan de on-middellijke werking van de Heilige Geest in het hart van de zondaar. Onmiddellijk/dat is: zonder het middel van het Woord en de prediking daarvan.

De Heilige Geest zou dus rechtstreeks het nieuwe leven werken in het hart. Dat nieuwe leven, of die wedergeboorte, wordt niet meteen openbaar. Dat kan soms lange tijd duren. Daarom werd gesproken van 'dormante' of 'sluimerende' wedergeboorte. Wanneer later die wedergeboorte - die 'geloofs-kiem' - door de prediking van het Evangelie 'gewekt' wordt, het nieuwe leven openbaar wordt, dan sprak men van bekering. In deze wedergeboortetheorie (met name voorgedragen door dr. A.Kuyper) wordt dus duidelijk scheiding gemaakt tussen wedergeboorte en bekering, ja tussen Woord en Geest!

Doch meer nog. De Synode van de Gereformeerde kerken 1942-'43 volgde dr. Kuyper en ging in bepaalde opzichten nog verder. Om iets te noemen. Beweerd werd: de heilige doop -ook van kleine kinderen - verzegelt de wedergeboorte, het geloof-in-kiem of ook inwendige genade

genoemd. Immers: de doop is het bad der wedergeboorte (Zondag 26 Heid. Cat.). En: de sacramenten zijn ons gegeven om ons te versterken in het geloof (Zondag 25). Nu, wat er niet IS - die wedergeboorte, dat geloof - kan niet gebaad en niet versterkt worden. DUS is de wedergeboorte en is het geloof - zij het in kiem - aanwezig! Schijnbaar logisch. Maar ... Zondag 25 zegt duidelijk, dat de Heilige Geest het geloof versterkt door het GEBRUIK van de sacramenten. En dat kunnen kleine kinderen toch heus nog niet doen! En antwoord 73 Heid. Cat. geeft wel een heel andere verklaring van het bad der wedergeboorte! ¹

De heilige doop zou dus de wedergeboorte, die inwendige genade, het geloof, verzegelen.

Helaas echter zijn er heel wat gedoopten, die niet wedergeboren worden en die het Evangelie niet gelovig aannemen. En daarom ook de uitspraak: Aangezien God beveelt, dat alle kinderen van de gelovigen moeten worden gedoopt, is het noodzakelijk dat men alle kinderen van gelovige ouders HOUDT voor wedergeboren en in Christus geheiligd. Ook van de bekende woorden uit het doopsformulier "in Christus geheiligd" werd beweerd, dat die uitdrukking hetzelfde betekent als 'wedergeboren'. ²

Deze onschriftuurlijke leer, die bindend werd opgelegd, móest worden verworpen. En vele duizenden Gereformeerden, die door Gods genade trouw wilden blijven aan Schrift en belijdenis, hébben dit ook gedaan en zij hebben zich van die besluiten vrijgemaakt!

¹ Bovendien: de Schrift spreekt nergens over wedergeboorte bij kleine kinderen. De Heilige Geest wérkt immers de wedergeboorte, het geloof, de beke-ring door de prediking van het Evangelie.

² Alleen de doop van uitverkoren kinderen is daarom een echte, volle doop. Zo komt men tot de leer van tweeërlei doop - volstrekt in strijd met Gods Woord. Schrift en belijdenis leren ons niet anders dan dat de doop betekent en verzegelt de BELOFTEN van onze God!

Van de wedergeboorte.

Art. 12. Dit is de wedergeboorte, de vernieuwing, nieuwe schepping, opwekking uit de dood en levendmaking, die God zonder ons in ons tot stand brengt en waarover in de Schrift zo indrukwekkend gesproken wordt. Door het horen van de prediking alleen komt deze wedergeboorte niet tot stand en evenmin doordat er een beroep gedaan wordt op ons gezond verstand. Ook geschiedt zij niet op zo'n manier dat de mens, wanneer God voor zijn deel het werk voltooid heeft, nog steeds bij machte is al dan niet wedergeboren en bekeerd te worden. Nee, het is een volstrekt bovennatuurlijke, zeer krachtige en tegelijk zeer liefdevolle, verbazingwekkende, verborgen en onuitsprekelijke werking. Deze is naar het getuigenis van de Schrift, die ingegeven is door dezelfde God die dit bewerkt, niet minder krachtig dan zijn werk bij de schepping of de opwekking van doden. Daardoor worden allen, bij wie God op deze wonderbare wijze in het hart werkt, volstrekt zeker en krachtdadig wedergeboren en gaan zij metterdaad geloven. En wanneer de wil vernieuwd is, wordt hij niet alleen door God geleid en bewogen, maar door God in beweging gebracht, werkt hij ook zelf. Daarom wordt terecht gezegd dat de mens zelf gelooft en zich bekeert door de genade, die hij ontvangen heeft.

De Here voert zijn welbehagen uit in de verkorenen. Hij doet daartoe het Evangelie prediken. Door zijn Woord en Geest werkt Hij ware bekering, wedergeboorte. Over deze wedergeboorte wordt in artikel 12 nog uitvoeriger gesproken. En dat met grote opzet. Want de leer van de Remonstranten hierover was toen, en is altijd, een groot gevaar voor de kerk. Het gaat er namelijk om of God alleen de eer zal ontvangen van de wedergeboorte; dat dit alleen zijn werk is, ja of nee. Volgens de Remonstranten kan de mens met God meewerken ook in het begin van zijn vernieuwing, zijn bekering, zijn wedergeboorte. En ... de mens wil zo graag de eer aan zichzelf houden! De leer van de Remonstranten komt de van nature hoogmoedige mens in het gevlij. Op kostelijke wijze heeft 'Dordt' in dit artikel de wedergeboorte beleden zoals daarover in de Schrift zo indrukwekkend gesproken wordt. Gehandhaafd wordt de radicale verdorvenheid van de mens en zijn volstrekt onvermogen tot enig goed. Aan God alléén de eer! Hij werkt de wedergeboorte in ons - en Hij alleen. Zonder ons, dat is: zonder onze medewerking. Elk woord, waarmee de wedergeboorte in de Schrift wordt genoemd, wijst duidelijk aan, dat de mens daarin niet de hand heeft - dat het puur Goddelijk werk is. De wedergeboorte wordt genoemd: vernieuwing, namelijk *vernieuwing door de Heilige Geest* (Tit. 3,5). En ook: een nieuwe schepping: *Want zijn maaksel zijn wij, in Christus Jezus GESCHAPEN om nieuwe werken te doen* (Ef.2,10).

En wie kan scheppen dan God alleen? Dat kan geen mens. Dat is Goddelijk werk: *Hij sprak en het was er, Hij gebod en het stond er* (Ps. 33,9); en: *Hij is het, die het*

niet-zijnde tot aanzijn riep (Rom. 4,17). Verder nog: De wedergeboorte is niet minder dan een opwekking uit de dood, zoals Paulus leert in Ef. 2,5: *Hij heeft ons, hoewel wij DOOD waren door de overtredingen mede LEVEND gemaakt met Christus*. Van dood tot leven door het herscheppingswerk van onze God! Daarop wijst ook 2 Kor. 4,6: *Want de God, die gesproken heeft: LICHT schijne uit het DUISTER, heeft het doen schijnen in onze harten, om ons te verlichten met de kennis der heerlijkheid Gods*. Uit de duisternis scheen het licht: *En God zeide: Er zij licht; en er was licht* (Gen. 1,3). Door diezelfde scheppingsmacht heeft God de wedergeboorte tot stand gebracht; de mens werd daardoor dus van dood tot leven gebracht en uit de duisternis tot het licht. De conclusie is duidelijk: God de Heilige Geest, die de Auteur van de Schriften is, getuigt zelf dat de werking van wedergeboorte niet minder krachtig is dan het scheppingswerk van God; en niet minder dan de opwekking van de doden, zoals Abraham in God geloofde, *dat Hij de doden levend maakt* (Rom. 4,17). Dit werk van de wedergeboorte is boven-natuurlijk: gewerkt door de almachtige God uit de hemel. Niet ónnatuurlijk, maar vernieuwing van de natuur; niet door dwang bewerkt, zodat de mens zich geknecht gevoelt - maar liefelijk! Deze werking is verbazingwekkend, door geen mens te verklaren. Zij is een voor ons verborgen werking, niet na te speuren; en onuitsprekelijk: niemand kan uiteenleggen en verklaren hóe het precies gebeurt Deze kostelijke opsomming van wat God in zijn Woord heeft geopenbaard, zegt één ding:

Dit werk is door Gods alvermogen,
door's HEREN hand alléén geschied....

En daarom: *Niet ons, o HERE, niet ons, maar uwe naam geef eer* (Ps. 115,1).

Volgens de Remonstranten is het zo, dat de genade waardoor wij tot God bekeerd worden, niet anders is dan een 'zachte aanrading'. Door deze aanradende genade kan de natuurlijke mens geestelijk gemaakt worden, en zijn wil vernieuwd tot gehoorzaamheid (*V.d.D. art. VII*). De mens heeft dus niet méér nodig voor zijn bekering of wedergeboorte dan dat hij door het Evangelie daartoe wordt aangeraden, geadviseerd. De mens heeft toch zijn verstand en met een goed advies kan daarom worden volstaan! Deze pelagiaanse dwaling wordt met kracht weerstaan. De Schrift spreekt duidelijk van het Goddelijk werk tot bekering en wedergeboorte. Zo zegt de Here HERE door Ezechiël: *een nieuw hart zal Ik u GEVEN en een nieuwe geest in uw binnenste; het hart van steen zal Ik uit uw lichaam verwijderen en Ik zal u een hart van vlees geven* (Ez. 36,26).

En vernieuwing van hart en geest is het werk van God alleen: daar is geen aanknopingspunt in de mens! Wat het verstand van de mens betreft: op de synode van Dordt werd opgemerkt dat de natuurlijke mens wel zijn verstand heeft, ... maar geen gezond verstand; immers totaal verduisterd door de zonde.

En als God dit wonder van de wedergeboorte wil werken, dan gebeurt het. Want Hij zegt: *Ik werk en wie zal het keren* (Jes. 43,13)? Maar ook dit werd door de Remonstranten geloochend. Zij beweerden namelijk dat de mens de werking van de Heilige Geest tot de wedergeboorte kan weerstaan en beletten; en dat dit ook metterdaad gebeurt. Het is daarom in zijn eigen macht wedergeboren te worden of niet (*V.d.D. art. VIII*). De wil van de mens wordt dus verheven bóven de wil en de macht van God. De mens heeft immers een eigen vrije wil! Daarom: "Als de mens niet wil, staat Gods genade stil".

N.B. De Remonstranten verweten de Gereformeerden: U leert dat de

werking van de Heilige Geest on-wederstandelijk is; dat de mens die werking van de Geest niet kan weerstaan. Dat was echter een lasterlijke aantijging. Er was geen sprake van, dat de Gereformeerden dat zouden leren. De Schrift spreekt zeker van een weerstaan van de werking van de Heilige Geest. Zo verweet Stefanus de joodse Raad: *Gij verzet u altijd tegen de Heilige Geest* (Hand. 7,51). Wij lezen de vermaning: *Bedroeft de Heilige Geest Gods niet* (Ef. 4,30); en zelfs: *Dooft de Geest niet uit* (1 Tess. 5,20). Maar de Schrift leert even duidelijk dat God onoverwinnelijk is in zijn wil en werken. *Want wie weerstaat zijn wil?* (Rom. 9,19). Iedere werking die van God uitgaat is altijd onoverwinnelijk. Geen mens kan hém weerhouden in die zin, dat Hij verhinderd zou worden zóveel in ons te bereiken als HIJ wil - ook de wedergeboorte. In alles is Hij altijd onoverwinnelijk!

Van nature verzet de mens zich tegen de Heilige Geest. Maar als God de wedergeboorte werkt door zijn Woord en Geest, dan breekt Hij het verzet, en dat op wonder-liefdevolle manier. In zijn genade vernieuwt Hij de mens zó, dat hij het goede wil doen en in de wegen des HEREN wil gaan. Dus niet gedwongen, maar gewillig en bereid. Hij bekeert zich van zijn boze wegen. Hij gelooft in de HERE, in zijn Woord en beloften - verheugd en dankbaar. En dat alles krachtens de genade van de soevereine, barmhartige God! Soli Deo Gloria.

Soli Deo Gloria

Romeinen 11,33-36

o Dieptes vol geheimenis
 wat vir ons oog onpeilbaar is!
 o Wysheidsbron en kennis wat
 die som van alle dinge omvat!
 Nog dieper as die hemelrond
 is God se oordeel, sonder grond.
 En dieper as die diepste seë,
 so onnaspeurlik is sy weë.

Het ooit 'n mens of hemeling
 in Gods gedagtes deurgedring?
 Of wie is daar so groot van gees
 dat hy sy raadsman ooit kan wees?
 Wie 't eers aan God so'n guns bewys
 dat hy van Hom vergelding eis?
 Wat is by God, so onvolprese,
 die mens dan in sy waarde en wese?

Uit Hom - die Bron van alle goed;
 deur Hom - wat alles dra en voed;
 tot Hom - die eind van al wat streef,
 wat is en word, wat roer en sweef,
 tot Hom is alle dinge wat
 Hij met één wilsgreep gans omvat.
 Aan Hom die God wat ewig lewe,
 sy ewig lof en eer gegewe.

‘Skrifberyming’ van Totius.

De wijze waarop God de wedergeboorte werkt.

Art. 13. Hoe dit in zijn werk gaat, kunnen de gelovigen in dit leven niet volledig begrijpen. Intussen vinden zij rust in de wetenschap en ervaring, dat zij door deze genade van God van harte geloven en hun Verlosser liefhebben.

In de vorige artikelen is veel over de wedergeboorte verklaard en beleden. Wij kunnen er nu Schriftuurlijk over spreken. Maar we zouden ons vergissen als wij beweerden: Nu begrijpen wij het heel goed. Want zo is het niet! De wedergeboorte is een zaak die wij nooit ten volle kunnen verstaan. De werking van God in onze harten is te hoog en te diep voor ons; wij kunnen daar niet in komen. Wij wéten dat Hij de wedergeboorte werkt door zijn Woord en Geest, maar wij doorgronden het niet. Artikel 12 spreekt van een verborgen werking en daar kunnen wij met ons verstand niet indringen. Wij moeten en mogen dat ook niet proberen, want: *De verborgen dingen zijn voorde HERE onze God* (Deut. 29,29). En de Heiland verklaart: *De wind blaast waarheen hij wil, en gij hoort zijn geluid, maar gij weet niet vanwaar hij komt of waar hij heen gaat: zó is een ieder die uit de Geest geboren is* (Joh. 3,8). Dus is de wedergeboorte voor ons on-naspeurlijk. Dit brengt ons als gelovigen echter niet in twijfel! Wij gaan immers niet uit van ons denken om dan te aanvaarden wat begrepen kan worden en voor ons denken verklaarbaar is. Nee, wij stellen ons ermee tevreden dat wij leerlingen van Christus zijn om slechts te leren wat Hij ons onderwijst door zijn Woord - ook over de wedergeboorte - zonder deze grenzen te overschrijden (art. 13 NGB). Zo vinden we onze rust in de wetenschap en ervaring, dat wij door deze genade van God van harte geloven en onze Verlosser liefhebben. Wij weten wel, dat wij van harte geloven, echt, ongeveinsd en nederig. En wij ervaren dat ook: in plaats van telkens heen en weer geschud te worden, vinden we steeds weer onze rust in het geloof in onze God en Vader, in zijn Woord en beloften. We hebben eveneens onze Verlosser Jezus Christus lief - ook al is dat vreemd en onverklaarbaar voor de ongelovigen. Want immers, van de gelovigen geldt wat Petrus zegt: *Hem hebt gij lief, zonder Hem gezien te hebben; in Hem gelóóft gij, zon-der Hem thans te zien* (1 Petr. 1,8). En *het geloof is de zekerheid der dingen die men hoopt, en het bewijs der dingen die men niet ziet* (Heb. 11,1). Daarom kan Petrus aan zijn woord in vers 8 toevoegen: *Gij verheugt u met een onuitsprekelijke en verheerlijkte vreugde, daar gij het einddoel van het geloof bereikt, dat is de zaligheid der zielen* –v ers 9.

En deze vreugde uit zich in lof aan de HERE, de God van geloof en wedergeboorte:

Ik heb U hartelijk lief, HERE, mijn sterkte,
o HERE, mijn steenrots, mijn vesting en mijn bevrijder,
mijn God, mijn Rots, bij wie ik schuil. (Ps. 18,2-3)

Het geloof is een gave van God.

Art. 14. Het geloof is dus een gave van God. Dat wil niet zeggen dat God het de mens aanbiedt, die met dit aanbod vervolgens doen kan, wat hij wil, maar dat Hij het metterdaad de mens schenkt, ingeeft en instort. Evenmin is het zo dat God slechts de kracht om te geloven zou geven en daarna de toestemming of het daadwerkelijk geloven verwacht van de vrije wil van de mens. Want Hij die zowel het willen als het werken in ons werkt, ja alles in allen tot stand brengt, is het immers, die zowel de wil om te geloven als het geloof zelf in de mens bewerkt.

In vorige artikelen is beleden het herscheppend werk van God. En de conclusie daarvan luidt nu: Het geloof is dus een gave van God. Evenals in artikel 11 keert de belijdenis zich ook hier tegen de leer van de Remonstranten, geformuleerd in artikel VI. Deze dwaalleraars loochenen namelijk dat het geloof een gave van God is. Volgens hen is het geloof alleen een daad van de mens. Zeker, dat God het geloof aanbiedt door het Evangelie, is wel een gave van Hem te noemen; en de macht om tot geloof te komen eveneens. Maar het hangt van de vrije wil van de mens af of hij dat aanbod zal aannemen en die macht zal gebruiken: de mens beslist!

Dit is wel heel duidelijk in strijd met Gods Woord, dat zegt: *Want aan u is de genade verleend, voor Christus, niet alleen in Hem tegeloven, maar ook voor Hem te lijden* (Fil. 1,29). En eveneens: *Want door genade zijt gij behouden, door het geloof, en dat niet uit uzelf; het is een gave van God* (Ef. 2, 8).

Het geloof is een gave, die niet maar aangeboden wordt, maar die geschonken wordt, ingegeven, ingestort.

N.B. Bij het woord 'ingegeven' denken we licht aan de inspiratie: *Elk van God ingegeven Schriftwoord ...* (2 Tim. 3,16). Het wil niet zeggen dat beide 'inspiraties' in aard en karakter niet onderscheiden zouden zijn. Maar wel dat ze beide volledig aan de kracht van God de Heilige Geest te danken zijn.

De HERE God werkt het geloof door zijn Woord en Geest. Zoals in de Heid. Cat. antw. 65 beleden wordt, dat de Heilige Geest het geloof in onze harten werkt door de verkondiging van het heilig Evangelie. En in hoofdstuk V artikel 14 wordt gezegd: Het heeft God behaagd zijn genadewerk in ons te beginnen door de prediking van het Evangelie. Hóe God zijn genade van het geloof werkt, ingeeft door zijn Woord en Geest blijft echter een geheim. Het is hetzelfde werk dat God in de wedergeboorte werkt, dat ook door ons nooit volkomen begrepen wordt (artikel 13). Wat wordt nu het eerst gewerkt: het geloof of de wedergeboorte? Artikel 12 zegt dat de mens die krachtdadig wedergeboren wordt ook metterdaad gaat geloven. Dus eerst wedergeboorte en dan geloof? Maar art. 24 NGB zegt: Wij geloven dat dit ware geloof, in de mens verwekt door het horen van het Woord van God en door de werking van de Heilige Geest, hem wedergeboren doet worden. Dus eerst geloof, dan wedergeboorte? Wel, er is geen wezenlijk verschil tussen beide; er is niet eerst of laatst: het één is niet van

het ander te scheiden. Het is het éne, ongedeelde wonderwerk van onze God. Onverdiende genadegave! En door het geloof dat ons gegéven wordt, ontvangen wij alle weldaden, die Christus voor ons heeft verdiend. Zoals in het dankgebed na de viering van het Heilig Avondmaal gezegd wordt: "Wij danken U, dat Gij ons gééft een waar geloof, waardoor wij aan Uw weldaden deel krijgen". De Remonstranten geven telkens hoog op van de vrije wil van de mens. O ja, zij erkennen dat God zeer genadig is. Hij geeft immers de kracht om te geloven; maar dan laat Hij het aan de mens over: die moet toch ook maar willen geloven. Het kunnen geloven is van God. Maar het willen geloven en het metterdaad geloven - dat is van de mens! Zo halen zij brutootweg een streep door het Woord van God, dat zegt: *God is het, die om zijn welbehagen zowel het willen als het werken in u werkt* (Fil. 2,12). En ook: *Niemand kan zeggen: Jezus is Here, dan door de Heilige Geest* (1 Kor. 12,3). Wij geven dan ook alle eer aan God. Het geloof is een GAVE - in de meest volstrekte zin: het kúnnen geloven, het willen geloven en het metterdaad telkens weer geloven - het is alles van Hem, die alles werkt in allen!

God is aan niemand de genade van het geloof schuldig.

Art. 15. Deze genade is God aan niemand verschuldigd, want wat zou Hij verschuldigd zijn aan een mens, die Hem niet eerst iets geven kan dat beloond zou moeten worden? Nog sterker, wat zou God verschuldigd zijn aan degene die zelf niets anders heeft te bieden dan zonde en leugen? Wie deze genade ontvangt, is dus alleen aan God eeuwige dankbaarheid verschuldigd en hij brengt Hem die dank dan ook. Maar wie deze genade niet ontvangt, bekommert zich in het geheel niet om de geestelijke dingen en hij gaat op in zijn eigen leven of beroemt zich in zijn zorgeloosheid ten onrechte op wat hij toch niet heeft. Verder moet men naar het voorbeeld van de apostelen over hen, die openlijk hun geloof belijden en hun leven beteren, gunstig oordelen en spreken, want het diepst van het hart is ons onbekend. Wat de anderen betreft die nog niet geroepen zijn, voor hen moet men tot God bidden, die het niet zijnde tot aanzijn roept. In geen geval moeten wij ons hoogmoedig tegenover hen gedragen, alsof wij onszelf van hen onderscheiden hadden.

De genade van geloof en wedergeboorte is God aan niemand verschuldigd. Zoals reeds is beleden in hoofdstuk II artikel 7. In dit artikel dus nog weer en uitvoeriger beleden en gefundeerd. Daar was alle reden voor. Want de Remonstranten beweerden: "Wanneer God zonder enige aanleiding of oorzaak búiten Hem, aan de één genade schenkt en aan de ander niet, dan is God onrechtvaardig en handelt Hij naar willekeur". Deze grief tegen de gereformeerde leer mist echter elke grond, want God is NIEMAND iets schuldig! Heel de wereld is verdoemelijk, strafwaardig voor God. Aan wie zou God dan ooit schuldig zijn hem zijn genade van het geloof te schenken?! *Wie heeft Hem eerst iets gegeven, waarvoor hij vergoeding ontvangen moet* (Rom. 11,35)? Wie kan iets verdienen bij God, dat beloond zou moeten worden?

Zelfs kon Adam vóór de zondeval niets verdienen bij God, want ook van hem gold: *Wat hebt gij, dat gij niet ontvangen hebt* (1 Kor. 4,7)? Terwijl onze Heiland heeft verklaard: *Zo moet ook gij, nadat gij alles gedaan hebt wat u bevolen is, zeggen: Wij zijn onnutte slaven; wij hebben gedaan wat wij moesten doen* (Luc. 17,10). Bovendien: wat zou God verschuldigd zijn aan degene - en dat geldt alle mensen - die zelf niets anders heeft te bieden dan zonde en leugen? En nietwaar? Dat heeft de mens van zichzelf. De gelovige belijdt ook dat zijn geweten hem aanklaagt van allerlei zonden tegen de HERE en zijn geboden (Zondag 23 Heid. Cat.). Denk ook aan de belijdenis van Daniël in zijn aangrijpend gebed in hoofdstuk 9: *Wij hebben gezondigd en misdreven, wij hebben goddeloos gehandeld en zijn wederspanning geweest....* (vers 5). En de tollenaar uit Lucas 18 wilde zelfs zijn ogen niet opheffen naar de hemel, maar hij sloeg zich op de borst en zeide: O God, wees mij, zondaar, genadig (Luc. 18,13)!

De conclusie is dan ook: Van onrechtvaardigheid en willekeur bij God is geen sprake! Het is zijn Goddelijk recht aan bepaalde mensen de genade van het geloof te schenken en aan anderen niet; naar zijn vrijmachtig welbehagen. Wij moeten ons daarom ook iedere dag gedrongen weten de HERE onze dank te bewijzen, dat Hij ons het geloof geschonken heeft. Alleen maar dank voor zó grote genade! De apostel Paulus begint vrijwel elke brief aan de gemeente met een woord van dank en lof aan God. Zoals in 1 Kor. 1,4:/* *dank God te allen tijde over u vanwege de genade Gods, die u in Christus Jezus geschonken is*. En hoor zijn lof en dank aan God in Ef. 1,3: *Gezegend* - dat is geloofd en geprezen - *zij de God en Vader van onze Here Jezus Christus, die ons met allerlei geestelijke zegen in de hemelse gewesten gezegend heeft in Christus*. En waarom zo rijke genadegaven? Omdat Hij ons dat verschuldigd zou zijn? Neen maar, zegt hij in vers 4: *Hij heeft ons immers in Hem uitverkoren vóór de grondlegging der wereld*. Daarom! En het past daarom de oprechten God te loven en te danken. Die lof betaamt ons. En de kerk zingt dan ook daarvan:

'k Zal met mijn ganse hart Uw eer
bezingen, HEER.
U dank bewijzen!

Wat moeten wij dan zeggen van hen die deze genade niet ontvangen? Kunnen zij met recht daarover klagen? Nee toch. Heel de wereld toch is verdoemelijk voor God! Van remonstrantse zijde werd wel de voorstelling gegeven dat zich volgens de gereformeerde leer het geval zou kunnen voordoen, dat mensen wél zouden willen geloven en zich bekeren, maar ... dat ze dat niet zouden kunnen omdat hun de genade van God onthouden werd. Is dat waar? Geen sprake van. Wie de roeping tot geloof en bekering verwerpt beklaagt zich heus niet. Want hij is in zijn hart een vijand van die genade en hij begeert ze geen moment! Hij bekommert zich wel over zijn aardse 'welzijn', maar niet over de geestelijke dingen. Het gaat hem als de mensen van Jeruzalem, die de Heiland dikwijls heeft willen vergaderen gelijk een *hen haar kuikens onder haar vleugels vergadert, maar ... zij hebben niet gewild* (Mat. 23,37). Anderen beroemen zich, in hun zorgeloosheid, over wat ze denken te hebben. Zoals de Laodicezen: *Ik ben rijk en ik heb mij verrijkt en heb aan niets gebrek*, maar van wie Christus zegt: *gij weet niet, dat gij zijt de ellendige en jammerlijke en arme en blinde en naakte* (Op. 3,17). Dergelijk lichtzinnig optimisme werd al door Amos bestraft bij de aristocratie van zijn dagen: *Wee de zorgelozen op Sion en die zich veilig voelen op de berg van Samaria, de uitgelezenen van de keur der volken* (Am. 6,1). En denk aan de trotse, eigengerechte farizeeën De verwerpers van het Evangelie haten de genade van God!

Intussen moeten wij wel heel voorzichtig zijn met onze oordelen. Wij kunnen niet over het hart oordelen: *De mens ziet aan wat voor ogen is, maar de HERE ziet het hart aan* (1 Sam. 16,7). Wij zijn geen harten-kenners; wij mogen dan ook alleen bouwen op wat wij zien en horen. Dat betekent dat wij van hen, die hun geloof belijden voor God en de mensen, en die ook leven naar Gods Woord, altijd gunstig zullen spreken en oordelen. Wij mogen niet anders dan hen beschouwen en behandelen als ware gelovigen. Daarin volgen wij het voorbeeld van de apostelen. Zij toch spreken de gemeente aan als *geliefden Gods, geroepen heiligen* (Rom. 1,7). Of ook als broeders en zusters, *die een even kostbaar geloof als wij hebben verkregen* (2 Petr.

Voorts moet het ons aan het hart gaan dat nog niet allen door het Evangelie geroepen zijn tot geloof en bekering, tot hun eeuwige levensredding. Wij moeten bidden voor hen, in geloof dat God machtig is hen te verlossen uit de greep van de satan, uit de slavernij van zonde en dood; machtig om hun een nieuw hart te geven dat in geloof en liefde klopt voor de HERE en zijn dienst! Hij is machtig daartoe, want is Hij niet *die God, die het niet-zijnde tot aanzijn roept* (Rom. 4,17)? Wij mogen nooit hardvochtig oordelen over hen die buiten zijn. Wij hebben nooit enige reden om ons te verheffen boven wie ook maar. Want immers: *Wat hebt gij dat gij niet hebt ontvangen. En indien gij het dan ontvangen hebt, wat beroemt gij u, alsof gij het niet ontvangen hadt* (1 Kor. 4,7)? Het geloof is geen verdienste, maar een rijke genadegave van onze God. En daarom ook: *Wie roemt, roeme in de Here* (2 Kor. 10,17).

Het herscheppend werk van Gods genade.

Art. 16. De mens is ondanks de zondeval mens gebleven, toegerust met verstand en wil, en de zonde, die het hele menselijke geslacht heeft doordrongen, heeft de natuur van de mens niet weggenomen, maar verdorven en geestelijk gedood. De goddelijke genade van de wedergeboorte werkt dan ook niet in de mensen alsof zij stokken en blokken waren en zij vernietigt de wil met zijn eigenschappen niet en zij dwingt de mens niet tegen wil en dank. Maar zij maakt de wil geestelijk levend, geneest, herstelt hem en buigt hem liefdevol en tegelijk krachtig. Waar eerst de hardnekkige tegenstand van het vlees de mens geheel beheerste, begint nu door de Geest een gewillige en oprechte gehoorzaamheid de overhand te krijgen. Daarin bestaat de geestelijke vernieuwing en de ware vrijheid van onze wil. Ja, indien de Heilige Geest die dit alles zo wonderbaarlijk in ons werkt, niet op deze wijze met ons handelde, zou er voor de mens geen enkele hoop overblijven. Want hoe zou hij ooit uit de zonde waarin hij gevallen is kunnen opstaan door zijn vrije wil, waardoor hij zich in het verderf heeft gestort, toen hij nog stond!

Door zijn Woord en Geest werkt God de wedergeboorte, het geloof, de bekering van de mens. Dat is niet een nieuwe schepping, maar herschepping. De mens is mens gebleven. Zijn natuur is door de zondeval niet weggenomen of vernietigd, maar

verdorven. En hij heeft verstand en wil behouden. Alleen maar: zijn verstand is verduisterd en zijn wil is naar het verkeerde gericht, naar de zonde. De mens is slaaf van de zonde geworden. Hij wil niet anders dan wat zondig en verkeerd is. Zo ligt hij onder de toorn van God en is hij kandidaat voor de hel! Uit vrije wil, moedwillig - en heus niet gedwongen - heeft hij zich aan de macht van satan en zonde onderworpen. En omdat hij niet anders wil dan zondigen, is er geen sprake van dat hij uit eigen wil zou kunnen opstaan tot gehoorzaamheid aan de HERE, in geloof en liefde tot Hem! Dat is volstrekt uitgesloten. Als dan ook de HERE niet zou komen om herscheppend in te grijpen, dan zou er - zoals het slot van dit artikel zegt - geen greintje hoop overblijven voor de mens!

Wij erkennen en belijden dan ook, dat de eer van onze redding alleen toekomt aan de HERE onze God. De wedergeboorte en vernieuwing van ons leven is het werk van de Heilige Geest van God. Van Hem alleen. Hij vindt daarvoor geen aanknopingspunt in de door de zonde totaal verdorven wil en hart van de mens. Daar is dan ook geen sprake van samenwerking van God en mens: God iets en de mens iets. Het is puur en alleen Gods werk: *God is het die om zijn welbehagen zowel het willen als het werken in ons werkt* (Fil. 2,13). David wist dit reeds heel goed. Daarom ging hij de HERE bidden: *Schep mij een rein hart, o God, en vernieuw in mijn binnenste een vaste geest* (Ps. 51,12). En Paulus verklaart aan de Efeziërs: *Hij heeft ons liefgehad, ons, hoewel wij dood waren door de overtredingen, en heeft ons mede levend gemaakt met Christus* (Ef. 2,5).

Deze belijdenis moest met kracht worden gehandhaafd tegen de Remonstranten met hun leer over de vrije wil, die volgens hen door de zonde echt niet verdorven is geworden. Zij durfden beweren dat God niet eerder de wil van de mens krachtig helpt tot bekering dan wanneer de wil van de mens zichzelf beweegt en daartoe bepaalt (V.d.D. art. IX). Ja ja, de wil van de mens gaat voorop en dan mag God volgen om mee te werken! Deze leer is echter - zo wordt hun verweten - al lang door de Oude kerk veroordeeld in de Pelagianen. En dat op grond van de Schrift: *Het hangt niet daarvan af of iemand wil, dan wel of iemand loopt, maar van God, die Zich ontfermt* (Rom. 9,16). Eveneens: *Wie maakt onderscheid tussen u? En wat hebt gij, dat gij niet ontvangen hebt?* (1 Kor. 4,7).

N.B. In art. IX V.d.D. beroept de Synode zich dus op de Oude kerk. Dat is niet in strijd met art. 7 NGB dat men namelijk niet de ouderdom, concilies of besluiten op één lijn mag stellen met de Goddelijke Schriften. Nee, zij ziet op de continuïteit, de ononderbroken voortzetting van de ene ware kerk, die alles verwerpt wat in strijd is met het zuivere Woord van God (art. 29 NGB): de kerk van apostelen en profeten, de kerk der eeuwen!

Maar de Remonstranten blijven bij hun opvatting. Zo schreef de Remonstrant dr. G.J.Heering nog in 1938: "Zou er dan niets in de geest van de mens zijn dat van nature tendeert (zich richt) naar wat de Geest wil en dat inziet, dat het ware, waarnaar het zocht, gevonden is?" Het antwoord moet zijn: Nee! Van nature wil de mens het ware niet en hij zoekt daarnaar niet.

Ook al kan de mens in geen enkel opzicht iets bijdragen tot zijn be-kenng en wedergeboorte, toch betekent dat niet, dat de Heilige Geest dit werkt in de mensen als in stokken en blokken, puur mechanisch.

Dat werd de Gereformeerden wel verweten. Zo schreef b.v. Episco-pius (de opsteller van de 'Verklaring van gevoelens' van de Remonstranten, 1621), dat de

Gereformeerden de genade zó mechanisch zien, dat de mens is als "een houten beeld dat zich alleen beweegt, als het door vreemde handen bewogen wordt". Doch nee: de wil met zijn eigenschappen wordt niet vernietigd! Evenmin werkt God de wedergeboorte in de mens tegen wil en dank, door dwang. Zodat hij zou kunnen zeggen: Ik wil wel niet, maar ik kan nu eenmaal niet anders, want ik word ertoe gedwongen! Zo is het persé niet. Het is geen slaafse onderwerping zoals bij de Mohammedanen. Het herscheppend werk van de Heilige Geest is een liefdevolle en krachtige werking, die de wil geestelijk levend maakt en geneest: van ziek en verdorven genadig weer gezond maakt; die de mens in ware vrijheid stelt, verlost van de vuile macht van de zonde, die naar de afgrond voert: *Wanneer de Zoon u vrij gemaakt heeft, zult gij werkelijk vrij zijn* (Joh. 8,36). Het werk van de Heilige Geest overwint de hardnekkige tegenstand van de zondige natuur! Genade staat niet tegenover natuur, maar tegenover de zonde! Door zijn liefdevolle kracht begint een gewillige en oprechte gehoorzaamheid de overhand te krijgen. Begint! Het blijft nog altijd een strijd, de strijd van de Geest tegen het vlees. Maar toch: oprechte gehoorzaamheid en gewillige gehoorzaamheid: *Uw volk is een en al gewilligheid ten dage van Uw heerban* (Ps. 110,3). In de mooie berijming van Ps. 110 van de Zuidafrikaanse dichter Totius heet het:

U volk, gereed tot dapper krygsmansdade,
sal met U uittrek op die dag van stryd.
Hulsalverskijninheil'ge feesgewade,
in diensplig een en al gewilligheid.

De wedergeboorte en het gebruik van de genademiddelen.

Art. 17. De almachtige werking van God, waardoor Hij ons natuurlijk leven voortbrengt en in stand houdt, sluit het gebruik van de middelen niet uit, maar vereist die juist. Daarmee heeft God immers naar zijn oneindige wijsheid en goedheid zijn kracht willen uitoefenen. Zo is het ook met de bovennatuurlijke werking van God, waardoor Hij ons opnieuw geboren doet worden: deze sluit niet uit en neemt evenmin weg het gebruik van het Evangelie, dat de wijze God tot zaad der wedergeboorte en voedsel der ziel bestemd heeft. De apostelen en de leraars die hen hebben nagevolgd, hebben het volk over deze genade van God eerbiedig onderwezen tot Gods eer en om alle menselijke hoogmoed neer te drukken. Intussen hebben zij toch niet nagelaten, de mensen met het heilig onderwijs van het Evangelie te houden onder de bediening van het Woord, van de sacramenten en van de kerkelijke tucht. Daarom moeten ook nu degenen die in de gemeente onderwijzen of onderwezen worden, het beslist niet wagen God te verzoeken, door te scheiden wat Hij naar zijn welbehagen voor altijd heeft willen samenvoegen. Want door al dat onderwijs wordt de genade geschonken en hoe meer wij ons inzetten bij het volbrengen van onze roeping, des te heerlijker openbaart zich het heilzaam werk van God in ons en zo gaat zijn werk des te voorspoediger voort. Zowel om de middelen als om de heilzame vrucht en kracht daarvan komt alleen aan deze God toe alle eer tot in eeuwigheid. Amen.

Artikel 17 is het slot van dit hoofdstuk. Boven dit hoofdstuk staat: "De verdorvenheid van de mens en zijn bekering tot God". In alle duidelijkheid wordt beleden dat de bekering, de wedergeboorte van de mens Goddelijk werk is. Hij is het die de verloren mens wegtrekt uit de diepte van zijn verdorvenheid en hem herstelt in het nieuwe leven: de wedergeboorte. Dat is niet minder dan een opwekking uit de dood en levendmaking, die God zonder ons in ons tot stand brengt. Een herscheppend werk van God de Heilige Geest. Van Hem alleen! Het onoverwinnelijk genadewerk van God in het leven van de zondaar.

Van remonstrantse zijde kwam de tegenwerping dat deze leer, dat de zaligheid van de zondaar alléén vrucht is van Gods genade, zorgeloosheid kweekt, het gebruik van de middelen overbodig maakt en brengt tot verachting van de prediking.

Op kostelijke wijze wordt nu in dit slot-artikel deze bewering van alle kracht beroofd.

Daar is geen kloof tussen schepping en herschepping. De HERE God houdt zich in

beide aan het gebruik der middelen. Hij is de middelen niet nodig, maar in zijn welbehagen, naar zijn wijsheid en goedheid, wil Hij ze gebruiken. In het natuurlijke leven vinden wij dat heel gewoon. Nietwaar, het begin van ons leven is uit vader en moeder, en als wij opgroeien hebben wij eten en drinken enz. nodig. Door zijn almachtige kracht werkt, verzorgt en onderhoudt Hij door die middelen het leven. Zó is het nu ook met de boven-natuurlijke werking van God, waardoor Hij ons wederbaart tot het nieuwe leven, en waardoor Hij dit nieuwe leven ook onderhoudt, bewaart en sterkt. Hij bindt ons aan de van Hem gegeven en aangewezen middelen. Allereerst aan het Evangelie en de prediking daarvan. De alleen-wijze God heeft het Evangelie bestemd tot zaad der wedergeboorte. Zoals Petrus zegt: *Hebt elkander van harte en bestendig lief, als wedergeboren, en niet uit vergankelijk, maar uit onvergankelijk zaad, door het levende en blijvende Woord van God* (1 Petr. 1,23). En we lezen in Jak. 1,18: *Naar zijn raadsbesluit heeft Hij ons voortgebracht door het Woord der waarheid.*

Het is heus niet zo dat de Dordtse Leerregels alléén en pas hier wijzen op de allesbeheersende betekenis van het Evangelie en de ambtelijke bediening van het Woord. Telkens weer is daarop gewezen. Reeds in hoofdstuk I art. 3: Om de mensen tot het geloof te brengen zendt God genadig verkondigers van de zeer blijde boodschap. In hoofdstuk II art. 5: Aan alle volken en mensen tot wie God naar zijn welbehagen zijn Evangelie zendt, moet zonder onderscheid de belofte openlijk verkondigd worden met bevel zich te bekeren en te geloven. In dit hoofdstuk art. 6: Wat het licht der natuur en de wet niet tot stand kunnen brengen, dat doet God door de kracht van de Heilige Geest en door het Woord of de bediening der verzoening. Daar is geen enkele spanning tussen het herscheppend werk van God én de noodzaak van het gebruik der middelen. Wij kunnen niet zonder die middelen, want: *Hoe zullen zij geloven in Hem, van wie zij niet gehoord hebben? Hoe horen zonder prediker? - Gelijk geschreven staat: Hoe liefelijk zijn de voeten van hen die een goede boodschap brengen* (Rom. 10,14-15). En wij belijden met de Heid. Cat. Zondag 25 dat het geloof komt van de Heilige Geest, die het in ons hart werkt door de verkondiging van het heilig Evangelie. Zo is het over-duidelijk: het werk van de Heilige Geest in de wedergeboorte én het middel van het Evangelie zijn niet te scheiden! Ja, het is niet minder dan God verzoeken als iemand het waagt te scheiden wat God heeft samengevoegd: Woord en Geest. Dat is een scherpe veroordeling van alle valse mystiek, die zegt: De Geest moet het doen - het Woord is van minder belang. En een duidelijke afwijzing van de leer, die zegt dat God de wedergeboorte al vóór de kinderdoop in het hart werkt - dus zonder het Woord en de bediening daarvan. Die gedachte heeft in de Gereformeerde kerken (synodaal) de prediking van de bekering en de ernst van de wedergeboorte afgezwakt om niet te zeggen tegenwoordig haast doen verdwijnen

Geest en Woord horen bijeen. Hoe vaak wel niet wijst de Schrift op de noodzaak en de nooit genoeg te prijzen rijkdom van het Woord en de prediking daarvan. *Mijn Woord, dat uit Mijn mond uitgaat zal niet ledig tot Mij wederkeren* (Jes. 55,11). Paulus verklaart in 1 Kor. 1,21: *Want daar de wereld in de wijsheid Gods door haar wijsheid God niet gekend heeft, heeft het Gode behaagd door de dwaasheid der prediking te redden hen, die geloven.* In zijn tweede brief aan de Korintiërs betuigt hij: *Wij zijn dus gezanten van Christus, alsof God door onze mond u vermaande; in naam van Christus vragen wij u: laat u met God verzoenen* (2 Kor. 5,20). En hij bindt Timoteüs op het hart: *Verkondig het Woord, dring er op aan, gelegen of ongelegen, wederleg, bestraf en bemoedig met alle lankmoedigheid en onderrichting* (2 Tim. 4,2).

Hoe meer ook wij - als dienaren van het Woord en als gemeente - ons inzetten bij het

volbrengen van onze roeping in het trouw gebruik van de genademiddelen - des te heerlijker openbaart zich het heilzaam werk van God. En zo gaat zijn werk in onze harten en tot vergadering van zijn kerk des te voorspoediger voort.

In dit artikel over het Woord, over de kerk met haar prediking, wordt ons met nadruk voor ogen gesteld het voorbeeld van de apostelen en de leraars die hen hebben nagevolgd. Zij gingen eerbiedig en volhardend het Woord prediken en het volk onderwijzen in de leer der Schriften. Tot Gods eer - en niet tot eigen eer! - en om de hoogmoed van de mensen (alsof het best zonder die prediking kan) neer te drukken. Daarbij hebben ze niet verzuimd door de heilige aanwijzingen van het Evangelie de gemeenten te houden onder de bediening van het Woord, van de sacramenten en van de kerkelijke tucht: die drie middelen der genade, die God in zijn goedheid heeft gegeven en door de apostelen aan de gemeenten heeft voorgeschreven. De ware kerk wordt dan ook door de handhaving daarvan gekenmerkt: Woord en sacrament en tucht! Dordt heeft dat met opzet hier beleden en geweigerd ook maar iets hiervan prijs te geven. De kerk is en moet zijn en blijven kerk van het Woord, ook in sacramentsbediening en tuchtoefening. Afbraak hiervan geeft tenslotte de kerk prijs aan de wereld. Want dan keert men zich tegen het welbehagen van onze God, die deze middelen gegeven en voorgeschreven heeft. Hij wil geëerd en geprezen zijn ook vanwege de middelen der genade en de heilzame vrucht en kracht daarvan, door de Heilige Geest en tot redding van de wereld! Hem komt ook daarvan toe alle lof en eer tot in eeuwigheid!

N.B. Wat betreft de kenmerken van de ware kerk keert deze belijdenis zich tegen de Remonstranten. Die waren namelijk wel erg oecumenistisch. In hun 'Verklaring van gevoelen', pag. 123, zeggen ze: "Wij geloven dat men alle kerken, die in het geloof en in de belijdenis van de noodzakelijke waarheid overeenstemmen, voor ware kerken van Jezus Christus houden moet, ook al is het zo dat zij in verscheiden zaken niet eens zijn, en in sommige dingen niet weinig van de waarheid afdwalen"!

HOOFDSTUK V De volharding van de heiligen

Daar is samenhang en voortgang in de belijdenis van Dordt. In hoofdstuk I is beleden dat God naar zijn verkiezend welbehagen vóór de grondlegging van de wereld besloten heeft een bepaald aantal mensen uit heel de mensheid, verloren in schuld, te redden tot zaligheid. In hoofdstuk II wordt beleden dat Hij daartoe zijn Zoon gezonden heeft en op Golgotha heeft laten sterven. Terwijl in hoofdstuk III/IV is gezegd hoe God door zijn Geest de verkorenen levend maakt. En dan wordt nu in hoofdstuk V uitgesproken dat de Here hen, die Hij heeft willen verlossen, ook tot hun dood toe krachtig bewaart. Anders zou geen van hen het eindpunt bereiken, maar aanstonds weer afvallen. De volharding der heiligen is gave en vrucht van de Goddelijke bewaring. De HERE doet de heiligen, de ware gelovigen volharden tot het einde. Zoals Paulus zegt in Fil. 1,6: *Hiervan ben ik tenvolle overtuigd, dat Hij, die in u een goed werk is begonnen, dit ten einde toe zal voortzetten tot de dag van Christus Jezus.*

In dit hoofdstuk keert Dordt zich tegen de leer van de Remonstranten, die alleen van volharding spreken in zoverre de gelovige zelf in het geloof staande blijft. De trouw van de HERE in het schenken van zijn genadekracht wordt afhankelijk gesteld van de trouw van de gelovige. Daarom kunnen - volgens hen - ware gelovigen van de genade uitvallen; zij kunnen zondigen tot de dood en tegen de Heilige Geest en ... voor eeuwig verloren gaan. Hiertegenover wordt met kracht vastgehouden dat God zijn verlore kinderen tot hun dood toe krachtig bewaart. Dat wordt nu beleden in dit laatste hoofdstuk, dat wel het 'kroonstuk' van de gereformeerde belijdenis wordt genoemd. Achtereenvolgens wordt beleden:

De NOODZAAK van de Goddelijke bewaring - in de artikelen 1-3. Dan de WIJZE van bewaring - in de artikelen 4-8. Tenslotte de ZEKERHEID van deze bewaring in de artikelen 9-15.

Verlossing uit de slavernij van de zonde.

Art. 1. Degenen die God naar zijn voornemen roept tot de gemeenschap met zijn Zoon, onze Here Jezus Christus, en door de Heilige Geest doet wedergeboren worden, verlost Hij wel van de tirannie en slavernij van de zonde. Maar Hij verlost hen in dit leven niet helemaal van het vlees en het lichaam der zonde.

Hier wordt eerst aangewezen wélke mensen verlost worden uit de slavernij van de zonde. Dat zijn die mensen, die - zoals het eerste hoofdstuk zegt - naar Gods voornemen geroepen zijn. Die voorts ook, zoals in hoofdstuk II beleden wordt, tot de gemeenschap met Gods Zoon zijn geroepen; en die metterdaad door de Heilige Geest zijn wedergeboren: hoofdstuk III/IV.

Zo wordt de éne lijn van Gods genadig verlossingswerk in de geroepenen vastgehouden. En die lijn wordt nu doorgetrokken. Want nú wordt beleden dat de Here de geroepenen, die Christus zijn ingelijfd, ook bewaart! Hij bewaart hen tot het einde toe. Allereerst verlost Hij hen uit de slavernij van de zonde.

Door de zondeval zijn allen slaven van de zonde geworden. De zonde heerst over hen. Zij zijn aan de zonde onderworpen. Zij doen de zonde. En de Heiland verklaart:

*Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u, een ieder die de zonde doet is een slaaf van de zonde (Joh. 8,34). Zij willen niet anders. Zij leven in de zonde. Zo heeft de satan, naar wie ze geluisterd hebben, hen in zijn greep. Met alle mensen is het van nature zo gesteld. En niemand kan of wil zichzelf aan die vuile heerschappij van zonde en satan onttrekken en zich daaruit bevrijden. Die verlossing is het werk van God, die sterker is dan de satan en die machtig is de zondaar van die slavernij te verlossen en in vrijheid te stellen. Dat is dan ook de juichtoon van Paulus: *Gode zij dank: gij waart slaven der zonde, doch gij zijt van harte gehoorzaam geworden aan die vorm van onderricht, die u overgeleverd is* (Rom. 6,17). Zij zijn van het harde slavenjuk bevrijd - en nu nemen ze gaarne en gewillig op zich het zachte juk van Christus! En in Rom. 8,1-2 zegt hij: *Zo is er dan nu geen veroordeling voor hen die in Christus Jezus zijn. Want de wet van de Geest des levens heeft u in Christus Jezus vrij gemaakt van de wet der zonde en des doods*. Zij zijn door de Heilige Geest vrij gemaakt van de wet van de zonde, die namelijk telkens nog weer haar wet wil stellen in hun doen en laten!*

De volharding van de heiligen.

Deze heiligen zijn zij die door de Heilige Geest zijn wedergeboren; de ware gelovigen in wie de HERE het goede werk is begonnen. Zij worden verlost van de slavernij van de zonde. Maar niet geheel van de zonde zelf. Integendeel: wij blijven als gelovigen zondige mensen zo lang wij leven. De dood is voor ons de afsterving van de zonden (Heid. Cat. Zondag 16). Dan en niet eerder worden wij van al onze zonden bevrijd. Wij zijn heus geen volmaakte mensen! De Remonstranten beweerden, dat de mens met behulp van Gods genade tot een zekere volmaaktheid komen kon. Wanneer hij slechts goed zijn best deed, zou God zijn leven voor goed en volmaakt aanzien. Dat werd genoemd een 'Evangelische volmaaktheid'. De gelovigen echter zijn verre van volmaakt. Zelfs de allerheiligsten hebben in dit leven niet meer dan een klein begin van de gehoorzaamheid ... De zonde kleeft ons altijd aan. Het vlees - onze oude natuur - blijft ons altijd parten spelen. Wij kunnen het 'lichaam der zonde' niet, om zo te zeggen, uitschudden en zondenvrij worden! Johannes zegt: *Indien wij zeggen dat wij geen zonde hebben, misleiden wij onszelf en de waarheid is in ons niet* (1 Joh. 1,8). Jakobus betuigt: *Wij struikelen allen in velerlei opzicht* (Jak. 3,2). Terwijl de apostel Paulus, die in Rom. 6 juicht en dankt over de verlossing uit de zonde-slavernij, in Rom. 7 klaagt over de constante strijd die hij te voeren heeft tegen de zonde. *Als ik het goede wens te doen, zo klaagt hij, is het kwade bij mij aanwezig* (Rom. 7,21). Zo blijft de strijd tegen de zonde, tegen onze oude natuur: ons vlees. Maar wij mogen iedere dag ons troosten met de vaste belofte van onze God: *Het bloed van Jezus zijn Zoon reinigt ons van alle zonde* (1 Joh. 1,7)!

De dagelijkse zonden en de strijd daartegen.

Art. 2. Hierdoor zondigen zij in hun zwakheid elke dag weer en zelfs aan de beste werken van de heiligen kleven gebreken. Dit geeft hun voortdurend reden zich voor God te verootmoedigen en hun toevlucht tot de gekruisigde Christus te nemen. Ook gaan zij daardoor steeds meer het vlees doden door de Geest der gebeden en door zich te oefenen in een godvrezend leven en verlangen zij vurig naar het bereiken van de volmaaktheid. Hierin volharden zij, tot zij, verlost van het lichaam des doods, met het Lam Gods in de hemelen zullen regeren.

Uit het feit dat de HERE de heiligen, de ware gelovigen, in dit leven niet geheel verlost van hun zondige natuur, vloeit voort dat zij metterdaad telkens nog weer zondigen. Wij belijden dit ook met de NGB en met de Heid. Catechismus. De erfzonde - zo zegt art. 15 NGB - is een verdorvenheid van de gehele natuur en zij is de wortel waaruit allerlei zonden in de mens voortkomen. Wij belijden met Zondag 21 Heid. Cat, dat ik mijn leven lang tegen mijn zonden en tegen mijn zondige aard moet strijden. Verder dat zelfs de allerheiligsten in dit leven niet meer dan een klein begin van gehoorzaamheid hebben - Zondag 44. Ja, dat ik - zondag 23 - nog steeds tot alle kwaad geneigd ben. En dat ook mijn beste werken in dit leven alle onvolmaakt en met zonden bevuurd zijn. - Deze laatste belijdenis werd door de Remonstranten verworpen. Zij ontkenden dat de goede werken van de gelovigen onrein zijn; zij schreven aan de 'gevoerde' gelovigen een zekere volmaaktheid toe, een 'Evangelische' volmaaktheid! De Schrift echter zegt duidelijk: *Al onze gerechtigheden zijn als een bezoedeld kleed* (Jes. 64,4). De Statenvertaling zegt: *als een weg-werpelijk kleed, dus niets meer waard!* En wij lezen ook: *Niemand op aarde is zó rechtvaardig, dat hij goed doet zonder te zondigen* (Pred. 7,20). Terwijl de apostel Paulus ootmoedig belijdt: *Niet dat ik het reeds zou verkregen hebben of reeds volmaakt zou zijn, maar ik jaag er naar* (Fil. 3,12). Zeker, zegt hij, *het wensen is wel bij mij aanwezig, maar het goede uitwerken kan ik niet: - als ik het goede wens te doen, is het kwade bij mij aanwezig* (Rom. 7,18 en 21). Ach ja, *wij struikelen allen in velerlei opzicht* (Jak. 3,2).

Met ons Avondmaalsformulier belijden wij daarom ook, dat er ontegenzeggelijk nog veel zonden en gebreken zijn in ons hart en leven: wij hebben geen volkomen geloof; wij dienen God niet met zoveel ijver als wij verplicht zijn en wij hebben dagelijks met de zwakheid van ons geloof en de kwade begeerten van ons vlees te strijden.

De erkenning van onze dagelijkse zonden doet ons niet daarin berusten met de gedachte: De HERE vergeeft ze immers wel! Integendeel. Door het geloof en krachtens de liefde tot de HERE vinden we onze zonden erg; we hebben het er te kwaad mee: wat zijn we toch ellendige zondaren! Onze doop herinnert ons gedurig aan de onreinheid van onze zielen en wil ons ertoe brengen dat wij een afkeer krijgen van onszelf, ons voor God verootmoedigen (vernederen) en onze reiniging en zaligheid buiten onszelf zoeken. Aldus ons doopsformulier. *Wij nemen onze toevlucht tot onze God* (Heb. 6,18) en wij hebben geen rust vóór wij ons kwaad weer verzoend weten in Christus' bloed. Het is een kenmerk van de christenen dat zij voortdurend hun

toevlucht nemen tot het bloed, de dood, het lijden en de gehoorzaamheid van de Here Jezus, in wie zij vergeving hebben van hun zonden door het geloof in Hem (art. 29 NGB).

En dat gelovig bidden in de zekerheid van vergeving gaat samen, zegt art. 29, met het ontvluchten van de zonde en het najagen van de gerechtigheid en het kruisigen van het vlees met zijn werken. Bid en werk: dat móet en dat zal ook samengaan. *De Geest der gebeden* (Zach. 12,10) beweegt en sterkt de heiligen tot het doden van het vlees. Wij zijn dan niet alleen hoorders maar ook daders van het Woord: *Doodt dan de leden die op de aarde zijn: hoererie, onreinheid, hartstocht, boze begeerte en de hebzucht, die niet anders is dan afgoderij* (Kol. 3,5). *Want God heeft ons niet geroepen tot onreinheid, maar in heiliging* (1 Tim. 4,7) en wij begéren ons leven te heiligen en de goede strijd te strijden tegen ons eigen vlees: *Want wie Christus Jezus toebehoren, hebben het vlees met zijn hartstochten en begeerten gekruisigd* (Gal. 5,24).

Tot deze goede strijd worden wij ook gedrongen, zo wordt hier beleden, door ons te oefenen in een godvrezend leven. In de oude uitgave van de Dordtse Leerregels wordt gesproken van "heilige oefeningen der godvruchtigheid". Dit 'oefenen' is het gedurig, opzettelijk overdenken van de Schriften en het godvrezend daarnaar leven; oefenen in de stijl van Psalm 119!

Intussen zien wij verlangend uit naar de overwinning en radicale verlossing van het lichaam des doods; dat is: van dit lichaam waarmee wij nog het verkeerde doen, waarin nog de zonde heerst en dus de dood. *Wie zal mij verlossen - zegt Paulus - uit het lichaam dezes doods? Gode zij dank door Jezus Christus onze Here.* Jezus Christus, onze Heer en Gebieder kan en zal dit eenmaal doen. Zo verlangen ook wij, met alle heiligen, om - verlost van alle zonden, van alle verkeerdheid en van alle nalatigheden ook - met Christus, het Lam van God, in de hemelen te regeren. Naar de belofte ons gegeven: *Indien wij volharden zullen wij ook met Hem als koningen heersen* (2 Tim. 2,12). En Johannes juicht en dankt: *Hem die ons liefheeft en ons uit onze zonden verlost heeft door zijn bloed - en Hij heeft ons tot een koninkrijk, tot priesters voor zijn God en Vader gemaakt - Hem zij de heerlijkheid en de kracht tot in alle eeuwigheden! Amen* (Op. 1,6).

God bevestigt de gelovigen in de genade.

Art. 3. Doordat deze zonden nog in hen overgebleven zijn en bovendien de wereld en de satan hen steeds aanvechten, zouden de bekeerden in de genade niet staande kunnen blijven, als zij aan zichzelf werden overgelaten. Maar God is getrouw: barmhartig bevestigt Hij hen in de genade, die hun eenmaal is gegeven en tot het einde toe bewaart Hij hen daarin met kracht.

De Here Christus heeft ons leren bidden: Leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van de boze. In de verklaring van deze bede in Zondag 52 Heid. Cat., wordt allereerst gezegd: Wij zijn van onszelf zó zwak, dat wij zelfs geen ogenblik kunnen stand houden. Zó zwak. Als het daarom ook aan onszelf lag, zouden we allen roemloos omkomen! En dat ómdat wij in dit leven nog nooit geheel verlost worden van de zonde. Niemand verliest nog zijn zondige natuur die hem in elk opzicht verontreinigt: de 'oude mens'. De apostel Paulus wijst op de kracht van die inwonende zonde als hij zegt: *Ik doe niet wat ik wens, maar waar ik een afkeer van heb, dat doe ik.* Terwijl hij daaraan

toevoegt: *Doch dan bewerk ik het niet meer, maar de zonde die in mij woont* (Rom. 7,15 en 17). De dichter van Psalm 119 kende zijn zwakheid door en door, waarom bij bad: *Schraag mij* - dat is: Houd mij staande o God - *naar Uw belofte, laat mij met mijn hoop niet beschaamd uitkomen* (Ps. 119,116).

Het is echter niet alleen onze zwakheid door de zonde, dat wij geen ogenblik kunnen stand houden. Daar is meer. Zowel in de Heid. Cat. alsook in dit artikel wordt geklaagd en beleden dat wij doodsvijanden hebben, die het op onze ondergang gemunt hebben. En die niet ophouden ons aan te vechten, ons van alle kant en door allerlei middelen te bestrijden. Namelijk: de wereld en de satan. Dat onderstreept de noodsituatie waarin wij verkeren: altijd strijd en aanvechting terwijl wij al zo heel zwak zijn!

De wereld. Van nature zijn wij werelds-gezind. Wij zijn zo licht geneigd gelijkvormig te zijn aan deze wereld. Dat wil zeggen: te leven naar het schema van deze tegenwoordige wereld. Dus ook te spreken, te oordelen en ons leven als gezin en persoon in te richten als de mensen, voor wie déze wereld het één en het al is. Wij willen niet graag 'uit de toon' vallen! Daarom kost het strijd en zelfverloochening gehoorzaam te zijn aan de vermaning van Paulus: *Wordt niet gelijkvormig aan deze wereld, maar wordt hervormd door de vernieuwing van uw denken, opdat gij moogt onderkennen wat de wil van God is* (Rom.12,2).

Terwijl Johannes ons opwekt: *Hebt de wereld niet lief, noch hetgeen in de wereld is* (1 Joh. 2,15). Met 'de wereld' wordt hier niet maar bedoeld de zondige mensenwereld met haar onreine begeerten en schuldige handelingen, die wij in elk opzicht moeten verfoeien, maar de wereld met al haar goederen en rijkdommen, waarnaar de begeerten van het vlees zo licht uitgaan en dat de lust van de ogen opwekt. Hoezeer dat alles ook boeit - en al mogen wij er récht gebruik van maken - we mogen niet héchten aan al die goederen van de wereld. *Want al wat in de wereld is: de begeerte des vlezes, de begeerte der ogen en een hovaardig leven is niet uit de Vader ... En de wereld gaat voorbij én haar begeren* (vs. 17).

Verder is er onze doodsvijand de duivel, die ons steeds maar weer bestrijdt. Wij belijden met art. 12 NGB van de duivelen: Uit alle macht loeren zij als MOORDENAARS op de kerk en ELK van haar leden -zowel ambtsdragers als gemeenteleden dus - om alles door hun bedriegerijen te vernielen en te verwoesten. Huiveringwekkend! Geen wonder dat de Schrift ons telkens indringend waarschuwt voor hun aanvallen. *Weest nuchter en waakzaam* - roept Petrus ons toe - *uw tegenpartij, de duivel, gaat rond als een brullende leeuw, zoekende wie hij zal verslinden* (1 Petr. 5,8). Terwijl het nog gevaarlijker is als *de satan zich voordoeft als een engel des lichts* (2 Kor. 11,14)- dus als een bode of heraut van het licht, van de waarheid! Daarom zijn de valse profeten en leraars nuttige instrumenten in zijn hand! Door hun schijn-vrome, maar valse leringen, kan de satan meer verwoesten dan door het geweld van goddeloze machten. Al gaat hij ook door verdrukkingen trachten Gods volk van het geloof af te helpen. Juist in verband daarmee haastte Paulus zich Timoteüs naar Tessalonica te zenden, *om mij te vergewissen* — zegt hij - *van uw geloof, of de verzoeker u misschien verzocht had en onze inspanning vruchteloos zou geworden zijn* (1 Tess. 3,5).

Zo verkeren dan de gelovigen in dit leven in een gevaarlijke situatie. En daarom:

Wat wordt er van ons in die staat,
o Vader, zo Gij ons verlaat?

Maar de Vader verlaat ons niet! God is getrouw. Hij heeft zijn kinderen éénmaal zijn genade geschonken en bewezen - en Hij bevestigt die. Want die genade is niet een bepaalde dosis krachten, waardoor wij nu zélf wel verder kunnen gaan in de rechte weg. Geen sprake van. Wij hebben nodig genade voor genade - het altijd weer gesterkt te worden door zijn genadekracht. Daarom troost het ons dat onze trouwe God ons barmhartig in die genade bevestigt en ons tot het einde toe bewaart met kracht. *Hiervan toch ben ik tenvolle overtuigd* - zegt Paulus - *dat Hij, die in u een goed werk is begonnen, dit ten einde toe zal voortzetten tot de dag van Christus Jezus* (Fil. 1,6). Wij verwerpen met kracht de bewering van de Remonstranten, namelijk dat God alleen zijn hulp verleent "als wij ten strijde bereid zijn, zijn hulp begéren en in genen gebreke zijn". Zo loochenen zij ook hier de volstreckte afhankelijkheid van God. Wij roemen enkel in de trouw van onze God aan zijn belofte: *Getrouw is de Here die u sterken zal en u bewaren voor de boze* (2 Tess. 3,3). Hij sterkt ons door de kracht van de Heilige Geest en Christus bidt voor ons, ja, Hij garandeert de schapen van zijn weide: *Ik geef hun eeuwig leven en zij zullen voorzeker niet verloren gaan in eeuwigheid en niemand zal ze uit mijn hand roven* (Joh. 10,28).

Daarom: ondanks de duivel, ondanks de wereld, ondanks ons eigen vlees, zijn wij meer dan overwinnaars door Hem, die ons heeft liefgehad {Kom. 8,37}. Gode zij dank!

Ware gelovigen kunnen soms in grote zonden vallen.

Art. 4. Gods macht, waardoor Hij de ware gelovigen in de genade bevestigt en bewaart, is zo groot dat zij niet door het vlees overwonnen kan worden. Toch werkt God bij de leiding van hun leven niet altijd zo in de bekeerden, dat zij in sommige gevallen door hun eigen schuld niet zouden kunnen afdwalen van de weg waarop zij genadig geleid worden; zij worden dan verleid door de begeerten van hun eigen vlees en volgen die. Daarom moeten zij voortdurend waken en bidden, dat zij niet in verzoeking geleid worden. Wanneer zij dit niet doen, bestaat niet alleen de mogelijkheid dat zij door het vlees, de wereld en de satan meegesleept worden en tot zware en zelfs afschuwelijke zonden gebracht worden, maar gebeurt het ook werkelijk dat zij daarin - en God laat dit rechtvaardig toe - soms worden meegesleept. Dit wordt ons in de Schrift duidelijk aangetoond, als daar beschreven staat, hoe treurig David, Petrus en andere heiligen in zonde gevallen zijn.

De genade van onze God is onoverwinnelijk. Zij is zó groot dat zij niet door het vlees overwonnen kan worden. De apostel Paulus roemt daarvan: *Hoe overweldigend groot is zijn kracht aan ons die geloven, naar de werking van de sterkte zijner macht* (Ef. 1,19). Overweldigend. Onoverwinnelijk. Maar dit is geen oorkussen om op te slapen! De HERE bevestigt en bewaart de gelovigen wel in de genade, maar in die bewaring handhaaft Hij tenvolle hun verantwoordelijkheid. Gods genade kan worden tegengestaan en de Heilige Geest bedroefd. Ook door de heiligen, de ware gelovigen. Door de inwonende zonde zijn zij niet immuun voor de gevaren die overal dreigen. De vermaning van Christus geldt daarom ons allen, al zouden wij ook bij de 'allerheilig-sten' geteld kunnen worden: *Waakt en bidt, dat gij niet in verzoeking komt; de geest is wel gewillig, maar het vlees is zwak* (Mat. 26,41). Zwak is het vlees ... van onszelf kunnen wij niets. Daarom is het gevaar altijd aanwezig dat godvrezende kinderen van God toch door de begeerten van het vlees verleid worden. De apostel Petrus vermaant daarom *de uitverkorenen naar de voorkennis van God* (1 Petr. 1,2): *Geliefden, ik vermaan u als bijwoners en vreemdelingen, dat gij u onthoudt van de vleselijke begeerten die strijd voeren tegen uw ziel* (vs. 11). Wie maar zorgeloos voortleeft, in de gedachte: "Ik ben immers uitverkoren en daarom kan mij niets gebeuren" - die kan zomaar meegesleurd worden tot grove zonden; door zijn vleselijke begeerten, door wereld en satan!

Wie meent te staan, zie toe dat hij niet valle, waarschuwt de Here (1 Kor. 10,13). *Bidt zonder ophouden* zegt Paulus in 1 Tess 5,17. Dat geldt niet het minst het aanhouden in de bede: *Leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van de boze* (Mat. 6,13).

Wie kan de nederlagen tellen die wij geleden hebben zo vaak wij in eigen kracht stonden?! En een nederlaag kan soms vreselijk ernstig zijn. Gods kinderen zondigen nooit goedkoop. Een gelovige kan soms gebracht worden tot een gruwelijke zonde. Gebracht: door de begeerte van het vlees te volgen als de waakzaamheid inzinkt en

het gebed verslapt! De satan kent de zwakke plekjes wel - in de gemeente, in ons persoonlijk leven - en daar valt hij ons aan ... En zo sleept hij Gods kinderen soms mee tot het plegen van vreselijke zonden. God laat dat toe in zijn rechtvaardig oordeel; tot straf en kastijding, tot beproeving en vernedering. Die toelating door God betekent niet, dat Hij als Toeschouwer daar buiten staat en de zonde maar laat begaan. Nee, het is een toelating, waarin de HERE ook werkt; een actieve permissie. Zoals wij lezen in 2 Sam. 24,1: *De toorn des HEREN ontbrandde weer tegen Israël; Hij zette David tegen hen op en zeide: Ga, tel Israël en Juda.* Dit is niet in strijd met 1 Kron. 21,1, waar staat: *Satan keerde zich tegen Israël en zette David aan Israël te tellen.* Kort en duidelijk verklaren de Kanttekenaren in de Statenvertaling de samenhang tussen beide woorden als zij zeggen "dat God naar zijn rechtvaardig oordeel door zijn verborgen regering de satan zulks heeft willen toelaten, en hem gebruiken tot een verdiende straf der Israëlieten en tot kastijding en vernedering van David". David was niettemin tenvolle verantwoordelijk. De volkstelling was zijn zonde! Hij heeft dat ook erkend: *David had wroeging, lezen wij, nadat hij het volk geteld had en David zeide tot de HERE: Ik heb zwaar gezondigd, doordat ik dit gedaan heb* (2 Sam. 24,10).

Verleid door de begeerlijkheid van het vlees had David ook de afschuwelijke zonde met Bathséba bedreven; en toen hij niet tot inkeer kwam werd hij zelfs voortgedreven tot het uit de weg laten ruimen van Uria (2 Sam. 11). En hoe droevig is Petrus gevallen toen hij in eigen kracht stond (Mat. 26). Ook andere heiligen, zoals b.v. Jakob, Simson, Hizkia en Jona hebben de HERE bedroefd door ernstige zonden. En hoevele heiligen uit de nieuwtestamentische kerk hebben zich niet aan groot kwaad schuldig gemaakt! De roep tot waakzaamheid en tot aanhoudend gebed moet dan ook voortdurend volstrekt ernstig genomen worden. Een waakzaamheid waarbij niemand de wapenrusting Gods uit Ef. 6,10-20 kan missen. In geloof en gebed mogen wij ons daarin verheugen, zegt Petrus, dat wij *in de kracht van God bewaard worden door het geloof tot de zaligheid* (1 Petr. 1,5). Gods genade blijft on-overwinnelijk!

Bittere gevolgen van die grote zonden.

Art. 5. Met zulke grove zonden wekken zij Gods toorn in hoge mate op; zij verdienen opnieuw de dood; zij bedroeven de Heilige Geest, zij oefenen zich een tijd lang niet meer in het geloof; zij brengen grote schade toe aan hun geweten en zij ervaren soms voor een tijd de genade niet meer. Eerst wanneer zij door ernstig berouw op de goede weg terugkeren, doet God zijn vaderlijk aangezicht weer over hen lichten.

Het is een droef relaas dat hier gegeven wordt van de gevolgen voor de gelovigen, als zij zich aan vreselijke zonden schuldig gemaakt hebben. Zo lezen we hier van de toorn van God en van het bedroeven van de Heilige Geest. In de bijbel is niet maar sprake van Gods toorn om bijvoorbeeld zijn volk vrees aan te jagen, terwijl Hij niet écht toornig wordt op zijn kinderen! Nee, zijn toorn is zeer te vrezen en wij belijden toch ook dat wij, gelovigen, Hem door onze zonden werkelijk vertoornen (Heid. Cat. Zondag 33). In het formuliergebed voor alle nood der christenheid lezen wij: "O Here, aanschouw het aangezicht van Uw Gezalfde, en niet onze zonden, opdat Uw tóorn door zijn voorbidden gestild worde". En de Heilige Geest wordt metterdaad bitter bedroefd over

de ergerlijke zonden van Gods volk. Zowel het een als het ander is aangrijpende realiteit, bange werkelijkheid. En we moeten ons dus gedrongen weten heilig te leven en op onze hoede te zijn voor allerlei aanvallen, vooral van ons eigen vlees. Nu wordt hier gesproken van Gods toorn in hevige mate; over allerlei grove zonden. Zo lezen wij in de rede van Mozes tot het volk Israël: *Denk er om, vergeet het niet, hoe jij in de woestijn de HERE uw God vertoornd hebt. Vooral bij Horeb hebt jij de HERE vertoornd, ja, zó vertoornd werd de HERE op u, dat Hij u wilde verdelgen* (Deut. 9,7-8). Later lezen wij dat Israël zijn weg voor de HERE zózeer had verdorven, *dat Hij een afkeer van hen kreeg en verklaarde: Daarom heb Ik gezworen in mijn toorn: Tot mijn rustplaats zullen zij niet komen* (Ps. 95,11; Heb. 3,11). En hoe heeft David gebeeft en gesidderd vanwege de toorn van God over zijn zonde met Bathséba: *Tegen U, U alleen, heb ik gezondigd en gedaan wat kwaad is in uw ogen* (Ps.51,6).

Nee, de toorn van God is heus geen lichtvaardig of denkbeeldig iets! En evenmin het bedroeven van de Heilige Geest. Hij die ons in Gods genade gegeven is, die het nieuwe leven in ons gewerkt heeft, wordt bitter bedroefd als wij in zonden leven of in een grote zonde gevallen zijn. Laten we maar goed bedenken dat zowel ons lichaam als onze ziel een tempel van de Heilige Geest is, en dat wij ze beide daarom zuiver en heilig zullen bewaren (Heid. Cat. Zondag 41). Het is dan ook een diep-ernstige vermaning van Paulus: *Bedroeft de Heilige Geest Gods niet door welke jij verzegeld zijt tegen de dag der verlossing* (Ef.4,30).

Wie in een grote zonde gevallen is en daarin leeft, moet noch mag zich iets anders voorstellen dan dat hij des doods schuldig is: *Want indien jij naar het vlees leeft, zult jij sterven* (Rom. 8,13). De kerk die trouw is, zal dan ook zo iemand - indien zijn kwaad bekend is - door de ambtelijke tucht een krachtig halt toeroepen en vermanen tot wederkeer tot de HERE door ernstig berouw. Intussen schendt hij zijn geweten in erge mate. Zoals David openlijk heeft erkend: *Want zolang ik zweeg, kwijnde mijn gebeente weg onder mijn geklammer de ganse dag; want dag en nacht drukte uw hand zwaar op mij, mijn merg verdroogde als in zomerse hitte* (Ps. 32,3-4). Geestelijke donkerheid versombert het leven van Gods kinderen, als zij zo brutaal tegen de HERE hebben gezondigd. Het spreekt vanzelf dat zij in zo'n situatie de genade van God niet ervaren. Want de HERE verbergt zijn aangezicht voor hen; en de blijdschap in de HERE is ver Eerst wanneer zij door ernstig berouw tot de HERE terugkeren, doet Hij zijn vaderlijk aangezicht weer over hen lichten. En - zij kéren terug! Er kómt berouw over hun schandelijk kwaad. Dat belijden wordt gehandhaafd tegen de bewering van de Remonstranten, die openlijk hebben verklaard: "De ware gelovigen kunnen door hun schuld in gruwelijke zonden en lasteringen vallen, in dezelve volharden en sterven en diensvolgens eindelijk afvallen en verloren gaan".

Maar nee, de ware gelovigen - hoe diep ook gevallen - staan weer op uit hun val. De Heilige Geest die zij hebben bedroefd door hun zonden, brengt hèn tot droefheid over hun kwaad. Zij grijpen zich weer vast aan de belofte van vergeving. Zij troosten zich met wat het doopsformulier zegt: "Wanneer wij soms uit zwakheid in zonden vallen, moeten wij aan Gods genade niet wanhopen en al evenmin in de zonden blijven liggen, omdat de doop een zegel en een volkomen betrouwbaar getuigenis is, dat wij een eeuwig verbond met God hebben". In wederkeer tot de HERE wordt het bedreven kwaad ook beleden: *Mijn zonde maakte ik U bekend, en mijn ongerechtigheid verheelde ik niet* (Ps. 32,5). En er is dan geen twijfel aan de verhoring van de bede: *Verwerp mij niet voor Uw aangezicht en neem Uw Heilige Geest niet van mij* (Ps. 51,13). Zij wandelen weer, met Gods volk, in het licht van Gods aanschijn (Ps. 89,16). En dankbaar-verheugd ontvangen zij de zegen, ambtelijk bediend: *De HERE doe zijn*

aangezicht over u lichten (Num. 6,25).

Ware gelovigen kunnen diep vallen, maar niet uitvallen.

Art. 6. Naar het onveranderlijk voornemen van de uitverkiezing neemt God die rijk is aan barmhartigheid, de Heilige Geest niet helemaal van de zijnen weg, zelfs niet wanneer zij zo treurig in zonde zijn gevallen. Hij laat hen ook niet zo diep vallen, dat zij de genade van de aanneming tot kinderen en de staat van de rechtvaardiging verhezen of dat zij de zonde tegen de Heilige Geest bedrijven en helemaal door God verlaten, zichzelf in de eeuwige ondergang storten.

De kerk belijdt in dit hoofdstuk de volharding der heiligen. Ware gelovigen kunnen zich soms aan gruwelijke zonden schuldig maken. Zij verdienen daardoor opnieuw de dood. Toch geeft God hen niet prijs aan het eeuwig verderf. Dat is alleen te danken aan zijn barmhartigheid naar zijn voornemen van de uitverkiezing. *Barmhartig en genadig is de HERE, lankmoedig en groot van goedertierenheid en trouw* (Ex. 34,6). En naar zijn eeuwig voornemen bewijst Hij zó rijk te zijn aan barmhartigheid, dat Hij zijn diep-schuldige kinderen niet loslaat. In zijn gunst bewaart Hij hen en Hij houdt hen vast door zijn Geest, die Hij niet geheel van hen wegneemt; ook al ervaren zij tijdens hun leven in de zonde die genade niet. God houdt ze vast! Zijn voornemen van de verkiezing is onveranderlijk. God is immers de *Vader der lichten, bij wie geen verandering is of zweem van ommekeer* (Jak. 1,12). Het in schuld des doods gevallen Israël heeft ook erkend: *Het zijn de gunstbewijzen des HEREN, dat wij niet omgekomen zijn, want zijn barmhartigheden houden niet op* (Klaagl. 3,22). Terwijl God zelf verklaarde: *Voorwaar, Ik de HERE, ben niet veranderd, en gij, kinderen van Jakob, zijt niet verteerd* (Mal. 3,6). De Zoon van God, gezonden om allen, die Hem van God gegeven zijn, te redden, bidt voor hen tot de Vader: *Niet voor de wereld bid Ik U, maar voor hen die Gij Mij gegeven hebt* (Joh. 17,9). En Hij verklaarde: *Wat mijn Vader Mij gegeven heeft, gaat alles te boven en niemand kan iets roven uit de hand mijns Vaders. Ik en de Vader zijn één* (Joh. 10,29-30). Zo had Hij ook zelf betuigd: *Ik geef hun eeuwig leven en zij zullen voorzeker niet verloren gaan in eeuwigheid en niemand zal ze uit mijn hand roven* (vs. 28). De HERE bewaart zijn kinderen dan ook voor die éne zonde, die onvergefelijk is, namelijk de zonde tegen de Heilige Geest!

De zonde tegen de Heilige Geest zal niet vergeven worden. Zoals Christus verklaarde: *Alle zonde en lastering zal de mensen vergeven worden, maar de lastering van (beter: tegen) de Geest zal niet vergeven worden. Spreekt iemand een woord tegen de Zoon des mensen, het zal hem vergeven worden, maar spreekt iemand tegen de Heilige Geest, het zal hem niet vergeven worden, nóch in deze eeuw noch in de toekomst* (Mat. 12,31-32).

Over die onvergefelijke zonde spreekt ook Johannes als hij het heeft over de zonde tot de dood: *Als iemand zijn broeder ziet zondigen, een zonde niet tot de dood, moet hij bidden en God zal hem het leven geven, hun namelijk, die zondigen niet tot de dood. Er bestaat zonde tot de dood: daarvoor zeg ik niet, dat hij moet vragen* (1 Joh. 5,16). Zonde tot de dood. Dat is een zonde, waarvoor God geen kwietschelding van schuld en

straf verleent. Het is de zonde tegen de Heilige Geest, die niet vergeven wordt! In Hebr. 6 lezen wij van eenzelfde zonde als daar namelijk sprake is van een zondaar, *voor wie het onmogelijk is hem opnieuw tot bekering te brengen* (Heb. 6,6). (Zie hierna: De zonde tegen de Heilige Geest.)

N.B. Rome spreekt van 'doodzonden'. Men doet deze zonde als men de wet Gods in een grote zaak, met volle kennis en met vrije wil overtreedt. Men verliest daardoor de heiligmakende genade, het recht op de hemel en de verdiensten van de goede werken; en men verdient de eeuwige straffen van de hel. Deze zonde wordt alleen vergeven door het sacrament van de biecht en door een volmaakt berouw (zie *Christelijke Encyclopedie* I, 622).

Voor de onvergeeflijke zonde bewaart God in zijn barmhartigheid de uitverkorenen, hoezeer zij soms ook in andere zonden zijn gevallen.

Ook wat deze zaak betreft keren de Remonstranten zich tegen de gereformeerde leer. Volgens hen is er geen principieel verschil tussen het ware geloof en schijn geloof, of 'tijd geloof. Daar is alleen verschil van tijd: het geloof van de één volhardt tot het einde en dat van de ander gaat weer verloren (*V.d.D. art. VII*). Maar ... ook de ware gelovigen en wedergeborenen kunnen nog wel van de genade en zaligheid uitvallen en verloren gaan (*V.d.D. art. III*). In hun 'Verklaring van gevoelen', pag. 83/84, zeggen ze, dat zij die een vast geloof hebben verkregen wel moeilijk in hun vroegere goddeloosheid terugvallen, maar het kan wel gebeuren dat zij tot de oude besmetting van de wereld vervallen en in de vleselijke begeerten die zij tevoren werkelijk ontvlucht waren - en uit Gods genade vervallen. Deze funeste dwaling wordt weerlegd met het Woord van God: *Dat Christus, toen wij nog zondaars waren, voor ons gestorven is. Veel meer zullen wij derhalve, thans door zijn bloed gerechtvaardigd, door Hem behouden worden van de toorn* (Rom. 5,8-9). En ook: *Een ieder die uit God geboren is, doet geen zonde* (dat is: hij leeft daarin niet); *want het zaad Gods blijft in hem* (dat is: hij blijft in de gemeenschap met God) *en hij kan niet zondigen, want hij is uit God geboren* (1 Joh. 3,9). Terwijl deze dwaling ook met de woorden van Christus - bovengenoemd - over de bewaring van zijn schapen duidelijk in strijd is.

Hoe troosteloos is de dwaling van de Remonstranten! Alle moed wordt de in zonde gevallen gelovige ontnomen en vervangen door twijfel en bange vrees. Hoe troostvol en bemoedigend is daarentegen de belijdenis van artikel 6. Al zijn gelovigen nog zo treurig in zonden gevallen, zij zullen niet de staat der rechtvaardiging verliezen. Op grond van Christus' voldoening, die hun de staat van heiligen en gerechtvaardigden verwierf, zullen zij door ernstig berouw (artikel 5) terugkeren in de stand der heiligen en weer godvrezend gaan leven. Hoe troostvol het woord uit het doopsformulier: niet wanhopen! Dispereert niet: Wij hebben een eeuwig verbond met God. En -Ps.138,8, berijming Totius - :

Die HEER is goed en wondersterk:
Hij sal Sy werk deur niks laat keer nie!

De zonde tegen de Heilige Geest.

In Mat. 12 lezen wij dat onze Heiland verklaart: *Alle zonde en lastering zal de mensen vergeven worden, maar de lastering van (beter: tegen) de Geest zal niet vergeven worden* (Mat. 12,31). Bij Christus was een man gebracht die blind en stom was. Door de uitwerping van de duivel had Christus hem genezen. De vijanden, de farizeeën, lasterden toen, dat Hij de boze geesten uitdrijft door Beëlzebul, de overste der geesten. Tegen deze giftige laster

keert Christus zich dan met het woord over de lastering tegen de Geest, welke zonde niet vergeven wordt.

Lastering of blasfemie tegen de Geest. Dat woord ziet op een kwaadspreken, dat Gods naam en hoogheid aantast. Christus zelf is van lastering aangeklaagd: *Niet om een goed werk willen wij U stenigen, maar om godslastering en omdat Gij, een mens, Uzelf God maakt* (Joh. 10,33). De joden 'lasteren' Paulus' prediking en tasten daarin de eer van de door hem gepredikte Messias aan (Hand. 13,45).

Of al de vijanden uit Mat. 12 - of ook enigen van hen - die zonde van lastering tegen de Geest hebben bedreven, weten wij niet, wellicht waren er rad-draaiers en nalopers. In elk geval was het een ernstige waarschuwing voor het werk en de persoon van de Heilige Geest. Daarvan hadden ze kennis: zij behoorden nog tot de verbondsgemeente, het was nog vóór pinksteren. De genezing van de blinde en stomme man was een teken; een openbaringshandeling; de strijd tegen satan was een strijd tegen verbondsbreuk waarin Christus verbondsherstel bracht: die man was een zoon van Abraham! En nu? Wij leven in de bedeling van de Heilige Geest, de laatste bedeling!

De Geest neemt het alles uit Christus. Het genezingswonder van toen vindt vervulling in verbondsherstel, in vergadering van de kerk, uit heel de wereld, tot het eeuwige leven. Door de kracht van de Heilige Geest. Nú gaat het spannen. Wee wie de Heilige Geest en zijn werkzaamheid en intensiteit gaat lasteren. Alleen zij die kennis hebben van de Geest kunnen tot lastering komen: men lastert slechts tegen datgene waarmee men te doen krijgt. Zo is het gevaar van deze zonde juist bij de kerk, bij het volk van Gods verbond. Zij die zich stoten aan het Evangelie reageren vijandig, hatelijk, en komen in het ergste geval tot lastering tegen de Heilige Geest. Op deze zonde volgt nooit berouw; daarom kan zij ook niet vergeven worden. Aangrijpend duidelijk wordt dit grote kwaad getekend in Heb. 6. Als daar gesproken wordt van hen, die zich aangegrepen gevoeld hebben door Gees-teswerkingen. Zij zijn verlicht geweest, dat is: ze hebben rijke kennis gehad van het Evangelie. Ze hebben de hemelse gave daarvan 'gesmaakt'; ze hebben het Evangelie prachtig gevonden en namen het aan. En dat met blijdschap (Mat. 13,20). Niettemin vielen ze later tegen het Evangelie uit, tegen de Geest van het Woord, tegen de Heilige Geest. Ze gingen daarvan kwaad spreken en kwamen tot lastering, tot vijandig kwaad spreken van de Heilige Geest en zijn genadewerk: de zonde tegen de Heilige Geest! En voor hen is geen bekering meer mogelijk. Ze hebben gezondigd tot de dood (1 Joh. 5,16). God wil hen niet meer vergeven; geen kwietschelding van schuld en straf meer voor hen. (Zie K.Schilder, *Heidelb. Catechismus* I, pag. 461471).

Wij kunnen niemand aanwijzen, die deze zonde heeft bedreven. Mogen wij zeggen dat iemand, die ambtelijk wordt afgesneden van de kerk, zich aan deze zonde heeft schuldig gemaakt? Nee, wij kunnen nooit een eeuwig oordeel vellen. In het formulier van de ban wordt van de zondaar wel gezegd dat de toorn van God en de eeuwige verdoemenis op hem ligt, maar er staat bij: zolang hij zich niet bekeert!

Wie soms in angst verkeert - omdat hij b.v. een grote zonde heeft gedaan

-dat hij gezondigd heeft tegen de Heilige Geest, die mag zich getroost weten. Want wie die zonde heeft gedaan, krijgt daarover heus geen berouw en hij zit er werkelijk niet over in; integendeel, hij is vervuld van haat en vijandschap tegen God en zijn Woord.

Wij moeten ons wel diep-ernstig gewaarschuwd weten en bidden om de ge-nade van de Heilige Geest, want niemand kan staande blijven in eigen kracht!

Hoe God de gevallen gelovigen bewaart en terugbrengt.

Art. 7. Want ten eerste bewaart God, wanneer zij zo diep vallen, nog in hen zijn onvergankelijk zaad, waaruit zij wedergeboren zijn, zodat dit niet vergaat of weggedaan wordt. Verder vernieuwt Hij hen zeker en met kracht door zijn Woord en Geest, zodat zij zich bekeren: zij krijgen van harte en naar Gods wil verdriet over deze zonden; door het geloof en met een verbroken hart begeren en ontvangen zij vergeving door het bloed van de Middelaar, zij ervaren opnieuw de genade van God, die nu met hen verzoend is; zij aanbidden zijn barmhartigheid en trouw, en zij spannen zich voortaan des te meer in om hun behoud met vrees en beven te bewerken.

God bewaart de gelovigen zó, dat, al vallen zij soms treurig in zonden, toch de genade en de aanneming tot kinderen niet verliezen. Want -zo belijden wij nu met artikel 7 - Hij bewaart in hen zijn onvergankelijk zaad, waaruit zij wedergeboren zijn. Zoals wij lezen: *Gij zijt wedergeboren, niet uit vergankelijk, maar uit onvergankelijk zaad, door het levende en blijvende Woord van God* (1 Petr. 1,23). Maar wat is nu dat onvergankelijk zaad waaruit wij zijn wedergeboren? Er wordt aan toegevoegd: *door het levende en blijvende Woord van God* (vs. 23b). Calvijn tekent hierbij aan: "Want het Evangelie wordt niet gepredikt om alleen van ons gehoord te zijn, maar opdat het als een zaad van het onsterfelijke leven onze zielen in de grond zal vernieuwen en verbeteren". Hij verstaat dus onder het onvergankelijk zaad het gepredikte Woord van God. Petrus stelt dat Woord namelijk tegenover alle vlees en alle heerlijkheid van de mens: *Het gras verdort en de bloem valt af, maar het Woord des Heren blijft in der eeuwigheid. DIT nu is het Woord dat u als Evangelie verkondigd is* (vs. 24-25).

Het gepredikte Woord is dus het onvergankelijk zaad waaruit wij zijn wedergeboren. Zo is reeds in hoofdstuk III/IV art. 17 beleden, dat de wijze God het Evangelie tot zaad der wedergeboorte bestemd heeft. God neemt dus het gepredikte Woord en de Geest niet geheel weg, hoezeer Gods kinderen soms ook hebben gezondigd. Dat is het eerste. Maar er is meer. Door zijn Woord brengt God hen ook tot wederkeer. David beleed zijn zonde toen Nathan hem het Woord van God had gebracht: *Gij zijt die man* (2 Sam. 12,7)! En de koning had diep berouw: *Tegen U, U alleen heb ik gezondigd en gedaan wat kwaad is in Uw ogen* (Ps. 51,6). En hij smeekte om vergeving: *Wees mij genadig o God, naar Uw goedertierenheid* (vs. 3). En wanneer hij zeker is van vergeving en verzoening: *Gij vergaaf de schuld mijner zonde* (Ps. 32,5) - dan verheugt hij zich in de HERE: *Gij omringt mij met jubelzangen van bevrijding* (vs. 7).

N.B. Bevrijding - verzoening. Niet een sociale verzoening of socialistische bevrijding, zoals velen vandaag beweren. Maar verzoening met God en bevrijding van het juk van de zonde!

Bij Petrus zien wij hetzelfde: berouw, smartelijk verdriet, toen hij het Woord van de Heiland indachtig werd: *En Petrus ging naar buiten en weende bitter* (Mat. 26,75). Mét David en Petrus mogen alle heiligen, die door zwakheid in zonden zijn gevallen, pleiten op de belofte: *De offeranden Gods zijn een verbroken geest; een verbroken en verbrijzeld hart veracht Gij niet o God* (Ps. 51,19). En ook: *Indien wij onze zonden belijden, Hij is getrouw en rechtvaardig, om ons de zonden te vergeven en ons te reinigen van alle ongerechtigheid* (1 Joh. 1,9). De Heilige Geest werkt door het Woord in de zondaar verdriet, *droefheid naar Gods ml - en die brengt onberouwelijke bekering tot heil, maar de droefheid der wereld brengt de dood* (2 Kor. 7,10). Ezaü was ook bedroefd, écht bedroefd en hij schreide bittere tranen; en Judas had wroeging over zijn verraad van Jezus - maar beiden hadden enkel droefheid der wereld: zij vluchtten niet naar de HERE met het woord: Tegen U heb ik gezondigd! Zo vervielen zij in het oordeel van de dood....

De Remonstranten beweerden dat God met het zaad van het Woord alleen bij de gelovigen blijft zolang zij God liefhebben. Zo stellen zij de trouw van God weer afhankelijk van de goede wil van de mens! Ook beweren ze (*V.d.D. art. VUT*) dat het niet ongerijmd is dat de mens zijn eerste wedergeboorte verliest en dan opnieuw, ja meerdere keren wedergeboren wordt. Deze leringen worden terecht verworpen op grond van bovengenoemde Schriftwoorden.

De in zonde gevallen kinderen Gods kennen in hun bekering tot God oprechte droefheid dat zij God door hun zonden vertoerd hebben. Maar tegelijk ook hartelijke vreugde in God door Christus om naar de wil van God in alle goede werken te leven (Heid. Cat. Zondag 33). Zij hebben ervaren en geleerd dat ze geen ogenblik in eigen kracht staande kunnen blijven; daarom zullen zij temeer ernst maken met de vermaning: *Blijf uw behoudenis bewerken met vreze en beven* (Fil. 2,12).

De volharding der heiligen door God gegarandeerd.

Art. 8. Niet aan hun eigen verdiensten of krachten, maar aan de genadige barmhartigheid van God hebben zij het te danken, dat zij niet helemaal van het geloof en de genade vervreemden of voorgoed in hun zonden blijven en zo verloren gaan. Dit zou, wat hen betreft, niet alleen heel goed mogelijk zijn, het zou ongetwijfeld ook gebeuren.

Maar wat God betreft, kan dit beslist niet. Want zijn raads-plan kan niet veranderd, zijn belofte niet verbroken of de roeping naar zijn voornemen herroepen worden; evenmin kunnen Christus' verdienste, voorbede en bewaring krachteloos gemaakt worden en ook de verzegeling met de Heilige Geest kan niet verijdeld of vernietigd worden.

De ware gelovigen zullen - hoe diep soms gevallen - niet voorgoed in hun zonden

blijven en zo verloren gaan. In dit artikel wordt beleden de volharding der heiligen. Deze volharding is niet te danken aan de mens. Dit wordt voorop gesteld en daarin keert de belijdenis zich meteen tegen de leer van de Remonstranten. Die leer zegt namelijk het volgende: De volharding van de ware gelovigen is geen vrucht van de uitverkiezing en is niet een gave van God, door Christus verworven. Nee, die volharding is een voorwaarde van het nieuwe verbond die de mens zelf door zijn vrije wil moet volbrengen (*V.d.D. art. I*). Terwijl die afhankelijkheid van de vrije wil nog sterker uitkomt in het volgend artikel (*V.d.D. art. II*) waarin gezegd wordt dat God de gelovige wel alle kracht geeft om te volharden en die in hem te bewaren, maar dan moet hij wel trouw zijn ambt en plicht waarnemen; sterker nog: ook al wil God alles gebruiken en in het werk stellen om het geloof te bewaren - het hangt er maar van af, of de gelovige wel belooft te volharden!

Dit alles is wel ontstellend duidelijk! Alles hangt af van de mens. Hij moet zelf de genoemde voorwaarde vervullen. Dat wil zeggen: Hij moet Jezus door het geloof aannemen, Hem blijven liefhebben en standvastig blijven tot het einde in het doen van goede werken. En dan: wat God de mens ook geeft en wil geven om hem te bewaren - het moet de mens maar beloven te volharden Dit is voluit een brutale pelagiaanse dwaling. Zij ontnemt God alle eer. God staat machteloos tegenover de wil van de mens: een machteloze God! En straks wordt het: God is dood....

De volharding te danken aan de mens? Als dat zo was, dan zou nooit van volharding sprake kunnen zijn. De mens is van zichzelf immers zo zwak, dat hij geen ogenblik stand kan houden (Heid. Cat. Zondag 52). Hij zou ongetwijfeld van het geloof vervreemden, in de zonden blijven ... en verloren gaan. Want: *Zonder Mij kunt gij NIETS doen*, zegt de enige Redder van zondaren (Joh. 15,5).

De volharding is volstrekt alleen te danken aan de genadige barmhartigheid van onze God: *Niet ons o HERE, niet ons, maar uwe naam geef eer, om uw goedertierenheid, om uw trouw* (Ps. 115,1). God laat in zijn trouw de heiligen, de ware gelovigen niet aan zichzelf over. In zijn barmhartigheid, innerlijk bewogen over zijn o zo zwakke kinderen, bewaart Hij hen. Hij bewaart hen zó, dat zij nooit - hoe diep soms gevallen - in hun zonden blijven en verloren gaan. Dit artikel is één roem in de HERE, *de Vader der barmhartigheden* (2 Kor. 1,3). En de onbarmhartige leer van de Remonstranten, die de gelovige alle troost ontnemt, wordt met het Woord van God weerlegd en verworpen.

In tegenstelling met hun bewering, dat de volharding geen vrucht is van de verkiezing, wijst de belijdenis er op, dat Gods raadsplan niet veranderd kan worden: *De raad des HEREN houdt eeuwig stand, de gedachten zijns harten van geslacht tot geslacht* (Ps. 33,11). En ook: *God heeft, toen Hij des te nadrukkelijker aan de erfgenamen der belofte het onveranderlijke van zijn raad wilde doen blijken, Zich onder ede verbonden* (Heb. 6,17).

En Gods beloften kunnen niet verbroken worden, want: *Bergen mogen wijken en heuvelen wankelen, maar mijn goedertierenheid zal van u niet wijken en mijn vredesverbond zal niet wankelen*, zegt uw Ontfermer, *de HERE* (Jes. 54,10). En Paulus verklaart: *Hij zal u ook bevestigen ten einde toe, zodat gij onberispelijk zult zijn op de dag van onze Here Jezus Christus* (1 Kor. 1,8). Terwijl de roeping naar zijn voornemen niet herroepen kan worden. Immers: *Die Hij tevoren bestemd heeft, deze heeft Hij ook geroepen; en die Hij geroepen heeft, deze heeft Hij ook gerechtvaardigd; en die Hij gerechtvaardigd heeft, deze heeft Hij ook verheerlijkt* (Rom. 8,30). Eveneens: *De genadegaven en de roeping Gods zijn onberouwelijk* (Rom. 11,29). Zo

wordt de trouw van God geroemd. Daarop kunnen wij bouwen en pleiten. Evenzeer ook op de trouw van Gods Zoon, gezonden tot onze verlossing. Hij garandeert: *Ik geef hun (mijn schapen) eeuwig leven en zij zullen voorzeker niet verloren gaan in eeuwigheid* (Joh. 10,28). Ja, koevele beloften Gods er ook zijn, in Hem (Christus) is het Ja (2 Kor. 1,20). Terwijl wij ons ook mogen troosten met de voorbedding van Christus: *Christus Jezus is de gestorvene, wat meer is, de opgewekte, die ter rechterhand Gods is, die ook voor ons pleit* (Rom. 8,34). Sprak Hij ook niet tot Petrus, en dat geldt ons niet minder: *Ik heb voor u gebeden, dat uw geloof niet zou bezwijken* (Luc. 22,32)? En wie zou eerder verhoord worden dan de eigen zeer geliefde Zoon van God (NGB art. 26)?

Daar is meer nog. De Schrift wijst ons ook op de trouw van de Heilige Geest! De Heilige Geest zal eeuwig bij ons blijven (Heid. Cat. Zondag 20). Zoals Johannes getuigt: *De zalving die gij van Hem (Christus) ontvangen hebt, blijft op u* (1 Joh. 2,27). En de apostel Paulus zegt o.m., *In Hem zijt gij, toen gij gelovig werdt, ook verzegeld met de Heilige Geest der belofte, die een onderpand is van onze erfenis tot verlossing van het volk dat Hij Zich verworven heeft* (Ef. 1,13-14).

Zo is dan deze belijdenis over de volharding der heiligen gebouwd op de rotsvaste bodem van Gods Woord. Het onfeilbare Woord dat de remonstrantse leer ontmaskert als puur-menselijke wijsheid, die dwaasheid is voor God. Terwijl enkel geroemd wordt in de trouw en barmhartigheid van God: de Vader, de Zoon en de Heilige Geest - de Drieënige, die te prijzen is tot in eeuwigheid!

De gelovigen worden verzekerd van hun volharding.

Art. 9. De gelovigen kunnen voor zichzelf zeker zijn van deze bewaring der uitverkorenen tot behoud en van de volharding der ware gelovigen in het geloof. En zij hebben die zekerheid ook, naarmate zij vast geloven dat zij ware, levende leden van de kerk zijn en altijd zullen blijven, dat zij vergeving van de zonden en een eeuwig leven hebben.

Hoofdstuk V spreekt van de volharding van de heiligen. In de eerste acht artikelen wordt beleden dat de ware gelovigen, dank zij hun bewaring door de HERE, in het geloof zullen volharden tot het einde. In artikel 9 en volgende belijdt de kerk dat de gelovigen ook persoonlijk de zekerheid van hun volharding mogen kennen. Dat wordt in dit artikel dadelijk voorop gesteld.

De HERE bewaart zijn uitverkorenen tot behoud - en daarom mogen en kunnen zij zeker zijn van hun volharding. Gods Woord is duidelijk hierin. Christus heeft als de goede Herder verklaard: *Ik geef hun eeuwig leven en zij zullen voorzeker niet verloren gaan in eeuwigheid* (Joh. 10,28). Petrus verzekert ons als gelovigen *dat wij in de kracht van God bewaard worden door het geloof tot de zaligheid* (1 Petr. 1,5). Zo kan Paulus vrijmoedig belijden en roemen: *Geen schepsel zal ons kunnen scheiden van de liefde Gods welke is in Christus Jezus onze Here* (Rom. 8,39). En in 2 Tim. 4,9: *Voorts ligt voor mij gereed de krans der rechtvaardigheid, welke te dien dage de Here, de rechtvaardige rechter, mij zal geven, doch niet alleen mij, maar ook allen, die zijn verschijning hebben liefgehad*. En in vers 18: *De Here zal mij beveiligen tegen alle boos opzet en behouden in zijn hemels koninkrijk brengen*.

Ondanks deze duidelijke openbaring van onze God leren de Remonstranten dat men geen zekerheid van de volharding in dit leven kan hebben zonder bijzondere openbaring (*V.d.D. art. V*). Van zo'n bijzondere openbaring aan deze of die gelovige weet de Schrift echter helemaal niets! De Remonstranten volgen Rome met haar leer over de afval der heiligen, met het gevolg: nooit zekerheid, altijd twijfel, gemis aan troost....

De zekerheid van de volharding wordt gekend - al is de overtuiging hiervan niet altijd en bij allen even sterk. De gelovigen hebben die zekerheid, zo wordt in dit artikel beleden, naarmate zij vast geloven, dat zij levende leden van de kerk zijn en blijven. Leden van de kerk! Wij mogen als gelovigen dan ook nooit eigenwillige wegen gaan. Wij mogen noch op onszelf blijven staan, noch ook de ware kerk verlaten of ons niet daarbij voegen (art. 28 NGB). De weg om tot zekerheid te komen is de weg van de kerk met haar genademiddelen. Die lijn wordt in de Dordtse Leerregels gehandhaafd. Ook in dit hoofdstuk. Onze roeping is duidelijk, zullen wij de zekerheid van de volharding ontvangen en daarin bevestigd worden, namelijk: Naarde kerk!

Hoor het Woord! Gebruik de sacramenten! Zoek steeds de bediening der verzoening, de prediking van vergeving der zonden en het eeuwige leven. In die weg geloven wij vast en zeker dat wij ware, levende leden van de kerk zijn en dat ook zeker zullen blijven (Heid. Cat. Zondag 21). De catechismus wijst hierbij ook op de roem van Paulus in Romeinen 8; op het woord van Christus in Johannes 10 en op 1 Petr. 1,4-5 waar de apostel zegt dat *de hemelse erfenis is weggelegd voor ú, die in de kracht Gods bewaard wordt door het geloof tot de zaligheid*. De erfenis wordt bewaard voor de gelovigen - en de gelovigen worden bewaard voor de erfenis! Nu, door die bewarende kracht en trouw van God mogen wij als gelovigen ons toch verzekerd weten van de volharding!

Door welke middelen de zekerheid verkregen wordt.

Art. 10. Deze zekerheid komt dus niet voort uit een of andere speciale openbaring zonder of buiten het Woord, maar uit het geloof in Gods beloften, die Hij in zijn Woord zo overvloedig tot onze troost geopenbaard heeft. Zij komt ook voort uit het getuigenis van de Heilige Geest, die met onze geest getuigt, dat wij Gods kinderen en erfgenamen zijn, en tenslotte hieruit, dat de gelovigen zich met heilige ernst toeleggen op een goed geweten en goede werken. En als Gods uitverkorenen in deze wereld de vaste troost dat zij de overwinning zullen behouden, moesten missen en zonder dit onbedrieglijke onderpand van de eeuwige heerlijkheid moesten leven, dan zouden zij de beklagenswaardigste van alle mensen zijn.

In dit artikel over de zekerheid van de volharding wordt voorop gesteld dat die niet voortkomt uit een of andere speciale openbaring. Zoals de Remonstranten beweren. Een man als Paulus heeft stellig, volgens hen, zo'n persoonlijke openbaring gehad, waarom hij in zekerheid van behoud kon roemen - maar zo'n uitzondering daargelaten, zal geen gelovige de zekerheid van volharding verkrijgen. In deze leer volgen zij

Rome, die zó fel gekeerd is tegen de gereformeerde leer over de volharding der heiligen, dat zij zelfs op het concilie van Trente (1545-1563) de vervloeking heeft uitgesproken over iemand die met zekerheid beweert dat hij zal volharden tot het einde, terwijl hij zich niet op een bijzondere openbaring kan beroepen! Doch niet alleen Rome en de Remonstranten worden hier door Dordt bestreden. Maar ook de valse mystiek. Want die acht de zogenaamde 'inwendige verlichting' meer waard dan de leiding van de Heilige Geest door het Woord. Wat de Geest IN hen zegt rekent zij meer dan wat de Geest in de Schrift TOT hen zegt. Los van Gods Woord wordt dan gewacht op bijzondere inspraken, 'openbaring' van de Geest. Persoonlijke ervaringen en vrome bevindingen worden geprezen boven het licht van Gods Woord. Aan bepaalde teksten, uit hun verband gerukt, maar die hen 'invallen' wil men zich vastklemmen om daaruit troost te putten. Maar het resultaat is: twijfel en verlies van ware vertroosting

Alleen Gods onfeilbaar Woord biedt vastheid en troost. Op grond van het Woord wordt in dit artikel beleden dat de zekerheid van de volharding - de zekerheid van het geloof ware leden van de kerk te zullen blijven - wordt verkregen door drie middelen. Namelijk uit het geloof in Gods beloften; uit het getuigenis van de Heilige Geest; en ook hieruit dat de gelovigen zich toeleggen op een goed geweten en goede werken.

Allereerst dus uit het geloof in Gods beloften.

In 2 Kor. 1,20 lezen wij eerst: *Want hoevele beloften Gods er ook zijn, in Hem (in Christus) is het: Ja.* En daarop volgt: *daarom is ook door Hem het: Amen, tot eer van God door óns.* Wij danken het dus aan Christus, door de kracht van zijn Geest, dat wij ons Amen geven op Gods beloften. En dat is tot eer van God! En wij roemen: *Uw Woord is een lamp voor mijn voet en een licht op mijn pad* (Ps. 119,105). *Ten dage dat ik vrees* - zegt David - *vertrouw ik op U; op God, wiens Woord ik prijs* (Ps. 56,4). In het betrouwen op Gods Woord en beloften komt niemand beschaamd uit, *want des HEREN Woord is waarachtig* (Ps. 33,4). En God Zelf geeft bij herhaling deze belofte: *Ik zal u geenszins begeven; Ik zal u geenszins verlaten* (Heb. 13,5; Joz. 1,5; Jes. 41,17 e.a.p.). En alle beloften van God, te veel om op te sommen, heeft de HERE tot onze troost in zijn Woord geopenbaard. *En ieder die op die beloften, en daarin op God Zelf zijn geloof bouwt, zal niet beschaamd uitkomen* (Rom. 8,33; 1 Petr. 2,6). Deze zekerheid komt ook voort uit het getuigenis van de Heilige Geest Paulus zegt in Rom. 8,14: *Allen die door de Geest Gods geleid worden - door het Woord - zijn zonen Gods.* Als wij gelovig bouwen op Gods beloften, verzegeld in de heilige doop, dan zeggen wij, dan getuigt onze geest, dat wij zonen, kinderen, van God zijn. De Heilige Geest die ons gegeven is, *de Geest van het zoonschap*, doet ons God vrijmoedig aanroepen als Vader (vs. 15). En daarop volgt dan: *Die Geest getuigt mét onze geest dat wij kinderen Gods zijn* (vs. 16). De Geest treedt op als Kroongetuige voor God en Hij zegt: Dit is een kind van U. En de eigen geest zegt: Vader, ik ben Uw kind! En in de mond van twee of drie getuigen zal alle woord bestaan! In de derde plaats komt de zekerheid Gods kinderen te zijn en te blijven, ook hieruit voort dat de gelovigen zich met heilige ernst toeleggen op een goed geweten en goede werken. Zo zegt de apostel Paulus: *Hierin oefen ik mijzelf altijd een onergerlijk geweten te hebben voor Goden mensen* (Hand. 24,16). Met de Heid. Cat. Zondag32 belijden wij dat wij goede werken moeten doen, óók om zelf van ons geloof uit de vruchten verzekerd te zijn. Het bevel is ons gegeven: *Laat uw licht schijnen voor de mensen opdat zij uw goede werken zien en uw Vader, die in de hemelen is, verheerlijken* (Mat. 5,16). Hoe meer wij als gelovigen leven met een rein geweten en in goede werken, hoe meerde HERE ons zeker maakt van ons kindschap Gods. *In de vreze des HEREN* - openbaar in goede werken - *ligt*

sterke ge-rustheid, ja zij is een bron des levens (Spr. 14,26-27). Vaak komt twijfel en onzekerheid voort uit een slap en traag leven naar Gods wil, en ...een'ruim'geweten!

Wat is het een grote rijkdom in ons leven door genoemde middelen er zeker van te mogen zijn, dat wij zullen volharden tot het einde. Niet door eigen kracht en verdienste, maar op grond van de belofte dat wij *door de kracht van God bewaard worden door het geloof tot de zalig-heid*(1 Petr. 1,5).

Indien wij deze vaste troost zouden moeten missen zouden wij er zeer ellendig aan toe zijn. Ja zelfs: *Indien wij alleen voor dit leven onze hoop op Christus gebouwd hebben, zijn wij de beklagenswaardigste van alle mensen* (1 Kor. 15,19). Want nietwaar? We zouden dan altijd in twijfel leven, geen zekerheid van eeuwig behoud, verschrikt voor de macht van de duivel en de wereld, in angst voor het grote eindgericht. Dan zou de ongelovige minder ongelukkig zijn dan wij, want hij kan nog van allerlei genieten, dat wij ons om Christus' wil moeten onzeggen In het ware geloof echter, *dat de zekerheid is der dingen die men hoopt en het bewijs der dingen, die men niet ziet* (Heb. 11,1) *zijn wij meer dan overwinnaars door Hem die ons heeft liefgehad* (Rom. 8,37)!

Gemis en herstel van de volharding.

Art. 11. Intussen getuigt de Schrift dat de gelovigen in dit leven tegen allerlei zondige twijfel te strijden hebben en in zware aanvechting dit volle geloofsvertrouwen en deze zekerheid van de volharding niet altijd ervaren. Maar God, de Vader van alle vertroosting, laat hen niet boven vermogen verzocht worden, want Hij zal met de verzoeking ook voor de uitkomst zorgen en Hij maakt door de Heilige Geest hen weer zeker van de volharding.

De leerregels getuigen van praktisch inzicht. De broeders in Dordrecht kenden de Schriften die van zekerheid spreken. En zij kenden ook het leven van de gelovigen, waarin heus niet altijd de juichtoon van die zekerheid klinkt! Trouwens, de Schrift getuigt ook daarvan. Het leven van Gods volk staat telkens in het teken van strijd. Allerlei twijfel en harde worsteling tegen de zondemacht kunnen de blijdschap van de bewarende hand over hen soms zomaar doen tanen en wegnemen. En twijfel is zónde! Er is geen sprake van - hoewel door velen beweerd - dat twijfel een teken zou zijn van een leven in diepe ernst, kenmerk van het echte geestelijke leven. Maar nee, het ware geloof, waarin voor twijfel geen plaats is, dat getuigt van diepe ernst. Namelijk van het ernstig nemen van Gods beloften om daarop te bouwen en daaraan niet te twijfelen. Dat is de HERE welgevallig. Zoals de Schrift getuigt van Abraham, de vader van alle gelovigen: *Aan de belofte Gods heeft hij niet getwijfeld door ongeloof doch hij werd versterkt in zijn geloof en gaf Gode eer* (Rom. 4,20). Dit neemt echter niet weg dat kinderen van Abraham, ware gelovigen, soms toch tegen allerlei zondige twijfel (de twijfel IS zondig!) te strijden hebben. Niemand heeft een volkomen geloof zoals het avondmaalsformulier zegt - en niemand is geheel verlost van de zonde. Van nature zijn wij vlees, *verkocht onder de zonde* (Rom. 7,14). Daarom telkens die strijd tegen twijfel. De satan komt met zijn aanvallen en doet een appèl op het zwakke, zondige vlees; en wat kan er dan niet woelen in hoofd en hart aan onzekerheid, aan twijfel en bange vrees. De HERE vraagt van zijn volk standvastigheid en Heb. 10,22

zegt: *Laten wij toegaan* - in het heiligdom met onze gebeden - *met een waarachtig hart, in vólle verzekerdheid van het geloof*. Maar ach, door twijfel is dan het geloofsvertrouwen ingezonken en de zekerheid van de volharding wordt niet ervaren. Twijfelen is hinken op twee gedachten, heen en weer geslingerd worden tussen ja en nee. Dat kan benauwend erg zijn. Er kunnen zware aanvechtingen zijn van de satan, door krachtige verzoeken en listige verleidingen. *Wij hebben de strijd niet tegen vlees en bloed* - tegen ménsen - *maar ... tegen de boze geesten in de hemelse gewesten* (Ef. 6,12). Daarom moeten we maar nooit dapper doen en denken: Ik kan er wel tegen! Dat dacht Petrus ook, maar hij viel in de verzoeking en ... verloochende zijn Heiland. Wij moeten maar aanhouden in het gebed: *Leidons niet in verzoeking, maar verlos ons van de boze* (Mat. 6,13). Wat voor zware aanvechtingen heeft Job wel niet gekend, zodat hij klaagde: *Zie ik schreeuw: Geweld! Maar ik krijg geen antwoord, ik roep om hulp, maar er is geen recht* (Job 19,7). En Asaf klaagde: *Bijkans waren mijn voeten afgeweken, bijna waren mijn schreden uitgegleden* (Ps. 73,2). En in Ps. 77,8: *Zal de HERE dan voor altoos verstoten en niet meer goedgunstig zijn ?* Aangrijpend van ernst is het bange woord van Jeremia: *Waarom is mijn pijn altoosdurend en mijn mond ongeneeslijk, en wil zij zich niet laten helen* (Jer. 15,8)? Wij kunnen heus niet spreken van héliden in het geloof! Die zijn er niet! Ook Hebreeën 11 roemt niet in geloofshelden, maar in de rijkdom en de kracht van het gelóóf!

Nochtans: het geloofsvertrouwen zal bij de heiligen, hoezeer soms gekweld door twijfel en hoe krachtig de aanvechting mag zijn geweest, tóch weer terugkomen! WANT Gód is getrouw! *God, de Vader van onze Here Jezus Christus, de Vader der barmhartigheden en de God aller vertroosting* (2 Kor. 1,3). Hij laat zijn kinderen niet omkomen in de misère van twijfel en aanvechtingen. Hij bewaart hen in de verzoeken. Hij laat hen niet boven vermogen verzocht worden, maar Hij zorgt mét de verzoeking ook voor de uitkomst. Naar zijn belofte: *Gij hebt geen bovenmenselijke verzoeking te doorstaan. En God is getrouw, die niet zal gedogen, dat gij boven vermogen verzocht wordt, want Hij zal met de verzoeking ook voor de uitkomst zorgen, zodat gij er tegen bestandzijt* (1 Kor. 10,13).

De HERE God houdt ook in verzoeken door wereld en satan alles in zijn macht. Hij gaf de satan permissie Job aan te vallen, maar ... tot zóver als Hij wilde (Job 1 en 2). Zo wist ook de profeet Jeremia zich getroost toen de vijanden op hem loerden: *Maar de HERE is met mij als een geweldige held* (Jer. 20,11)!

Hoe krachtig ook de boze later Paulus ging benauwen en hem in de engte dreef, hij wist en beleed: *Doch de Here heeft mij ter zijde gestaan en kracht gegeven*. En ook: *De Here zal mij beveiligen tegen alle boos opzet en behouden in zijn hemels koninkrijk brengen* (2 Tim. 4,17-18).

En wij? Zal de boze met zijn aanvechtingen ons als gelovigen, ooit kunnen scheiden van Gods liefde in Jezus Christus? Geen sprake van. Wij belijden: Ook in de felste aanvechtingen mag ik er zeker van zijn en er troost uit putten, dat mijn Here Jezus Christus - door zijn helse angsten en verschrikkingen - mij van de angst en pijn van de hel verlost heeft (Heid. Cat. Zondag 16). Hoe fel de aanvechting en hoe sterk soms de twijfel - de HERE gééft uitkomst en Hij maakt door de Heilige Geest weer zeker van de volharding. Geen duivel of welke vijand ook kan dat keren!

De nieuwtestamentische kerk mag dan ook - op grond van 's Vaders barmhartigheid en trouw en van Christus' verdiensten - jubelend belijden met Jeremia, de profeet van het Oude verbond: *Zingt de HERE, looft de HERE, want Hij bevrijdt het leven van de arme uit de macht der boosdoeners* (Jer. 20,13)!

Beproeving en verzoeking.

In de Statenvertaling van het Oude Testament lezen we meer dan eens het woord 'verzoeking', dat in die tijd de betekenis had van beproeving. In de Nieuwe Vertaling staat daarvoor in de plaats dan ook het woord 'beproeving'. In de Statenvertaling lezen we b.v. dat God Abraham verzocht inzake het offer van Izak. In de Nieuwe Vertaling lezen wij: *Hierna gebeurde het dat God Abraham op de proef stelde* (Gen. 22,1). Vele dergelijke voorbeelden zijn te noemen.

Het woord 'beproeving' betekent het op de proef stellen van het geloof van iemand, van zijn liefde, zijn standvastigheid, enz. De HERE beproeft meer dan eens zijn kinderen door allerlei verdrukkingen en moeiten. Die beproeving dient tot heil. Zoals een goed soldaat door de strijd tot een veteraan gevormd wordt, zo wordt in de verdrukking de christen-soldaat tot een beproefde strijder: hij kan er tegen! Die druk maakt de veerkracht groter en doet volharden in de strijd. Juist in dagen van vervolging, waarin Gods volk beproefd wordt, bloeit de zekerheid van het geloof.

Beproeving maakt de geesten ook openbaar. Zo verklaart de Heiland in de gelijkenis van de zaaier dat met het zaad op de rotsbodem, dat geen diepe wortel kan schieten, diegenen worden aangewezen, die wel met blijdschap het Evangelie hebben ontvangen, maar zij zullen *in een tijd van beproeving afvallig worden* (Luc. 8,13). De ware gelovigen echter worden door de verdrukkingen juist sterker. Daarom kan Paulus schrijven: *Wij roemen in de verdrukkingen, daar wij weten, dat de verdrukking volharding uitwerkt* (Rom. 5,3)!

Zo beproeft de Here wel zijn volk, maar *Hijzelf brengt niemand in verzoeking* (Jak. 1,13). Verzoeking. Christus leert en vermaant ons te bidden: *Leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van de boze* (Mat. 6,13). Verzoeking wijst op verleiding tot zonde. En daar is de boze op uit! Hij is DE verzoeker, de grote en gevaarlijke verleider tot zonde. Van het begin van de wereld af: *De slang die met haar sluwheid Eva verleidde* (2 Kor. 11,3). Paulus zond Timoteüs naar de Tessalonicenzen, *om mij - zegt hij - te vergewissen van uw geloof, of de verzoeker u misschien verzocht had* (1 Tess. 3,5). Wij hebben die verzoeking dan ook te vrezen. *Waakt en bidt dat gij niet in verzoeking komt - waarschuwt Christus - want de geest is wel gewillig, maar het vlees is zwak* (Mat. 26,41).

Nu zegt Jakobus echter: *Houdt het voor enkel vreugde mijn broeders, wanneergij in velerlei verzoeking valt* (Jak. 1,2). De gelovigen verkeerden toen in moeilijke omstandigheden. Allerlei kwaad heerste in de gemeente en zij werden door de wereld gehaat en verdrukt.

En zeker mogen de gelovigen de verzoeking niet begeren of zoeken, maar als zij erin terecht komen en er midden in zitten, moeten zij zich daarover zelfs verblijden. Want door die verzoeking beproeft de Here hun geloof. Zoals Jakobus er aan toevoegt: *Want gij weet, dat de beproefdheid van uw geloof volharding uitwerkt* (vs. 3). Zo verstaan wij ook vs. 12: *Zalig is de man, die in verzoeking volhardt, want, wanneer hij de proef heeft doorstaan, zal hij de kroon des levens ontvangen.*

Laat niemand - zo vervolgt Jakobus - als hij verzocht wordt zeggen: ik word

van Godswegen verzocht (vs. 13). Integendeel: God zelf brengt niemand in verzoeking, dat is: Hij verleidt niemand tot zonde. Dat is het sinistere werk van de boze. Hij tracht door allerlei middelen de gelovigen te verleiden. Daarvoor moeten we tot en met op onze hoede zijn. Paulus waarschuwt dan ook de gemeente: *Geeft de duivel geen voet* (Ef. 4,27). En: *Biedt weerstand aan de duivel en hij zal van u vlieden* (Jak. 4,7). Daarom ook: *Neemt het schild des geloofs ter hand waarmee gij al de brandende pijlen van de boze zult kunnen doven* (Ef. 6,16).

En wat vaak de oorzaak is van verzoeking? Jakobus zegt: *Zo vaak iemand verzocht wordt, komt dit voort uit de zuiging en verlokking van zijn eigen begeerte* (vs. 14). *Wandelt daarom door de Geest - zo vermaant Paulus - en voldoet niet aan het begeren van het vlees* (Gal. 5,16). En hij waarschuwt voor het gevaar van de rijkdom: *Wie rijk willen zijn, vallen in verzoeking, in een strik en in vele dwaze en schandelijke begeerten* (1 Tim. 6,9). Het gebed: "Leid ons niet in verzoeking" mag dan ook nooit verslappen, want "Wij zijn van onszelf zó zwak, dat wij zelfs geen ogenblik kunnen stand houden" (Heid. Cat. Zondag 52). Het is een rijke vertroosting in alle moeite en verdrukking te weten: *God is getrouw, die niet zal gedogen, dat gij boven vermogen verzocht wordt, want Hij zal met de verzoeking ook voorde uitkomst zorgen, zodat gij er tegen bestand zijt* (1 Kor. 10,13).

De vruchten van de volharding.

Art. 12. Deze zekerheid van de volharding verleidt de ware gelovigen beslist niet tot hoogmoed en zondige zorgeloosheid. Integendeel, hieruit komen voort nederigheid, kinderlijke eerbied, een godvrezend leven, volharding in alle strijd, vurige gebeden, standvastigheid in het kruisdragen en in het belijden van de waarheid en ook blijvende blijdschap in God. Het overdenken van die weldaad is voor hen juist een aansporing zich ernstig en voortdurend te oefenen in dankbaarheid en goede werken. Dit blijkt immers uit de getuigenissen van de Schrift en de voorbeelden van de heiligen.

De gereformeerde leer van de volharding der heiligen draagt volgens de Remonstranten geen goede, maar slechte en schadelijke vruchten. Die leer is een oorkussen voor het vlees, de zondige natuur (*V.d.D. art. VI*); zij werpt de deur wijd open voor vléselijke zekerheid. Want - zo beweren zij - wie overtuigd is dat hij ongetwijfeld zal volharden, die leeft zorgeloos; dat brengt die leer mee, dat ligt er in opgesloten en vloeit noodwendig daaruit voort. De 'verzekerde' kan immers niets meer gebeuren en voor straf hoeft hij niet bang te zijn. Hij is immers veilig, hij is 'binnen'! Laat de mens maar twifelen aan zijn eeuwig welzijn. Dat is te prijzen, want die twijfel zet hem in actie: hij moet zich inspannen om te kunnen volharden! Echter blijven de Remonstranten door deze leer slaven ... Zij moeten zelf door hun goede wil maar trachten te volharden - uiteindelijk zelf de hemel verdienen...!

De leer van de volharding zou zorgeloosheid werken? Dat is dezelfde laster als over

de belijdenis van Zondag 24 Heid. Cat., dat wij namelijk door onze goede werken niets verdienen bij God. Ook dat zou zorgeloze en goddeloze mensen maken. Zij willen niet erkennen, dat alles genade is, onverdiende gunst; zowel de gave van de volharding als ook de beloning van goede werken.

Zou toch de leer van de volharding zorgeloosheid werken? Dat kan wel. Maar dan wordt misbruik gemaakt van deze leer. Iemand kan -terwijl zijn leven van geen enkele ernst met Gods wil getuigt - zich beroemen en denken: Het komt met mij wel goed Zo striemde Amos de vals-gerusten in zijn dagen: *Wee de zorgelozen op Sion en die zich veilig voelen op de berg van Samaria* (Am. 6,1).

Maar die zorgeloosheid is beslist uitgesloten bij allen die in geloof bouwen op Gods Woord en beloften. De Schrift getuigt overvloedig van allerlei rijke vruchten die de ware gelovigen, verzekerd van hun volharding, voortbrengen. Zij zijn door het geloof in Christus ingeplant en dan kan het niet anders of zij brengen vruchten van dankbaarheid voort (Heid. Cat. Zondag 24). Christus zegt immers zelf: *Ik ben de wijnstok, gij zijt de ranken. Wie in Mij blijft, gelijk Ik in hem, die draagt veel vrucht* (Joh. 15,5). In plaats van hoogmoed zijn de ware gelovigen nederig en klein in zichzelf, als leerlingen van Hem, die gezegd heeft: *Leert van Mij dat Ik zachtmoedig ben en nederig van hart* (Mat. 11,29). Zij leven in kinderlijke eerbied voor hun Vader in de hemel, want heeft Hij hen niet in souverain welbehagen tot zijn kinderen aangenomen? Zowel in het Oude als in het Nieuwe Testament lezen wij van een godvrezend leven juist en alleen van hen, die zich voor tijd en eeuwigheid veilig weten, gekocht door Jezus Christus tot zijn eigendom in leven en in sterven. Zij zijn het die zich ernstig afvragen: *Hoe zal ik de HERE vergelden al zijn weldaden jegens mij* (Ps. 116,12)? Mozes, David, Asaf en andere psalmdichters, die zich volkomen veilig wisten bij de HERE, roemen en prijzen de HERE in hun liederen en in hoeveel psalmen wel niet lezen wij van hun vurige, ootmoedige gebeden! De apostel Paulus, die juichte: *Ik ben verzékerd dat geen schepsel ons zal kunnen scheiden van de liefde Gods* (Rom. 8,39), heeft zijn leven verteerd in zijn dienst voor de HERE. En Johannes getuigt dat wij kinderen Gods zijn èn dat *wij wéten dat, als de Here geopenbaard zal zijn, wij Hem gelijk zullen wezen* En dan voegt hij daaraan toe: *Een IEDER die deze hoop op Hem heeft, reinigt zich, gelijk Hij rein is* (1 Joh. 3,2-3). Vele kinderen Gods, die weigerden om ook maar iets prijs te geven van hun Schriftuurlijke belijdenis, hebben hun kruis om Christus' wil blijmoedig gedragen tot in de dood ... op brandstapel of schavot. En waarom? Wel, ómdat zij verzekerd waren en ervan zongen: Wij gaan ten hemel in en erven koninkrijken! Ja, het geheim van standvastigheid in alle strijd en lijden en van blijde liefdesdienst is de zekerheid van de volharding. Zó leert het ons Gods Woord en daarvan zijn vele voorbeelden van de heiligen!

De Remonstranten, als slaven, verstaan niet, ja loochenen, dat kinderen van God, die zeker zijn van de volharding, een volk zijn *dat zijn lichamen stelt tot een levend, heilig en Gode welgevallig offer* (Rom. 12,1) - *volijverig in goede werken* (Tit. 2,14).

Uit de val in zonde weer opgericht. En dan?

Art. 13. Bij hen die weer opgericht worden, nadat zij in zonde gevallen zijn, herleeft het vertrouwen te zullen volharden. Maar dat veroorzaakt zeker geen zorgeloosheid en slordigheid in de dienst van God. Nee, zij zorgen er juist des te meer voor nauwgezet op de wegen van de Here te blijven. Deze zijn immers tevoren bereid opdat zij die daarop wandelen, de zekerheid van hun volharding mogen bewaren. Dan zal het aangezicht van God, die met hen verzoend is, zich niet van hen afkeren wegens misbruik van zijn vaderlijke goedheid. Daardoor zouden zij in nog grotere geestelijke benauwdheid terecht komen. Want wanneer zij die God vrezen zijn vriendelijk aangezicht zien, is dat hun zoeter dan het leven, maar wanneer God zijn aangezicht verbergt, is dat hun bitterder dan de dood.

De HERE bewaart zijn uitverkorenen, ook wanneer zij door zwakheid in zonde zijn gevallen. Hij neemt zijn Heilige Geest niet helemaal van hen weg. En door het Woord brengt de Geest hen terug tot God, in de weg van berouw en schuldbelijdenis. Zij zijn dan uit de val in zonde weer opgericht. En dan?

Reageert de tot God teruggekeerde zondaar in de zin van: "Het kan dus heel wat lijden en mij kan niets meer overkomen. God kan toch van mij niet meer af?" Zó lastert de Remonstrant! De leer van de volharding veroorzaakt immers, volgens hen, zo'n zorgeloosheid. Maar het tegendeel is waar. Door Gods genade weer opgericht schaamt hij zich diep dat hij zijn hemelse Vader zó ernstig heeft bedroefd door zijn ongerechtigheid. Hij heeft een bittere ervaring opgedaan en hij vreest des te meer om van Gods Vaderlijke goedheid misbruik te maken om nog grotere geestelijke benauwdheid te moeten ervaren. Hoe zou b.v. David, die geklaagd heeft *dat Gods hand dag en nacht op hem drukte* (Ps. 32,4) toen hij zijn zonde nog niet beleden had - ooit God durven verzoeken door zich weer in zo'n zonde-situatie te begeven! *De HERE omringde hem weer met jubelzangen van bevrijding* (Ps. 32,7); door de genade van de Heilige Geest kreeg hij weer vertrouwen te zullen volharden. En die rijkdom zou hij tot geen enkele prijs weer willen verliezen! Daarom ging hij - en gaan allen die door God uit hun zonde zijn opgericht - te meer ervoor zorgen om nauwgezet op de wegen van de HERE te blijven. *Hun droefheid naar Gods wil brengt onberouwelijke inkeer tot heil* (2 Kor. 7,10). Zij belijden: *Ik heb gedwaald als een verloren schaap; zoek uw knecht, want uw geboden vergeet ik niet* (Ps. 119,176). Zij bedenken weer en maken ernst met wat de apostel Paulus zegt: *Zijn maaksel zijn wij, in Christus Jezus geschapen om goede werken te doen, die God tevoren bereid heeft, opdat wij daarin zouden wandelen* (Ef. 2,10).

In het tweede deel van dit artikel wordt gesproken over het aangezicht van God. Wanneer zij die God vrezen zijn vriendelijk aangezicht zien, of opnieuw mógen zien, dan is hun dit zoeter dan het leven. Dat is niet teveel gezegd! Want als Gods aangezicht over ons is, dan betekent dat, dat Hij in liefde op ons neerziet en dat Hij die liefde ook actief zal bewijzen en schenken. Wanneer David in Psalm 4 verklaart dat

velen zeggen: *Wie zal ons het goede doen zien?*, dan smeekt hij dit éne van de HERE: *Verhef over ons het licht uws aanschijns, o HERE* (Ps. 4,7). Dan is het goed, dan is het rijk: het betekent blijdschap in de HERE, vrede met God en met de broederen. Hij verklaart dan ook in vers 8: *Gij hebt meer vreugde in mijn hart gegeven dan toen hun koren en most overvloedig waren.* En hij belijdt in Ps. 63,4: *Uw goedertierenheid - waarin Gods aangezicht in gunst over hem is - is beter dan het leven!*

Als Gods aangezicht over ons is, dan betekent dat tevens, dat de Here gaarne naar ons luistert: *Hij heeft zijn aangezicht niet voor hem - voor de ellendige - verborgen, maar Hij heeft gehoord toen hij tot Hem riep* (Ps. 22,25). Wij mogen met overtuiging zingen:

Gods vriend'lijk aangezicht
Heeft vrolijkheid en licht
Voor all'oprechte harten

Ten troost verspreid in smarten. Jezus Christus verklaart: *Zalig de reinen van hart, want zij zullen God zien* (Mat. 5,8). En de volle vervulling daarvan lezen wij in Op. 22,4: *Zijn dienstknechten zullen Hem vereren en zij zullen zijn aangezicht zien!* Ja werkelijk: Gods aangezicht over ons is zoeter dan het leven. En wanneer Hij zijn aangezicht voor ons verbergt? Dat is bitterder dan de dood zo wordt hier beleden. Want dat betekent, dat de toorn van God over ons is en dat Hij dan ook niet hoort naar onze gebeden. Daarom smeekt David: *Verberg uw aangezicht niet voor mij, wijs uw knecht niet af in toom* (Ps. 27,9). En: *Verberg uw aangezicht niet voor uw knecht, want het is mij bang te moede: antwoord mij haaste-lijk* (Ps. 69,18). Door Jesaja zegt de HERE tot zijn volk: *In een uitstorting van toom heb Ik mijn aangezicht een ogenblik voor u verborgen* (Jes. 54,8). Job klaagde: *Waarom verbergt Gij uw aangezicht en beschouwt Gij mij als een vijand* (Job 13,24)? Het verbergen van Gods aangezicht over ons betekent dus, dat de hemel voor ons als koper is: de HERE hoort niet. Ja dat wij zullen vergaan door zijn toorn! Waarlijk, het zou ons bitterder zijn dan de dood.

Zij die uit de smart van hun vallen in zonde weer zijn opgericht, zullen zich daarom ook verblijden als zij weten dat Gods aangezicht weer over hen is. En in grote dankbaarheid en in kinderlijke eerbied zullen zij in de kerk de ambtelijke zegen ontvangen: *De HERE doe zijn aangezicht over u lichten en zij u genadig; dé HERE verheffe zijn aangezicht over u en geve u VREDE* (Num. 6,25-26).

Gods genadewerk in ons van begin tot einde door het WOORD

Art. 14. Het heeft God behaagd zijn genadewerk in ons te beginnen door de prediking van het Evangelie. Evenzo wil Hij het instandhouden, voortzetten en voltooien door het horen, lezen en overdenken van het Evangelie, door aansporingen, dreigementen, beloften en ook door het gebruik van de heilige sacramenten.

De Schriftuurlijke leer over verkiezing en volharding is nu breedvoerig en nauwgezet beleden. De vraag HOE de HERE zijn genade en heil werkt is daarbij telkens aan de orde geweest en kort beantwoord. Dat wordt nu in artikel 14 samengevat.

Wat het begin van Gods genadewerk in ons betreft: dat wordt gewerkt door de

prediking van het Evangelie. Dus niet on-middellijk, zonder het Woord. Geen on-middellijke wedergeboorte. Nee, de wijze God heeft het Evangelie bestemd tot zaad der wedergeboorte (III/IV art. 17). In hoofdstuk I, art. 3 is reeds beleden dat God, om de mensen tot het geloof te bréngen, genadig verkondigers van het Evangelie de wereld inzendt. *Hoe zullen zij immers geloven in Hem van wie zij niet gehoord hebben? Hoe horen zonder prediker? En hoe zal men prediken zonder gezonden te zijn* (Rom. 10,14). Zo belijden wij ook met Zondag 25 Heid. Cat., dat het geloof komt van de Heilige Geest, die het geloof wérkt door de verkondiging van het heilig Evangelie. De betekenis van de prediking strekt zich veel verder uit. God gaat door die prediking van het Woord zijn genadewerk ook instandhouden, voortzetten en voltooien. De roeping van de kerk tot de prediking en de geheel-enige betekenis van het Woord wordt bij herhaling beklemtoond. De HERE werkt èn versterkt daardoor het geloof. Hij onderwijst en vermaant zijn volk door de prediking. Hij bewaart zijn werk van genade, houdt het in stand en voltooit het door geen ander middel. De gemeente moet samenkomen tot de erediensten, de diensten van Woord en sacrament. Hij vermaant tot het horen, lezen en overdenken van het Evangelie. Zowel het Oude als het Nieuwe Testament getuigen daarvan. In het Oude Testament o.m.,

Mozes moest het volk op het hart binden hun kinderen te leren mét hen de geboden en inzettingen van de Here te onderhouden, *opdat -zo moesten zij zeggen - het ons altijd wél zal gaan en Hij ons in het leven zal behouden* (Deut. 6,24). In de dagen van Nehemia kwam het volk Gods samen en de priester Ezra bracht toen de wet voor de gemeente. Die wet werd gelezen en een aantal bekwame mannen gaven daarna het volk onderricht in de wet. *Zij lazen namelijk uit het boek, uit de wet Gods, duidelijk voor en gaven uitlegging* (Neh. 8,9). In het Nieuwe Testament o.m.:

Het Woord des Heren blijft in der eeuwigheid: Dit nu is het Woord, dat u als Evangelie verkondigd is (1 Petr. 1,25). Paulus schrijft aan de gemeente te Rome: *Nabij u is het Woord, in uw mond en in uw hart, namelijk het Woord des geloofs, dat wij prediken* (Rom. 10,8). En hij bindt Timoteüs op het hart: *Verkondig het Woord, dring er op aan, gelegen of ongelegen, wederleg, bestraf en bemoedig met alle lankmoedigheid en onderrichting* (2 Tim. 4,2).

Elk van God ingegeven Schriftwoord (beter: Al de Schrift is van God ingegeven - Statenvertaling) *is ook nuttig om te onderrichten, te weerleggen, te verbeteren en op te voeden in de gerechtigheid* (2 Tim. 3,16). Daarom ook: *Verlangt als pasgeboren kinderen naar de redelijke, onvervalste melk, opdat gij daardoor moogt opwassen tot zaligheid* (1 Petr. 2,2). Over de openbaring van de Here aan Johannes op Patmos lezen wij: *Zalig hij die voorleest en zij die horen de woorden der profetie, en bewaren hetgeen daarin geschreven staat* (Op. 1,3). En de schrijver aan de Hebreeën vermaant de gemeente: *Wij moeten onze eigen bijeenkomst niet verzuimen, zoals sommigen dat gewoon zijn, maar elkander aansporen* (Heb. 10,25). Ook door waarschuwingen en dreigementen wil de Here zijn genadewerk voortzetten en de gemeenten bewaren: de tucht dient immers tot behoud van de zondaren!

Tenslotte wordt genoemd het gebruik van de sacramenten, want mede daardoor versterkt de Heilige Geest het geloof (Heid. Cat. Zondag 25), ja, zo bekrachtigt Hij in ons het heil waaraan Hij ons deel geeft (NGB art. 33).

Zo wordt in dit artikel de heerlijke en dure roeping van de kerk beleden, want aan haar is het Woord toevertrouwd: *Daar God ons waardig heeft gekeurd om ons het Evangelie toe te vertrouwen, spreken wij, niet om mensen te behagen, maar Gode, die onze harten keurt* (1 Tess. 2,4). En Paulus roept Timoteüs toe: *O Timoteüs, bewaar*

wat u (namelijk het pand van het Woord) is toevertrouwd (1 Tim. 6,20). En de apostel verklaart: *Het huis Gods, dat is de gemeente van de levende God, een pijler en fundament der waarheid* (1 Tim. 3,15).

Door de ambtelijke diensten van de kerk van Woord, sacrament en tucht wordt Gods genadewerk begonnen, voortgezet en voltooid. Hoe groot is dan ook haar verantwoordelijkheid om in al haar diensten in trouw te volharden en in niets af te wijken van het Woord. Waarlijk: De uitverkiezende en volharding-schenkende God werkt door middel van zijn kerk!

Bestrijding en verdediging van de leer van de volharding.

Art. 15. Deze leer dat de ware gelovigen en heiligen zullen volharden en daar zeker van mogen zijn, heeft God tot eer van zijn naam en tot troost van allen, die Hem vrezen, zeer overvloedig in zijn Woord geopenbaard en Hij prent die in de harten van de gelovigen in.

Weliswaar wordt deze leer door het vlees niet begrepen, door de satan gehaat, door de wereld bespot, door onkundige mensen en huichelaars misbruikt en door dwaalgeesten bestreden, maar de bruid van Christus heeft haar altijd als een schat van oneindige waarde liefgehad en standvastig verdedigd. God zal ervoor zorgen, dat zij dit ook zal blijven doen; tegen Hem kan geen plan iets uitrichten en is geen enkele macht opgewassen.

Deze enige God, Vader, Zoon en Heilige Geest, zij eer en heerlijkheid in eeuwigheid. Amen.

Dit laatste artikel van het hoofdstuk over de volharding van de heiligen is één lofprijzing op de eeuwige, levende God, de Eerste en de Laatste. Hij heeft overvloedig geopenbaard in zijn Woord dat de ware gelovigen zullen volharden tot het einde en dat zij van die volharding ook verzekerd worden in dit leven. De Schriftbewijzen in voorgaande artikelen wijzen en het één en het ander duidelijk aan. En het is een openbaring van rijke vertroosting voor Gods kinderen: de twijfel overwonnen, en - wat is 't vooruitzicht heerlijk: de eeuwige zaligheid door God in Christus bereid voor allen die Hem liefhebben. Die zekerheid is geen zelf-suggestie of iets dergelijks. Verre vandaar! De Heilige Geest werkt die zekerheid in hun harten door Gods onfeilbaar Woord, door de beloften van *zijn vredesverbond dat niet zal wankelen* (Jes. 54,10)! Wanneer Johannes op Patmos geopenbaard wordt welke bange tijden aanbreken als het beest uit de zee heerschappij voert, dan lezen wij, hoe de heiligen die verschrikkingen toch aankunnen: *Hier blijkt de volharding en het geloof der heiligen* (Op. 13,10; 14,2).

In dit artikel wordt verder een hele opsomming gegeven van allerlei bestrijding en verwerping van de leer van de volharding. En dat is vandaag alleen maar erger dan toen. In geen enkel opzicht staat de wereld van ongeloof en dwaling gunstiger tegenover deze leer. Integendeel. Hoe kan het ook anders! De duivel, *die leugenaar*

en de vader der leugen (Joh. 8,44) blijft rondgaan als een brullende leeuw, zoekende wie hij zal verslinden (1 Petr. 5,8) en hij is vol gramschap, want hij weet dat hij weinig tijd heeft (Op. 12,12). De duivelen en de boze geesten zijn zó verdorven dat zij vijanden zijn van God en van al het goede; zij willen alles vernielen en verwoesten door hun bedriegerijen (NGB art. 12). Daarom razen ze tegen deze leer van de volharding, waarin immers God alléén alle eer ontvangt en welke leer allen die God vrezen, tot rijke troost is omdat zij wéten door de kracht van God bewaard te worden tot de zaligheid. Geen wonder dat de satan en zijn trawanten deze leer haten; zij haten God en zijn kerk met een volkomen haat! Daarom: in de openlijke haat en spot tegen God en zijn dienst; in het toenemend gebrek aan Schriftuurlijke kennis; in de vloedgolf van dwalingen en afgoderijen; in de vlucht in allerlei sekten; in de invloed van anti-christelijke leringen in de ‘algemene’ christenheid meer dan ooit tevoren - in dat alles moeten wij zien de triomf van de geest uit de afgrond; en het is één protest tegen de leer van de volharding, tegen Gód, die zijn volk dóet volharden in het geloof en die zijn volk schenkt de zekerheid van de volharding.

Maar - al loopt ook heel de wereld te hoop tegen deze leer: de bruid van Christus, zijn duurgekochte kerk, heeft deze leer altijd als een schat van oneindige waarde innig liefgehad. Zij heeft altijd erkend en beleden dat niets te waarderen is boven de genade van God, waarin Hij haar het eeuwige leven gééft, daarbij bewaart en haar daarvan verzekert. Ja, zij gelooft *en is er zeker van, dat het lijden van de tegenwoordige tijd niet opweegt tegen de heerlijkheid die over haar ge-openbaard zal worden* (Rom. 8,18). Bij haar, de kerk van Christus, en bij haar alléén wordt deze leer van de volharding bewaard, want *de gemeente van de levende God is een pijler en fundament der waarheid* (1 Tim. 3,15). Zij is de bruid van Christus, de hemelse bruidegom. Zoals Paulus zegt: *Met een ijver Gods waak ik over u, want ik heb u verbonden aan één man, om u als een reine maagd voor Christus te stellen* (2 Kor. 11,2). En de bruid verlangt naar en roept om de komst van de bruidegom: *De Geest en de bruid zeggen: Kom!* (Op. 22,17). En de bruidskerk roept niet vergeefs: *Laten wij blijde zijn en vreugde bedrijven en Hem de eer geven, want de bruiloft des Lams is gekomen en zijn vrouw heeft zich gereedgemaakt* (Op. 19,7). En de kerk, als bruid van Christus, wordt vergaderd, beschermd en onderhouden van het begin der wereld tot aan het einde in éénheid van het ware geloof (Heid. Cat. Zondag 21). Dús ook in éénheid van het geloof aan de volharding van de heiligen. De INHOUD toch van de belijdenis garandeert haar voortbestaan, want hierin wordt het Woord van God nagesproken en beleden. En Gods Woord bestaat in der eeuwigheid: *De hemel en de aarde zullen voorbijgaan, maar mijn woorden zullen geenszins voorbijgaan* (Mat. 24,35). Daarom zal ook deze belijdenis niet voorbijgaan! Niet, dat de kerk zelf daartoe bereid en bekwaam zou zijn. Maar daar zorgt God zelf voor! *Ik werk*, zegt de HERE, *en wie zal het keren* (Jes. 43,13)? *De HERE verbreekt de raad der volken, Hij verijdelt de gedachten der natiën; de raad des HEREN houdt eeuwig stand, de gedachten zijns harten van geslacht tot geslacht* (Ps. 33,10-11).

Aan Hem alleen alle eer! Op remonstrants standpunt moet God zijn eer delen met de mens: een brutale en gevaarlijke dwaling, want God zelf zegt: *Mijn eer zal Ik aan geen ander geven* (Jes. 42,8).

De Leerregels van Dordt handhaven en belijden in alle vijf hoofdstukken: Alle eer alleen aan de HERE. Niemand kan ook zijn eer Hem ontroven, noch zijn raadsplan ooit verbreken. De bruidskerk mag zich daarom altijd getroost weten met de belofte: *De God van alle genade, die u in Christus geroepen heeft tot zijn eeuwige heerlijkheid, Hij zal u na een korte tijd van lijden, volmaken, bevestigen, sterken en grondvesten.*

Hem zij de kracht in alle eeuwigheid. Amen (1 Petr. 5,10-11).

De eeuwige God, Vader, Zoon en Heilige Geest, zij eer en heerlijkheid in eeuwigheid.
Amen. Soli Deo Gloria.

BESLUIT

De Synode van Dordt deed nog een besluit volgen als slotsom van haar uitspraken. Daarin wordt o.m. het volgende gezegd: "Dit is de duidelijke, eenvoudige en oprechte uiteenzetting van de rechtzinnige leer over de vijf Artikelen, waarover in Nederland verschil van mening bestaat, met daarbij de verwerping van de dwalingen, waardoor de Nederlandse kerken een tijd lang in opschudding zijn gebracht. De synode is van oordeel, dat deze uiteenzetting en verwerping aan het Woord van God ontleend zijn en met de belijdenis van de Gereformeerde kerken overeenstemmen". En ook: "Deze synode van Dordrecht bezweert in de naam van de Here allen, die de naam van onze Verlosser Jezus Christus godvrezend aanroepen ... dat zij over het geloof van de Gereformeerde kerken moeten oordelen op grond van de publieke belijdenisgeschriften van de kerken zelf en op grond van deze uiteenzetting van de rechtzinnige leer, die door alle leden van de hele synode met volledige overeenstemming is vastgesteld".

Met hoe diepe, recht-christelijke ernst de synode de strijd om de bewaring van de Schriftuurlijke leer heeft willen behandelen en afhandelen blijkt wel uit het feit dat alle leden van de synode de volgende eed moesten afleggen:

"Ik beloof voor God, dat ik in al deze synodale handelingen, waarbij een onderzoek, oordeel en besluit, zowel van de vijf artikelen en de daaruit gerezen moeilijkheden, als van alle andere leerstukken zal worden ingesteld, niet enig menselijk geschrift, maar Gods Woord alleen, voor een zekere en ontwijfelbare regel van het geloof zal houden en gebruiken. En dat ik in heel deze zaak niet bedoelen zal dan de eer van God, de rust der kerken, en voornamelijk het bewaren van de zuivere leer. Zo helpe mij mijn Zaligmaker Jezus Christus, die ik zeer vurig bid, dat Hij mij in dit voornemen met de genade van zijn Geest altijd wil bijstaan". Genoemd 'Besluit' eindigt met de woorden:

"Wij bidden dat de Zoon van God, Jezus Christus, die gezeten is aan de rechterhand van zijn Vader, aan de mensen gaven schenkt, ons in de waarheid heiligt; dat Hij hen die afgedwaald zijn, tot de waarheid terugbrengt; dat Hij de lasteraars van de gezonde leer de mond snoert en dat Hij aan de trouwe dienaars van zijn Woord de Geest van wijsheid en inzicht geeft, zodat alles wat zij zeggen, zal strekken tot eer van God en tot opbouw van hun hoorders! Amen".

Enkele boeken over de Dordtse Leerregels, door mij geraadpleegd:

Dr. J.D. de Lind van Wijngaarden, *De Dordtsche Leerregels*, 1905.

Ds.Bos, *De Dordtsche Leerregelen*, 1915.

Ds. M.Meijering, *De Dordtsche Leerregels*, 1924.

Dr. J.C.S.Locher, *De Dordtsche Leerregels*, 2e druk, 1956.

Ds. J.Faber, Ds. H.J.Meijerink, Ds. C.Trimp, Ds. G.Zomer, *De schat van Christus'bruid*, 1958.

Dr. C. van der Waal, *Die Dordse Leerreëls verdor nie*, 1973.

Ds. J.G.Feenstra, *De Dordtse Leerregels*, 4e druk, 1975.

Ds. C. den Boer, *Om 't eeuwig welbehagen*, 4e druk, 1980.